

แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย

เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำ

ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางการจัดการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์
เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย

เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำ
ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง
รุ่นที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗ ณ โรงแรมอะเดรียติก กรุงเทพมหานคร
รุ่นที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๗ กันยายน ๒๕๕๗ ณ โรงแรมอะเดรียติก กรุงเทพมหานคร
รุ่นที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๓๐ กันยายน - ๓ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
รุ่นที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๓ - ๖ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ
๒๕๕๗

แนวทางการจัดการเรียนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๗

จำนวนพิมพ์ ๑,๕๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

๗๙ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐

โทร. ๐-๒๕๖๑-๔๕๖๗ โทรสาร ๐-๒๕๗๙-๕๑๐๑

นายโชคดี ออสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๗

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายที่จะส่งเสริมคุณธรรม และสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นไทยจากประวัติศาสตร์ชาติไทย และคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยังได้มีนโยบายชัดเจนที่ให้ส่งเสริมเด็กและเยาวชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อสันติสุขในสังคมไทย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในสภาพสังคมปัจจุบัน ที่ควรส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีความเข้มข้นยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำ “เอกสารแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทย” ด้วยเหตุที่ว่า ประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจร่วมกันว่า ชาติไทยมีรากเหง้าและมีพัฒนาการซึ่งแสดงถึงการต่อสู้ฟันฝ่าร่วมกันมายาวนานของคนไทยที่หลอมรวมเป็นชาติไทยในปัจจุบัน เพื่อความเป็นอิสระ ความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรือง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักและมีบรรพบุรุษคนสำคัญๆ ในอดีตเป็นแบบอย่างเรื่องการต่อสู้และคุณลักษณะที่ดี และปรากฏให้เห็นถึงสัญลักษณ์ความเป็นชาติไทย นอกจากนี้ ยังรับรู้และเข้าใจร่วมกันว่า ประเทศไทยมีภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถี วัฒนธรรม งาม งาม และอุทยานทางประวัติศาสตร์ซึ่งแสดงออกถึงความเจริญ คุณธรรมประจำชาติและอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งทำให้ชาติไทยมีพัฒนาสืบต่อมาได้จนถึงปัจจุบัน ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่ควรค่าแก่ความรัก ความภูมิใจเพื่อการธำรงรักษาซึ่งความเป็นชาติไทย

เอกสารแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และเทคนิคการสอน ศึกษานิเทศก์ ครู ในการจัดทำเอกสารดังกล่าวหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยจะเป็นประโยชน์แก่ครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมสำคัญที่แสดงถึงความรักและความภูมิใจในชาติผ่านการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญเรื่อง

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สำนึกความเป็นไทย	๑
ความเป็นมาของชาติไทย	๘
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์ (ป.๖)	๒๒
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ม.๓)	๔๐
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง การวางรากฐานประชาธิปไตย (ม.๔-๖)	๕๘
สัญลักษณ์ความเป็นไทย	๙๒
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ธงชาติและเพลงชาติไทย (ป.๑)	๙๘
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง เพลงสรรเสริญพระบารมี/พระบรมฉายาลักษณ์	๑๑๘
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง สัญลักษณ์ของชาติไทย (ม.๓)	๑๒๘
สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย	๑๓๙
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง พระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ (ป.๓)	๑๕๔
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (ป.๔)	๑๖๕
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๙ เรื่อง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ป.๕)	๑๗๗
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๐ เรื่อง สถาบันกษัตริย์ในสมัยสุโขทัย (ม.๑)	๑๙๒
บรรพบุรุษไทย	๒๐๓
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๑ เรื่อง พันท้ายนรสิงห์ (ป.๒)	๒๑๑
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๒ เรื่อง ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร (ป.๖)	๒๒๒
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๓ เรื่อง รำลึกอดีตบรรพบุรุษไทย (ม.๓)	๒๓๔
ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย	๒๖๑
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๔ เรื่อง ประเพณีการเล่นสงกรานต์ (ป.๒)	๒๗๒
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๕ เรื่อง ความหลากหลายทางสังคมสมัยอยุธยา (ม.๒)	๒๗๙
พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวัง	๓๐๑
วัด : ศูนย์รวมจิตใจและมรดกศิลป์ของประเทศ	๓๐๘
อุทยานประวัติศาสตร์ : มรดกทางวัฒนธรรม	๓๑๓
คณะผู้จัดทำ	๓๒๒

สำนักความเป็นไทย

เมื่อกว่า ๑๐ ปีที่แล้วในวงสนทนาทางวิชาการ อาจารย์เศรษฐศาสตร์ที่เคารพท่านหนึ่ง ตั้งประเด็นขึ้นว่า “อะไรคือความเป็นไทย คุณกันที่ตรงไหน คนไทยคิดถึงความเป็นไทยตรงกันหรือไม่ ต้องใส่ชุดไทย ผ้าไทยหรือจึงแสดงความเป็นไทย” ปี ๒๕๕๖ มีข่าวเรื่อง “โศกนาฏกรรมวันลอยกระทง ครั้งใหญ่ในกัมพูชา” ก็มีน้องที่ทำงานในสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาด้วยกันถามว่า “เขมรมี ประเพณีลอยกระทงด้วยหรือ นึกว่าเป็นประเพณีไทยเสียอีก” ปีนี้ในระหว่างฟังวิทยากรเล่าเรื่อง สงครามดัดที่พม่า ครูสอนประวัติศาสตร์ที่นั่งอยู่ข้างกันบ่นขึ้นว่า “นี่เราจะเหลืออะไรที่เป็นไทยอยู่บ้างนี่” รวมทั้งข่าว “คนไทยปริศน : สงครามดัดที่สิงคโปร์” เรื่องราวเหล่านี้ทำให้ตระหนักขึ้นว่า เรื่องไทยๆ ที่คิดว่า คนไทยต้องรู้จักจะรู้หรือรู้ตรงกันไม่

ในวาระที่ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประกาศนโยบายในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในชาติได้มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา เทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย มีความปรองดอง สมานฉันท์ เพื่อสันติสุขในสังคมไทย ดังนั้นในฐานะที่อยู่ในวงการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จึงขอใช้โอกาสนี้แสดงความคิดเห็น ซึ่งขอย้ำว่าเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในกลุ่มผู้สนใจในเรื่องนี้ร่วมกัน ผ่านบทความนี้

ประเด็นที่น่าสนใจคือ อาจารย์เศรษฐศาสตร์คิดถึงความเป็นไทยว่า คงไม่ใช่เฉพาะ รูปลักษณ์ที่แสดงออกเป็นรูปธรรม ส่วนนักวิชาการ ครูสอนประวัติศาสตร์ ทั้งข้างดั่งกล่าวสะท้อนว่า คนทั่วไปเห็นว่า ประเพณีไทยเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยจำกัดพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นแค่ ชาติไทยเท่านั้น

มีครั้งหนึ่งในการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เคยใช้คำถามว่า “คุณภูมิใจในความเป็นไทย ในเรื่องใดบ้าง” คำตอบทั้งหมดสะท้อนแนวคิดว่าสิ่งที่ภูมิใจในความเป็นไทย คือ **วัฒนธรรมไทย** เช่น ภาษาไทย มารยาทไทย ศิลปกรรมไทย และ **ภูมิปัญญาไทย** ที่ได้รับการยอมรับและยกย่องในสังคมนานาชาติ เช่น อาหารไทย มวยไทย นาฏศิลป์ไทย ยังจำได้ว่า เคยใช้คำพูดกระตุ้นคุณครูและศึกษานิเทศก์ในการสัมมนาคครั้งนั้นว่า “คุณไม่เคยภูมิใจในดินแดนไทยที่บรรพบุรุษของเราปกป้องรักษาไว้ให้เราหรือไม่ภูมิใจในรากเหง้าความเป็นมาของไทยที่กว่าจะเป็นประเทศไทยจนถึงทุกวันนี้ ไม่ภูมิใจในพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้นำในการพัฒนาชาติบ้านเมืองเลยหรือ”

คนที่เรียนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่รู้ว่าสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยราชานุภาพได้ทรงแสดง ปาฐกถาเรื่อง บรรยายพงศาวดารสยาม ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ของชนชั้นนำในเรื่องความภูมิใจในความเป็นไทยในยุคปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก

หรือในยุคที่อิทธิพลจากจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศสแผ่ขยายอิทธิพลคุกคามอธิปไตยของไทยในขณะนั้น

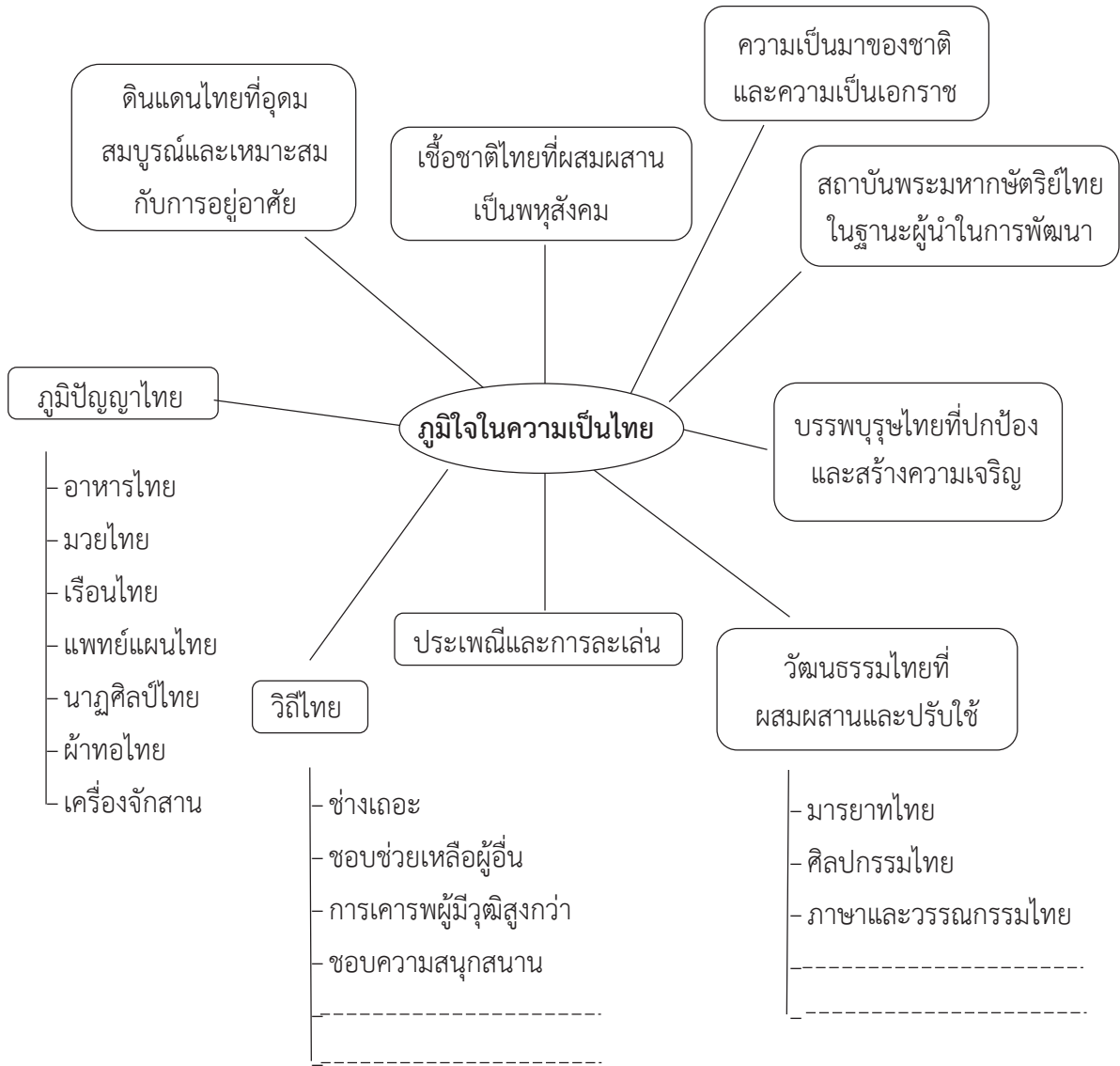
ปาฐกถาดังกล่าว นักวิชาการหลายท่านวิเคราะห์ว่าเป็นแนวคิดในการปลูกฝังค่านิยมให้แก่คนไทย โดยทรงชี้ว่า “คนไทยอยู่รอดมาได้ด้วยคุณธรรมประจำชาติสามประการ คือ **ความรักอิสรภาพ (Love of National Independence) ขันติธรรม (Toleration) และความฉลาดในการประสานประโยชน์ (Power of Assimilation)**”* ซึ่งสำหรับตนเองแล้วเห็นด้วยกับแนวคิดทั้ง ๓ ประการ เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจน

เช่น ลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เดินทางมากรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่ได้ตั้งข้อซักถามและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนไทยและอาณาจักรอยุธยาที่บันทึกไว้ว่า คนไทยเรียกตนเองว่าไทย ซึ่งแปลว่า เสรี จารึกในสมัยสุโขทัยที่พบในหลายจังหวัดทางเหนือและดินแดนล้านนาในอดีต ก็ใช้ “ไทย” ในความหมายถึงพลเมือง (รวมทั้งความหมายอื่น เช่น เวลาแบบไทย ภาษา และอักษรไทย) ส่วนความฉลาดในการประสานประโยชน์ก็ปรากฏชัดเจนในการผสมผสานทางเชื้อชาติวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแม้แต่ขันติธรรม หรือการอดทนอดกลั้น ก็พบอยู่หลายครั้งในวิกฤตการณ์ในสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องเสียสละดินแดนและเกียรติภูมิเพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้ รวมทั้งการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางศาสนาและความเชื่อก็ปรากฏเป็นรูปธรรมในพิธีกรรมและความศรัทธาของคนไทยในปัจจุบัน

อะไรคือ “ความเป็นไทย” ในที่นี้ นอกจากวัฒนธรรมไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาที่สะสมกันมาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นรูปลักษณะที่ชัดเจนทั้งทางด้านภาษาไทย อักษรไทย มารยาทไทย ประเพณีไทย อาหารไทย ศิลปกรรมไทย ฯลฯ อยากให้พิจารณาความเป็นไทยที่มีอยู่ในวิถีคิดและวิถีปฏิบัติต่อกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ รวมทั้งการปฏิบัติต่อผู้อื่น (แม้มิใช่คนไทย) วิถีเหล่านี้อยู่ในตัวเราทุกคน แม้จะมีไม่เท่ากัน หรือเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น การไม่ผูกใจเจ็บ ไม่อาฆาตพยาบาท ซึ่งติดอยู่ในคำพูดที่ว่า “ช่างเถอะ” หรือการให้อภัยซึ่งกันและกัน การขอความช่วยเหลือผู้อื่น (เน้นว่าขอ) ขอบการละเล่นหรือความรื่นเริง การให้ความเคารพผู้มีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่สูงกว่า ฯลฯ

สำหรับคำถามว่า อะไรคือความภูมิใจในความเป็นไทย คำตอบอาจแตกต่างกัน เพราะคนไทยแต่ละคนย่อมมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ในที่นี้จึงขอแสดงแนวคิดดังกล่าวด้วยแผนภาพซึ่งหลายท่านอาจเพิ่มเติมหรือปรับแต่งได้ตามความเข้าใจของตนเอง

* ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร. (๒๕๔๓; ๑๙)

อันที่จริง การหาคำตอบว่าอะไรคือความเป็นไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกอัครราชทูตไทย ได้อธิบายไว้ชัดเจนปรากฏในเอกสารหลายที่ ซึ่งเราสามารถศึกษาแนวคิดได้จากเอกสาร หนังสือ หรือบทความที่มีการพิมพ์เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง ภายใต้ความหวังที่ว่าความเป็นไทยจะสูญสลายไปพร้อมกับความเจริญทางสารสนเทศในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอยู่บ้างโดยเฉพาะผลงานของกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์บัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มองความเป็นไทยในลักษณะความเป็นพลวัต ซึ่งแปรเปลี่ยนตามมิติของเวลาทางประวัติศาสตร์ โดยนิยามความเป็นไทยเป็น ๓ ประการ คือ ๑) ความเป็นไทยแบบวัฒนธรรมไทย-พุทธ ๒) ความเป็นไทยแบบพหุนิยม และ ๓) ความเป็นไทยแบบกษัตริย์นิยม สำหรับแนวคิดของตนเองเห็นว่า ผลงานเหล่านี้สะท้อนมุมมองของปัญญาชนที่มีต่อสังคมไทยในบริบทที่มีความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรง ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้

ถ้าจะพิจารณา “ความเป็นไทย” ให้ชัดเจนขึ้น เราอาจเริ่มทบทวนว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความเป็นไทย ประกอบด้วยสาเหตุใดบ้าง ถ้าจะพิจารณาทางด้านวิถีการดำเนินชีวิตจนเกิดเป็นวัฒนธรรม จะเห็นว่าเป็นผลมาจาก (๑) **ที่ตั้งและปัจจัยทางภูมิศาสตร์** ทั้งการเป็นรัฐทางการเมืองการค้าที่ต่างชาติแคว้นเวียนนำวัฒนธรรมแปลกใหม่เข้ามาให้คนไทยได้คัดเลือกผสมผสาน และการเป็นรัฐพิธีกรรมที่พึงพิงธรรมชาติและต้องร่วมมือช่วยเหลือกันที่เรียกว่า “ลงแขก” เพื่อความอยู่รอด มักมีความเชื่อสะท้อนในพิธีกรรม และการละเล่นสนุกสนานในยามรวมกลุ่มกันทำงานและยามว่าง ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่กล่าวกันเป็นวลีว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” หรือความมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ทำให้คนไทยมีอัตลักษณ์แตกต่างจากชาติอื่นที่ลำบากยากแค้นกว่าและอาจก่อให้เกิด “ยิ้มสยาม” ที่แม้ว่าจะลดน้อยลงแล้วก็ตาม (๒) **สิ่งแวดล้อมทางสังคม** ที่มีที่มาจากประวัติความเป็นมาของชาติ และอิทธิพลที่รับจากความเชื่อและศาสนา ดังจะเห็นว่า ประเทศที่นับถือพุทธศาสนา เช่นเดียวกับไทยต่างก็มีวันสำคัญและการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเหมือน ๆ กัน หรือประเทศที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียและจีน ต่างก็มีความคล้ายคลึงทางขนบธรรมเนียมประเพณีหลายประการ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง การบวงสรวงเทพเจ้าและบรรพบุรุษ เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยหลักทั้ง ๒ ประการนี้ ส่วนตัวแล้วยังคิดว่า ความเป็นไทยเป็นผลมาจาก **เชื้อชาติไทย** ซึ่งทำให้คนไทยแตกต่างจากคนเชื้อชาติอื่นในอาเซียน แม้จะนับถือศาสนาเดียวกันหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มและมีข้าวเป็นอาหารหลักเหมือนกัน

อย่างไรก็ตามเราต้องเข้าใจด้วยว่า “ความเป็นไทย” มีความแปรเปลี่ยนและปรับตัวไปตามกาลและเทศะ ในสมัยโบราณ ความเป็นไทยอาจมีปัจจัยหลักมาจากสภาพภูมิศาสตร์ เชื้อชาติไทย ความเชื่อ และการนับถือพุทธศาสนา ต่อมาสังคมไทยมีลักษณะเป็นพหุสังคม คือ หลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม ความเป็นไทยก็ย่อมแปรเปลี่ยนตามปัจจัยทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งนโยบายของภาครัฐในแต่ละสมัย ความเป็นเมืองหรือชนบท โลกาภิวัตน์และความเป็นสากล ล้วนส่งผลต่อการคงอยู่และการปรับตัวในความเป็นไทยด้วยเช่นกัน

เราควรอนุรักษ์ความเป็นไทยหรือไม่ การรักษาความเป็นไทยไว้จะส่งผลอย่างไรต่อตัวเรา สังคม และประเทศชาติ คงเป็นเรื่องที่อภิปรายและถกเถียงกันได้ยาวนาน แต่ในฐานะที่เราเป็นครู มีภาระหน้าที่ด้านการพัฒนาเยาวชนโดยตรง เพื่อเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดีของประเทศ เราจะทำอย่างไรในเรื่องดังกล่าวเพื่อให้บรรลุหลักสูตรหรือเป้าหมายทางการศึกษา คือ เยาวชนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

สำหรับคำถามที่ว่า “สอนอะไร สอนอย่างไรจึงจะเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นไทย” อาจมีแนวคิดและวิธีการหลายแนวทาง ขอเสนอความเห็นที่เห็นว่า จิตสำนึกความเป็นไทยสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านนัยสำคัญ ๖ เรื่องด้วยกัน คือ

๑) **ประวัติความเป็นมาหรือรากเหง้าของความเป็นไทย** เนื่องจากเห็นว่าไม่ว่าเราจะหยิบประเด็นใดในสังคมไทยขึ้นมาเป็นหัวเรื่องแล้ว ทุกเรื่องล้วนมีความเป็นมาทั้งสิ้น ดังนั้นการสอนเพื่อให้เข้าถึง “กว่าจะเป็นวันนี้” รวมทั้งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย ในช่วงเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่

ก่อนสมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมหรือสำนึกร่วมในสังคม อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหน หรืออ้างความเป็นไทยนี้สืบไป

๒) สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายความเป็นชาติ ในที่นี้หมายถึง ความเป็นไทย ที่จะนำมาสร้างความภูมิใจนั้นย่อมมีความเป็นรูปธรรม หรือลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้ สัมผัสรับรู้ได้ การนำรูปลักษณะดังกล่าวมาวิเคราะห์ทั้งด้านการก่อกำเนิดในบริบททางประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ หรือเปรียบเทียบกับสังคมอื่นในประเด็นเดียวกัน น่าจะสร้างสำนึกในความเป็นชาติที่มีศักดิ์ศรี มีเกียรติยศทัดเทียมกับนานาประเทศในโลกปัจจุบัน

๓) บรรพบุรุษ เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ความคงอยู่ของชาติในทุกวันนี้ รวมทั้งความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นอัตลักษณ์ไทยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน ล้วนเกิดขึ้นจากความพยายามและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในอดีต ดังนั้นการรู้จักบรรพบุรุษไทยในแง่ความเพียรพยายาม การเสียสละ ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมือง ย่อมสามารถสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยได้ดี

๔) สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย เราย่อมตระหนักกันดีว่า พระมหากษัตริย์ไทย โดยเฉพาะในหลวงองค์ปัจจุบัน ทรงเป็นผู้นำชาติในทุก ๆ ด้าน พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตก็เช่นกัน เราคงไม่มีอักษรไทย วรรณกรรมไทย หากไม่มีนโยบายการสร้างชาติไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งสุโขทัย ดินแดนไทยกับประเทศไทยที่คงอยู่ในปัจจุบันก็เป็นผลมาจากการปกป้องและการเป็นผู้นำในสงครามของพระมหากษัตริย์ไทยและบรรพบุรุษไทยในอดีต ความทันสมัยในปัจจุบันของเราก็ล้วนเป็นวิเทโศบายของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรี และหากได้เปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านที่เคยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือยังคงมีสถาบันกษัตริย์เช่นเราในปัจจุบัน เยาวชนไทยก็คงเกิดสำนึกในความเป็นชาติไทยขึ้นได้

๕) วัฒนธรรมไทย ในที่นี้หมายรวมถึงรูปลักษณ์และวิถีไทยที่เคยมีอยู่ในอดีตซึ่งหลายเรื่องได้ปรับเปลี่ยนเพื่อให้คงอยู่ได้ในปัจจุบัน นอกจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความเชื่อทางศาสนาแล้ว หากเราได้พิจารณาคุณลักษณะเด่นในสังคมไทยอย่างแจ่มชัด เราจะพบถึง (๑) รากเหง้าความเป็นมาของแต่ละวัฒนธรรม (๒) ความผสมผสานในพหุสังคม (๓) การคัดเลือกและการปรับใช้วัฒนธรรมอื่นหรือความเจริญอื่นในวัฒนธรรมไทย ที่นับว่าเป็นความฉลาดในการประสานประโยชน์ของบรรพบุรุษไทย และ (๔) ความสามารถของคนไทยที่แสดงถึงภูมิปัญญาไทย ซึ่งแทรกอยู่ในวัฒนธรรม การได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอาจสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยได้ทางหนึ่ง

๖) ภูมิปัญญาไทย หากเราได้พิจารณาทุกเรื่องราวและทุกสิ่งที่จับต้องได้ เมื่อได้ทำความเข้าใจกับเรื่องราวดังกล่าว เราจะพบว่า คนไทยในแต่ละแหล่งที่ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง เช่น หากได้วิเคราะห์การตั้งราชธานีไทยในด้านภูมิปัญญาของบรรพบุรุษอาจสร้างความภาคภูมิใจให้เยาวชนไทยได้ หากได้วิเคราะห์โครงการพระราชดำริซึ่งจะ

สะท้อนชัดเจนถึงในหลวงของเรา เป็นแบบอย่างของการเป็นผู้นำชาติที่ใช้ภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหา พัฒนาวีถีความเป็นอยู่ของคนไทย และประเทศชาติ แม้เราจะแบ่งประเภทของภูมิปัญญาไทยออกเป็น ชื่อเรียกต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย ภูมิปัญญาจากกรุงเทพฯ แต่ภายใต้ชื่อ เหล่านี้เป็นเพียงสะท้อนถึงแหล่งกำเนิดและระดับการใช้สอยหรือประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งทุกภูมิปัญญา ล้วนสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยได้ หากผู้สอนได้เน้นวิถีคิด และความเป็นมาของสิ่งนั้นให้ผู้เรียนได้ ตระหนักถึง “กว่าจะเป็นวันนี้ได้”

สำหรับวิธีการสอนเพื่อสร้างค่านิยม ความรัก ความภูมิใจ เกิดเป็นจิตสำนึกนั้น เห็นว่าจะมีความต่างจากการสร้างความรู้และความเข้าใจมาก (ในที่นี้จะไม่วิพากษ์ว่าการสอนเนื้อหา “ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่” หรือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่ เพราะอย่างไรก็ตาม ความรู้ ความเข้าใจดังกล่าว เป็นความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของการวิเคราะห์และวิพากษ์ แต่จะสร้างจิตสำนึก หรือไม่จะหยิบยกขึ้นพิจารณาต่อไป) และเห็นว่าการเสริมสร้างจิตสำนึกแตกต่างจากการฝึกทักษะ ที่หากได้ฝึกซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ก็เกิดความชำนาญขึ้นได้ กล่าวคือเห็นว่า ไม่ว่าจะสร้างจิตสำนึกในเรื่องใดทั้ง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือความสำนึกในความเป็นไทยไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการพร่ำบอกซ้ำๆ จนอาจ สร้างความเบื่อหน่ายหรือต่อต้านเจียบๆ แต่อาจเริ่มต้นจากการรุกร้าหรือกระตุ้น กระตุ้นให้เห็น ความสำคัญของเรื่องนั้นก่อน โดยใช้คำถามหรือใช้สื่ออื่นนำ “ถ้าไม่มีสิ่งนั้นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น” หรือ อ้างอิงบทเรียนในประวัติศาสตร์ของสังคมอื่นที่ไม่มีสิ่งนั้นแล้วเป็นอย่างไร หรือนำสถานการณ์จริงใน สังคมมาเป็นบทเรียน ตามด้วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น ได้ปฏิบัติจริง ได้ประเมิน) ใช้นัยสำคัญจาก ๖ เรื่องที่กล่าวมาแล้ว เช่น ประวัติความเป็นมา และ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น รวมทั้งได้เห็นรูปลักษณะที่แสดงการเปลี่ยนแปลงตามมิติของ เวลา ทั้งหมด คือกระบวนการคิดวิเคราะห์โดยใช้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ สุดท้ายของแนวการสอน นี้ คือ เห็นแนวทางการปฏิบัติตนในสภาพปัจจุบัน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยดังกล่าวนี้ แนวทางหนึ่ง คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ดังนี้

๑) กระตุกกระตุ้น เพื่อให้เกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ ซึ่งอาจสะท้อนผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น การบรรยายภาพตามความเข้าใจของตนเอง การดูวิดีโอ

๒) สร้างความตระหนักในความสำคัญเรื่องที่เรียน เช่น การตั้งปัญหาในสภาพสังคมที่เกี่ยวข้องให้วิพากษ์วิจารณ์ ข้อดี-ข้อเสีย สาเหตุและผลกระทบ เป็นต้น

๓) การมีส่วนร่วมในบทเรียน ทั้งด้านการวางแผนการเตรียม การได้แต่จะต้อง ด้วยประสาทสัมผัสให้มากกว่าการฟัง การเขียน การตอบคำถามตามที่ครูกำหนด

๔) การไตร่ตรอง นับเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก เป็นทักษะด้านการคิดวิเคราะห์จากข้อเท็จจริง (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่) ถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้วยการนำเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติความเป็นมา หรือ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สอดแทรก

อยู่ในสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาให้นักเรียนฝึกทักษะการคิดด้วยคำถามว่า **ทำไมและอย่างไร** (ไม่ใช่ ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ซึ่งเป็นทักษะการจำ)

๕) การ**ตรวจสอบ** เป็นขั้นตอนของการรับรู้สภาพความเป็นจริงนั้นในสังคมรอบตัว ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง กับความเข้าใจของผู้อื่น รวมทั้งการประเมินสถานการณ์และความเข้าใจที่ถูกต้อง การรับรู้และการแลกเปลี่ยนแนวคิด การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อสังคมไทยให้ เป็นไปตามครรลองที่ถูกต้อง

๖) การ**ตลบคิด** หรือการย้อนพินิจถึงประโยชน์ที่มีต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม เห็นแนวทางปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นคนไทย ที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมหรือการอนุรักษ์และสืบสานความเป็นไทยต่อไป

หลายครั้งที่ครูผู้สอนมุ่งเน้นในรายละเอียดของสาระเนื้อหา มากกว่าการสร้างจิตสำนึก “รักและภูมิใจความเป็นไทย” ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงไร้คุณค่า การสร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญ แม้ว่ามีความจำเป็น แต่การสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทยสำคัญยิ่งกว่า เพราะหมายถึง ความคงอยู่ของชาติไทย ดินแดนไทย เอกลักษณ์ในวัฒนธรรมไทย ซึ่งอาจสูญสิ้นไปได้

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่า การสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทย ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการพร่ำบอกแต่ความดีงาม หรือจดจำรายละเอียดของเนื้อหา โดยไม่ให้เข้าใจรากเหง้าความเป็นมา ได้เห็นในรูปลักษณะและการใช้ประโยชน์ ได้ตระหนักในความสำคัญของบรรพบุรุษในการปกป้องรักษาเอกราชของชาติ และใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา รวมทั้งนัยสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องซึ่งแน่นอนสาระความรู้เหล่านี้คุณครูสามารถศึกษาจากผลงานหรือเอกสารที่ผู้เชี่ยวชาญ ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ได้เผยแพร่แล้วเป็นจำนวนมาก แต่การนำความรู้ดังกล่าวไปใช้อย่างไร **จึงเกิดจิตสำนึกรักและภูมิใจในความเป็นไทย เห็นความจำเป็นการเสียสละตนเพื่อชาติ** ย่อมไม่ใช่การท่องและจำได้ และควรให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละระดับ ถือเป็นการทำทลายความสามารถของครูทุกท่านและทุกศาสตร์ที่จะได้มีส่วนร่วมแก้ไขวิกฤตทางสังคมไทยเนื่องในวาระนี้

ความเป็นมาของชาติไทย

จุดประสงค์ของการศึกษาความเป็นมาของชาติไทยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อสร้างเสริมให้คนไทย (นักเรียน) รู้และเข้าใจความเป็นมาของชาติไทย ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เกิดความรู้ และความสำนึกเป็นเจ้าของประเทศร่วมกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันท่ามกลางความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในมรดกและทรัพย์สินของชาติ ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม อีกทั้งตระหนักถึงความยากลำบากของบรรพบุรุษที่ได้ต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการเพื่อสถาปนา ปกป้อง และพัฒนาชาติไทยให้ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

ความรู้ ความสำนึก และการตระหนักนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับกระตุ้นคนไทยให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อีกทั้งร่วมมือกันปกป้องผลประโยชน์ของชาติและพัฒนาชาติ

สิ่งที่ควรรู้โดยทั่วไป

๑. จุดประสงค์ของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างให้คนไทย (นักเรียน) รู้และเข้าใจความเป็นมาของชาติไทย ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เกิด

๑.๑ ความรู้ และความสำนึกเป็นเจ้าของประเทศร่วมกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันท่ามกลางความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในมรดกและทรัพย์สินของชาติด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม และ

๑.๒ การตระหนักถึงความยากลำบากของบรรพบุรุษที่ได้ต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการเพื่อสถาปนา ปกป้อง และพัฒนาชาติไทยให้ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

๑.๓ ความรู้และความสำนึก และการตระหนักนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับกระตุ้นคนไทยให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อีกทั้งร่วมมือกันปกป้องผลประโยชน์ของชาติและพัฒนาชาติ

๒. ความเป็นศาสตร์ของประวัติศาสตร์

๒.๑ ประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและสมาชิกของสังคม (คือการศึกษาเรื่องกรรมหรือการกระทำของมนุษย์นั่นเอง) โดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เชื่อถือได้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด (เมื่อเป็นเช่นนี้ การพบข้อเท็จจริงและหลักฐานใหม่ ตลอดจนการตีความและอธิบายความใหม่ ก็อาจทำให้เรื่องราวบางเรื่องและคำอธิบายบางอย่างเปลี่ยนแปลงได้)

๒.๒ ประวัติศาสตร์ประกอบไปด้วยเนื้อหา (เหตุการณ์และบุคคล) วิธีการศึกษา และปรัชญาและแนวคิด

๒.๓ การศึกษาการกระทำของมนุษย์และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสังคมและสภาพแวดล้อมอื่นๆ

๓. ประโยชน์และอิทธิพลของประวัติศาสตร์

๓.๑ เนื้อหาทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่ใช้เป็นตัวอย่างและบทเรียนได้

๓.๒ วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะการวิพากษ์หลักฐาน (ทั้งภายนอกและภายใน) เป็นวิธีการที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่มีมากขึ้นและแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในโลกยุคสารสนเทศ

๓.๓ การให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงและหลักฐานของการศึกษาประวัติศาสตร์เป็นการฝึกให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งเป็นเรื่องที่แต่ละคนต้องพบในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว เช่น วันเดือนปีเกิด สุนัขบัตร ทะเบียนบ้าน ข้อเท็จจริงและหลักฐานเหล่านี้ต้องใช้สมัครเรียนหรือสมัครงาน หรือในการยื่นคำร้องต่างๆ

๓.๔ ประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่ออนาคต ประวัติศาสตร์บอกเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต จากความเข้าใจของคนรุ่นหลัง ตัวอย่าง บทเรียน ปรัชญาและแนวคิดต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำอะไรของคน การตัดสินใจนี้จะส่งผลต่อเหตุการณ์ในอนาคต เป็นทอดๆ ด้วย ในที่สุดอนาคตซึ่งไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นก็จะกลายเป็นอดีตให้ศึกษา ดังนั้น แต่ละคนจึงมีส่วนกำหนดอดีตหรือเส้นทางประวัติศาสตร์ไม่มากนัก

๓.๕ ครูสอนประวัติศาสตร์ (เช่นเดียวกับนักเรียน) มีสิทธิที่จะศึกษา ติความหรืออธิบายความเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ความรับรู้ เข้าใจ และทักษะ (บวก-ลบ-กลาง) ของครูต่อเหตุการณ์และบุคคลในประวัติศาสตร์ แล้วถ่ายทอดสู่ผู้เรียน จึงมีอิทธิพลต่อการรับรู้ การเข้าใจ และทักษะของนักเรียนต่อเหตุการณ์และบุคคลในประวัติศาสตร์นั้นๆ การตีความและอธิบายความโดยอาศัยข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เชื่อถือได้และรอบด้านจะช่วยลดทักษะที่ลำเอียงได้

๔. การเรียนประวัติศาสตร์ชาติเป็นเรื่องที่มีในทุกชาติ เพราะทุกชาติต้องการสร้างเสริมให้ประชาชนของตนมีสำนึกของความเป็นชาติร่วมกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และรักษาผลประโยชน์ของชาติ บางชาติ เช่น อังกฤษมีการทดสอบความรู้ของผู้ที่ขอโอนสัญชาติเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อังกฤษ (เรียกว่า Life in the UK Test เช่น The values and principles of the UK, Traditions and culture from around the UK, The events and people that have shaped the UK's history, The government and the law) และน่าสังเกตว่า ประเทศมหาอำนาจทั้งหลายให้ความสำคัญมากกับการศึกษาประวัติศาสตร์ และการศึกษาประวัติศาสตร์ก็เป็นที่ยอมรับของนักศึกษา โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา

๕. การศึกษาเรื่องชาติ ต้องรู้ว่า การเป็นชาติได้ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๔ อย่าง ได้แก่ ดินแดนที่แน่นอน อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน รัฐบาล และประชาชน (ที่มีความสำนึกเป็นชาติร่วมกัน) การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติจึงต้องศึกษาทุกองค์ประกอบอย่างเชื่อมโยงกัน

๖. วิธีการที่จะช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทยในแง่พัฒนาการได้รวดเร็ว

๖.๑ ความรู้เกี่ยวกับยุคสมัยที่สืบเนื่องต่อกันมาของประวัติศาสตร์ชาติไทย รวมถึงลักษณะเด่นของแต่ละยุคสมัย จะช่วยให้เห็นภาพรวมและความสืบเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน และเป็นกรอบสำหรับศึกษารายละเอียดต่อไป เช่น

๑) ยุคก่อนประวัติศาสตร์:- สมัยหิน-โลหะ-การตั้งชุมชนและสร้างบ้านแปงเมือง

๒) ยุคประวัติศาสตร์:- การสร้างบ้านแปงเมืองและการสถาปนาอาณาจักรแรก ๆ ของคนไทยที่จะสืบต่อเนื่องต่อมาเป็นชาติไทยปัจจุบัน ได้แก่ สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพฯ

การรับรู้พัฒนาการของชาติไทยผ่านยุคสมัยจะช่วยให้นักเรียนเห็นความสืบเนื่องของปัจจุบันกับอดีต ปัจจุบันไม่ได้ตัดขาดจากอดีต แต่เป็นความสืบเนื่อง และนักเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของความสืบเนื่องนั้น

๖.๒ เส้นเวลา (timeline) แสดงพัฒนาการของชาติไทย (ดินแดนและอาณาจักรไทย) การแสดงยุคสมัยด้วยเส้นเวลาจะช่วยให้เห็นพัฒนาการของชาติไทยตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันได้ง่าย เรื่องดินแดนอาจย้อนถึงยุคดึกดำบรรพ์ก่อนกำเนิดบรรพบุรุษของมนุษย์ปัจจุบัน แล้วเชื่อมเข้าสู่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ การก่อตั้งอาณาจักรไทยสมัยแรกๆ (โดยเฉพาะสุโขทัย) และอาณาจักรต่างๆ ซึ่งสืบเนื่องต่อมาเป็นชาติไทยในปัจจุบัน

ลำดับเหตุการณ์มีความสำคัญมากในการศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่การหาสาเหตุและผล หรือเหตุผล เพราะการเกิดเหตุการณ์หนึ่ง (สาเหตุ) ย่อมมีอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมา (ผล) เหตุการณ์ที่เกิดก่อนจึงอาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นผลโดยตรง หรือเชื่อมโยงให้เกิดเหตุการณ์อื่นตามมา การลำดับเหตุการณ์ผิดอาจทำให้อธิบายความผิดได้ (ครูจึงต้องระมัดระวังเรื่องการใช้วันเดือนปี โดยเฉพาะการเปลี่ยนศักราชใหม่ในประวัติศาสตร์ไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นระยะ ก่อนจะใช้ตามหลักสากลในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔)

สำหรับยุคสมัยมีความสำคัญในแง่ของการเข้าใจบริบทหรือสภาพแวดล้อมต่างๆ เพราะในแต่ละยุคสมัยมีลักษณะสำคัญหรือเด่นต่างกันไป ลักษณะสำคัญนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ หรือการกระทำของคนในยุคสมัยนั้นๆ ได้ง่ายขึ้น เพราะสภาพแวดล้อมต่างๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อการเกิดเหตุการณ์หรือการกระทำของคน

๖.๓ แผนที่แสดงที่ตั้งเมืองและอาณาจักรต่างๆ ช่วยให้เห็นที่ตั้งและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเมืองและอาณาจักรต่างๆ ได้ง่าย

๖.๔ การรู้จักแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้เพื่อเข้าถึงองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หากเป็นแหล่งที่เข้าถึงได้ทางอินเทอร์เน็ตก็จะช่วยให้ครูและนักเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ห่างไกล เข้าถึงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และหลักฐานได้ง่าย

๗. การศึกษาแบบวิเคราะห์ในการเรียนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เพื่อให้นักเรียนรับรู้หรือมีโน้มนภาพเกี่ยวเรื่องราวที่จะศึกษาหรือภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ในทิศทางเดียวกัน

และรู้ว่าเรื่องที่จะศึกษาวิเคราะห์ต่อไปอยู่ตรงไหนของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ครูควรให้ภาพรวมของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ก่อนที่จะมอบหมายให้นักเรียนศึกษาประเด็นๆ ใด นักเรียนจะได้ต่อภาพเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องและเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ได้ง่าย

สำหรับใบความรู้ที่จะแจกให้นักเรียนไปศึกษาหรือแนะนำให้ไปค้นคว้า ในเบื้องต้นอาจเริ่มจากตำราเรียนหลายๆ เล่มที่เขียนในประเด็นเดียวกัน ซึ่งอาจเหมือนหรือต่างกันในเรื่องของข้อเท็จจริงตีความหรืออธิบาย จากนั้นให้นักเรียนศึกษาหาความเหมือนและความแตกต่างเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หาข้อสรุป และครูควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักศึกษาหาคำตอบจากหลักฐานขั้นต้นที่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้นๆ

ภาพรวมจุดเน้น

ประเทศไทยมีลักษณะการปกครองเป็นรัฐเดี่ยวเรียกว่า ราชาอาณาจักร (Kingdom of Thailand) ในยามปกติ ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) มีรัฐบาลเดี่ยวอยู่ที่กรุงเทพมหานคร นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาล ทำหน้าที่บริหารประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๗๖ จังหวัด และ ๑ มหานคร คือกรุงเทพมหานคร

การเป็นรัฐเดี่ยวทำให้ไทยแตกต่างจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเช่นกัน เช่น มาเลเซีย ซึ่งมีลักษณะการปกครองเป็นสหพันธรัฐ (Federation of Malaysia) ประกอบด้วยรัฐ ๑๓ รัฐที่ยังมีอำนาจปกครองตนเองอยู่บ้าง ในจำนวนนี้มี ๑๑ รัฐที่มีสุลต่านเป็นประมุขแห่งรัฐฯ ซึ่งจะทรงพลัดเปลี่ยนกันเป็นประมุขของประเทศตามวาระที่กำหนด

การเป็นรัฐเดี่ยวของไทยเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๒๔๕๓) หลังจากมีการปฏิรูปการปกครองในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นต้นมา ทำให้ประเทศไทยเปลี่ยนจากรัฐแบบจารีตเป็นรัฐชาติ (nation-state) เริ่มมีสถานะเป็นประเทศโดยสมบูรณ์ คือ มีองค์ประกอบครบ ๔ ประการ ได้แก่ ดินแดนที่แน่นอน อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน รัฐบาล และประชาชนเริ่มมีสำนึกของความเป็นชาติร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีความเป็นมายาวนานก่อนหน้านั้น สามารถสืบย้อนกลับได้ชัดเจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ โดยเฉพาะการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย (พ.ศ. ๑๗๙๒) ซึ่งถือเป็นอาณาจักรของคนไทยในยุคแรกๆ และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมไทยที่อยู่สืบต่อมา เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม และนับจากนั้นจนถึงปัจจุบันรวมเวลากว่า ๗๐๐ ปี มีการเกิดขึ้นและล่มสลายของอาณาจักรไทยอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวพันกับอาณาจักรสุโขทัยสืบต่อมาเป็นลำดับดังนี้ พ.ศ. ๑๘๙๓ มีการสถาปนาอาณาจักรไทยอีกแห่งทางภาคกลางที่กรุงศรีอยุธยา ต่อมาอาณาจักรอยุธยาได้อาณาจักรสุโขทัยเป็นประเทศราชในพ.ศ. ๑๙๘๑ ก่อนที่จะผนวกไว้ในภายหลัง แต่เมื่อถึงพ.ศ. ๒๓๑๐ อาณาจักรอยุธยาเองก็ล่มสลายจากการสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ จากการรุกรานของพม่า แต่อีกประมาณ ๗ เดือนต่อมา มีการสถาปนาอาณาจักรไทยขึ้นใหม่ที่กรุงธนบุรี แต่อยู่ได้ไม่นาน ในพ.ศ. ๒๓๒๕ ได้มี

การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานครขึ้นเป็นราชธานีแทน อาณาจักรไทยที่มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่กรุงเทพฯ นี้ได้พัฒนาสืบต่อมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

พัฒนาการของชาติไทยซึ่งมีอายุกว่า ๗๐๐ ปี แสดงให้เห็นถึงพระราชกรณียกิจและพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทยในการสถาปนาอาณาจักรไทย ได้แก่ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (กรุงสุโขทัย) (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๑๗๙๒ -?) ขณะทรงเป็นพ่อขุนบางกลางหาว ทรงร่วมกับพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดต่อสู้กับขอมสบาด โขลญล่ำพงที่ปกครองสุโขทัยในเวลานั้น ทำให้สุโขทัยหลุดพ้นจากอำนาจขอม เป็นรัฐอิสระ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๑๘๙๓ - ๑๙๑๒) ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๑๘๙๓ จากการรวมแคว้นละโว้และแคว้นสุพรรณภูมิ อาณาจักรไทยแห่งนี้มีอายุถึง ๔๑๗ (พ.ศ. ๑๘๙๓- ๒๓๑๐) ปี จึงหมดอำนาจลงจากการแพ้สงครามกับพม่าใน พ.ศ. ๒๓๑๐ แต่ด้วยพระปรีชาสามารถและความกล้าหาญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (กรุงธนบุรี) (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๑๐- ๒๓๒๕) ทำให้ทรงกอบกู้เอกราชและสถาปนาอาณาจักรขึ้นใหม่ที่กรุงธนบุรี พระองค์สามารถรื้อฟื้นอาณาจักรขึ้นมาใหม่ ด้วยการปราบปรามชุมนุมต่างๆ การขยายอำนาจและป้องกันอาณาจักร กัมพูชา แต่ในปลายรัชกาล พระราชจริยวัตรที่ดูผิดปกติและปัญหาความแตกแยกภายใน (กบฏพระยาสุรศักดิ์) ทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๕๒) ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เข้าปราบปรามแล้วปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ หลังจากนั้น พระองค์โปรดให้ย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีไปยังที่ตั้งใหม่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันออกใน พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานคร เป็นการสถาปนาอาณาจักรใหม่ ซึ่งจะพัฒนาสืบต่อมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลากว่า ๗๐๐ ปี พระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยทั้งหลายเป็นผู้นำและร่วมกันปกป้องและทำนุบำรุงอาณาจักรให้เจริญมั่นคงเป็นปึกแผ่นอยู่รอดถึงปัจจุบัน พระราชกรณียกิจต่างๆ มีสำคัญกับการอยู่รอดและความมั่นคงของอาณาจักร เช่น การเลือกที่ตั้งของราชธานี เช่น กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงเทพฯ แสดงถึงพระอัจฉริยภาพขององค์ผู้สถาปนาในการเลือกทำเลที่ตั้งเมืองริมแม่น้ำหรือมีแม่น้ำล้อมรอบ ซึ่งเหมาะกับการป้องกันเมืองในยามสงคราม แต่ในยามปกติก็เหมาะกับการเป็นเมืองท่าค้าขายกับภายในและภายนอกอาณาจักร การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๑๑๒ และครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๐ จากการทำสงครามกับพม่าทั้งสองครั้งก็สามารถกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้ก็จากพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยที่ร่วมกันต่อสู้ ได้แก่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช(ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๑๓๓ - ๒๑๔๘) ในขณะทรงเป็นพระมหาอุปราชในแผ่นดินพระมหาธรรมราชาธิราช (พ.ศ. ๒๑๑๒-๒๑๓๓) ได้ทรงประกาศอิสรภาพจากพม่าในพ.ศ. ๒๑๑๗ ที่เมืองแครง หลังเสด็จฯ ขึ้นครองราชย์ก็ทรงทำนุบำรุงอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่น และทำสงครามปกป้องหรือขยายอาณาเขตอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะการกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาของพม่าใน พ.ศ. ๒๑๓๕ ที่ตำบลหนองสาหร่าย (จังหวัดสุพรรณบุรี) ส่วนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกอบกู้เอกราชและรื้อฟื้นอาณาจักรไทยอีกครั้งให้เป็นปึกแผ่นอีกครั้งหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ดังได้กล่าวมาแล้ว

พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ในการสร้างความมั่นคงและความรุ่งเรืองแก่อาณาจักร ดังนั้น พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทยสำคัญๆ หลายพระองค์จึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศชาติมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ พระราชกรณียกิจหลายอย่างมีส่วนสร้างเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเป็นไทยและสืบทอดกันต่อมา เช่น ในสมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. ๑๘๒๒ - ๑๘๔๑) โปรดให้ประดิษฐ์ อักษรไทย ใน พ.ศ. ๑๘๒๖ มีหลักฐานกล่าวไว้ชัดเจนใน ศิลาจารึกหลักที่ ๑ และในสมัยรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองเพื่อให้กลับไปรุ่งเรืองเหมือนสมัยอยุธยา จึงโปรดให้ฟื้นฟูและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนงานวรรณกรรม และการศาสนา เช่น การสังคายนาพระไตรปิฎก สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงภูมิปัญญาหรือความชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทยด้วย

ในสมัยกรุงเทพฯ นับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓ ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๓๙๔) ไทยเริ่มเผชิญกับภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตกชัดเจนขึ้น รัชกาลที่ ๓ และพระมหากษัตริย์พระองค์ต่อมาๆ ต่างทรงมีบทบาทสำคัญนำพาประเทศให้รอดพ้นจากภัยคุกคาม ทำให้ไม่ตกเป็นอาณานิคมเช่นกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๑๑) ทรงโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของชาติตะวันตกด้วยการยอมเปิดการค้าเสรีกับชาติตะวันตก จึงทรงทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์กับชาติตะวันตก เช่น รัชกาลที่ ๓ โปรดให้ทำสนธิสัญญากับอังกฤษ (สนธิสัญญาเบอร์นี พ.ศ. ๒๓๖๙) และสหรัฐอเมริกา (สัญญา รอบีร์ตส์ พ.ศ. ๒๓๗๔) รัชกาลที่ ๔ โปรดให้ทำสัญญากับอังกฤษ (สนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. ๒๓๙๘) และสหรัฐอเมริกา (สนธิสัญญาแฮร์ริส พ.ศ. ๒๓๙๙)

สนธิสัญญาเบาว์ริงทำให้ไทยต้องยกเลิกการค้าผูกขาดของหลวง และเปิดให้พ่อค้าประเทศคู่สัญญาเข้ามาค้าขายได้โดยเสรี มีการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรไว้ตายตัว เช่น ภาษีขาเข้าเก็บได้ไม่เกินร้อยละ ๓ ภาษีขาออกให้เก็บได้ครั้งเดียวตามอัตราที่กำหนด และการอนุญาตให้ตั้งกงสุลและศาลกงสุลเพื่อพิจารณาคดีที่บุคคลในบังคับชาตินั้นๆ กระทำผิด ซึ่งหมายถึงการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritoriality) แต่เพื่อให้ชาติตะวันตกถ่วงดุลอำนาจกันเอง รัชกาลที่ ๔ โปรดให้ทำสนธิสัญญาทำนองเดียวกัน (จึงมักเรียกสนธิสัญญาที่ทำในช่วงเวลานี้ว่าสนธิสัญญาเบาว์ริง) กับชาติตะวันตกอื่นๆ ด้วย เช่น ฝรั่งเศส โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ ปรัสเซีย (เยอรมนี)

ในรัชกาลต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๕๓) ก็โปรดให้ทำสนธิสัญญาหรือความตกลงที่เรียกว่า ปฏิญญา ทำนองเดียวกับชาติตะวันตกอีกหลายประเทศ เช่น ออสเตรีย-ฮังการี และทำปฏิญญากับชาติในเอเชียด้วยคือ ญี่ปุ่น การดำเนินพระบรมราโชบายโอนอ่อนผ่อนตามและถ่วงดุลข้างต้นแสดงถึงความรอบรู้ความเป็นไปของโลกของพระมหากษัตริย์ไทยทำให้ทรงหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้ากับชาติตะวันตกและตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกได้

อย่างไรก็ดี ข้อตกลงบางอย่างในสนธิสัญญาเบาว์ริง ทำให้ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบในระยะยาว โดยเฉพาะการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งเป็นการเสียเอกราชทางการศาล เรื่องนี้ต่อมา กลายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของไทยที่สำคัญ เมื่อชาติมหาอำนาจพยายามเพิ่มอำนาจและอิทธิพล ของชาติในไทยด้วยการขยายสิทธินี้ครอบคลุมไปถึงคนเอเชียในบังคับของตนด้วย คนเอเชียในไทยที่มา จากอาณานิคมของชาติตะวันตกจึงพยายามอ้างสิทธินี้เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายไทย

กระนั้นก็ดี ข้อตกลงในสนธิสัญญาช่วยเอื้อให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัว การเปิดเสรีทาง เศรษฐกิจด้วยการยกเลิกการผูกขาดการค้าของหลวง การมีสินค้าที่ตลาดต้องการ เช่น ข้าว ไม้สัก ดีบุก การกำหนดอัตราภาษีอากรไว้ต่ำและตายตัว และการให้สิทธิสภาพนอกอาณาเขต ทำให้พ่อค้าชาติ ตะวันตกเข้ามาค้าขายและลงทุนในไทย จึงเกิดการขยายตัวทางการผลิตสินค้า และการลงทุนของ ต่างชาติในไทย เช่น โรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ ร้านค้า การผลิตเพื่อส่งออกของไทยที่เคยมีอยู่ก่อนแล้วได้ ขยายตัวออกไปมากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า เป็นการวางรากฐานระบบเศรษฐกิจเสรีของไทยมาจนถึงปัจจุบัน

ภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก โดยเฉพาะการเข้ายึดครองอาณาจักร เพื่อนบ้าน เช่น พม่า เวียดนาม กัมพูชา ทำให้พระมหากษัตริย์ไทยทรงดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อลด เงื่อนไขไม่ให้ชาติตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างในการยึดครอง ขณะเดียวกันก็พยายามพัฒนาประเทศให้มี ศักยภาพพอที่จะต่อกรกับชาติตะวันตกได้ จึงเกิดการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยอย่างขนาดใหญ่ใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในทุก ด้าน เช่น การปกครองประเทศและบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเพิ่มอำนาจให้ส่วนกลางเข้าดูแลหัวเมือง ต่างๆ และหัวเมืองประเทศราชได้โดยตรง กฎหมายและการศาลเพื่อให้เป็นไปตามแบบตะวันตกซึ่งจะหา ให้ชาติตะวันตกยอมรับและคืนสิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่ไทย การศึกษาเพื่อต้องการคนที่มีความรู้ วิชาการตามแบบตะวันตกสำหรับทำงานให้สอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศ การชลประทานเพื่อ การขยายพื้นที่การให้น้ำให้สอดคล้องกับความต้องการข้าวเพื่อการส่งออกการคมนาคมทางบก โดยเฉพาะรถไฟเพื่อกระชับการปกครองและการป้องกันประเทศ การทหารเพื่อให้มีทหารอาชีพทำ หน้าที่ป้องกันประเทศ และวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การแต่งกายเพื่อให้ทันสมัยเป็นที่ยอมรับ

สำหรับการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินมีขึ้นทั้งในส่วนกลาง (การตั้งกระทรวง ทบวงกรม) ส่วนภูมิภาค (ระบบเทศาภิบาล) และส่วนท้องถิ่น (การแบ่งเป็นหมู่บ้าน-ตำบล) ทำให้อำนาจ การปกครองถูกดึงไปรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลางที่สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลสำคัญที่ได้ก็คือ เอกภาพ ทางการปกครอง โดยเฉพาะการนำระบบเทศาภิบาลมาใช้นั้นทำให้สามารถผนวกดินแดนต่างๆ ทั้งใน ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มาอยู่ใต้รัฐบาลเดียว การปกครองของไทยจึงเปลี่ยน จากแบบรัฐจารีตเป็นรัฐสมัยใหม่หรือรัฐชาติ เป็นแบบรัฐเดี่ยว ตามองค์ประกอบของการเป็นรัฐชาติ การเกิดรัฐชาติในช่วงนี้ยังเป็นการรวมผู้คนที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมด้วย เป็นที่มาหนึ่ง ของความหลากหลายของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน

นอกจากนั้น การปฏิรูปหลายด้านเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนโฉมหน้าสังคมไทยสู่สังคมประชาธิปไตยที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถือเป็น**การวางรากฐานประชาธิปไตย** เช่น การยกเลิกระบบไพร่-ทาส การปฏิรูปกฎหมายและการศาลตลอดจนกระบวนการยุติธรรมต่างๆ และการปฏิรูปการศึกษาก็เป็นการวางรากฐานระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ส่วนการเริ่มจัดการศึกษาจากส่วนกลางด้วยการใช้หลักสูตรเดียวกัน (ต่อมามีการศึกษาภาคบังคับในรัชกาลที่ ๖) ทำให้ประชาชนเริ่มมีความสำนึกเป็นไทยร่วมกัน มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับการสร้างรัฐชาติที่กำลังดำเนินอยู่ในเวลานั้น (ขณะนั้นกำลังมีการปักปันเขตแดนให้แน่นอนชัดเจน การสร้างรัฐบาลที่เข้มแข็งและมีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจปกครองดินแดน) เป็นประโยชน์สำหรับการต่อต้านกับจักรวรรดินิยมตะวันตก

ขณะเดียวกันรัชกาลที่ ๕ ได้**ทรงนำพาประเทศเข้าสู่เวทีโลก** เพื่อแสดงความเป็นเอกราชของไทย เช่น ไทยเป็นสมาชิกสหภาพโปรซิเนียนสากล การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับกฎหมายสงครามที่กรุงเฮก (พ.ศ. ๒๔๕๐) การเข้าเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศได้เท่ากับได้รับการรับรองว่า ไทยเป็นชาติเอกราช นอกจากนี้ ยังเสด็จฯ ไปเยือนอาณานิคมของชาติตะวันตก เช่น สิงคโปร์ ซวา อินเดีย และประเทศต่างๆ ในยุโรปถึง ๒ ครั้ง (อย่างเป็นทางการในพ.ศ. ๒๔๔๐ และไม่เป็นทางการในพ.ศ. ๒๔๕๐) นอกจากเป็นการเจริญสัมพันธไมตรีกับชาติตะวันตกแล้ว การถวายนามตั้งรับจากประชาชาติตะวันตกยังแสดงออกถึงการยอมรับว่า รัชกาลที่ ๕ ทรงเป็นประมุขของประเทศเอกราชที่เสมอกันด้วย

ในรัชกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๔๕๓ – ๒๔๖๘) ทรงร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรในการทำสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจกลางในสงครามโลกครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๕๗ – ๒๔๖๑) ด้วยการ**ประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการีใน พ.ศ. ๒๔๖๐** และการส่งกองทหารอาสาไปรบในยุโรป เป็นการนำพาประเทศไทยเข้าสู่เวทีโลกอย่างเสมอเท่าเทียมกับชาติตะวันตก ผลที่ได้ประการหนึ่งคือ ไทยอยู่ฝ่ายชนะสงคราม ทำให้ไทยสามารถบอกเลิกสนธิสัญญากับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ซึ่งเป็นฝ่ายมหาอำนาจกลาง เป็นการเริ่มต้นที่สำคัญที่จะแก้ไขสนธิสัญญาที่คับขัน และทำสนธิสัญญานับใหม่กับชาติอื่นในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของเอกราชทางการศาลสมบูรณ์ก็หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว

การเปิดประเทศและการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทำให้ประเทศไทยเปิดรับแนวคิดใหม่จากโลกตะวันตกผ่านทางการศึกษาแบบตะวันตก สื่อหนังสือพิมพ์ และอื่นๆ แนวคิดตะวันตกที่สำคัญซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยคือ ประชาธิปไตย ในที่สุด ชนชั้นนำใหม่ทั้งพลเรือนและทหารที่เป็นผลผลิตของการศึกษาตามแบบตะวันตกในนามคณะราษฎร ได้ยึดอำนาจเปลี่ยนการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ การประนีประนอมกับคณะราษฎรของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๖๘ – ๒๔๗๗) ทำให้ไม่เกิดการต่อสู้นองเลือด การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

อย่างไรก็ดี เมื่อมองย้อนกลับไปก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ พบว่า พระมหากษัตริย์ ๓ พระองค์ได้แก่ รัชกาลที่ ๕, ๖, และ ๗ ต่างมีพระราชดำริและพระราชกรณียกิจที่จะเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งทำให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น รัชกาลที่ ๖ ทรงเปิดให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์ และรัชกาลที่ ๗ มีพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ แต่มีผู้ไม่เห็นด้วย เรื่องจึงระงับไป

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองประมาณ ๑๐ ปี ระหว่างที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็น นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. ๒๔๘๑ – ๒๔๘๗) ไทยต้องเผชิญกับสงครามครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งจากการเกิด สงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๒– ๒๔๘๘) หลังเกิดสงครามโลกในยุโรป ไทยประกาศนโยบายเป็น กลาง และมีการปลุกใจคนไทยให้เตรียมการต่อต้านการรุกรานจากต่างชาติ ไทยต้องเผชิญกับสงคราม โดยตรงจากการบุกของญี่ปุ่นในต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในสงครามมหาเอเชียบูรพา ทหาร ตำรวจ ยุวชน และประชาชนต่างร่วมกันต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น แต่ไม่กี่ชั่วโมงต่อมา รัฐบาลจอมพล ป. ก็เลือกที่จะยอมตามความต้องการของญี่ปุ่นที่อ้างว่าต้องการเดินทัพผ่านไทยไปยังอาณานิคมของ อังกฤษ (พม่าและมลายู) และไม่ทันต่อ รัฐบาลไทยก็ได้ร่วมมือใกล้ชิดและเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่น ตามมาด้วยการประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐฯ ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ด้วยเหตุผล ว่าเพื่อดำรงเอกราชของชาติไว้

ขณะที่คนไทยฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ และอังกฤษ ต่างจัดตั้งขบวนการต่อต้านที่ต่อมาเรียกรวมๆ ว่า **ขบวนการเสรีไทย** มีวัตถุประสงค์เพื่อกอบกู้เอกราช ด้วยการร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร สมาชิกของขบวนการเสรีไทยจากนอกประเทศถูกส่งเข้ามา ปฏิบัติการในไทย ขณะที่ขบวนการเสรีไทยภายในประเทศติดต่อร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยแสดงถึงการเสียสละของคนไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นคนหนุ่มคนสาว คือ นักศึกษาและข้าราชการ การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยมีส่วนทำให้ไทยไม่ตกเป็นประเทศ ผู้แพ้สงคราม ต่างไปจากญี่ปุ่น

จุดที่ควรเน้นในแต่ละหน่วย	สิ่งที่ครูควรรู้
การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ หรือ กรุงเทพมหานคร (ป. ๖):	๑. พัฒนาการประวัติศาสตร์ไทยอย่างสั้นๆ ตั้งแต่อาณาจักร สุโขทัยถึงปัจจุบัน เพื่อชี้ให้เห็นว่า การสถาปนากรุง รัตนโกสินทร์ อยู่ตรงไหนของประวัติศาสตร์ไทย
การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็น การวางรากฐานประเทศไทยสืบ ต่อมาจากสมัยธนบุรี กรุง รัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพฯ นี้จะ พัฒนาการมาเป็นประเทศไทย ปัจจุบัน โดยมีพระมหากษัตริย์	๒. แผนที่กรุงเทพฯ เพื่อแสดงการย้ายที่ตั้ง และอาณาเขตใน สมัยรัชกาลที่ ๑ เพื่อแสดงถึงการสร้างความเป็นปึกแผ่นต่อ จากสมัยธนบุรี ซึ่งจะกลายเป็นอาณาเขตของไทยในปัจจุบัน ๓. รายพระนามพระมหากษัตริย์ ๙ พระองค์ และพระราชกรณีย กิจสำคัญในการปกป้องและทำนุบำรุงบ้านเมือง ตลอดจน เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง

จุดที่ควรเน้นในแต่ละหน่วย	สิ่งที่ครูควรรู้
<p>ทรงเป็นผู้นำร่วมกับบรรพบุรุษไทยในการปกป้องและทำนุบำรุงบ้านเมือง</p>	
<p>การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ (ม. ๒):</p> <p>ปัญหาความแตกแยกภายในอาณาจักร ซึ่งจะเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้อาณาจักรอ่อนแอจนพ่ายแพ้แก่ข้าศึก และพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษในการกอบกู้เอกราช</p>	<p>๑. ภาพรวมของประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาและธนบุรีทั้งหมดเพื่อชี้ให้เห็นว่า การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ อยู่ตรงไหนของประวัติศาสตร์</p> <p>๒. การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และ ๒ ศึกษาสาเหตุและผล</p> <p>๓. บทบาทของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในการกอบกู้เอกราชและการสร้างอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่น</p>
<p>ปัจจัยความเจริญของอาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรธนบุรี (ม. ๒):</p> <p>พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และการเสียดสของบรรพบุรุษไทยที่ทำให้อาณาจักรอยุธยาและธนบุรีมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง</p>	<p>๑. ภาพรวมของประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาและสมัยธนบุรีทั้งหมด (พ.ศ. ๑๘๙๓ - ๒๓๒๕)</p> <p>๒. ปัจจัยที่ทำให้อาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรธนบุรีมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง</p> <p>๓. รายพระนามพระมหากษัตริย์องค์สำคัญและพระราชกรณียกิจที่ทำให้อาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรธนบุรีมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง</p> <p>๔. รายนามบรรพบุรุษไทยคนสำคัญที่ทำให้อาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรธนบุรีมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง</p>
<p>ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ม. ๓):</p> <p>พระอัจฉริยภาพของรัชกาลที่ ๖ ในการตัดสินใจพระทัยเข้าร่วมสงคราม</p>	<p>๑. ภาพรวมของประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๘) โดยเฉพาะด้านการต่างประเทศ</p> <p>๒. การเข้ามาติดต่อไทยของชาติตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ ๑, ๒ และ ๓</p> <p>๓. การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษและสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับชาติอื่นๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ และ ๕ สำคัญและผลดีผลเสีย โดยเฉพาะปัญหาการเสียเอกราชทางการศาลหรือสิทธิสภาพนอกอาณาเขต</p>

จุดที่ควรเน้นในแต่ละหน่วย	สิ่งที่ครูควรรู้
	<p>๔. สาเหตุของสงครามโลกครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๗</p> <p>๕. เหตุผลที่ทำให้ไทยประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการีใน พ.ศ. ๒๔๖๐</p> <p>๖. บทบาทของกองทหารอาสาไทยในยุโรป</p> <p>๗. ผลประโยชน์ที่ไทยได้ในระยะสั้นและระยะยาว เช่น การยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี และการแก้ไขสนธิสัญญากับนานาประเทศ ตลอดจนการเป็นสมาชิกองค์การสันนิบาตชาติ</p>
<p>ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ม. ๓) :</p> <p>ความกล้าหาญและการเสียสละของบรรพบุรุษไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา เช่น ทหาร ตำรวจ ยุวชนทหารและ ขบวนการเสรีไทย</p>	<p>๑. ภาพรวมของประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยเฉพาะในด้านการต่างประเทศ</p> <p>๒. สถานการณ์ในเอเชียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งจะนำไปสู่สงครามมหาเอเชียบูรพา เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔</p> <p>๓. การเกิดมหาสงครามในยุโรป พ.ศ. ๒๓๘๒ ที่เกี่ยวข้องกับสงครามในเอเชีย</p> <p>๔. การประกาศเป็นกลางของไทย (รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม) หลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในยุโรปและเคลื่อนไหวต่อต้านการรุกรานจากต่างชาติ</p> <p>๕. การเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาและการบุกไทยของกองทัพญี่ปุ่นในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔</p> <p>๖. สาเหตุที่ทำให้ไทยร่วมมือเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่นของไทย ซึ่งจะตามมาด้วยการประกาศสงครามกับสหรัฐฯ และอังกฤษในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕</p> <p>๗. การเกิดขบวนการเสรีไทยในไทยและต่างประเทศ ตลอดจนการเคลื่อนไหวร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรต่อต้านญี่ปุ่น</p> <p>๘. ความแตกต่างระหว่างนโยบายของสหรัฐฯ กับอังกฤษที่มีต่อการประกาศสงครามของไทย ซึ่งจะทำให้ไทยได้ประโยชน์</p> <p>๙. ผลที่ได้จากการร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรของขบวนการเสรีไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ</p>
<p>การวางรากฐานประชาธิปไตย (ม.๔ - ๖):</p>	<p>๑. ภาพรวมของประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. ๒๔๗๕</p> <p>๒. ภาพรวมของพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ ของ รัชกาลที่ ๕,</p>

จุดที่ควรเน้นในแต่ละหน่วย	สิ่งที่ครูควรรู้
<p>ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ รัชกาลที่ ๕, ๖ และ ๗ ทรงมีบทบาทในการวางรากฐานประชาธิปไตย โดยเฉพาะการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นการเริ่มต้นให้สิทธิพลเมืองแก่คนไทยและเป็นการสร้างสำนึกของความเป็นชาติร่วมกัน พระราชดำริเกี่ยวกับการพระราชทานรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยของทั้งสามพระองค์แสดงถึงการให้ความสำคัญกับการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน</p>	<p>๖ และ ๗ ที่จะเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตย</p> <p>๓. การปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เช่น การศึกษา และการเลิกระบบไพร่-ทาส ซึ่งจะทำให้ประชาชนเป็นเสรีชน และพระราชดำริของรัชกาลที่ ๕ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ</p> <p>๔. การให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์ในรัชกาลที่ ๖ ซึ่งจะเป็นการเปิดกว้างทางความคิด การตั้งดุสิตธานี</p> <p>๕. พระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๗</p> <p>๖. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และผล</p>

ตัวอย่างแหล่งข้อมูลเพื่อการสืบค้นเพิ่มเติม

สิ่งพิมพ์

กองบัญชาการทหารสูงสุด. **สงครามเก้าทัพ**. กรุงเทพฯ: กรมยุทธศึกษาทหาร, ๒๕๔๓.

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา. ๗๕ เล่ม (แยกตามจังหวัด).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒ – ๒๕๔๔. (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ, ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒) มีทั้งเป็นเล่มและดิจิทัล

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่ม ๑- ๓๗.มีทั้งเป็นเล่มและดิจิทัล

หนังสือสารานุกรมไทย ฉบับเสริมการเรียนรู้. เล่ม ๑ – ๑๙. มีทั้งเป็นเล่มและดิจิทัล

สิ่งพิมพ์ดิจิทัล

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา. ๗๕ เล่ม (แยกตามจังหวัด).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒ – ๒๕๔๔. (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒.)

แหล่งสืบค้น เว็บไซต์กระทรวงวัฒนธรรม (บริการข้อมูล>หน่วยงานในสังกัด>ข้อมูลวัฒนธรรม ๗๕ จังหวัด) (e-book)

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ ๑- ๓๗.

แหล่งสืบค้น เว็บไซต์เครือข่ายกาญจนาภิเษก <http://kanchanapisek.or.th/kpb/> (e-book) เช่น

เล่มที่ ๒ มีเรื่อง มหาราชในประวัติศาสตร์ไทย กรุงเทพมหานคร, เล่มที่ ๔ มีเรื่อง การศาสนา การต่างประเทศสมัยรัตนโกสินทร์ และลำดับพระมหากษัตริย์ไทย, เล่มที่ ๑๘ มีเรื่อง สภาพแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ประเพณีหลวงและประเพณีราษฎร์ การแต่งกายของคนไทย กฎหมายกับสังคมไทย ประวัติการพิมพ์ไทย ภาษา และอักษรไทย, ฯลฯ

หนังสือสารานุกรมไทย ฉบับเสริมการเรียนรู้. เล่ม ๑ – ๑๙.

แหล่งสืบค้นเว็บไซต์เครือข่ายกาญจนาภิเษก. <http://kanchanapisek.or.th/kp๖/sub/Sbook/Sbook.php> (e-book-บางเรื่อง)

วิชาการป้องกันประเทศ, สถาบัน. การกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. กรุงเทพฯ:กองประวัติศาสตร์และโบราณคดีทหาร, ม.ป.ป. คลังความรู้ดิจิทัลของ สปท.

แหล่งสืบค้น http://๒๐๒.๑๘๓.๒๓๕.๑๔/ndsi_tank/ (e-book)

เว็บไซต์

โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย. แหล่งสืบค้น <http://๒๐๒.๒๘.๑๙๙.๓/tdc/basic.php>

(แหล่งรวมวิทยานิพนธ์และวิจัยทางประวัติศาสตร์ และศาสตร์สาขาอื่น)(e-book)

พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. แหล่งสืบค้น

<http://www.kpi.ac.th/kingprajadhipokmuseum/>

(มีข้อมูลเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว นิทรรศการ สื่อการศึกษา ภาพ ฯลฯ) มี

ใบความรู้

รัฐสภาไทย. แหล่งสืบค้น <http://www.parliament.go.th/>

(มีข้อมูลเกี่ยวกับรัฐสภาไทย โดยเฉพาะจาก “ศูนย์ข้อมูลนิติบัญญัติ” มีเอกสารเกี่ยวกับการประชุม เช่น ระเบียบวาระ บันทึกการประชุม ข้อมูลการออกเสียงลงคะแนน ฯลฯ)

ราชกิจจานุเบกษา. แหล่งสืบค้น <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/>

(เป็นแหล่งรวมประกาศของทางราชการ กฎหมายต่างๆ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ ถึงปัจจุบัน ซึ่งจัดว่าเป็นหลักฐานชั้นต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ สามารถสืบค้นและดาวน์โหลดได้)

สำนักพระราชวัง. แหล่งสืบค้น <http://www.brh.thaigov.net/brh-๒๐๑๑/index.php>

(มีข้อมูลเกี่ยวกับพระราชดำรัส พระราชกรณียกิจ ข่าวในพระราชสำนัก พระบรมมหาราชวัง และพระราชวังต่าง ๆ (สามารถชมทัวร์เสมือนจริง) คลังภาพ ฯลฯ)

สำนักราชเลขาธิการ. แหล่งสืบค้น <http://www.ohm.go.th/th/office-of-his-majesty-principal-private-secretary>

(มีข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ข่าวในพระราชสำนัก โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการพระราชทานความช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนและประกาศ ข่าวตัดจากหนังสือพิมพ์ วิทยุทัศน์ ภาพ ฯลฯ)

“องค์ความรู้.” **กระทรวงวัฒนธรรม.** แหล่งสืบค้น <http://www.m-culture.go.th/index.php/th/>

(บริการข้อมูล>หน่วยงานในสังกัด>ข้อมูลวัฒนธรรม ๗๕ จังหวัด >องค์ความรู้)

(มีหัวข้อเรื่องต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ไทย บุคคลสำคัญของชาติ ศาสนา-ความเชื่อ ประเพณี-พิธีกรรม ภาษาไทย วรรณกรรมไทย ภูมิปัญญาไทย ข้อมูลวัฒนธรรม ๗๕ จังหวัด ใดๆก็ได้ หลายเรื่อง ไม่ใช่ผลงานของกระทรวงวัฒนธรรม เป็นสำเนาจากแหล่งบริการข้อมูลอื่น)

**ตัวอย่างแผน
ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑**

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้น	ประถมศึกษาปีที่ ๖
รายวิชา ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์	จำนวน ๔ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่.....เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์	จำนวน ๔ ชั่วโมง

๑. สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภาคภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ป.๖/๑ อธิบายพัฒนาการของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ป.๖/๒ อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

๒. สาระสำคัญ

ผู้นำ ที่ตั้งเมืองหลวง สถาปนาศาสนา ศาสนาสังคม และสภาพเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร สำหรับอาณาจักรไทย ปัจจัยผู้นำคือ พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญร่วมกับบรรพบุรุษไทยในการปกป้องและทำนุบำรุงอาณาจักรไทยให้พัฒนาสืบเนื่องต่อมาประเทศไทยในปัจจุบัน

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายเหตุผลของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของไทย

๒. อธิบายพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ใน พ.ศ. ๒๓๒๕ และการสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่อาณาจักร

๓. มองเห็นพัฒนาการของประวัติศาสตร์ไทยหลังการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์อย่างสั้นๆ มาจนถึงปัจจุบัน (เพื่อแสดงความสืบเนื่อง)

๔. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๕. ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะผู้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ และพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระราชกรณียกิจสำคัญในการทำนุบำรุงประเทศ

๔. สาระการเรียนรู้

๔.๑ เหตุผลที่ทำให้มีการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของไทย

๔.๒ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์และสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่อาณาจักร

๔.๓ พัฒนาการของกรุงรัตนโกสินทร์ที่สืบเนื่องต่อเนื่องเป็นประเทศไทยปัจจุบัน นับตั้งแต่การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ ๑-๓) สมัยปฏิรูปประเทศให้ทันสมัย (รัชกาลที่ ๔-๗) และสมัยประชาธิปไตย (พ.ศ. ๒๔๗๕-ปัจจุบัน) (เพื่อแสดงความสืบเนื่อง และแต่ละสมัยมีลักษณะเด่นอะไร เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการฟื้นฟูอาณาจักรให้เป็นแบบสมัยอยุธยา หรือสมัยบ้านเมืองดี สมัยปฏิรูปประเทศ เป็นช่วงการเปิดประเทศและปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในด้านต่างๆ และสมัยประชาธิปไตย เป็นการปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข)

๔.๔ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ผู้นำ, ที่ตั้งราชธานี, สภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- ๕.๑ การจำแนก
- ๕.๒ การให้เหตุผล
- ๕.๓ การสรุปความรู้
- ๕.๔ การรวบรวมข้อมูล
- ๕.๕ การวิเคราะห์

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ๖.๑ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (คสช. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์)
- ๖.๒ ใฝ่เรียนรู้ (คสช. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน)
- ๖.๓ มุ่งมั่นในการทำงาน (คสช. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง)
- ๖.๔ รักความเป็นไทย (คสช. รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันงาม)

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๗.๑ ความสามารถในการสื่อสาร
- ๗.๒ ความสามารถในการวิเคราะห์
- ๗.๓ ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๗.๔ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- ๗.๕ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

- รายงานปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ผู้นำ ที่ตั้งราชธานี สภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ

- แผนภูมิพระราชประวัติและเส้นเวลาแสดงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในการสถาปนาและทำนุบำรุงกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของไทย

๘.๒ ภาระงาน

- อธิบายสาเหตุในการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของไทย
- บรรยายความรู้สึกความภาคภูมิใจในความเจริญรุ่งเรืองของกรุงรัตนโกสินทร์เป็นเมือง

หลวงของไทย

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	ประเมินการนำเสนอผลงาน	แบบประเมินการนำเสนอผลงาน	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	ประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์
ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์	แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์
ด้านสมรรถนะที่ สำคัญของผู้เรียน	สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม/ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ/ การเรียนรู้แบบเส้นเวลา (Timeline) การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้

ชั่วโมงที่ ๑-๒ การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูเปิดเพลง กรุงเทพมหานครให้นักเรียนฟัง ๑ รอบ พร้อมฉายเนื้อเพลงบน Power Point แล้วให้นักเรียนร้องเพลงกรุงเทพมหานครพร้อมๆ กัน ๑ รอบ

๒. ให้นักเรียนอ่านชื่อเต็มของกรุงรัตนโกสินทร์ พร้อมๆ กัน ๑ รอบแล้วสนทนาสอบถามที่มาของชื่อและให้นักเรียนช่วยกันบอกความหมาย

“ กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยามหาดิลก นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์ ”

๓. ครูและนักเรียนช่วยกันแปลความหมายของชื่อกรุงรัตนโกสินทร์แล้วเปิด Power Point ความหมายของกรุงเทพมหานครให้นักเรียนดู

“ เมืองของเทวดาอันเป็นอมตะสง่างามด้วยแก้ว ๙ ประการและเป็นที่พักพิงของพระเจ้าแผ่นดินเมืองที่มีพระราชวังหลายแห่งดุจเป็นวิมานของเทวดาซึ่งมีพระวิษณุกรรมสร้างขึ้นตามบัญชาของพระอินทร์ ”

ขั้นสอน

๑. ครูตั้งคำถามว่า ก่อนสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นเมืองหลวง ไทยมีอาณาจักรที่สืบเนื่องต่อมาเป็นอาณาจักรกรุงเทพฯอะไรบ้าง และเมืองหลวงชื่ออะไร ให้นักเรียนตอบคำถามแล้วครูสรุปให้นักเรียนดู เป็นเส้นเวลา (Timeline) บนแผนผังจาก Power Point หรือบนกระดานดำ

๒. ครูเล่าเหตุการณ์ความไม่สงบภายในกรุงธนบุรีก่อนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจะปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ แล้วโปรดให้ย้ายเมืองหลวงไปที่ใหม่เป็นการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ใน พ.ศ. ๒๓๒๕ จากนั้นครูตั้งคำถามว่า **ทำไม** ต้องย้ายเมืองหลวงจาก กรุงธนบุรี เมืองหลวงเก่ามาสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เมืองหลวงใหม่

๓. ครูให้นักเรียนศึกษาหนังสือประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้น ป. ๖ และ**ใบความรู้ที่ ๑** เรื่องการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีใหม่ของไทย แล้วร่วมกันอภิปรายถึง **เหตุผล** การย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีไปสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

๔. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป **เหตุผล** ในการย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีไปกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองหลวงใหม่ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ลงในแผนภูมิบนกระดานดำ แล้วบันทึกลงใน**ใบงานที่ ๑**

ขั้นสรุป

๑. ครูสรุปความสำคัญของสถาบันกษัตริย์คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชผู้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์หรือ กรุงเทพมหานคร เป็นราชธานีและพระราชทานนามว่า

“ กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยามหาดิลก นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์

ครูอธิบายเพิ่มเติมว่า ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ปีครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑) โปรดให้เปลี่ยนคำว่า “บวรรัตนโกสินทร์” เป็น “อมรรัตนโกสินทร์” และใช้มาจนถึงปัจจุบันเหมือนในเนื้อเพลง

ชั่วโมงที่ ๓ – ๔ พัฒนาการของไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หรือ กรุงเทพมหานคร (วิธีสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม/ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ/ การเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบเส้นเวลา (Timeline) และการจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูสอบถามนักเรียนว่า เพราะเหตุใดหรือปัจจัยใดที่ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองมานานเกือบ ๓๐๐ ปี

๒. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปคำตอบ

ขั้นสอน

๑. แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มจำนวนสมาชิกในกลุ่ม ตามความเหมาะสม

๒. ครูให้นักเรียนดู วิดีโอ หรือแผ่นภาพพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, ภาพเกาะกรุงรัตนโกสินทร์, ภาพกรุงเทพมหานครสมัยก่อน, และภาพกรุงเทพฯสมัยปัจจุบัน

๓. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา **ใบความรู้ที่ ๒** เรื่องพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและปัจจัยที่ทำให้เกิดความรุ่งเรืองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ผู้นำ ที่ตั้ง สถาปัตยกรรม และสภาพสังคม อาศัยตำราเรียนประวัติศาสตร์ประถมศึกษาปีที่ ๖

๔. หลังจากนักเรียนในกลุ่มได้ศึกษาหาความรู้แล้วครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติตาม**ใบงานที่ ๒** จัดทำแผนผังปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองเรื่องด้านต่างๆ ตามข้อ ๓

๕. ให้ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานแผนผังปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่างๆ แล้วส่งผลงานให้ครูตรวจสอบ

ขั้นสรุป

- ครูสรุปปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดความรุ่งเรืองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์พอสังเขป

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- คลิปวีดีโอ เพลงกรุงเทพมหานคร
- คลิปวีดีโอการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ (ร.ศ.๑)
- Virtual Field Trip เกาะรัตนโกสินทร์
- หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ชั้น ป. ๖
- พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
- ใบความรู้ที่ ๑
- ใบงานที่ ๑.๒

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....

.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๑๒.๔ ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ใบความรู้ที่ ๑

การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี

เมื่อเกิดเหตุจลาจลขึ้นในตอนปลายสมัยกรุงธนบุรี เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกทรงพาขบวนทัพกลับจากเขมร บรรดาขุนนางน้อยใหญ่ทั้งหลายก็พากันมาอ่อนน้อมยอมสวามิภักดิ์ เรียกร้องให้ทรงแก้ไข วิฤทธิการณ พร้อมทั้งทูลอัญเชิญขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ในวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ซึ่งนับเป็นวันเริ่มต้นแห่งราชวงศ์จักรี ทางราชการจึงกำหนดให้วันที่ ๖ เมษายน ของทุกปี เป็นวันจักรี หลังจากเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์แล้วจึงทรงชำระสอบสวนพฤติกรรมของขุนนางข้าราชการทั้งหลาย ที่พบว่าไม่จงรักภักดีก็ให้เอาตัวไปประหารชีวิตเสีย พร้อมทั้งได้ทรงปูนบำเหน็จแก่ผู้มีความดีความชอบ และทรงมีดำริว่า พระราชวังเดิมมีวัดหนาบทั้งสองด้าน ทำให้ขยายกว้างขวางออกไปไม่ได้ ไม่เหมาะที่จะเป็นราชธานีสืบไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระนครมายังฝั่งตะวันออก (ฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา) สร้างกรุงเทพฯ เป็นราชธานีใหม่

เหตุผลในการย้ายราชธานี

๑. ราชวังเดิมไม่เหมาะสมในแง่ยุทธศาสตร์ เพราะมีแม่น้ำไหลผ่านกลางเมืองยากแก่การป้องกันรักษา
๒. ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยามีชัยภูมิดีกว่า เพราะเป็นด้านหัวแหลมมีลำน้ำเป็นพรมแดนกว่าครึ่ง
๓. เขตพระราชวังเดิมขยายไม่ได้ เพราะมีวัดกระหนาบอยู่ทั้งสองข้าง ได้แก่ วัดแจ้งและวัดท้ายตลาด

ลักษณะของราชธานีใหม่

ราชธานีใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดฯ ให้สร้างขึ้นได้ทำพิธียกเสาหลักเมืองเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ การสร้างราชธานีใหม่นี้โปรดฯ ให้สร้างเลียนแบบกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือกำหนดผังเมืองเป็น ๓ ส่วน

๑. ส่วนที่เป็นบริเวณพระบรมมหาราชวัง วังหน้า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) หุ่นพระเมรุ และสถานที่สำคัญอื่น ๆ มีอาณาบริเวณตั้งแต่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามาจนถึงคูเมืองเดิมสมัยกรุงธนบุรี
๒. ส่วนที่เป็นบริเวณที่อยู่อาศัยภายในกำแพงเมืองเริ่มตั้งแต่คูเมืองเดิมไปทาง ทิศตะวันออก จนจดคูเมืองที่ขุดใหม่หรือคลองรอบกรุง ประกอบด้วย คลองบางลำพู และคลองโอ่งอ่าง และเพื่อสะดวกในการคมนาคม โปรดให้ขุดคลองสองคลองคือคลองหลอด ๑ และคลองหลอด ๒ เชื่อมคูเมืองเก่ากับคูเมืองใหม่ติดต่อกัน ตามแนวคลองรอบกรุงนี้ ทรงสร้างกำแพงเมือง ประตูเมือง และป้อมปราการขึ้นโดยรอบ นอกจากนี้ยังโปรดให้สร้างถนนสะพาน และสถานที่อื่น ๆ ที่จำเป็น ราษฎรที่อาศัยอยู่ในส่วนนี้ประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก

๓. ส่วนที่เป็นบริเวณที่อยู่อาศัยนอกกำแพงเมือง มีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมคลองรอบกรุง เป็นหย่อม ๆ กระจายกันออกไป คลองสำคัญที่โปรดให้ขุดขึ้น คือ คลองมหานาค ราษฎรในส่วนี้ประกอบอาชีพการเกษตร และผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทางช่างประเภทต่าง ๆ

สำหรับการสร้างพระบรมมหาราชวังนั้น นอกจากจะให้สร้างปราสาทราชมนเฑียรแล้วยังโปรดให้สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ขึ้นภายในวังด้วย เหมือนวัดพระศรีสรรเพชญ์สมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วให้อัญเชิญพระแก้วมรกตมาประดิษฐานเป็นสิริมงคลแก่กรุงเทพมหานคร และพระราชทานนามใหม่ว่า พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร สำหรับพระนครเมื่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ แล้วจัดให้มีการสมโภชกรุง

ใบความรู้ที่ ๒

พระราชประวัติรัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ประสูติ พ.ศ. ๒๒๗๙ ขึ้นครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๒๕ - พ.ศ. ๒๓๕๒) มีพระนามเดิมว่า ทองด้วง

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเป็นปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรีทรงพระนามเต็มว่า " พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดีศรีสินทรมหাজักรพรรดิราชาธิบดินทร์ ธรณินทราธิราชรัตนากาศภาสกรวงศ์องค์ประมาธิเบศร ศรีภูวเนตรวรนารถนายก ดิลกรัตนชาติอาชาวศรัยสมุทัยวโรมนต์สกลจักรพาธิเบนทร์ สุริเยนทราธิบดินทรหริหรินทราดาธิบดีศรีสุวิบูลยคุณชนิษฐ์ ฤทธิราเมศวรมหันทบรมธรรมิกราชาธิราชเดโชไชยพรหมเทพา ดิเทพนฤดิษฐ์ภูมินทรปรามาธิเบศรโลกเชษฐวิสุทธิรัตนมกุฎประเทศตามหาพุทธางกูรบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว "

ทรงประสูติเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๗๙ พระราชบิดาทรงพระนามว่าออกอักษรสุนทรศาสตร์ พระราชมารดาทรงพระนามว่า ดาวเรืองมีบุตรและธิดารวมทั้งหมด ๕ คน คือ

คนที่ ๑ เป็นหญิงชื่อ "สา" (ต่อมาได้รับสถาปนาเป็นพระเจ้าพี่นางเธอ กรมสมเด็จพระเทพสุดาวดี)

คนที่ ๒ เป็นชายชื่อ "ขุนรามณรงค์" (ถึงแก่กรรมก่อนที่จะเสวยกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าครั้งที่ ๒)

คนที่ ๓ เป็นหญิงชื่อ "แก้ว" (ต่อมาได้รับสถาปนาเป็นพระเจ้าพี่นางเธอ กรมสมเด็จพระศรีสุดารักษ์)

คนที่ ๔ เป็นชายชื่อ "ด้วง" (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช)

คนที่ ๕ เป็นชายชื่อ "บุญมา" (ต่อมาได้รับสถาปนาเป็นกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระอนุชาธิราช)

เมื่อเจริญวัยได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอุทุมพรพระชนมายุ ๒๑ พรรษา ออกบวชที่วัดมหาทลายแล้วกลับมาเป็นมหาดเล็กหลวงในแผ่นดินพระเจ้าอุทุมพร

พระชนมายุ ๒๕ พรรษา ได้รับตำแหน่งเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรีในแผ่นดินพระที่นั่งสุริยามรินทร์พระองค์ได้วิวาทกับธิดานาค ธิดาของท่านเศรษฐีทองกับส้ม

พระชนมายุ ๓๒ พรรษา ในระหว่างที่รับราชการอยู่กับพระเจ้ากรุงธนบุรีได้เลื่อนตำแหน่งดังนี้

พระชนมายุ ๓๓ พรรษา พ.ศ. ๒๓๑๒ ได้เลื่อนเป็นพระยาอภัยรณฤทธิ์เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีปราบชุมนุมเจ้าพิมาย

พระชนมายุ ๓๔ พรรษา พ.ศ. ๒๓๑๓ ได้เลื่อนเป็นพระยามราชที่สมุหนายกเมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีไปปราบชุมนุมเจ้าพระฝาง

พระชนมายุ ๓๕ พรรษา พ.ศ. ๒๓๑๔ ได้เลื่อนเป็นเจ้าพระยาจักรีเมื่อคราวเป็นแม่ทัพไปตีเขมรครั้งที่ ๒

พระชนมายุ ๔๑ พรรษา พ.ศ. ๒๓๒๑ ได้เลื่อนเป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเมื่อคราวเป็นแม่ทัพใหญ่ไปตีเมืองลาวตะวันออก

พ.ศ. ๒๓๒๓ เป็นครั้งสุดท้ายที่ไปปราบเขมรขณะเดียวกับที่กรุงธนบุรีเกิดจลาจลจึงเสด็จยกกองทัพกลับมากรุงธนบุรี เมื่อพ.ศ. ๒๓๒๕ พระองค์ทรงปราบปรามเสี้ยนหนามแผ่นดินเสร็จแล้วจึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ หลังการปราบดาภิเษกแล้วได้มีพระราชดำรัสให้ขุดเอาที่บพระบรมศพของพระเจ้ากรุงธนบุรีขึ้นตั้ง ณ เมรุวัดบางยี่เรือพระราชทานพระสงฆ์บังสุกุลแล้วถวายพระเพลิงพระบรมศพเสร็จแล้วให้มีการมหรสพ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีเมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ และปราบดาภิเษกเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๕ (วันพฤหัสบดี ขึ้น ๔ ค่ำ ปีชวด) ขณะเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติทรงมีพระชนมายุได้ ๔๕ ปี โปรดให้สถาปนาพระอนุชา (เจ้าพระยาสุรสีห์) เป็นกรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท พระนัดดา (พระยาสุรียอภัย) เป็นกรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ กรมพระราชวังหลังถัดจากนั้นได้ประกอบกิจการที่สำคัญคือ สร้างกรุงเทพมหานคร

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติได้ย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรี เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ (วันอาทิตย์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ปีชวด) คือทำพิธียกเขาเอก "เสาหลักเมือง" กรุงเทพมหานครได้ลงมือก่อสร้างอย่างจริงจังเมื่อพ.ศ. ๒๓๒๖ ปัจจุบันกรุงเทพฯ มีชื่อเต็มว่า "กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศมหาสถานอมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยะวิษณุกรรมประสิทธิ์"

สาเหตุที่ย้ายราชธานีเพราะ

๑. พระราชวังเดิมที่กรุงธนบุรีมีวัดขนานทั้งสองข้างไม่เหมาะแก่การที่จะขยายพระราชวังออกไปได้อีก
๒. ที่ตั้งพระราชวังเดิมอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นที่ที่น้ำเซาะ
๓. กรุงเทพมหานครอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่กว้างขวางเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมแก่การป้องกันตัวเองจากข้าศึก

การสร้างพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. ๒๓๒๖ สร้างพระนคร ได้สร้างพระราชมณเฑียรสร้างพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)

พ.ศ. ๒๓๒๗ สร้างพระมหาปราสาท สร้างวัดพระแก้วและได้อัญเชิญพระแก้วมรกตจากพระราชวังเดิมกรุงธนบุรีมาสถิตอยู่ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวังพร้อมกับได้อัญเชิญพระบรมรูปของสมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทองกษัตริย์ผู้สร้างกรุงศรีอยุธยาามาสร้างเป็นพระรูปหุ้มเงินปิดทองประดิษฐานไว้ในพระวิหารทรงพระราชทานนามวิหารแห่งนี้ว่า "หอพระเทพบิดร" ปฏิสังขรณ์วัดสลัก

พ.ศ. ๒๓๒๘ หล่อปืนใหญ่ขึ้น ๗ กระบอกสร้างวังให้พวกเจ้าเขมรที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ขุดคลองมหานาคขุดคูเมือง สร้างป้อมเชิงเทินขึ้นมากมายฟื้นฟูพระราชประเพณี เช่นพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

การปกครองหลังจากปราบดาภิเษกแล้วทรงให้มีการตั้งข้าราชการที่มีความดีความชอบในราชการให้มียศถาบรรดาศักดิ์ใหญ่่น้อยตามฐานะทรงตั้งราชการวังหลวงขึ้น

ด้านกฎหมายได้ทรงชำระกฎหมาย เรียกว่ากฎหมายตรา ๓ ดวง (คือ ตราราชสีห์คชสีห์บัวแก้ว) เพื่อสำหรับวินิจฉัยอรรถคดีและบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย

การค้าขายกับต่างประเทศผลประโยชน์ของประเทศไทยที่ได้รับขณะนั้นได้จากภาษีอากร เช่น ภาษีสุรา ภาษีบ่อนเบี้ยอากรขนอนตลาด ภาษีค่าน้ำเก็บตามเครื่องมืออีกทั้งส่วนสินค้าต่างๆที่ให้ผลประโยชน์มาก ก็คือการค้าสำเภาอันสืบเนื่องมาแต่สมัยกรุงธนบุรีการค้ากับต่างประเทศได้แก่ ประเทศจีน ลังกา อินเดีย มลายู สิงคโปร์ มาเก๊า

การสงครามการสงครามกับพม่าในสมัยพระเจ้าปดุงโดยพม่าได้แบ่งกองทัพเข้าโจมตีไทยหลายทางคือ เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ด้านพระเจดีย์สามองค์ ชุมพร ไซยาและเมืองกลางสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงปรึกษาการต่อสู้กองทัพพม่าแล้วโปรดฯ ให้แบ่งกองทัพเป็น ๔ ทပ်คือ

กองทัพที่ ๑ กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์เป็นแม่ทัพไปขัดตาทัพที่เมืองนครสวรรค์

กองทัพที่ ๒ กรมพระราชบวรสถานมงคล ไปตั้งรับที่เมืองกาญจนบุรี

กองทัพที่ ๓ เจ้าพระยาธรรมาภัยกับเจ้าพระยายมราชคอยคุมทางลำเลียงติดต่อกองทัพ

กองทัพที่ ๔ เป็นกองทัพหลวงคอยช่วยศึกถ้าหากด้านใดเพลี่ยงพล้ำก็จะยกไปช่วยทันที การสงครามครั้งนี้ พม่าได้ยกกองทัพเข้าตีไทยที่ละทัพก็ถูกไทยตีแตกไปทุกทัพด้วยหลักยุทธศาสตร์ที่เหนือกว่า

สงครามกับพม่า (พม่าล้อมเมืองกลาง พ.ศ. ๒๓๒๘)

กองทัพพม่ายกมาตีตะกั่วป่าตะกั่วทุ่งโดยทางเรือแล้วจึงข้ามไปตีเมืองกลาง ขณะนั้นเจ้าเมืองกลางถึงแก่กรรม คุณหญิงจันทร์ (ภรรยาเจ้าเมือง) กับนางมุก (น้องสาวคุณหญิงจันทร์) เกณฑ์ไพร่พลชาวเมืองช่วยกันป้องกันเมืองกลางทัพพม่าไม่สามารถจะเอาเมืองกลาง ผู้รบกันประมาณเดือนเศษพม่าขาดเสบียงอาหารจึงเลิกทัพกลับไปเมื่อข่าวทราบถึงพระเจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงแต่งตั้งให้คุณหญิงจันทร์เป็นท้าวเทพกษัตรีส่วนนางมุกเป็นท้าวศรีสุนทร

สงครามกับพม่า (ศึกทำดินแดง พ.ศ. ๒๓๒๙)

สงครามครั้งนี้ ต่อเนื่องมาจากสงครามครั้งที่พม่าล้อมเมืองกลางพระเจ้าปดุงยกกองทัพเข้ามาทางดวนเจดีย์สามองค์ด้านเดียวเนื่องจากพระเจ้าปดุงรู้สึกว่าจะพระองค์ดำเนินการแผนผิตเพราะตั้งแต่ทำสงครามมาไม่เคยแพ้ใครมาก่อนจึงพยายามที่จะตีไทยให้ได้จึงรวบรวมกำลังผู้คนตั้งมั่นอยู่ที่เมืองเกาะตะมะ และให้พระมหาอุปราชคุมคน ๕ หมื่นคนตั้งมั่นอยู่ที่ตำบลสามสบ ทำดินแดง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดให้กรมพระราชวังบวรฯ เป็นแม่ทัพหน้าและสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งสองเข้าตีพร้อมกัน พม่าทั้งค่ายแตกหนีทุกค่าย กองทัพไทยไล่ฆ่าฟันและจับเชลยได้เป็นอันมากได้ทั้งช้าง ม้า เสบียงอาหาร และอาวุธ ตลอดจนปืนใหญ่

สงครามกับพม่า (ลำปางและป่าซาง พ.ศ. ๒๓๓๐)

การที่พม่าแพ้ไทย ประเทศราชของพม่าก็เริ่มกระด้างกระเดื่อง พม่าต้องใช้เวลาปราบ จากนั้นพม่าก็เลยมาตีเมืองป่าซางและลำปางซึ่งเป็นเขตไทยขณะที่ตายนั่น ชาวทวายถึงกรุงเทพฯ ซึ่งกำลังเตรียมทัพจะไปตีเมืองทวายต้องเปลี่ยนแผน รัชกาลที่ ๑ โปรดให้กรมพระราชวังบวรฯ ไปช่วยเมืองทั้งสองโดยให้คนที่อยู่ในตัวเมืองตีด้านในทหารที่ไปช่วยรบตีด้านนอก เสด็จจากสงครามครั้งนี้ กรมพระราชวังบวรฯ ได้อัญเชิญพระพุทธรูปศิหิงค์มาประดิษฐาน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์

ไทยตีเมืองทวาย พ.ศ. ๒๓๓๐

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงตั้งพระทัยจะตีเมืองทวาย จึงโปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท คุมพล ๓ หมื่น ยกไปทางเหนือ ส่วนพระองค์เองคุมพล ๒ หมื่นโดยกระบวนเรือทางลำน้ำไทรโยคขึ้นยกที่ท่าตะกั่วข้ามทิวเขาบรรทัดซึ่งมีความลำบาก หนทางกันดารทำให้คนในทัพเหนื่อยล้าอดโรยจึงตีเมืองไม่ได้ ต้องเสด็จยกทัพกลับภายหลังต่อมาอีก ๔ ปี เมืองทวายเมืองตะนาวศรี และเมืองมะริดได้มาขอสวามิภักดิ์ต่อไทย

การรบที่เมืองทวาย พ.ศ. ๒๓๓๖

รัชกาลที่ ๑ ทรงมีพระราชดำริจะรบกับพม่าให้ได้ ได้ตั้งพระทัยใช้เมืองทวายเป็นฐานทัพและรวบรวมเสบียงอาหารพระองค์ทรงยกทัพทางบกและโปรดให้กรมพระราชวังบวรฯ บัญชาการทัพเรือแต่ไปถึงเมืองทวายเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริด ชาวเมืองกลับไปเข้าข้างพม่าขณะนั้นพม่าก็ยกกองทัพมาตีทวายกลับคืนได้เกิดกบฏขึ้นในเมืองมะริดและเมืองทวาย กองทัพไทยจำต้องทำสงครามทั้งสองด้านไทยขาดแคลนเสบียงอาหารเพราะอาศัยเมืองทั้งสามไม่ได้จึงต้องยกทัพกลับไป

พม่าตีเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๓๔๐

พม่ายกทัพมาคราวนี้ ๗ ทัพ โดยมุ่งหมายจะตีลานนาไทยอีก รัชกาลที่ ๑ โปรดให้กรมพระราชวังบวรฯ ทรงประจวบเป็นโรคนี้ จึงต้องหยุดประทับอยู่ที่นั่นโปรดให้กรมหลวงอนุรักษเทเวศร์กรมพระยาวิงหลังติดตามเสด็จขึ้นไปช่วยทรงบัญชาการรบจนมีชัยชนะทรงขับไล่พม่าออกจากแคว้นลานนาจนหมด

ศาสนา

พระพุทธรูปที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและได้ทรงยกสถาปนาตำแหน่งพระสังฆราชและพระราชาคณะผู้ใหญ่ ทำสังคายนาสอบสวนพระไตรปิฎกให้ถูกต้องการติดต่อกับต่างประเทศเพื่อนบ้าน การติดต่อกับญวน พ.ศ. ๒๓๒๕ กษัตริย์ประเทศญวนขณะนั้นก็คือ ฮ่องเชียงสือได้ลี้ภัยจากพวกกบฏแห่งเมืองโกะเซ็งได้พามารดาเข้ามาอยู่ในเมืองไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงอุปถัมภ์ไว้และทรงช่วยเหลือเสบียงอาหารและสนับสนุนพร้อมทั้งอาวุธยุทธภัณฑ์ต่อมาองค์ฮ่องเชียงสือได้เข้าไปปราบปรามกบฏบ้านเมืองได้และตั้งตนเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า "พระเจ้ายาละง"

การติดต่อกับเขมร

นักกองเองมกุฎราชกุมารแห่งประเทศเขมรยังทรงอ่อนวัยพระพุทธรูปพม่าจากมหาจักรพรรดิแห่งประเทศสยาม (แบน) เป็นผู้สำเร็จราชการประเทศเขมรทรงชบเลี้ยงอย่างพระราชบุตรบุญธรรมจนเวลาผ่านไปได้ ๑๒ ปี จึงได้กลับไปครองประเทศเขมร ทรงพระนามว่า "สมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดี" และโปรดให้พระยายมราชเป็นพระยาอภัยภูเบศร์ครองเมืองพระตะบองขึ้นกับไทย ผู้นี้เป็นต้นตระกูล "อภัยวงศ์"

การติดต่อกับประเทศตะวันตก

ประเทศโปรตุเกส เป็นชาติแรกที่มาติดต่อกับไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๙ องตนวีเสนได้อัญเชิญพระราชสาส์นเข้ามาเจริญพระราชไมตรี รัชกาลที่ ๑ โปรดให้จัดการต้อนรับอย่างสมเกียรติ

ประเทศอังกฤษ มีอิทธิพลทางใต้ของไทย ฟรานซิส โลท์ คนอังกฤษได้เพียรขอเฝ้าฯ รัชกาลที่ ๑ ทูลเกล้าฯ ถวายดาบประดับพลอยและปืนด้ามเงินกระบอกรหนึ่ง ต่อมาทรงแต่งตั้งให้เป็นพระยาราชกัปตัน

พระราชนิพนธ์ งานพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑

- กลอนนิราศทำดินแดง
- กลอนบทละครเรื่องอิเหนา
- กลอนบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ต่อจากสมัยกรุงธนบุรี
- กลอนบทละครเรื่อง อุณรุฑ

เสด็จสวรรคต

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครองราชสมบัติได้ ๒๗ ปีเศษตั้งแต่ทรงมีพระชนมายุได้ ๔๗ พรรษา ได้เสด็จสู่สวรรคตเมื่อวันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๓๕๒ ขณะนั้นทรงพระชนมายุได้ ๗๔ พรรษา พระองค์มีพระราชโอรสและพระราชธิดารวมทั้งสิ้น ๔๒ พระองค์

พระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ ๑

เป็นรูปพุ่มอุณาโลม มีอักษร "อุ" อยู่กลางล้อมรอบด้วยกลีบบัวอันเป็นพฤษชาติที่เป็นสิริมงคลในพุทธศาสนา ตราอุณาโลมมีรูปร่างคล้ายสังข์เวียนขวา อยู่ในกรอบลายกนก เริ่มใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. ๒๓๒๘

ที่มา.....

ใบงานที่ ๑

ชื่อ.....ชั้น.....

เหตุผลที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงย้ายเมืองหลวงของไทย

ข้อเสียของกรุงธนบุรีเมืองหลวงเก่า

๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

๕.....

ข้อดีของกรุงรัตนโกสินทร์เมืองหลวงใหม่

๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

๕.....

ใบงานที่ ๒

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น ผู้นำ, ที่ตั้งเมืองหลวง, สภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ

คำชี้แจง ให้นักเรียนบอกปัจจัยที่ส่งเสริมให้กรุงรัตนโกสินทร์มีความเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน

- ๑. ผู้นำประกอบด้วย.....
- .....
- .....
- ๒. ที่ตั้งเมืองหลวง.....
- .....
- .....
- ๓. สภาพภูมิศาสตร์.....
- .....
- .....
- ๔. สภาพสังคม.....
- .....
- .....

กลุ่มที่.....

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม

- ๑.....๒.....
- ๓.....๔.....
- ๕.....๖.....

แบบประเมินการนำเสนอผลงานหรือ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑	ความถูกต้องของเนื้อหา			
๒	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
๓	วิธีการนำเสนอผลงาน			
๔	การนำไปใช้ประโยชน์			
๕	การตรงต่อเวลา			
รวม				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินและสมบูรณ์ ให้ ๓ คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่ ให้ ๒ คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน ให้ ๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๒ - ๑๕	ดี
๘ - ๑๑	พอใช้
ต่ำกว่า ๘	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๑. ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้			
	๒. เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ปกป้อง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน			
	๓. เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา			
	๔. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น			
ใฝ่เรียนรู้	๑. มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะแสวงหาความรู้			
	๒. ชอบสนทนา ซักถาม ฟัง หรืออ่านเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น			
	๓. มีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้			
มุ่งมั่นในการทำงาน	๑. มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	๒. มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			
รักความเป็นไทย	๑. ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง			
	๒. รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ			
	๓. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย			
คะแนนรวม				
คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	๒.๓๔ – ๓.๐๐	๑.๖๗ – ๒.๓๓	๑.๐๐ – ๑.๖๖
ระดับคุณภาพ	๓ = ดีมาก	๒ = พอใช้	๑ = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน(เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง)

ระดับคุณภาพที่ได้	๓	๒	๑
	☐	☐	☐

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลง
ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

สมรรถนะที่ประเมิน	ระดับคะแนน		
	๓	๒	๑
๑. ความสามารถในการสื่อสาร			
๑.๑ มีความสามารถในการรับ – ส่งสาร			
๑.๒ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม			
๑.๓ ใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม			
๒. ความสามารถในการคิด			
๒.๑ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อการสร้างองค์ความรู้			
๒.๒ มีความสามารถในการคิดเป็นระบบเพื่อการสร้างองค์ความรู้			
๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต			
๓.๑ ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสัมพันธ์อันดี			
๓.๒ มีวิธีแก้ไขความขัดแย้งอย่างเหมาะสม			
๔. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี			
๔.๑ เลือกใช้ข้อมูลในการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม			
๔.๒ เลือกใช้ข้อมูลในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม			

ลงชื่อ ..... ผู้ประเมิน

เกณฑ์การให้คะแนน:

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ	ให้ ๓ คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง	ให้ ๒ คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง	ให้ ๑ คะแนน

แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ที่	ชื่อ - สกุลของผู้รับการประเมิน	การแสดงความคิดเห็น			การยอมรับฟังคนอื่น			การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย			ความมีน้ำใจ			การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงผลงานกลุ่ม			รวมคะแนน	
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑		

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้ ๓ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้ ๒ คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้ ๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๒ - ๑๕	ดี
๘ - ๑๑	พอใช้
ต่ำกว่า ๘	ปรับปรุง

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
รายวิชา ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๑
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑	จำนวน ๒ คาบ

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และ
 อารมณ์ความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ม.๓ /๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัย
 รัตนโกสินทร์

๒. สาระสำคัญ

การตัดสินใจอย่างรอบคอบของผู้นำจะก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศ เช่นกรณีการตัดสินใจพระทัย
 ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี
 ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ อยู่ข้างฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งเป็นฝ่ายชนะสงคราม ผลจากการอยู่ข้าง
 ฝ่ายชนะสงคราม ทำให้ไทยสามารถยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับเยอรมนี และออสเตรีย-ฮังการี
 และได้รับการยอมรับเข้าสู่สังคมนานาชาติ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

- ๓.๑ วิเคราะห์สาเหตุที่ประเทศไทยต้องประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้
- ๓.๒ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตรได้

๔. สาระการเรียนรู้

- ๔.๑ สงครามโลกครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๖๑)
- ๔.๒ สาเหตุที่ประเทศไทยต้องประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตร
- ๔.๓ การตัดสินใจพระทัยประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการีของรัชกาลที่ ๖ พ.ศ.
 ๒๔๖๐
- ๔.๔ ผลของการประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตร

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- ๕.๑ กระบวนการกลุ่ม

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ๖.๑ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (คสช.)
- ๖.๒ มีวินัย

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

-

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

- ๑) ใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑
- ๒) ใบกิจกรรมที่ ๒ เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับ เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑
- ๓) ใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

๘.๒ ภาระงาน

- ๑) นักเรียนทำกิจกรรมใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑
- ๒) นักเรียนทำกิจกรรมใบกิจกรรมที่ ๒ เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับ เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑
- ๓) นักเรียนทำกิจกรรมใบกิจกรรมที่ ๒ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	๑) ตรวจสอบใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ ๒) ตรวจสอบใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษา เหตุการณ์ประเทศไทยกับ สงครามโลกครั้งที่ ๑	๑) ใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ ๒) ใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษา เหตุการณ์ ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑	ได้คะแนนรวม ตั้งแต่ร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป
ด้านทักษะ/ กระบวนการ			
กระบวนการ กลุ่ม	สังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติงานกลุ่ม	พฤติกรรม นักเรียนอยู่ใน ระดับคุณภาพ พอใช้ขึ้นไป

ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์			
๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๑) ประเมินจากการตอบคำถาม ข้อ ๑ ในใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษา เหตุการณ์ประเทศไทยกับ สงครามโลกครั้งที่ ๑	๑) ใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑	๑) ได้คะแนน รวมตั้งแต่ร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป
	๒) ประเมินจากการตอบคำถาม ข้อ ๒.๑ และ ๒.๓ ในใบกิจกรรม ที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษา เหตุการณ์ประเทศไทยกับ สงครามโลกครั้งที่ ๑	๒) ใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้ จากการศึกษาเหตุการณ์ประเทศ ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑	๒) นักเรียนมี พฤติกรรม ระดับผ่านขึ้นไป
๒. ด้านมีวินัย	สังเกตพฤติกรรมขณะจัดกิจกรรม การเรียนรู้	แบบสำรวจรายการพฤติกรรม นักเรียนด้านวินัย	พฤติกรรม นักเรียนอยู่ใน ระดับคุณภาพ พอใช้ขึ้นไป

๑๐ . กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนแบบบรรยายร่วมกับการใช้สื่อผสม)

๑๐.๑ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างประเทศในปัจจุบัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ พร้อมสุ่มถามนักเรียนว่า ความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากอะไร

๒. ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล กับปาเลสไตน์ ซึ่งมีผลมาจากความต้องการดินแดนเพื่อสร้างชาติและมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนพร้อมอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนทราบว่าในอดีตก็มีเหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ เกิดขึ้นในโลกใบนี้เช่นกัน และเป็นความขัดแย้งที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมสงครามในครั้งนี้ด้วยเพื่อต้องการรักษาอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนผืนแผ่นดินไทย นั่นคือเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ พร้อมแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบว่า เมื่อนักเรียนเรียนจบแล้วนักเรียนจะต้องบรรลุจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

๒.๑ วิเคราะห์สาเหตุที่ประเทศไทยต้องประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้

๒.๒ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตรได้

๑๐.๒ ขั้นกิจกรรม

๓. แจกใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ และ “ประกาศกระแสร์พระบรมราชโองการว่าด้วยการสงครามซึ่งมีต่อประเทศเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี” ให้นักเรียนคน

ละ ๑ ชุด พร้อมชี้แจงให้นักเรียนทราบว่าหลังจากนักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่อง ปีกแห่งเกียรติยศแล้ว ให้นักเรียนตอบคำถามในใบกิจกรรมที่ ๑

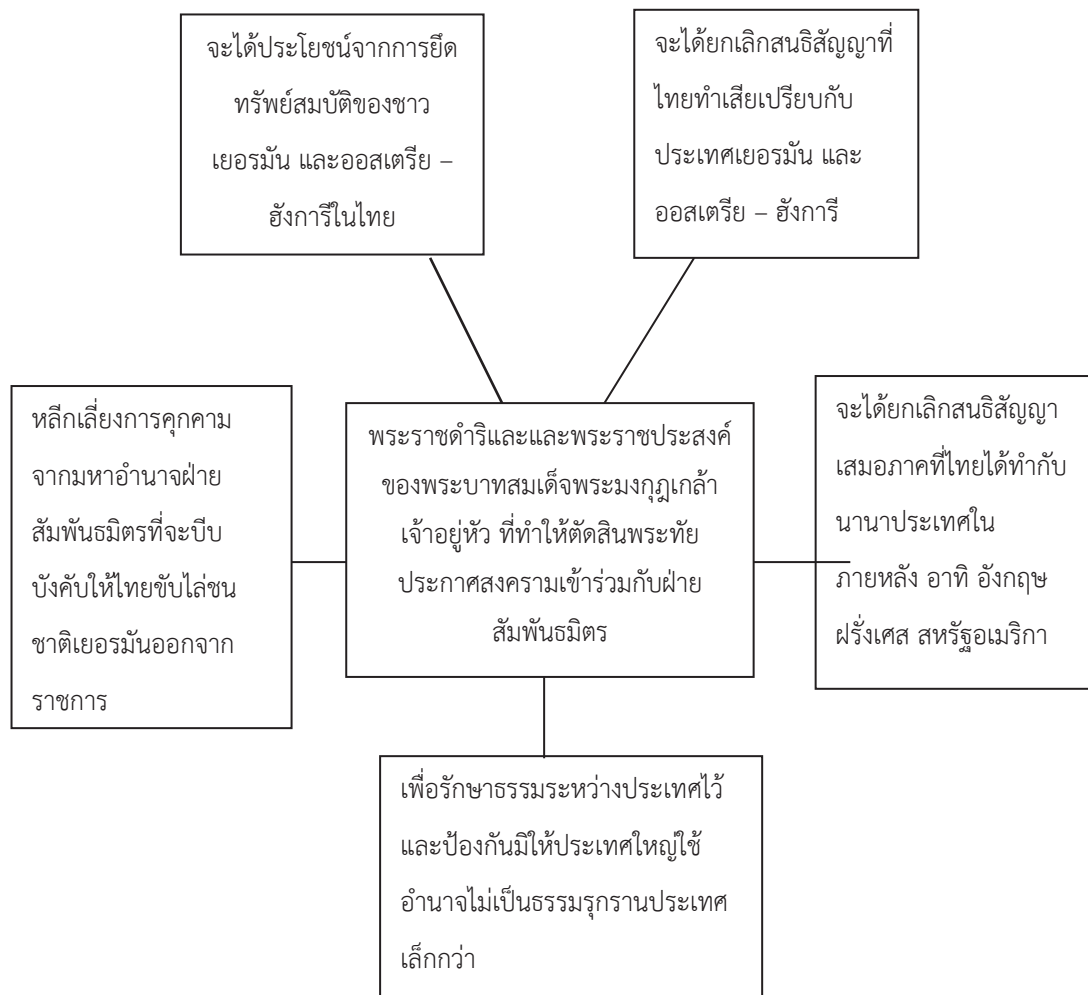
๔. จับกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ ๔ คน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากการตอบคำถามในใบกิจกรรมที่ ๑ โดยนักเรียนแต่ละคนสามารถเขียนคำตอบเพิ่มเติมเพื่อให้คำตอบมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๕. ตัวแทนนักเรียนตอบคำถามจากการปฏิบัติกิจกรรมในใบกิจกรรมที่ ๑

๖. นักเรียนและครูร่วมกันเฉลยคำตอบในใบกิจกรรมที่ ๑ โดยครูสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับ

๖.๑ เหตุผลสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งทหารเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยครูใช้ผังความคิดประกอบการสรุปดังนี้

ผังความคิด เรื่อง พระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตัดสินพระทัยประกาศสงครามเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร

๖.๒ ผลที่ประเทศไทยได้รับจากการส่งทหารเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเขียนเป็นแผนผังความคิดประกอบการสรุป

ผังความคิด เรื่อง ผลที่ประเทศไทยได้รับจากการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตร

๗. ครูสุ่มถามนักเรียนว่าหากนักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจในการประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ นักเรียนจะเลือกฝ่ายสัมพันธมิตร หรือมหาอำนาจกลาง เพราะเหตุผลใด

๘. ครูแจกใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ ให้นักเรียนกลุ่มเดิมคนละ ๑ ชุด และใบกิจกรรมที่ ๒ เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันปฏิบัติตามคำสั่ง

๙. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรมในใบกิจกรรมที่ ๒ โดยครูเขียนคำตอบเป็นตารางลำดับเหตุการณ์ลงบนกระดานดำ ดังกรณีตัวอย่าง

วัน เดือน ปี	เหตุการณ์
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗	สงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดขึ้นในทวีปยุโรป ประเทศไทยวางตัวเป็นกลาง
๖ เมษายน ๒๕๖๐	สหรัฐอเมริกาประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร
๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกาศสงครามกับเยอรมนีและออสเตรีย ฮังการี
๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑	ทหารไทยจำนวน ๑,๒๕๐ นายออกเดินทางจากท่าราชวรดิฐ และไปต่อเรือเอ็มไพร์ของฝรั่งเศส ที่เกาะสีชัง เพื่อเดินทางไปยังประเทศฝรั่งเศส
๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑	ทหารไทยเดินทางถึงเมืองมาร์แซย์ประเทศฝรั่งเศส
๕ สิงหาคม ๒๕๖๑ ถึง ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๒	ทหารไทยต้องไปเรียนรู้วิธีการรบสมัยใหม่ อาทิการใช้อาวุธการยิงการทิ้งระเบิดการสื่อสารการใช้วิทยุโทรเลข
๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑	เยอรมนี ประกาศยอมแพ้สงครามและยอมลงนามในสัญญาสงบศึก
๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒	ทหารไทยได้ถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่โดยทำหน้าที่ลำเลียงส่งกำลังให้แก่กองทัพฝ่ายพันธมิตรในคราวเคลื่อนทัพยึดดินแดนของเยอรมันทางฝั่งซ้ายแม่น้ำไรน์
๒๑ กันยายน ๒๕๖๒	กองทหารอาสาสูงสุดท้ายของไทยเดินทางกลับถึงกรุงเทพมหานคร
	ไทยประกาศยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี

๑๐. ครูสุ่มถามนักเรียนว่าจากตารางลำดับเหตุการณ์ นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงตัดสินใจพระทัยเข้าร่วมกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดขึ้น แต่พระองค์ทรงประกาศเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ผ่านไปแล้วประมาณ ๓ ปี จากข้อมูลดังกล่าวแสดงถึงพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในด้านใดบ้าง

๑๑. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปถึงพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการตัดสินใจพระทัยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตร เช่น การมองการณ์ปัจจุบัน และการณีกาล ดังจากที่พระองค์ทรงประเมินสถานการณ์ก่อนว่าฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะ หรือแพ้สงคราม ความสามารถในการวางแผน การตัดสินใจอย่างความรอบคอบ อาศัยข้อมูลรอบด้าน รวมทั้งต้องการให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากชาติมหาอำนาจ เป็นต้นพร้อมทั้งย้าให้นักเรียนให้นักเรียนว่าในชีวิตจริงนักเรียนจะต้องมีการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นก่อนตัดสินใจในการ

กระทำการต่าง ๆ จะต้องคิดอย่างรอบคอบ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐาน มีการวางแผน ซึ่งจะทำให้โอกาสที่นักเรียนจะตัดสินใจผิดพลาดมีน้อย

๑๒. จัดกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ ๔ คน แจกใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ ให้กลุ่มละ ๑ ชุด พร้อมให้นักเรียนปฏิบัติตามคำชี้แจงในใบกิจกรรม

๑๓. ตัวแทนนักเรียนนำเสนอข้อมูลการปฏิบัติกิจกรรมใบกิจกรรมที่ ๓ พร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

๑๔. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความเกี่ยวกับอำนาจอิทธิพลของดินแดนไทย ซึ่งมีผลมาจากบทบาทของสถาบันกษัตริย์ ทหาร และประชาชน (บรรพบุรุษ) ที่ได้ร่วมกันสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยจากเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

๑๐.๓ ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุปสาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส่งกองทหารอาสาเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ และผลที่เกิดขึ้นที่มีต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทยในปัจจุบัน รวมทั้งชี้ประเด็นให้นักเรียนตระหนักถึงความเป็นเอกราชของชาติไทย รวมทั้งสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันกษัตริย์ และบรรพบุรุษที่ได้ร่วมกันเสียสละเพื่อความเป็นเอกราชของประเทศชาติ

๑๑. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑๑.๑ วิกิพีเดีย เรื่อง ปีกแห่งเกียรติยศ

๑๑.๒ ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑

๑๑.๓ ใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

๑๑.๔ ใบกิจกรรมที่ ๒ เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑

๑๑.๕ ใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

๑๒. กิจกรรมเสนอแนะ : แบ่งกลุ่มนักเรียนจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับ

๑) พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒) สงครามโลกครั้งที่ ๑

๓) ความเป็นมาของธงชาติไทย

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ไทยกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑

สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (World War I หรือ First World War) เป็นสงครามใหญ่ที่มีศูนย์กลางในยุโรประหว่างวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ถึง ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ระหว่างประเทศสมาชิกจากกลุ่มชาติพันธมิตรในยุโรป ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มไตรพันธมิตร (Triple Alliance) ได้แก่ เยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี ต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มมหาอำนาจกลาง และกลุ่มไตรภาคี (Triple Entente) ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย ต่อมาพัฒนาเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร (Allies) สงครามเกิดขึ้นในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ เมื่อออสเตรีย - ฮังการี ประกาศสงครามกับเซอร์เบีย หลังมกุฎราชกุมารของออสเตรียและพระชายาถูกปลงพระชนม์ สำหรับประเทศไทยประกาศเป็นกลางจนกระทั่งวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศสงครามกับฝ่ายเยอรมนี ออสเตรีย - ฮังการี และโปรตุเกสฯ ให้คัดเลือกชายฉกรรจ์เพื่อส่งไปเป็นทหารเข้าร่วมรบในสมรภูมิยุโรปคณะทหารอาสาของไทย ๑.๒๕๐ นาย ประกอบด้วยกองบินทหารบกอยู่ในบังคับบัญชาของพ.ต. หลวงทยานพิฆาต (ทิพย์ เกตุทัต) และกองทหารบกภยนต์อยู่ในบังคับบัญชาของ ร.อ. หลวงรามฤทธิรงค์ (ต๋อย หัสติเสวี)

วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๖๑ ทหารไทยออกเดินทางจากท่าราชวรดิฐ โดยเรือศรีสมุทร และเรือกล้าทะเล เพื่อไปต่อเรือเอ็มไพร์ของประเทศฝรั่งเศสที่เกาะสีชังและเดินทางถึงเมืองมาร์แซย์ ประเทศฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๖๑ ทหารไทยต้องไปเรียนรู้วิธีการบสมัยใหม่อาทิการใช้อาวุธการยิง การทิ้งระเบิดการสื่อสารการใช้วิทยุโทรเลขโดยเริ่มเรียนตั้งแต่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ ถึง ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ จึงสำเร็จการศึกษาแต่ไม่ทันร่วมรบในสงครามเพราะสงครามโลกได้ยุติลงเสียก่อนเมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑ รัชกาลที่ ๖ ได้โปรดให้คัดเลือกทหารไปฝึกและหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาการบินและช่างเครื่องยนต์ หลังการฝึกสำเร็จแล้ว ทหารไทยถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่ โดยทำหน้าที่ลำเลียงส่งกำลังให้แก่กองทัพฝ่ายพันธมิตรในคราวเคลื่อนทัพยึดดินแดนของเยอรมันทางฝั่งซ้ายแม่น้ำไรน์ผลงานของทหารอาสายุติลงเมื่อ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ กองทหารอาสาสิ้นสุดท้ายของไทยเดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๒ ทหารไทยเสียชีวิตไป ๒๐ นาย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้สร้าง “อนุสาวรีย์ทหารอาสา” ไว้ ณ บริเวณทิศเหนือของสนามหลวง และสร้างวงเวียน ๒๒ กรกฎาคม เป็นที่ระลึกสำหรับการประกาศสงครามเข้าเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร

ปรับปรุงจาก ที่มา.....

ใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

ชื่อ - สกุล .....ชั้น..... เลขที่ .....

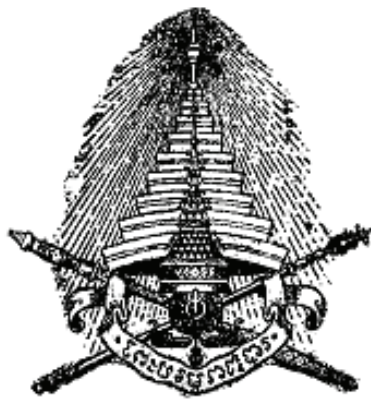
คำชี้แจง

หลังจากนักเรียนดูวีดิทัศน์ เรื่อง ปีกแห่งเกียรติยศ และเอกสารเรื่อง ประกาศกระแสร้พระบรมราชการว่าด้วยการสงครามซึ่งมีต่อประเทศเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ให้นักเรียนต่อคำถามต่อไปนี้ โดยเขียนเป็นกราฟิกได้ตามความเหมาะสม

๑. เพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงส่งทหารเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในสงครามโลกครั้งที่ ๑
๒. ผลที่ประเทศไทยได้รับจากการส่งทหารเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตรมีอะไรบ้าง

“ประกาศกระแสร้พระบรมราชโองการ
ว่าด้วยการสงครามซึ่งมีต่อประเทศเยอรมนีและออสเตรียฮังการี”

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๓๓๓๓

ประกาศกระแสร้พระบรมราชโองการ
ว่าด้วยการสงครามซึ่งมีต่อประเทศเยอรมนี
และออสเตรียฮังการี

มีพระบรมราชโองการทรงพระสุรัสวาท ในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ความจริงนั้นเมื่อเกิดสงครามขึ้นในยุโรปแล้ว ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าทรง

เล่ม ๓๔ ปี ๑๓๑๙ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๖๐
 สยามแม่เหล็กง แต่ได้ถือเกณฑ์ตามความเปลี่ยนแปลงของเครื่องวัด
 ต่อมาในเวลาที่มีสงครามอันแล้วแล้วนั้นจนทุกวันนี้
 แต่ทั้งนี้แต่ก่อนนั้นแล้ว ได้มีวงศเกิดสงครามทางที่สมควร
 จะเห็นได้ในอาการกิริยาของประเทศท่ามกลางยุโรป คือประเทศ
 เยอรมันี่ ๑ กับออสเตรียฮังการี ๑ ซึ่งได้กระทำสงครามแล้ว
 ก็กระทำให้เชื่อได้เป็นแน่ว่าประเทศทั้งสองนั้นได้กระทำศึกจนผล
 ยังกระทำอยู่อีกต่อไป ในวิธีอย่างนี้แล้วทั้งนี้ประเทศสองตัว
 ข้อนีความสำคัญและความเมกศการุณาต่อมนุษยชน แต่ไม่ได้อัน
 ความนับถือต่อประเทศน้อยมีหลายเลย แต่ไม่ได้อันไม่ทำอะไร
 เปิดเผยความหมายธรรมและตามสัญญาในระหว่างหนานประเทศ
 หลายอย่างหลายทง จนเห็นได้ว่าเป็นการสงครามอันหนึ่ง ซึ่ง
 ประเทศทั้งสองนั้นกระทำศึกต่อการค้าขายต่อชาติใหม่ แต่คือ
 ความสงบเรียบร้อยของโลกทั่วไป
 รัฐบาลสยามได้ขึ้นคำร้องขจัดขวางต่อวิธีอย่างนี้ประเทศเยอรม
 นันี่กับออสเตรียฮังการีได้ใช้กระทำศึก ในเวลาที่ควรระงับ
 ผลดีเรื่องเหล่านี้ประเทศเยอรมันี่ กับออสเตรียฮังการี ก็ไม่เอื้อใจ
 ไว้พิจารณาว่ากล่าวตามทีสมควร จนกระทำให้อันเป็นคั้งแห่งการ
 ซึ่งแปรที่เสียใจว่า ไม่มีทางที่จะวางอย่างใด ๆ แล้วที่จะตกลง
 เข้าใจกันโดยดีแต่โดยทางไมตรีได้ ในขั้นนี้ ๆ

เล่ม ๓๕ ปี ๑๓๑๖ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๔๖๐
 ของทงนั้น จงตั้งไว้กับกฎเกณฑ์ของบ้านเมืองตน แล้วให้
 ใจจงแลเต็มใจช่วยกันศุภคุณการที่ปวง ซึ่งเจ้าพนักงานจะได้
 พิศจัดขึ้น ในการที่จะกระทำศึกให้สำเร็จ มีชัยและให้ ได้ถึงซึ่ง
 ความสงบศึกโดยธรรมอันมั่นคงแน่นอน
 อีกประการหนึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศสั่งคือ
 ไปอีกว่าความประพฤดิจะควรจะเป็นที่สังเกตของฝ่ายไทยในการที่
 จะพึงทำต่อคนชาติ ฤๅชาวเมือง ฤๅคนในบังคับ ฤๅคนในบังคับ
 ฝ่ายเยอรมันี่กับออสเตรียฮังการีนั้น ผู้ซึ่งอยู่ในพระราชอาณา
 ขักร์สยามก็ดี ผลเป็นอยู่ที่กล่าวไว้ในประกาศนี้ไว้กว่าศัตุต่าง
 ประเทศนั้น ให้ไปไปอย่าดั่งว่าไว้ดังไม่มี คือ
 บรรดาศัตุต่างประเทศทั้งหลายนั้น ต้องบังคับให้รักษาความ
 สงบเรียบร้อยคือกรุงสยาม แต่ให้วงศจากความฉกรรจ์อันต
 โทษที่จะกระทำมิได้คือความสงบของสาธารณชน ผลอย่างกระทำ
 ฝิดคือกฎหมายของกรุงสยาม แต่ให้วงศเว้นเสียจากการแปร
 ปรบปักษ์ ฤๅให้ช่วยการช่วยเหลือแก่กัน ฤๅให้ความสะดวก
 สมเขย่งใจใด ๆ แก่ศัตุของกรุงสยาม แต่ให้กระทำตามข้อ
 บังคับซึ่งกล่าวต่อไปในประกาศนี้ ฤๅที่จะมีในประกาศอื่นต่อไปใน
 ภายหน้านั้นโดยเคร่งครัด อนึ่งคือศัตุต่างประเทศที่ได้ประพฤดิ
 ตามกฎหมายดังกล่าวมานี้ ให้บรรดาคนในบังคับสยามรักษาความ
 สงบแลกระทำด้วยไมตรีอย่าให้สมกับความจงรักภักดี แต่ข้อสำคัญ
 คือแผ่นดิน

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๐๒๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๔ หน้า ๓๓๖

แบบบรรดาศักดิ์ต่างประเทศ ผู้ซึ่งไม่ประพฤติตนตามระเบียบ
จะต้องมีโทษ เพิ่มขึ้นจากโทษที่อยู่ในกฎหมายข้อนี้ คือ ต้อง
คุมขัง จำคุกแก่ประจักษ์ให้ ผู้ต้องอาชญาออกไปสืบให้พ้นจาก
กรุงสยาม ตามข้อบังคับที่ได้ตั้งไว้

หนึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ข้อบังคับไว้
ดังต่อไปนี้ ตามที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นในข้อควรอันว่าแล้ว
เพื่อให้สาธารณชนมีความสงบเรียบร้อยแก่ราชอาณาจักรอันควรคือ

ข้อ ๑ ห้ามมิให้สัญชาติต่างประเทศมี ปีนโป เสรอราวุธ
อย่างใด ๆ ถ้า ผู้ใดฝ่าฝืนส่วนเสียดังกล่าวจะประกอบด้วยอาชญากรรม
มีสันนิษฐานคดีเป็นคดี เสรอราวุธเสียเป็นไปเช่นเดิมกับ
กฎหมายอื่น ๆ ถ้า ผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายที่กำหนดไว้ในการ
ระบัตินี้ มิให้มีโทษอันใดอันใดเป็นอันขาด

ข้อ ๒ ห้ามมิให้สัญชาติต่างประเทศนำพาผู้ทำการอันเกี่ยว
ติดในเรื่องอาชญากรรม ผู้ใดในเครือวิเทศโทษ ผู้ใดในเครือ
หนึ่งซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่งตามกฎหมายที่ระบัตินี้ โทรมด้วย
กฎหมายอันใด ๆ ผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายที่กำหนดไว้ด้วยอาชญากรรม
เขียนมิให้อ่านแก่ใคร ๆ เหล่านี้ห้ามทุกข้อ

ข้อ ๓ บรรดาสิ่งของทั้งปวงที่มีอยู่ในสยามหรือ อยู่ในมือ
ของสัญชาติต่างประเทศ มีสิทธิ์ข้อบังคับซึ่งกล่าวมาข้างต้นนี้ให้
เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจับกุมเอาไว้เสียทั้งสิ้น

เล่ม ๙๔ หน้า ๓๓๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๐๒๐

ข้อ ๔ ห้ามมิให้สัญชาติต่างประเทศเข้าไปได้ ผู้ใดฝ่าฝืน
ในระบัตินี้โดยผิดระเบียบซึ่งระบุไว้ที่บทแห่งใด ในที่แห่งใด
คือ ก่อเหตุร้าย มีโทษ ที่ร้าย มีโทษสงคราพหาญ สงคราพหาญ
ชนกเวทโทษโทษ เว้นแต่เป็นของวิเศษที่ผู้ใด
เจ้าของที่โรงทหารบก ที่โรงปืนที่โรงเสด็จ ที่โรงเรือลำ
หรับทำกระสุนปืนปัสตูลูกปืนเล็ก ๆ ผู้ใดฝ่าฝืนซึ่งจะ
การควบคุมการเรือ ที่โรงรถไฟใต้ดิน ผู้ใดฝ่าฝืนซึ่งจะ
ทั้งปวงเหล่านี้เป็นต้น

ข้อ ๕ ห้ามมิให้สัญชาติประเทศอื่น คัดเลือกไปตั้งพิมพ์
ข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งกล่าวถึงผู้ซึ่งจะวิเศษ
ผู้ซึ่งมีโทษแก่สยาม ผู้ใดฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษ
การควบคุม ผู้ใดฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง
รับราชการของราชการฝ่ายทหารฝ่ายพลเรือน

ข้อ ๖ ห้ามมิให้สัญชาติประเทศอื่นทำการค้าขายคนทาส
ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะ
วิเศษผู้ใดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง
ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะ
วิเศษผู้ใดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง

ข้อ ๗ ห้ามมิให้สัญชาติประเทศอื่นประกอบ
การที่ได้เคยอยู่มา ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง
ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะ
วิเศษผู้ใดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งฝ่าฝืนซึ่งจะวิเศษผู้ใดคนหนึ่ง

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔ หน้า ๓๑๘

ต่อไปในภายหน้าจะเป็นที่ใหม่ ตามที่จะเห็นไปในภายหน้า ว่าศัตรูตั้ง ประเทศอยู่ที่นั่นแล้วจะมีเหตุอันตรายแก่ความสงบเรียบร้อย และ ความปราศรภัยของสาธารณชน เว้นเสียแต่ผู้ใดได้รับอนุญาต ให้อยู่โดยมีข้อจำกัดห้ามตนที่จะกลับเข้าไปในอนุภูมิภาค

ข้อ ๘ เมื่อนักเทศมนตรีจะเชื่อว่า ศัตรูต่างประเทศผู้ใด ช่วยเหลือถึงขั้นรุนแรง ถูกตัดสินที่จะช่วยศัตรูผู้ใด ก็เป็นผู้ที่ เกี่ยวไปอยู่ตามอันตอใจตน จนระมัดระวังอันตรายแก่ความสงบ เรียบร้อยจากความปลอดภัยของสาธารณชนในกรุงสยามก็ดี ถ้า เป็นผู้ที่ไม่ดีนั้น ถูกตัดสินจะส่งผู้เกี่ยวข้องกับข้อห้ามข้อใดก็ดี ต้องให้ถูกขับไล่ไปในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งได้มีกำหนดให้เป็น ที่อยู่ แลอย่าให้ไปสถานที่นั้นเมื่อไม่มีอนุญาติ จากผู้ว่าเห็น เป็นการสมควรแล้ว จะให้ออกไปเสียจากกรุงสยามก็ได้

ข้อ ๙ ห้ามไม่ให้ศัตรูต่างประเทศออกไปจากกรุงสยามจนกว่า จะได้รับอนุญาติที่จะกลับคืนให้ไปอย่างไร ถ้าวันเสียแก่ที่ใด มีคำสั่งจะเข้าทำวามผิดสุจริต การประพฤติชั่ว ความประพฤติ บัญญัติในระเทศคนต่างประเทศจึงจะออกไปได้

ข้อ ๑๐ ห้ามไม่ให้ ศัตรูต่างประเทศเข้ามา เข้าเข้ามาในแผ่นดิน สยาม เว้นไว้แต่ที่ซึ่งกำหนดข้อความไว้เป็นพิเศษ แต่ที่ใดตามที่ ซึ่งมีกล่าวไว้จึงจะเข้ามาได้

เล่ม ๑๔ หน้า ๓๑๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ข้อ ๑๑ ยืนยันว่ามีภารกิจที่ป้องกัน ไม่ให้มีผู้กระทำ ผิดต่อข้อบังคับแล้ว บรรดาศัตรูต่างประเทศทั้งปวงนั้นจะบังคับ ให้นามระชื่อนฐานะเป็นไว้ก็ได้

ข้อ ๑๒ ศัตรูต่างประเทศผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งมีเหตุที่ควรเชื่อได้ว่า กระทบการช่วยอยู่ ถูกตัดสินจะช่วยศัตรูผู้ใด ก็เป็นผู้ที่เกี่ยวไป คนใจเอาใจ จะแปลเหตุวิหิงค์อันตรายแก่ความสงบเรียบร้อย ความปราศรภัยแห่งสาธารณชนก็ดี ถ้าเป็นผู้ที่ตาย ทุ พยายามฆ่าตาย ถ้าเป็นผู้ที่มีเหตุควรเชื่อว่าถึงถึงถึงถึงถึง ถึง บังคับอันใดอันหนึ่ง ซึ่งได้สั่งไว้แล้ว จากผู้ว่าของกฎหมาย สักณอนุญาตุของกรุงสยามก็ดี จะต้องถูกจับกุมตัวมาขังขังใน โดยสรวัดกรมตำรวจพระนครบาล จากตำรวจภูธร ผู้ปฏิบัติการ แทนพนักงานที่วันนี้ ถ้าพนักงานผู้อื่น ๆ อย่างเช่นว่าตามแก่ ที่จะมีคำสั่งให้จับได้แล้ว และจะต้องขังไว้ในคุก จากความ ถูกต้องหรือ ถูกต้องหรืออย่างอื่น ๆ ตามที่จะได้มีคำสั่งไว้ที่

คำประกาศนี้ นับตั้งข้อบังคับที่กล่าวไว้ด้วยนั้น ให้ใช้ได้ ตลอดทั่วไปในพระราชอาณาจักรสยาม

ประกาศมาแล้วพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ณ กรุงรัตนโกสินทร์ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาล บัณฑิตนั้น

ที่มา ราชกิจจานุเบกษา, ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐
ฉบับสมบูรณ์ดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ของราชกิจจานุเบกษา

ใบกิจกรรมที่ ๒ เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
กับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑

กลุ่มที่ .....

สมาชิกประกอบด้วย ๑..... เลขที่.....
๒. .... เลขที่ .....
๓. .... เลขที่ .....
๔. .... เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้วสรุปสาระสำคัญเป็นเส้นเวลา (Timeline)

ใบกิจกรรมที่ ๓ เรื่อง ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

กลุ่มที่ .....

สมาชิกประกอบด้วย

๑.....	เลขที่.....
๒.	เลขที่ .....
๓.	เลขที่ .....
๔.	เลขที่ .....

คำชี้แจง ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์คำถามต่อไปนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวส่งทหารเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ กับฝ่ายสัมพันธมิตร นักเรียนคิดว่า

๑.๑ มีผลต่อความมั่นคง (ความเป็นเอกราช) ของไทยหรือไม่อย่างไร พร้อมให้เหตุผลประกอบ (วัดความรู้)

๑.๒ มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และสังคมของไทยหรือไม่อย่างไร พร้อมให้เหตุผลประกอบ (วัดความรู้)

๒. เมื่อนักเรียนได้ศึกษาเหตุการณ์ประเทศไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๑ นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ โดยเขียนเป็นกราฟิกได้ตามความเหมาะสม

๒.๑ บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์กับการสร้างความมั่นคง (ความเป็นเอกราช) และความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย (วัดเจตคติ)

๒.๒ บทบาทของทหารไทยและประชาชนกับการสร้างความมั่นคง (ความเป็นเอกราช) ของชาติไทย (วัดเจตคติ)

๒.๓ ความภาคภูมิใจในฐานะที่นักเรียนเป็นคนไทย (วัดเจตคติ)

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ :
ด้านธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
(ครูประเมิน)

คำชี้แจง

๑. ครูอ่านคำตอบในใบกิจกรรมที่ ๒ ข้อที่ ๒.๑ บทบาทของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อการสร้างความมั่นคง (ความเป็นเอกราช) และความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย เพื่อนำมาประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ด้าน เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในประเด็น แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์

๒. ครูอ่านคำตอบในใบกิจกรรมที่ ๓ ข้อที่ ๒.๓ เพื่อนำมาประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ด้าน ธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ในประเด็น หวงแหน ปกป้อง ยกย่องความเป็นชาติไทย

ประเด็นการประเมิน	ผลการประเมิน	
	ผ่าน	ไม่ผ่าน
หวงแหน ปกป้อง ยกย่อง ความเป็นชาติไทย	แสดงข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการหวงแหน ปกป้อง ยกย่อง ความเป็นชาติไทย	ไม่แสดงข้อความที่แสดงให้เห็น ถึงการหวงแหน ปกป้อง ยกย่อง ความเป็นชาติไทย
แสดงความสำนึกในพระมหา กรุณาธิคุณของ พระมหากษัตริย์	แสดงข้อความที่แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่มีต่อการสร้าง ความมั่นคง (ความเป็นเอกราช) และความเจริญรุ่งเรืองของชาติ ไทย	ไม่แสดงข้อความที่แสดงให้เห็น ถึงความสำคัญของสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่มีต่อการสร้าง ความมั่นคง (เอกราช) และความ เจริญรุ่งเรืองของชาติไทย

เกณฑ์การประเมิน

ผ่าน เมื่อผลการประเมิน อยู่ในระดับผ่านทั้ง ๒ ประเด็นการประเมิน

ไม่ผ่าน เมื่อผลการประเมิน อยู่ในระดับผ่านเพียงด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียว

แบบสำรวจรายการพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อประเมินด้านมีวินัย

(ครูประเมิน)

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องพฤติกรรมที่ตรงกับพฤติกรรมนักเรียนในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. เมื่อถึงชั่วโมงเรียนเข้าเรียนตามเวลา
๒. ไม่นำงานวิชาอื่นมาทำขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๓. ไม่นำมือถือออกมาใช้ในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๔. ไม่นั่งพูดคุยเสียงดังเป็นที่รบกวนผู้อื่น

เลขที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม				รวมคะแนน
		ข้อ ๑	ข้อ ๒	ข้อ ๓	ข้อ ๔	
๑						
๒						
๓						
๔						
๕						
๖						

เกณฑ์ประเมินระดับคุณภาพ

- ( ) ๔ คะแนน ระดับคุณภาพดีมาก
- ( ) ๓ คะแนน ระดับคุณภาพดี
- ( ) ๒ คะแนน ระดับคุณภาพพอใช้
- ( ) ๑ คะแนน ระดับคุณภาพต้องปรับปรุง
- ( ) ๐ คะแนน ระดับคุณภาพต้องปรับปรุงอย่างยิ่ง

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เพื่อประเมินกระบวนการกลุ่ม

(ครู : ประเมิน)

กลุ่มที่ ..... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ...../.....

สมาชิกประกอบด้วย

๑. .... เลขที่ .....ประธานกลุ่ม
๒. .... เลขที่ .....
๓. .... เลขที่ .....
๔. .... เลขที่ .....

คำชี้แจง

ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม โดยศึกษาประเด็นการประเมิน และคำอธิบายระดับคุณภาพพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม พร้อมประเมินผล

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ				ผลการประเมิน (คะแนน)
	ดีมาก (๔)	ดี (๓)	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)	
ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกในกลุ่มทุกคนให้ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกในกลุ่ม ๓/๔ ให้ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกในกลุ่ม ๑/๒ ให้ความร่วมมือในการทำงาน	สมาชิกในกลุ่มต่างคนต่างทำ	
รวมคะแนน					

เกณฑ์ประเมินระดับคุณภาพ

- ( ) ๔ คะแนน ระดับคุณภาพดีมาก
- ( ) ๓ คะแนน ระดับคุณภาพดี
- ( ) ๒ คะแนน ระดับคุณภาพพอใช้
- ( ) ๑ คะแนน ระดับคุณภาพต้องปรับปรุง

ข้อมูลเพิ่มเติมในภาคผนวกของแผน

๑. สาเหตุของสงครามโลกครั้งที่ ๑ เหตุการณ์สำคัญในสงครามโลกครั้งที่ ๑ และผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๑

๒. สาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งทหารอาสาเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ เหตุการณ์สำคัญของทหารไทยที่เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ ผลที่ประเทศไทยได้ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๓. สาเหตุที่ไทยทำสนธิสัญญาบาวริงกับอังกฤษ พ.ศ. ๒๓๙๘ สำคัญและ โดยเฉพาะที่ทำให้ไทยเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต แผล รายชื่อประเทศอื่นที่ทำสนธิสัญญากับไทยทำนองเดียวกับสนธิสัญญาบาวริง

๔. ความเป็นมาของธงไตรรงค์

๕. อนุสาวรีย์ทหารอาสา

ตัวอย่างแผน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖
รายวิชาประวัติศาสตร์	รหัสวิชา .....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การวางรากฐานประชาธิปไตย	จำนวน ๔ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ ๑ เรื่อง การวางรากฐานประชาธิปไตย	จำนวน ๔ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ
ดำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ม. ๔-๖/๑ วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย

ม. ๔-๖/๒ วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย

๒. สาระสำคัญ

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย
ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ พระราชดำริและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในช่วงของการปฏิรูปประเทศ
(รัชกาลที่ ๕-๗) ช่วยวางรากฐานและส่งเสริมประชาธิปไตยในไทย โดยเฉพาะการพัฒนาสิทธิ เสรีภาพ
และความเสมอภาค

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ วิเคราะห์การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้

๓.๒ วิเคราะห์การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้

๓.๓ วิเคราะห์แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญในรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้

๓.๔ วิเคราะห์การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้

๓.๕ วิเคราะห์การพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๗ ได้

๓.๖ ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการวางรากฐานระบอบการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย

๔. สาระการเรียนรู้

๔.๑ การการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

๔.๒ การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕

๔.๓ แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

๔.๔ การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖

๔.๕ การพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๗

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- ๕.๑ กระบวนการกลุ่ม
- ๕.๒ ทักษะการเขียน
- ๕.๓ ทักษะการแก้ปัญหา

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ (คสช.)

- ๖.๑ มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (คสช. : มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์)
- ๖.๒ ซื่อสัตย์ สุจริต (คสช. : ซื่อสัตย์ เสียสละอดทนมีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม)
- ๖.๓ ใฝ่เรียนรู้ (คสช. : ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน)
- ๖.๔ มุ่งมั่นในการทำงาน (คสช. : มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ)
- ๖.๕ รักความเป็นไทย (คสช. : รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม)

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๗.๑ ความสามารถในการสื่อสาร
- ๗.๒ ความสามารถในการคิด
- ๗.๓ ความสามารถในการแก้ปัญหา
- ๗.๔ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- ๗.๕ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

- ๑. การพาดหัวข่าวและนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการวางรากฐานประชาธิปไตย
- ๒. การบันทึกผลการเรียนรู้
- ๓. การบันทึกองค์ความรู้ในกระดาษเสริมสร้างปัญญา
- ๔. เส้นเวลาแสดงการวางรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย

๙. การวัดและประเมินผล

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้			
๑. วิเคราะห์การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้	ประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน	(ประเมินตามสภาพจริง)
๒. วิเคราะห์การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้			
๓. วิเคราะห์แนวคิดพระราชทาน			

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
รัฐธรรมนูญรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้ ๔. วิเคราะห์การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ได้ ๕. วิเคราะห์การพระราชทานรัฐธรรมนูญในสมัยรัชกาลที่ ๗ ได้ ๖. เรียงลำดับเหตุการณ์การวางรากฐานประชาธิปไตยได้			
ด้านความรู้			
๗. ตระหนักถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ในการส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตย			
ด้านทักษะกระบวนการ			
๑. กระบวนการกลุ่ม	สังเกต	แบบสังเกต	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์
๒. ทักษะการเขียน	ประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน	(ประเมินตามสภาพจริง)
๓. ทักษะการแก้ปัญหา	คำถามRCA	แบบประเมินการตอบคำถาม RCA	(ประเมินตามสภาพจริง)
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์			
ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย	สังเกต คุณลักษณะอันพึงประสงค์	แบบสังเกต คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์
ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน			
๑. ความสามารถในการสื่อสาร ๒. ความสามารถในการคิด ๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	ประเมินสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	แบบประเมินสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้ (ระบุวิธีสอน/เทคนิคการสอน)

ชั่วโมงที่ ๑

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. นำเข้าสู่บทเรียน ครูให้นักเรียนฟังเพลง “กษัตริย์แห่งประชาธิปไตย” (ของแอ๊ด คาราบาว)
๒. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์เนื้อเพลง ดังนี้
  - มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดที่เกี่ยวข้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย
  - มีพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีพระองค์อื่นๆ อีกหรือไม่ที่เกี่ยวข้องกับการการ

วางรากฐานประชาธิปไตย

ขั้นสอน

๑. ครูชี้แจงวิธีการจัดการเรียนรู้ภายในชั่วโมงนี้ โดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นการทำงานของสำนักข่าวในการเสนอข่าว มีตัวแสดง ได้แก่ หัวหน้าห้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนเป็นผู้สื่อข่าวและนักข่าวประจำหนังสือพิมพ์รายวัน ดังนี้

๑.๑ แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๕ กลุ่ม คละความสามารถ สมมติให้เป็นสำนักงานของหนังสือพิมพ์รายวัน แล้วให้นักเรียนช่วยกันตั้งชื่อหนังสือพิมพ์ของกลุ่มตน

๑.๒ กำหนดบทบาทของนักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้องให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และกำหนดตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มให้ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวของสำนักข่าว ส่วนที่เหลือให้เป็นผู้สื่อข่าวประจำสำนักงาน

๒. ครูนำหนังสือพิมพ์หน้าแรกของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน เพื่อให้นักเรียนดูวิธีการหรือเทคนิคการพาดหัวข่าว หรือการเสนอข่าวในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ โดยครูให้แนวคิดเกี่ยวกับการพาดหัวข่าว และการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ประกอบ โดยเฉพาะการตอบคำถามข้อเท็จจริง ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม

๓. เมื่อนักเรียนได้ศึกษาวิธีการแล้ว ครูมอบอุปกรณ์การทำกิจกรรมให้แก่ นักเรียน เช่น กระดาษขนาดเท่าหนังสือพิมพ์ ปากกา เป็นต้น และเริ่มทำงาน

๔. รัฐมนตรีแถลงข่าวอย่างสรุปเรื่อง แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ผู้สื่อข่าวรับเอกสารประกอบการแถลงข่าว

๕. ผู้สื่อข่าว (นักเรียน) กลับไปยังสำนักงานของตนเอง

๖. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนข่าวเกี่ยวกับแนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ พร้อมพาดหัวข่าวเพื่อนำเสนอในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์

๗. เมื่อนักเรียนทำพาดหัวข่าวและเขียนข่าวเสร็จแล้ว ให้นักเรียนนำเสนอโดยนำมาจัดป้ายนิเทศ แล้วให้ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านประโยคพาดหัวข่าวและสรุปข่าว

ขั้นสรุป

๑. นักเรียนสรุปเป็นรายบุคคล โดยครูแจกกระดาษเสริมสร้างปัญญา (กระดาษเปล่า) เพื่อให้ นักเรียนตอบคำถามสะท้อนคิด

คำถามสะท้อนคิด (RCA) :

๑. ครูใช้คำถาม (R = สะท้อน คือ ปัจจุบัน) : ระหว่างที่นักเรียนทำกิจกรรมนักเรียนมีความรู้สึกเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างไรบ้าง

๒. ครูใช้คำถาม (C = เชื่อมโยง คือ อดีต) : นักเรียนเคยรู้เรื่องบทบาทพระมหากษัตริย์ที่มีต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยมากก่อนหรือไม่

๓. ครูใช้คำถาม (A = การปรับใช้ คือ อนาคต) : สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จะสร้างความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ได้อย่างไร

(ตอบตามความคิดเห็นของนักเรียนและอยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

๒. หลังจากตอบคำถามเสร็จแล้ว นักเรียนนำกระดาษสร้างสรรค์ปัญญามาติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน

๓. จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันสรุปเป็นองค์ความรู้ นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงสมุดรายละเอียดดังนี้

“รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ทรงปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทำให้ประเทศไทยเปิดรับแนวคิดใหม่จากโลกตะวันตกมากขึ้น แนวคิดตะวันตกมีความสำคัญที่จะทำให้ไทยเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อนหน้าการปฏิรูปด้านต่างๆ ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในด้านต่างๆ ช่วยวางรากฐานประชาธิปไตย”

๔. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปสืบค้น ในเรื่องต่อไปนี้ มาก่อนล่วงหน้า

- การการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗
- การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕
- แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗
- การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖
- การพระราชทานรัฐธรรมนูญในสมัยรัชกาลที่ ๗

ชั่วโมงที่ ๒

๑. ครูให้นักเรียนนำผลงานที่ได้สืบค้นมาในชั่วโมงที่แล้วไปติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน จากนั้นครูแนะนำวิธีการเรียนแบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw)

๒. นักเรียนกลุ่มเดิม กำหนดหมายเลขประจำตัว ๑-๕ ตามลำดับ เรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มบ้าน แล้วให้นักเรียนที่มีหมายเลขเดียวกันมารวมกันเป็น กลุ่มใหม่ เรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๓. นักเรียนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละหมายเลขร่วมกันศึกษาความรู้ในหัวข้อต่อไปนี้

- หมายเลข ๑ ศึกษาความรู้เรื่องการการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗
- หมายเลข ๒ ศึกษาความรู้เรื่องการพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕
- หมายเลข ๓ ศึกษาความรู้เรื่องแนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗
- หมายเลข ๔ ศึกษาความรู้เรื่อง การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖
- หมายเลข ๕ ศึกษาความรู้เรื่อง การพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๗

โดยครูแจกบันทึกผลการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทุกคน

หมายเหตุ : เอกสารที่แจกให้นักเรียนศึกษา ครูผู้สอนอาจจัดทำเป็นใบความรู้ เอกสารประกอบการเรียนหรือหนังสือเล่มเล็กก็ได้ เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน

๔. นักเรียนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาจากกลุ่มอื่นๆ มาไปเปรียบเทียบกับความรู้ที่นักเรียนได้ไปสืบค้นมาที่ครูให้ติดบอร์ดหน้าห้องเรียน ให้นักเรียนบันทึกเฉพาะส่วนที่มีองค์ความรู้ที่แตกต่างกัน

๕. หลังจากนั้นนักเรียนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับเข้าสู่กลุ่มบ้าน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเล่าให้เพื่อนฟังในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๓

๑. ครูทบทวนการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ในชั่วโมงที่ผ่านมา เพื่อทบทวนความรู้เดิมให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่อไป

๒. นักเรียนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับเข้าสู่กลุ่มบ้าน นำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเล่าให้เพื่อนฟัง ผลัดกันซักถามข้อสงสัย และผลัดกันอธิบายจนทุกคนมีความเข้าใจชัดเจน หลังจากนั้นนักเรียนบันทึกลงในบันทึกผลการเรียนรู้ให้ครบทุกเรื่อง

๓. ครูแจกกระดาษเสริมสร้างปัญญา (กระดาษเปล่า) ให้กลุ่มละ ๑ แผ่น เพื่อให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเป็นองค์ความรู้บันทึกลงในกระดาษเสริมสร้างปัญญา

๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอข้อสรุปที่หน้าชั้นเรียน โดยครูและเพื่อนนักเรียนเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

๕. นักเรียนนำผลงานของกลุ่มไปติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน และครูชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้

๖. นักเรียนสรุปเป็นรายบุคคล โดยครูแจกกระดาษเสริมสร้างปัญญา (กระดาษเปล่า) เพื่อให้ นักเรียนตอบคำถามสะท้อนคิด

คำถามสะท้อนคิด (RCA) :

๑. ครูใช้คำถาม (R = สะท้อน คือ ปัจจุบัน) : ระหว่างที่นักเรียนทำกิจกรรมนักเรียนมีความรู้สึกเกี่ยวกับการวางรากฐานประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง

๒. ครูใช้คำถาม (C = เชื่อมโยง คือ อดีต) : นักเรียนเคยรู้เรื่องการวางรากฐานประชาธิปไตยมาก่อนหรือไม่

๓. ครูใช้คำถาม (A = การปรับใช้ คือ อนาคต) : สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จะสร้างความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ได้อย่างไร

(ตอบตามความคิดเห็นของนักเรียนและอยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

๗. หลังจากตอบคำถามเสร็จแล้ว นำเรียนนำกระดาษสร้างสรรค์ปัญญามาติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน

๘. จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันสรุปเป็นองค์ความรู้ที่นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงสมุด รายละเอียดดังนี้

“การเปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศเป็นสถาบันที่ถาวรและมีการสืบราชสมบัติต่อไป วันที่ ๑๐ ธันวาคมพ.ศ. ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรสยามฉบับถาวรเปลี่ยนระบอบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือราชาธิปไตยเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในส่วนเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์นั้นได้บัญญัติว่าพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะละเมิดมิได้”

๙. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับการพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรก (๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕) และรัฐธรรมนูญฉบับถาวร (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) ลงในกระดาษเสริมสร้างปัญญา (กระดาษเปล่า) มาส่งครูในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๔

๑. นักเรียนผลงานที่ได้ไปสืบค้นจากชั่วโมงที่แล้ว ไปติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน เพื่อให้เพื่อนในห้องเรียนได้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

๒. ครูแจกภาพต่อ (Jigsaw) พัฒนาการประชาธิปไตยของไทย พร้อมอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียนกลุ่มละ ๑ ชุด

๓. นักเรียนกลุ่มเดิม ช่วยกันต่อภาพ เสร็จแล้วครูตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่นักเรียนจะทากาวภาพเพื่อต่อภาพ

๔. ครูแจกกระดาษเสริมสร้างปัญญา (กระดาษเปล่า) ให้กลุ่มละ ๑ แผ่น เพื่อให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดเป็นองค์ความรู้บันทึกคำอธิบายของรูปภาพลงในกระดาษเสริมสร้างปัญญา

๕. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอข้อสรุปที่หน้าชั้นเรียน โดยครูและเพื่อนนักเรียนเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

๖. นักเรียนนำผลงานของกลุ่มไปติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน และครูชมเชยนักเรียนที่มีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้

๗. นักเรียนสรุปเป็นรายบุคคล โดยครูแจกกระดาษเสริมสร้างปัญญา (กระดาษเปล่า) เพื่อให้ นักเรียนตอบคำถามสะท้อนคิด

คำถามสะท้อนคิด (RCA) :

๑. ครูใช้คำถาม (R = สะท้อน คือ ปัจจุบัน) : เมื่อนักเรียนเห็นรูปภาพดังกล่าว นักเรียนรู้สึกอย่างไร

๒. ครูใช้คำถาม (C = เชื่อมโยง คือ อดีต) : นักเรียนเคยเห็นเรื่องราวในรูปภาพเหล่านี้ มาก่อนหรือไม่

๓. ครูใช้คำถาม (A = การปรับใช้ คือ อนาคต) : นักเรียนสามารถทำให้ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้อย่างไร

(ตอบตามความคิดเห็นของนักเรียนและอยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

๘. หลังจากตอบคำถามเสร็จแล้ว นำเรียนนำกระดาษสร้างสรรค์ปัญญามาติดบอร์ดหน้าชั้นเรียน

๙. จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันสรุปเป็นองค์ความรู้ นักเรียนบันทึกข้อสรุปลงสมุด รายละเอียดดังนี้

“วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรและทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย”

๑๐. ครูให้นักเรียนทำเส้นเวลาเพื่อสรุปการวางรากฐานประชาธิปไตยของไทย กำหนดส่งในชั่วโมงต่อไป

๑๑. นักเรียนประเมินตนเองตามค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการของของ คสช. และระบุว่า นักเรียนสามารถนำค่านิยมใดไปใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งจะเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยได้

๑๑. สื่อการเรียนรู้

๑๑.๑ เพลง กษัตริย์แห่งประชาธิปไตยของแอ๊ด คาราบาว

๑๑.๒ เอกสารประกอบการแถลงข่าว เรื่อง ความเป็นมาของชาติไทยและรากเหง้าของความเป็นไทย

๑๑.๓ ใบความรู้ เรื่อง แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

๑๑.๔ ใบความรู้ เรื่อง การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕

๑๑.๕ ใบความรู้ เรื่อง การการปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

๑๑.๖ ใบความรู้ เรื่อง การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖

๑๑.๗ ใบความรู้ เรื่อง การพระราชทานรัฐธรรมนูญของรัชกาลที่ ๗

๑๑.๘ รูปภาพการวางรากฐานประชาธิปไตย

๑๑.๙ บันทึกผลการเรียนรู้

๑๑.๑๐ ละครเสริมสร้างปัญญา (ละครดาบเปล่า)

๑๑.๑๑ อุปกรณ์ต่างๆ

- หนังสือพิมพ์

- ละครดาบเทาขาว

- ปากกาเคมี

- กาว

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....
.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....
.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....
.....

๑๒.๔ ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....
.....

เอกสารประกอบการสอน

เพลง “กษัตริย์แห่งประชาธิปไตย” ของแอ๊ด คาราบาว

เอกสารประกอบการแถลงข่าว เรื่อง ความเป็นมาของชาติไทยและรากเหง้าของความเป็นไทย

ในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตกพระมหากษัตริย์พระองค์ต่างๆ ทรงมีบทบาทสำคัญในการนำพาประเทศให้รอดพ้นจากภัยคุกคามมาได้ ทำให้ไม่ตกเป็นอาณานิคม เช่น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโอนอ่อนตามความต้องการของชาติตะวันตกด้วยการยอมเปิดการค้าเสรีกับชาติตะวันตก จึงมีการทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและการพาณิชย์ เช่น ในสมัยรัชกาลที่ ๓ โปรดให้ทำสนธิสัญญาเบอร์นี (พ.ศ. ๒๓๖๙) และสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. ๒๓๗๕) รัชกาลที่ ๔ โปรดให้ทำสัญญาสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ. ๒๓๙๘) และสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. ๒๓๙๙) และเพื่อให้ชาติตะวันตกถ่วงดุลอำนาจกันเอง รัชกาลที่ ๔ โปรดให้ทำสนธิสัญญากันเองเดียวกันกับชาติตะวันตกอื่นๆ ด้วย เช่น ฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๓๙๙) พระราชกรณียกิจเหล่านี้แสดงถึงความรู้ความเป็นไปของโลกและการมีวิสัยทัศน์ของพระมหากษัตริย์ อย่่างไรก็ดี การทำสนธิสัญญาดังกล่าวทำให้ในระยะยาวไทยต้องเสียเปรียบ ได้แก่ การขาดอิสระในการกำหนดอัตราภาษีศุลกากร เพราะในสนธิสัญญากำหนดไว้ตายตัวแล้ว และการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่คนในบังคับของประเทศคู่สัญญา อย่่างไรก็ดี การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อส่งออกแทนเพื่อการยังชีพ การเติบโตทางเศรษฐกิจเปิดโอกาสให้ชายชาวจีนจำนวนมากอพยพเข้ามาทำงานในไทย คนจีนส่วนหนึ่งแต่งงานกับคนท้องถิ่นและอาศัยอยู่ ต่อมากลายเป็นบรรพบุรุษของคนไทยในปัจจุบัน สำหรับการเสียเปรียบที่เกิดขึ้นจากการทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตกนี้เป็นแรงผลักดันสำคัญประการหนึ่งให้มีการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยอย่างขนาดใหญ่ในรัชกาลต่อมาคือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในทุกด้าน เพื่อให้ไทยเป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตกและป้องกันไม่ให้ชาติตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างในการคุกคามไทยได้ เช่น กฎหมายและการศาล การศึกษา การบริหารราชการและการปกครองประเทศ การทหาร การแพทย์และการสาธารณสุข และวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การแต่งกาย สำหรับด้านการบริหารราชการและปกครองประเทศมีขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นเพื่อกระชับอำนาจการปกครอง ทำให้อำนาจการปกครองรวมศูนย์อยู่ส่วนกลางที่พระมหากษัตริย์เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และเปลี่ยนไทยจากรัฐจารีตเป็นรัฐชาติสมัยใหม่แบบราชาณาจักร การนำระบบเทศบาลมาใช้ในช่วงเวลานี้เองที่ทำให้ดินแดนประเทศราชผูกผันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของไทย เช่น ล้านนา (ภาคเหนือ) ล้านช้าง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และหัวเมืองมลายู (ภาคใต้) ซึ่งเป็นการรวมผู้คนที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเข้ามาด้วย ซึ่งเป็นที่มาหนึ่งของความหลากหลายและแตกต่างของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในสังคมไทย

ขณะเดียวกันรัชกาลที่ ๕ ทรงนำประเทศไทยเข้าสู่เวทีโลก เพื่อแสดงออกถึงความเป็นประเทศเอกราชของไทย และได้รับกายอมรับจากนานาชาติ การรับไทยเข้าเป็นสมาชิกเท่ากับเป็นการรับรองอธิปไตยของไทยนั่นเอง เช่น การเป็นสมาชิกสหภาพโปรซิเดียนีสากล การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม

เกี่ยวกับกฎหมายสงครามที่กรุงเฮก (พ.ศ. ๒๔๕๐) การเสด็จฯ ไปเยือนอาณานิคมของชาติตะวันตก เช่น สิงคโปร์ ชวา อินเดีย และเจริณูสัมพันธไมตรีกับประเทศต่างๆ ในยุโรป (พ.ศ. ๒๔๔๐) การเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตรด้วยการประกาศสงครามกับฝ่ายมหาอำนาจกลางในสงครามโลกครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๕๖๑) และส่งทหารไปรบในยุโรปในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการนำพาประเทศไทยเข้าสู่เวทีโลกอย่างเท่าเทียมกับชาติตะวันตก ผลที่ได้ประการหนึ่งคือการยกเลิกสนธิสัญญาที่ไทยเสียเปรียบกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี

อย่างไรก็ดี การเปิดประเทศและการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยทำให้ประเทศไทยเปิดรับแนวคิดใหม่จากโลกตะวันตกผ่านทางการศึกษาแบบตะวันตก สื่อหนังสือพิมพ์ และมีชนนารีอเมริกันแนวคิดตะวันตกสำคัญที่จะทำให้ไทยเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็คือ ประชาธิปไตย ในที่สุด ชนชั้นนำใหม่ทั้งพลเรือนและทหารที่เป็นผลผลิตของการศึกษาตามแบบตะวันตกในนามคณะราษฎรได้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย การประนีประนอมกับคณะราษฎรของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทำให้ไม่เกิดการต่อสู้นองเลือด ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นการวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของไทย จึงเริ่มต้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แต่ไม่กี่ปีหลังจากนั้น ระหว่างที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๓) ไทยต้องเผชิญกับสงครามครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง คือ สงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๘๘) ไทยต้องเผชิญกับสงครามโดยตรงจากการบุกของญี่ปุ่นในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ รัฐบาลจอมพล ป. เลือกร่วมมือกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ด้วยเหตุผลว่าเพื่อรักษาเอกราชของชาติขณะที่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศเลือกที่จะต่อสู้เพื่อเอกราช จึงมีการจัดตั้งขบวนการเสรีไทย ขึ้นทั้งในไทยและต่างประเทศ ให้แก่สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ด้วยการร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร สมาชิกของขบวนการเสรีไทยจากการนอกประเทศส่งเข้ามาปฏิบัติการในไทย ขณะที่ขบวนการเสรีไทยภายในประเทศพยายามติดต่อร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อปฏิบัติการต่อต้านญี่ปุ่น การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยแสดงถึงการเสียสละของคนไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นคนหนุ่มคนสาวคือนักศึกษาและข้าราชการ การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยนี้เองมีส่วนทำให้ไทยไม่ตกเป็นประเทศผู้แพ้สงครามจากรวมมือกับญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ที่มา : พ.อ.ศ.ดร.ศรศักดิ์ ชูสวัสดิ์. “ความเป็นมาของไทยและรากเหง้าของความเป็นไทย”

กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (๑๕ ก.ค. ๒๕๕๗)

ใบความรู้ เรื่อง แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

แนวคิดในเรื่องประเทศไทยสมควรจะมีรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศตามแบบอารยประเทศ เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ (ร.ศ. ๑๐๓) ในเมื่อเจ้านายและข้าราชการ ณ กรุงลอนดอนและกรุงปารีส ได้ร่วมลงชื่อในหนังสือถวายนามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเปลี่ยนแปลงราชการแผ่นดินแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีใจความสำคัญว่า ในขณะนั้นระบอบการปกครองของไทย (สมบูรณาญาสิทธิราชย์) เป็นระบอบที่ล้าหลังมาก อารยประเทศเลิกใช้กันแล้ว ถ้าหากไทยยังไม่ยอมเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองตามแบบอย่างอารยประเทศ ประเทศตะวันตก อาจใช้เป็นข้ออ้างในการเข้ายึดครองประเทศไทย ประเทศไทยอาจตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตกได้

คณะบุคคลดังกล่าวเสนอให้ใช้รัฐธรรมนูญ (เรียกวันในสมัยนั้นว่า “คอนสตีติวชัน”) และเสนอระบอบการปกครองโดยเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “คอนสตีติวชันแนล โมนาเกี” หรือที่นิยมเรียกกันในปัจจุบันว่า “ระบอบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว พระองค์ทรงเห็นว่า ในเวลานั้นประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ยังด้อยการศึกษา ไม่มีความรู้เรื่องประชาธิปไตย ไม่สามารถปกครองตนเองได้ ควรจะวางรากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วยการปฏิรูปการปกครองและพัฒนาการทางด้านต่างๆ ตามแบบสมัยใหม่อย่างเป็นขั้นตอนเสียก่อน เมื่อราษฎรมีความพร้อมแล้วจึงจะพระราชทานรัฐธรรมนูญ

พระองค์ทรงคาดหวังว่าเมื่อสิ้นรัชกาลของพระองค์แล้ว ราษฎรไทยคงจะพร้อมรับการปกครองแบบประชาธิปไตย นั่นคือประชาธิปไตยของไทยน่าจะเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ ถึงกับมีพระราชดำรัสไว้ว่า

“...ฉันจะให้ลูกกวชิราวุธมอบของขวัญให้แก่พลเมืองในทันทีที่สุราชบัลลังก์ ในขณะที่สืบตำแหน่งพระมหากษัตริย์ กล่าวคือฉันจะให้เขาให้ปาลิเมนต์และคอนสตีติวชัน...”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนให้พระราชโอรสคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะยังทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารและกำลังทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ ทรงศึกษาวิชาการปกครองและเรื่องรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับพระราชโอรสที่จะก้าวขึ้นสู่พระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญในอนาคต

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดเหตุการณ์กบฏ ร.ศ. ๑๓๐ แต่ประสบความล้มเหลว กลุ่มกบฏถูกจับกุมทั้งหมดและถูกลงโทษจำคุกคนละหลายปี ผู้นำกบฏมีจุดมุ่งหมายที่จะล้มเลิกระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเปลี่ยนมาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ แนวความคิดของกลุ่มกบฏสร้าง

ความกังวลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างมาก พระองค์ทรงเห็นว่าเป็นความคิดที่ก้าวไกลเกินไป และเป็นการทำลายประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทย ถึงกับมีพระราชปรารภกับเจ้าพระยามหาเสนาว่า

“...ฉันมีความวิตกและไม่สบายใจอย่างยิ่ง เพราะรู้สึกว่าการเมืองเรากำลังจะเดินเร็วเต็มที่ ยังมีทันจะเดินแข่งก็จะวิ่งเสียแล้ว...”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า ชาวไทยยังต้องการศึกษา ไม่เข้าใจเรื่องประชาธิปไตย แม้กระทั่งให้เลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังไม่รู้ไม่ไฉนจะเกิดผลดีอย่างไร ดังมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ความตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“...ฉันได้เคยรำพึงมามากแล้ว ว่าเมื่อไรควรจัดให้เมืองไทยมีปาร์ลimentขึ้นได้ ถ้าฉันจะดันเอาตามลัทธิไม่เหลียวดูทางการ ฉันคงจะประกาศเสีย ๕ ปีมาแล้ว แต่มีปัญหาสำคัญอยู่อย่างหนึ่งซึ่งจะหลั้ลตาเสียไม่คำนึงดูไม่ได้ คือคนไทยเราโดยทั่วไป (ไม่ใช่จำเพาะคนหมู่ ๑ ซึ่งชอบเล่นกับหนังสือพิมพ์) พร้อมอยู่หรือที่จะใช้อำนาจเลือกผู้แทนของตนเองทำการปกครองตนเอง มีความเสียใจที่ยังแลไม่เห็นว่าจะทำการเช่นนั้นสำเร็จได้ เพราะแม้แต่เลือกกรรมการศุขาภิบาลประจำตำบล ซึ่งเป็นครั้งแรกแห่งการเลือกผู้ปกครองตนเองก็ยังทำไปไม่ได้จริงจัง เจ้านาที่ฝ่ายเทศบาลต้องคอยเชื่อมสอนอยู่ทุกแห่งไป การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งต่ำลงไปกว่านั้นทำได้ง่ายกว่านั้น ก็ยังทำเหมือนเล่นละครตลก...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเกรงว่าประชาชนซึ่งมีความรู้น้อย อาจจะถูกชักชวนโดยผู้ที่ไม่หวังดีโฆษณาให้เห็นดีเห็นงามกับระบอบการปกครองแบบดังกล่าว ทรงเห็นว่าควรยึดเวลาพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนไปก่อน ระหว่างนี้ควรเร่งรัดให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อเตรียมความพร้อมแก่ประชาชนที่จะรับกับระบอบการปกครองใหม่ คือ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ใช่แบบสาธารณรัฐ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์พระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาวิชาทหารจากประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส จึงทรงคุ้นเคยกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการบริหารประเทศแบบตะวันตกเป็นอย่างดี พระองค์มีพระบรมราโชบายในการปกครองประเทศตามแบบอย่างรัชกาลที่ ๖ คือ จัดตั้งคณะบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถทำหน้าที่ทางด้านต่างๆ ช่วยเหลือพระองค์ในการบริหารประเทศ นอกจากนี้ทรงมีพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนอย่างมีขั้นตอน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๓). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๑ ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : สกสค.ลาดพร้าว. (หน้า ๙๕-๑๐๖)

ใบความรู้ เรื่อง การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในสมัยรัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๕ ทรงส่งเสริมให้ประชาชนได้รับสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ดังนี้

๑. ทรงยกเลิกประเพณีที่ล้าสมัย เช่น เดิมข้าราชการ ขุนนางเวลาเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์จะต้องหมอบคลานและก้มหน้าตลอดเวลามีให้มองพระพักตร์พระเจ้าอยู่หัวเป็นอันขาด พระองค์มีพระราชประสงค์ลดความเป็นสมมติเทพของพระองค์ลง และสร้างความเสมอภาคมากขึ้นด้วยการประกาศยกเลิกประเพณีดังกล่าว ทรงวางระเบียบการแต่งกายเข้าเฝ้าเสียใหม่ ขณะเข้าเฝ้าให้ใช้การยืนเฝ้าและถวายคำนับแทนการหมอบกราบที่ใช้กันมาแต่เดิม ทรงให้เหตุผลเมื่อทรงประกาศยกเลิกใน พ.ศ. ๒๔๑๖ ดังนี้

“...ก็ในประเทศสยามนี้ ธรรมเนียมบ้านเมืองที่เป็นการกดขี่แก่กันอันไม่ต้องด้วยยุติธรรมนั้นก็ยังมีอยู่อีกหลายอย่างหลายประการ จะต้องคิดลดหย่อนผ่อนเปลี่ยนบ้าง แต่การที่จะผลัดเปลี่ยนธรรมเนียมให้แล้วไปในครั้งเดียวคราวเดียวนั้นไม่ได้ จะต้องคิดเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่ควรแก่กาลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ บ้านเมืองจึงจะได้มีความเจริญสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป แลธรรมเนียมที่หมอบคลานกราบไหว้ในประเทศสยามนี้เห็นว่าเป็นการกดขี่แก่กันแข็งแรงนัก...ไม่ทรงเห็นว่ามิประโยชน์แก่บ้านเมืองแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดเลย...”

๒. ทรงยกเลิกระบบไพร่ ซึ่งเป็นระบบที่ทางราชการเกณฑ์ประชาชนไปทำงานให้แก่ขุนนางและทางราชการ โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือผลประโยชน์ตอบแทน ทำให้ขาดอิสระในการประกอบอาชีพบางครั้งยังถูกกดขี่ข่มเหงจากมูลนายอีกด้วย เป็นเหตุให้เกิดการแบ่งชนชั้นในสังคมไทย ราษฎรไทยไม่ได้รับความเสมอภาคและความยุติธรรมเท่าที่ควร พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกแบบค่อยเป็นค่อยไป จนถึง พ.ศ. ๒๔๔๘ จึงยกเลิกโดยเด็ดขาด

๓. ทรงเลิกทาส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการมีทาสทำให้ประเทศชาติล้าหลัง เป็นสังคมที่มนุษย์ยังไร้ศักดิ์ศรี ขาดความเสมอภาค อีสระภาพ และเสรีภาพทั้งอารยประเทศต่างๆ ก็ได้ยกเลิกทาสในประเทศของตน จึงมีพระราชดำริยกเลิกทาสแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ การเลิกทาสดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอนใช้เวลายาวนานถึง ๓๑ ปี จึงสำเร็จเรียบร้อยทั่วประเทศโดยไม่ขัดแย้งถึงขั้นทำสงครามตนเองเหมือนดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. ๒๔๔๘ จึงตราพระราชบัญญัติทาส เป็นกฎหมายที่ห้ามมิให้ซื้อขายเอาคนมาเป็นทาสโดยเด็ดขาด

การยกเลิกระบบไพร่และทาสดังกล่าว นับเป็นการปฏิวัติสังคมไทยครั้งยิ่งใหญ่ทำให้ชาวไทยได้รับอิสรภาพ เสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาสังคมไทยให้ก้าวหน้าไปสู่สังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

๔. พัฒนาการด้านการศึกษา การจัดการศึกษาตามแบบแผนใหม่โดยทางราชการเป็นผู้ดำเนินการเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ โดยพระองค์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นที่กรมทหารมหาดเล็ก ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔ เพื่อสอนบุตรหลานของเจ้านางและขุนนาง โดยสอนวิชาภาษาไทย เลข และวิธีทำราชการ พร้อมทั้งจ้างชาวตะวันตกมาสอนภาษาอังกฤษด้วย ต่อมาได้เปิดโรงเรียนสำหรับลูกหลานของราษฎรทั่วไปเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ ที่วัดมหรธรมพาราม และทางราชการได้จัดหลักสูตรและแต่งแบบเรียน รวมทั้งจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาของชาติ คือตั้งกระทรวงธรรมการใน พ.ศ. ๒๔๓๕ และต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ ทำให้การเรียนการสอนเข้าสู่แบบผสมสากลมากยิ่งขึ้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๓). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๔-๖ เล่ม ๑ ประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพฯ : สกสค.ลาดพร้าว. (หน้า ๘๒-๘๔)

ใบความรู้ เรื่อง การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

การบริหารและปกครองประเทศแบบสมัยใหม่ ปรากฏให้เห็นเด่นชัดเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในเวลานั้นเจ้านายและขุนนางแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มรุ่นใหม่กับกลุ่มรุ่นเก่า กลุ่มรุ่นใหม่เป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยรุ่มราวดุเดือดเกี่ยวกับรัชกาลที่ ๕ ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตกเรียกว่ากลุ่ม “สยามหนุ่ม” กลุ่มนี้มีความคิดก้าวหน้าต้องการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารและการปกครองประเทศตามแบบตะวันตก ส่วนกลุ่มที่ ๒ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีอายุมากเป็นคนรุ่นเก่า มีความคิดแบบอนุรักษนิยมไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงอะไรที่รวดเร็วเกินไป บางครั้งไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเพราะมีสาเหตุมาจากกลัวว่าตนเองจะเสียผลประโยชน์หรือกระทบกระเทือนต่อฐานะของตน

ระยะแรกมีพระราชดำริในการหาบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถมาช่วยงานและแบ่งเบาภาระของพระองค์ โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งคณะบุคคลเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือพระองค์ในการบริหารประเทศตามแบบอย่างอารยประเทศ ดังมีพระราชดำรัสในคราวเปิดการประชุมรัฐมนตรีสภา ความตอนหนึ่งแสดงพระราชประสงค์ในการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินและสภองคมนตรีไว้ดังนี้

“...ตั้งแต่ปีแรกๆ ในราชสมบัติเรานั้น เราได้มีความคิดเห็นว่า ถ้าจะได้มีผู้ประกอบด้วยสติปัญญาประชุมกันอยู่ในอัตราบ้าง สำหรับที่จะได้ช่วยกันแก้ไขกฎหมายเก่าที่ใช้ไม่ได้แล้ว และสำหรับที่จะได้คิดทำกฎหมายใหม่...”

สภาที่โปรดเกล้าฯ จัดตั้งมี ๒ สภา คือ

๑. สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน “เคาน์ซิล ออฟ สเตต” (Council of State) ในตอนแรกทรงตั้งสมาชิกสภา จำนวน ๑๒ คนต่อมาทรงตั้งเพิ่มรวม ๑๕ คน ประกอบด้วยขุนนางและเชื้อพระวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ มีหน้าที่ถวายคำปรึกษาและความคิดเห็น ตลอดจนพิจารณาประกาศใช้กฎหมายต่างๆ ผลงานสำคัญของสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินได้แก่ การถวายความเห็นเรื่องการเลิกทาสและการจัดเก็บภาษีอากร เป็นต้น

๒. สภองคมนตรี “privy Council” สมาชิก จำนวน ๔๙ คน เป็นสภาส่วนพระองค์ มีหน้าที่ถวายคำปรึกษาในเรื่องต่างๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ปฏิบัติราชการตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าอยู่หัว

ทรงยึดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถท้วงติง หรือคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ดังปรากฏในพระราชปรารภตอนหนึ่งว่า

“...ยอมให้มีอำนาจที่จะยุตหน่วง ชัดขวางพระเจ้าแผ่นดินได้ คือ การใดๆ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงพระราชดำริห์ เป็นการไม่ต้องด้วยยุติธรรม ราษฎรจะได้ความเดือดร้อน มีแต่จะเร่งเอาเงินแก่ราษฎรทั้งแผ่นดิน เป็นต้น จนถึงการใดๆ เล็กๆ น้อยๆ จนถึงพระราชบัญญัติ พิกัดอากรขนอนตลาดเป็นที่สุด...”

การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกทั้ง ๒ สภา ไม่ค่อยได้ผลนัก เพราะเกรงกลัวพระราชอำนาจและยังติดธรรมเนียมมาแต่โบราณที่ผู้น้อยไม่กล้าออกความเห็นโต้แย้งผู้ใหญ่ บางคนไม่กล้าริเริ่มหรือ

เปลี่ยนแปลงไปสู่แบบใหม่เพราะกลัวตนเองจะเสียผลประโยชน์ จึงทำให้สภาทั้งสองลดบทบาทลงไปเรื่อยๆ ในที่สุดไม่มีการประชุมสภาอีก

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระองค์โปรดฯ ให้ปฏิรูประบบบริหารราชการส่วนกลาง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ โดยจัดตั้งกรมเพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งอยู่ ๖ กรม เพิ่มใหม่อีก ๖ กรม รวมเป็น ๑๒ กรม ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๓๕ จึงเปลี่ยนแปลงอำนาจและหน้าที่ของกรมต่างๆ เสียใหม่เรียกชื่อว่า กระทรวง ซึ่งมีทั้งหมด ๑๒ กระทรวง

การปรับปรุงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๖ การปกครองส่วนกลาง มีการจัดตั้งกระทรวงใหม่ๆ เพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงกระทรวงที่มีอยู่เดิม เช่น กระทรวงทหารเรือ กระทรวงมรุธาธร กระทรวงพาณิชย์ เปลี่ยนชื่อกระทรวงโยธาธิการเป็นกระทรวงคมนาคม เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ ยุบเลิกกระทรวงนครบาล เป็นต้นการปรับปรุงการบริหารราชการในส่วนภูมิภาคที่สำคัญได้แก่ การรวมมณฑลหลายมณฑลเข้าด้วยกัน เป็น “ภาค” แต่ละภาคมีอุปราชเป็นผู้บัญชาการภาคขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์เพื่อสนองพระบรมราโชบายของพระองค์ได้อย่างครบถ้วน

การปรับปรุงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๗ ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์พระองค์ทรงสำเร็จการศึกษาริชาทหารจากประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส จึงทรงคุ้นเคยกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการบริหารประเทศแบบตะวันตกเป็นอย่างดี พระองค์ทรงมีพระบรมราโชบายในการปกครองประเทศตามแบบอย่างรัชกาลที่ ๖ คือ จัดตั้งคณะบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทำหน้าที่ทางด้านต่างๆ ช่วยเหลือพระองค์ในการบริหารประเทศ การบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ประเทศไทยเพิ่งผ่านสงครามโลกครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๖๑) เศรษฐกิจโลกกำลังอยู่ในภาวะตกต่ำอย่างรุนแรง รายได้หลักจากการส่งสินค้าเกษตรไปขายต่างประเทศมีอยู่น้อยมาก ไม่พอกับรายจ่าย โดยเฉพาะรายจ่ายเกี่ยวกับการบริหารราชการและเงินเดือนข้าราชการ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราโชบายลดค่าใช้จ่ายทางด้านนี้ลงด้วยวิธียุบเลิกหน่วยราชการหรือนำหน่วยงานหลายแห่งมารวมเป็นหน่วยงานแห่งเดียว เช่น รวมกระทรวงคมนาคมกับกระทรวงพาณิชย์ เป็นกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และรวมกระทรวงทหารเรือเข้าไปสังกัดกระทรวงกลาโหม เป็นต้น

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๓). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๑ ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : สกสศ.ลาดพร้าว. (หน้า ๘๖-๙๓)

ใบความรู้ เรื่อง การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในสมัยรัชกาลที่ ๖

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นวัฒนธรรมการปกครองชาวตะวันตกพื้นฐานความคิดและต่อสู้กับระบอบเผด็จการมานานจนต้องยอมสูญเสียชีวิตไปมากมายกว่าจะได้รับการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่สำหรับชาวไทยไม่ได้เป็นเช่นนั้นเพราะชาวไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยกับระบอบผู้มีอำนาจสั่งการโดยราษฎรปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจปกครองอย่างเคร่งครัด โดยไม่ได้แย่งชิงขัดกับหลักการประชาธิปไตย ดังนั้นแนวพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงมีพระบรมราโชบายฝึกฝนเจ้านาย ขุนนาง ตลอดจนประชาชนชาวไทยให้เรียนรู้วิธีการปกครองแบบประชาธิปไตยตามขั้นตอนเสียก่อนที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้ นับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระทัยที่จะฝึกฝนข้าราชการ ขุนนางและเจ้านายให้เรียนรู้การปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งแต่ครั้งดำรงตำแหน่งมกุฎราชกุมาร ครั้นเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์แล้วใน พ.ศ. ๒๔๖๑ โปรดเกล้าฯ ให้มีการทดลองบริหารเมือง โดยมีนามสมมติว่า “ดุสิตธานี”

ดุสิตธานีจึงเป็นนครจำลองที่มีประชาชนตั้งบ้านเรือนประกอบอาชีพหรือทำธุรกิจ มีอาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง สถานที่ราชการ วัดวาอาราม ฯลฯ ดุสิตธานี มีคณะผู้บริหารซึ่งมาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย โดยโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการ สมมติเป็นผู้บริหารดุสิตธานี โดยตั้งเป็นพรรคการเมือง มีการโฆษณาหาเสียงตามแบบการเลือกตั้งทั่วไป พรรคที่รับการเลือกตั้งมากที่สุด เป็นผู้จัดตั้งคณะผู้บริหารเรียกชื่อว่า “คณะนคราภิบาล” และมีสมาชิกสภาซึ่งได้รับเลือกตั้งจากประชาชน เรียกว่า “เซษฐบุรุษ” บริหารไปตามธรรมนูญการปกครองของนครและตามความต้องการของประชาชน

แนวพระราชดำริของรัชกาลที่ ๖ ปรากฏในหลักฐานในการมีพระราชดำรัสในวโรกาสเสด็จไปเป็นประธานเปิดศาลารัฐมณฑลดุสิต เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ ความตอนหนึ่งของพระราชดำรัสมีดังนี้

“...วิธีการดำเนินการในธานีเล็กๆ ของเราเป็นเช่นไร ก็ตั้งใจไว้ว่าจะให้ประเทศสยามได้ทำเช่นเดียวกัน แต่จะให้เป็นการสำเร็จรวดเร็วทันใจดังธานีเล็กๆ ก็ยังทำไปทีเดียวยังไม่ได้ โดยมีอุปสรรคบางอย่าง

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าขอให้ข้าราชการทั้งหลาย ตลอดจนทวยนาคร จงตั้งใจกระทำกิจการของคนตามหน้าที่ ให้เหมาะสมกับธานี ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นนี้ ในไม่ช้าจะได้แลเห็นผลของประเทศสยาม ว่าจะเจริญไปได้เพียงไร...”

ต่อมาดุสิตธานีได้โตขึ้นอย่างรวดเร็วจนไม่มีที่จะสร้างบ้านเรือน พอดีกับเวลาที่จะสร้างพระราชฐานใหม่ที่วังพญาไทจึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองทั้งเมืองไปตั้งที่บริเวณวังพญาไท เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๒ ในจำนวนบ้านเล็กๆ นั้น มีศาลาว่าการมณฑลดุสิตธานีและมินาคาศาลา ซึ่งมีความหมายว่า ศาลาของประชาชน เท่ากับว่าเป็นที่ตั้งสภาจังหวัด รัชกาลที่ ๖ ทรงเป็นนาคแห่งดุสิต

ธานีผู้หนึ่ง ทรงใช้นามแฝงว่า นายราม ณ กรุงเทพ ทรงเป็นทนายและทรงเป็นมรรคนายกวัดพระบรมธาตุ เป็นพระราชาขมุณี เจ้าอวาสวัตธรรมธิปไตย และทรงแสดงพระธรรมเทศนาจริงๆ ด้วย นอกจากนี้ ทรงให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกรณีพิพาทเรื่องที่ดิน

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นนักประชาธิปไตยนั้น เพราะพระองค์ ทรงผ่านการศึกษาจากประเทศแม่บทประชาธิปไตย คือประเทศอังกฤษ และเมื่อทรงจบการศึกษา พระองค์ก็ทรงเดินทางรอบโลก ผ่านสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นกลับสู่ประเทศไทย จนนับเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรก ที่ทรงเดินทางรอบโลก ก่อนเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๓). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๑ ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : สกสค.ลาดพร้าว. (หน้า ๙๙-๑๐๐)

ใบความรู้ เรื่อง การพระราชทานรัฐธรรมนูญในสมัยรัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์พระองค์ทรงสำเร็จการศึกษา วิชาทหารจากประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส จึงทรงคุ้นเคยกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการบริหารประเทศแบบตะวันตกเป็นอย่างดี นอกจากนี้ทรงมีพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนอย่างมีขั้นตอน

ใน พ.ศ. ๒๔๖๙ ทรงปรึกษาพระยาภักดีฉัตร (ดร.พรานซีส บี.แฮร์) ว่าถึงเวลาเหมาะสมที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบมีรัฐสภาและควรมีรัฐธรรมนูญในรูปใด

พระยาภักดีฉัตรกราบบังคมทูลถวายความเห็น ว่า ประเทศไทยยังไม่ควรใช้รูปแบบการปกครองแบบรัฐสภา เนื่องจากประชาชนยังด้อยการศึกษา ไม่รู้เรื่องการเมือง ไม่เข้าใจวิธีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรระดับประเทศ นักการเมืองอาจฉวยโอกาสนำเอาระบอบเผด็จการเข้ามาแทนที่ ควรจะรอให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเสียก่อน พระยาภักดีฉัตรถวายความเห็น ว่า ระหว่างที่รออยู่นี้ ควรใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ต่อไปก่อน แต่ขอให้พระองค์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรี รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินโดยตรงแทนพระองค์ เพื่อช่วยดูแลให้รัฐมนตรีปฏิบัติราชการให้ถูกต้องตามนโยบาย

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบบริหารประเทศแบบมีนายกรัฐมนตรี เพราะเป็นรูปแบบของการมีรัฐสภา แต่ควรใช้รูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปก่อนและมุ่งพัฒนาระบบราชการให้เข้มแข็งเพื่อให้ประเทศเจริญก้าวหน้าเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยกับแนวคิดของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ พระองค์จึงมีพระบรมราโชบายสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ฝึกฝนการปกครองตนเอง เพื่อให้เข้าใจแนวทางประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานเสียก่อน

อย่างไรก็ตาม รัชกาลที่ ๗ ก็ยังทรงตั้งพระทัยที่จะหาโอกาสพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากเมื่อครั้งพระองค์เสด็จไปรักษาพระเนตรที่โรงพยาบาลในสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาขอพระราชทานวโรกาสกราบบังคมทูลสัมภาษณ์พระองค์เรื่องแนวพระราชดำริพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนชาวไทย พระองค์พระราชทานสัมภาษณ์ว่าพระองค์มีพระราชดำริที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยจริง ด้วยการปูพื้นฐานให้ประชาชนชาวไทยรู้จักปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นเสียก่อน หากประชาชนเรียนรู้การปกครองแบบนี้ดีแล้ว พระองค์จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้

เมื่อเสด็จกลับจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ทรงมอบหมายให้นายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐอเมริกา ขณะนั้นดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศไทย ร่วมกับพระยาศรีวิศาลวาจา พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญถวายต่อพระองค์พร้อมกับทรงกำชับว่า

“...ฉันมีความประสงค์จะให้รัฐธรรมนูญแก่ราษฎรโดยเร็วที่สุด และต้องให้เห็นทันในวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันครบรอบมหาจักรี...”

ต่อมาในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ทั้งสองท่านได้ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้วจึงนำไปถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความยาวเพียง ๕ หน้า มีสาระกำหนด ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจบริหารกับอำนาจนิติบัญญัติ ตลอดจนกำหนดวิธีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยให้มีสมาชิก ๒ ประเภท สมาชิกประเภทที่ ๑ มาจากราษฎรเลือกตั้งกับ สมาชิกประเภทที่ ๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมอบหมายให้ อภิรัฐมนตรีสภาและพระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์พิจารณาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ประการใด คณะผู้พิจารณาเค้าโครงรัฐธรรมนูญดังกล่าวพิจารณาแล้วไม่เห็นด้วย ได้กราบบังคมทูลถวายความเห็น ว่ายังไม่ถึงเวลาอันเหมาะสมที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน เพราะประชาชนยังไม่เข้าใจใน ระบอบประชาธิปไตยดีพอ เกรงว่าเมื่อพระราชทานรัฐธรรมนูญแล้วจะเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ ในภายหลัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการถวายความเห็นจากคณะบุคคลชั้นสูง ส่วนใหญ่ไม่ เห็นด้วยกับการพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน ทำให้พระองค์เกิดลังเลพระทัยต่างๆ ที่พระองค์ ทรงตั้งพระทัยอย่างแน่วแน่ตั้งแต่แรกเสด็จเสวยราชย์ว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนโดยเร็ว ที่สุด ทรงรังรองไว้ก่อน จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์คณะราษฎรเข้ายึดอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงปกครอง เมื่อ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบข่าวการยึดอำนาจในพระนครแล้ว พระองค์ทรงเชิญเจ้านายชั้นสูงและแม่ทัพนายกอง ซึ่งตามเสด็จมายังพระราชวังไกลกังวลเข้าร่วมประชุม ปรีกษาหาหรือว่าจะดำเนินการอย่างไรกันต่อไป ที่ประชุมเสนอความเห็นต่างๆ กันไป บางท่านเสนอให้ใช้ กำลังทหารในต่างจังหวัดยึดอำนาจคืน บางท่านเสนอให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จหนีไปยังประเทศ เพื่อนบ้าน ในที่สุดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินใจพระทัยยอมรับข้อเสนอของคณะราษฎร เพื่อเห็นแก่ ความสงบสุขและความเรียบร้อยของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จนิวัติถึงพระนครโดยขบวนรถไฟพระที่นั่งพิเศษ เมื่อตอนดึกของคืนวันที่ ๒๕ มิถุนายน ในตอนสายของวันที่ ๒๖ มิถุนายน คณะราษฎรได้ส่งผู้แทนเข้า ฝ้า ณ วังศุโขทัย พร้อมกับทูลเกล้าฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราว วันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๒๗ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวพระราชทานแก่ ประชาชนชาวไทยถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย เรียกชื่อว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญ การปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕”

ต่อมาในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน รัฐธรรมนูญฉบับถาวรและทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็น นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๓). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เล่ม ๑ ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : สกสค.ลาดพร้าว. (หน้า ๙๕-๑๐๖)

บันทึกผลการเรียนรู้

ชื่อ _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

สรุปความรู้เรื่อง แนวคิดพระราชทานรัฐธรรมนูญรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

.....
.....
.....
.....
.....
.....

สรุปความรู้เรื่อง การพัฒนาสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคสมัยรัชกาลที่ ๕

.....
.....
.....
.....

สรุปความรู้เรื่อง การปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗

.....
.....
.....
.....

สรุปความรู้เรื่อง การฝึกฝนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยสมัยรัชกาลที่ ๖

.....
.....
.....
.....

สรุปความรู้เรื่อง การพระราชทานรัฐธรรมนูญสมัยรัชกาลที่ ๗

.....
.....
.....
.....

(เฉลี่ยตามความคิดเห็นของนักเรียน แต่อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ภาพต่อสำหรับกิจกรรมจิ๊กซอว์เรื่อง การวางรากฐานประชาธิปไตย

เฉลย การเรียงลำดับรูปภาพ การวางรากฐานประชาธิปไตย

 <p>รูปที่ ๑ (ห้องเรียนในสมัยแรกปฏิรูป การศึกษา)</p>	<p>การปฏิรูปการศึกษา</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้มีการปฏิรูปการศึกษา นำการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนตามแบบตะวันตกมาใช้ เริ่มจากการตั้งโรงเรียนหลวงในพระบรมมหาราชวังคือ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ต่อมาในพ.ศ. ๒๔๒๗ ทรงได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรแห่งแรก คือ โรงเรียนวัดมทรณพาราม กรุงเทพฯ</p>
 <p>รูปที่ ๒ (ดุสิตธานี)</p>	<p>ดุสิตธานี เป็นเมืองจำลองรูปแบบประชาธิปไตย</p> <p>พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๑</p> <p>ดุสิตธานี มีขนาดพื้นที่ ๑ ใน ๒๐ เท่าของเมืองจริง ประกอบด้วย พระราชวัง ศาลารัฐบาล วัดวาอาราม สถานที่ราชการ โรงทหาร โรงเรียน โรงพยาบาล ตลาดร้านค้า ธนาคาร โรงละคร ประมาณเกือบสองร้อยหลัง เพื่อเป็นแบบทดลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยโปรดให้มีธรรมนูญการปกครอง มีพรรคการเมือง ๒ พรรค การเลือกตั้งนคราภิบาล หรือนายกเทศมนตรี และมีสภาการเมืองแบบประชาธิปไตย</p>
 <p>รูปที่ ๓ (รัชกาลที่ ๗ พระราชทาน รัฐธรรมนูญ)</p>	<p>พระราชทานรัฐธรรมนูญ</p> <p>พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรสยามฉบับถาวรเพื่อเป็นหลักในการปกครองของประเทศให้แก่ประชาชนชาวไทย</p> <p>ก่อนหน้านี้นี้ วันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวเรียกว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว</p>

รูปที่ ๔
(อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย)

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

เป็นอนุสาวรีย์ที่ตั้งอยู่กึ่งกลางวงเวียนระหว่างถนนราชดำเนินกลางกับถนนดินสอ เขตพระนคร กรุงเทพฯ สร้างขึ้นเป็นที่ระลึกถึงเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การก่อสร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

เริ่มขึ้นในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ และทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน (รวบยอด)

- แบบประเมิน ๑. การพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์การวางรากฐานประชาธิปไตย
 ๒. การบันทึกผลการเรียนรู้
 ๓. การปฏิบัติกิจกรรมในกระดาษเสริมสร้างปัญญา
 ๔. การสรุปการวางรากฐานพัฒนาประชาธิปไตยด้วยเส้นเวลา

รายการประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ / ระดับคะแนน			
	ดีมาก (๔)	ดี (๓)	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)
๑. การวิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยประชาธิปไตยในด้านต่างๆ	วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยประชาธิปไตยในด้านต่างๆได้ถูกต้อง ชัดเจน ทั้ง ๔ ด้าน	วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยประชาธิปไตยในด้านต่างๆได้ถูกต้อง ชัดเจน ๓ ด้าน	วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยประชาธิปไตยในด้านต่างๆได้ถูกต้อง ชัดเจน ๒ ด้าน	วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยประชาธิปไตยในด้านต่างๆได้ถูกต้อง ชัดเจน ๑ ด้าน
๒. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยประชาธิปไตย	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยประชาธิปไตยได้ถูกต้อง ชัดเจน ๔-๕ ประเด็น	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยประชาธิปไตยได้ถูกต้อง ชัดเจน ๓ ประเด็น	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยประชาธิปไตยได้ถูกต้อง ชัดเจน ๒ ประเด็น	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยประชาธิปไตยได้ถูกต้อง ชัดเจน ๑ ประเด็น
๓. การวิเคราะห์บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยประชาธิปไตย	วิเคราะห์บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย สมัยประชาธิปไตยในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติได้ถูกต้อง ชัดเจนละเอียด ชัดเจน	วิเคราะห์บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย สมัยประชาธิปไตยในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติได้ถูกต้อง ชัดเจน เป็นส่วนใหญ่	วิเคราะห์บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย สมัยประชาธิปไตยในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติได้ถูกต้อง ชัดเจน เป็นบางส่วน	วิเคราะห์บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทย สมัยประชาธิปไตยในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติได้ถูกต้อง แต่ไม่ชัดเจน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๑ - ๑๒	ดีมาก
๙ - ๑๐	ดี
๖ - ๘	พอใช้
ต่ำกว่า ๖	ปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงาน

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงใน

ช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	นำเสนอเนื้อหาในผลงานได้ถูกต้อง				
๒	การลำดับขั้นตอนของเนื้อเรื่อง				
๓	การนำเสนอมีความน่าสนใจ				
๔	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
๕	การตรงต่อเวลา				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	๔	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องบางส่วน	ให้	๓	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	๒	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องมาก	ให้	๑	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๔ - ๑๗	ดี
๑๐ - ๑๓	พอใช้
ต่ำกว่า ๑๐	ปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	การแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม				
๒	ความร่วมมือกันทำงาน				
๓	การแสดงความคิดเห็น				
๔	การรับฟังความคิดเห็น				
๕	ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	๔	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	๓	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	๒	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	๑	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๔ - ๑๗	ดี
๑๐ - ๑๓	พอใช้
ต่ำกว่า ๑๐	ปรับปรุง

แบบประเมินตนเองตามค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ

ชื่อ _____ ชั้น _____

เลขที่ _____

คำชี้แจง : นักเรียนประเมินตนเองในระหว่างเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องค่านิยมที่นำไปใช้ และบอกเหตุผล

ว่าไปใช้อย่างไร

ข้อที่	ค่านิยมหลักของคนไทย	ค่านิยมที่นำไปใช้ (✓)	นำไปใช้อย่างไร
๑	มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์		
๒	ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม		
๓	กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์		
๔	ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม		
๕	รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม		
๖	มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่ และแบ่งปัน		
๗	เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง		
๘	มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพผู้ใหญ่		
๙	มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว		
๑๐	รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว		
๑๑	มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความ ละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักศาสนา		
๑๒	คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง		

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียน (นักเรียนประเมินตนเอง)

คำชี้แจงนักเรียนประเมินตนเอง นักเรียนมีความคิดเห็น หรือ ทัศนคติอย่างไรให้ตอบในช่องที่ตรงกับ
ความคิดเห็นหรือทัศนคติของนักเรียนมากที่สุด คือ

ถ้านักเรียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๑
ถ้านักเรียนไม่เห็นด้วยกับข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๒
ถ้านักเรียนไม่มีข้อคิดเห็นข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๓
ถ้านักเรียนเห็นด้วยข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๔
ถ้านักเรียนเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๕

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		๑	๒	๓	๔	๕
สมรรถนะที่ ๑ ความสามารถในการสื่อสาร						
๑	ข้าพเจ้าคิดว่าการพูดอธิบายเรื่องราวต่างๆให้ผู้อื่นได้เข้าใจเป็นเรื่องที่ง่าย					
๒	ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้กำลังแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ผลดีกว่าการเจรจาต่อรอง					
๓	ข้าพเจ้าคิดว่าความขัดแย้งทางความคิดเป็นเรื่องปัญหาเล็กน้อยของสังคม					
๔	ข้าพเจ้าคิดว่าการศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตสะดวกและรวดเร็วทันใจ					
๕	ข้าพเจ้าคิดว่าการยืนตรงเป็นการแสดงความเคารพ เมื่อครูเดินผ่าน					
๖	ข้าพเจ้าคิดว่าการมอบของที่ระลึกหรือบัตรอวยพรแด่ผู้ปกครอง ในวันสำคัญเป็นการระลึกถึงผู้มีพระคุณที่เกี่ยวข้อง					
สมรรถนะที่ ๒ ความสามารถในการคิด						
๗	ข้าพเจ้าคิดว่าการมองเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงไปยังเหตุการณ์อื่นๆ เป็นเรื่องที่ทุกคนควรกระทำ					
๘	ข้าพเจ้าคิดว่าการฟังข่าวที่มีการเสนอความรู้เกี่ยวกับในมุมมองที่แตกต่างทำให้เกิดการเรียนรู้					
๙	ข้าพเจ้าคิดว่าคำติชมของเพื่อนทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงผลงานของตน					
๑๐	ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและไปให้ถึงเป้าหมายเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติ					
๑๑	ข้าพเจ้าคิดว่าการตัดสินใจโดยมีข้อสรุปที่มีฐานมาจากข้อมูลที่น่าเชื่อถือเป็นการตัดสินใจที่เหมาะสมกับผู้มีความคิด					

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		๑	๒	๓	๔	๕
๑๒	ข้าพเจ้าคิดว่าการสร้างข้อโต้แย้งที่ดีสมเหตุผลผลก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาคน					
สมรรถนะที่ ๓ ความสามารถในการแก้ปัญหา						
๑๓	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาย่อมเกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลใกล้ตัว					
๑๔	ข้าพเจ้าคิดว่าแนวโน้มของปัญหาอาจเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์					
๑๕	ข้าพเจ้าคิดว่าการวางแผนในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ดี					
๑๖	ข้าพเจ้าคิดว่าการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ					
๑๗	ข้าพเจ้าคิดว่าการนำข้อค้นพบที่ได้จากการแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ					
๑๘	ข้าพเจ้าคิดว่าผลที่เกิดจากการแก้ปัญหายอมรับได้เสมอ					
สมรรถนะที่ ๔ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต						
๑๙	ข้าพเจ้ารู้สึกว่างานที่ไม่เคยทำเป็นงานที่ท้าทายความสามารถ					
๒๐	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความกระตือรือร้นที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ					
๒๑	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน ครู ครอบครัว และผู้อื่นเมื่อมีโอกาส					
๒๒	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความอดทนต่อการพูดสื่อเสียดของผู้อื่น					
๒๓	ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มใจที่เด็กไทยไปไกลถึงเวทีโลก					
๒๔	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจที่ควบคุมอารมณ์ตนเองได้					
สมรรถนะที่ ๕ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี						
๒๕	ข้าพเจ้าคิดว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้					
๒๖	ข้าพเจ้ารู้สึกชอบที่ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน					
๒๗	ข้าพเจ้ารู้สึกเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้นเมื่อครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน					
๒๘	ข้าพเจ้าคิดว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร					
๒๙	ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้คอมพิวเตอร์ / อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อการสืบค้น รวบรวมความรู้ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน					
๓๐	ข้าพเจ้าคิดว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (๐)	ผ่าน (๑)	ดี (๒)	ดีเยี่ยม (๓)
๑. รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์				
๑. มีความสามัคคี ปรองดอง		ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของ นักเรียน ให้ความ ร่วมมือ ร่วมใจใน การทำกิจกรรมกับ สมาชิกใน โรงเรียน	ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของ นักเรียน ให้ความ ร่วมมือ ร่วมใจใน การทำกิจกรรมกับ สมาชิกใน โรงเรียนและ ชุมชน	ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของ นักเรียน ให้ความ ร่วมมือ ร่วมใจใน การทำกิจกรรมกับ สมาชิกใน โรงเรียนชุมชน และสังคม
๒. ปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนา ที่ตนนับถือ	ไม่เข้าร่วม กิจกรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ	ปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนา ตามโอกาส	ปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนา อย่างสม่ำเสมอ	ปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนา อย่างสม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดี
๓. แสดงออกซึ่ง ความจงรักภักดี ต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์	ไม่เข้าร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ สถาบัน พระมหากษัตริย์	เข้าร่วมกิจกรรมที่ เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียน และชุมชนจัดขึ้น	เข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมที่ เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียน และชุมชนจัดขึ้น	เข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมที่ เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียน และชุมชนจัดขึ้น ชื่นชมในพระราช กรณียกิจพระ ปรีชาสามารถของ พระมหากษัตริย์ และพระราชวงศ์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต				
๑. ไม่ถือเอา สิ่งของหรือผลงาน ของผู้อื่นมาเป็น ของตนเอง	นำสิ่งของของคน อื่นมาเป็นของ ตนเอง	ไม่นำสิ่งของและ ผลงานของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น	ไม่นำสิ่งของและ ผลงานของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น	ไม่นำสิ่งของและ ผลงานของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (๐)	ผ่าน (๑)	ดี (๒)	ดีเยี่ยม (๓)
๒. ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง ๓. ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง		ด้วยความซื่อตรง	ด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง	ด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความซื่อสัตย์
๓. ใฝ่เรียนรู้				
๑. ตั้งใจเรียน ๒. เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ ๓. สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ	ไม่ตั้งใจเรียน	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ บางครั้ง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มีส่วนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน บ่อยครั้ง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เป็นประจำและเป็นแบบอย่างที่ดี
๔. มุ่งมั่นในการทำงาน				
๑. เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ๒. ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ ๓. ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง	ไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงาน	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จมีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นด้วยตนเอง	ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ มีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นด้วยตนเอง และเป็นแบบอย่างที่ดี

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (๐)	ผ่าน (๑)	ดี (๒)	ดีเยี่ยม (๓)
๕. รักความเป็นไทย				
๑. แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ	ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่	ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ และแต่งกายแบบไทย เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย	ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ แต่งกายแบบไทย ด้วยความภาคภูมิใจ เข้าร่วม และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย	ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ แต่งกายแบบไทย ด้วยความภาคภูมิใจ เข้าร่วม และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย ชักชวน แนะนำผู้อื่น และเป็นผู้นำหรือแกนนำในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย
๓. ชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย				

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงใน
ช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๐	๑	๒	๓
๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๑.๑ มีความสามัคคี ประองดอง				
	๑.๒ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ				
	๑.๓ แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์				
๒. ซื่อสัตย์สุจริต	๒.๑ ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็น ของตนเอง				
	๒.๒ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง				
	๒.๓ ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง				
๓. ใฝ่เรียนรู้	๓.๑ ตั้งใจเรียน				
	๓.๒ เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามใน การเรียนรู้				
	๓.๓ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ				
๔. มุ่งมั่นในการทำงาน	๔.๑ เอาใจใส่ต่อการการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย				
	๔.๒ ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ				
	๔.๓ ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง				
๕. รักความเป็นไทย	๕.๑ แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูทักท้วงต่อผู้มีพระคุณ				
	๕.๒ ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย				
	๕.๓ ซักชวน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

สัญลักษณ์ความเป็นไทย

เกริ่นนำ : ทำไมจึงต้องเรียนเรื่องนี้

สัญลักษณ์ หมายถึง เครื่องหมาย (symbol) ที่ใช้แทนความหมายและแนวคิดของสิ่งหนึ่ง โดยใช้อักษร อักษร ภาพและสีต่าง ๆ ให้สามารถสื่อถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เข้าใจตรงกัน อันนับเป็นการสร้างความรู้ร่วมกันในสังคม ในทางปรัชญามักนิยามว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งในธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถแทนด้วยสัญลักษณ์ได้ทั้งสิ้น ด้วยการชี้แจง เสียง ท่าทาง สายตา เป็นสัญลักษณ์เพิ่มขึ้นจากวัตถุทางกายภาพ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับประสบการณ์ในการรับรู้ของแต่ละสังคม

เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวนี้มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งเราจะพบเห็นกันเสมอในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะสัญลักษณ์สากลที่ทุกชาติทุกภาษา สื่อความหมายตรงกัน เช่น สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ($=$, $>$, $<$, $+$, $-$, $\times$, $\div$) สัญลักษณ์ในแผนที่แสดงแม่น้ำ ภูเขา ที่สูง ที่ต่ำ ขอบเขตทางรัฐศาสตร์ สัญลักษณ์ในปฏิทินแสดงวันหยุดราชการ วันสำคัญทางศาสนา แต่ละสัญลักษณ์จะมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น เครื่องหมายจราจร เป็นสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติตาม หากละเมิดจะมีความผิดทางกฎหมาย เครื่องหมายการค้า หรือโลโก้ (logo) หรือแบรนด์ (brand) ซึ่งเป็นตราสินค้า หรือยี่ห้อ (trademark) ที่ต้องการให้ผู้บริโภคจดจำ หรือได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นต้องสืบค้นความเป็นมา หรือภูมิปัญญาในการสร้างสัญลักษณ์ขึ้น เรียกว่าจดจำรูปลักษณ์ได้ รู้และเข้าใจความหมายในสัญลักษณ์ได้ ก็ใช้ได้ถูกต้อง

แต่สำหรับสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญ ที่สามารถจะไปเชื่อมโยงสร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติไทยนั้น จะให้แค่รู้จัก จดจำได้ หรือแค่แปลความหมายได้คงไม่กระตุ้นจิตสำนึก ความรักชาติ และความภาคภูมิใจในชาติได้หากไม่เกิดความสำนึก จะหวังให้เห็นแก่ประโยชน์ของชาติบ้านเมือง ก่อนเห็นแก่ตนเองญาติมิตรและพวกพ้อง หรือ กลุ่มผลประโยชน์ร่วม “จะได้หรือ”

สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกความเป็นไทยมีอยู่มาก ซึ่งอาจอยู่ในองค์ประกอบของศิลปกรรม และวัตถุต่างๆ สัญลักษณ์ที่ได้ยอมรับในสากล คือ ธงชาติและเพลงชาติไทย เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย ส่วนเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมราชานุสาวรีย์ ธงชัยพระครุฑพ่าห์ที่พระบรมมหาราชวัง นับเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะพระบรมฉายาลักษณ์ และพระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในรัชกาลปัจจุบันถือเป็นสัญลักษณ์ที่ใครจะล่วงละเมิดไม่ได้

สัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เช่น ธงฉัพพรรณรังสี หรือธง ๖ สี เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาสากล ซึ่งรัฐที่นับถือพุทธศาสนาต่างเข้าใจในความหมายดังกล่าวเป็นอย่างดี ส่วนธงธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่นิยมใช้ในประเทศไทย

สัญลักษณ์อื่น ๆ ที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงสิ่งพัฒนาการของชาติไทย และวีรกรรมของบรรพบุรุษไทย เช่น อนุสรณ์สถาน อนุสาวรีย์ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงเหตุการณ์สำคัญของชาติ เช่น หมุดคณะราษฎรที่ฝังอยู่บนพื้นถนนในลานพระบรมรูปทรงม้า เป็นเครื่องหมายแทนเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้น

อันที่จริงสิ่งที่นำเสนอดังกล่าวนี้ล้วนเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ จับต้องได้ จึงน่าจะเป็นความชัดเจนที่นักเรียนทุกระดับสามารถเชื่อมโยงความเป็นไทยได้โดยง่าย อาจด้วยเหตุดังกล่าวหลักสูตรสังคมศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ รู้จักสัญลักษณ์ความเป็นไทย สิ่งที่ควรคำนึง คือ สำนึกความเป็นไทย ใ้เรื่องที่สร้างได้ง่าย หรือโดยฉับพลัน แต่ไม่ใช่ว่าจะไม่สามารถทำได้ และเห็นว่าหากครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ ๑) เข้าใจรากเหง้าความเป็นมาของสิ่งนั้น ๒) เข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นที่ผู้นำของชาติหรือพระมหากษัตริย์ไทยและบรรพบุรุษไทยได้คิดสร้างสรรค์ได้พยายามอย่างเต็มที่ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีขณะนั้น ๓) เข้าใจในบทบาทของสัญลักษณ์นั้นในเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นไทยที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีที่ทัดเทียมกับอารยประเทศ ๔) สร้างจิตสำนึก และแนวทางปฏิบัติตนต่อสัญลักษณ์นั้นในฐานะของคนไทยและพลเมือง พลโลก ๕) เห็นแนวทางการคงไว้ซึ่งสัญลักษณ์ทั้งในเชิงอุดมคติ คือ รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทยด้วยการธำรงและรักษาไว้สืบต่อไป

อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์บางอย่างมีลักษณะเป็น**นามธรรม** คือ จะจับต้องไม่ได้ แต่รู้สึกได้ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูทศเวทที่ต่อญาติ ผู้ใหญ่ และผู้มีพระคุณ การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่าหรือในสถานที่ที่ควรเคารพ ความนอบน้อมถ่อมตน ที่ยังคงปรากฏอยู่นั้นวิถีชีวิตของคนไทย เช่นเมื่อเราเห็นเด็กวัยรุ่นจูงมือผู้เฒ่า (ที่ไม่รู้จัก) หรือคนตาบอดเดินข้ามถนน เราจะรู้สึกซาบซึ้ง และตระหนักว่า คุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยยังคงอยู่ หรือในทางตรงข้าม เมื่อมองเห็นวัยรุ่นแต่งตัวที่เรียกว่า นุ่งน้อยห่มน้อยในบริเวณพุทธศาสนสถาน หรือการได้ฟังเพลงไทยที่ออกเสียงภาษาไทยไม่ถูกต้อง เราเกิดความรู้สึกว่า"วัฒนธรรมไทยกำลังเสื่อมสลายลงหรือ" ลักษณะที่เป็นนามธรรมดังกล่าวนี้อาจนับเป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงถึงความเป็นไทยได้ หากครูผู้สอนสามารถนำไปเป็นสื่อเชื่อมโยงถึงความหมายและแนวคิดในสิ่งที่มีคุณค่า คือ ความเป็นไทยได้ก็นับว่าเป็นสัญลักษณ์ความเป็นไทยได้ทั้งสิ้น

อนึ่ง ในปัจจุบันคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ได้กำหนดสัญลักษณ์ประจำชาติไทย (nation Identity) ขึ้น เพื่อประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

สัญลักษณ์ประจำชาติไทย ประกอบด้วย

๑. สัตว์ประจำชาติไทย คือ ช้างไทย
๒. ดอกไม้ประจำชาติไทย คือ ดอกราชพฤกษ์
๓. สถาปัตยกรรมประจำชาติ คือ ศาลาไทย

ทั้งนี้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้มอบหมายให้กรมศิลปากรเป็นผู้ออกแบบช้างไทย ส่วนภาพดอกราชพฤกษ์และภาพศาลาไทยได้จากการประกวด อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์ทั้ง ๓ สิ่งนี้ โดยเฉพาะช้างไทย และศาลาไทย สามารถเชื่อมโยงถึงความเป็นไทยได้

นอกจากนี้เรายังมีสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่แสดงความเป็นชาติที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และความเป็นไทยที่บรรพบุรุษได้ส่งสืบทอดกันมาจนเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทย สืบมาถึงจนปัจจุบันนี้ซึ่งเยาวชนไทยควรรู้และเข้าใจในความสำคัญ เพื่อให้ช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานต่อไป

จุดมุ่งหมาย : เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้

๑. สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสัญลักษณ์ความเป็นไทย ทั้งจากธงชาติไทย และ เพลงชาติไทย รวมทั้งสัญลักษณ์อื่นๆ ที่เราควรอนุรักษ์ และสืบสานความเป็นไทยสืบต่อไป
๒. มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย โดยแสดงผ่านทางสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ธงชาติและเพลงชาติไทยในการเป็นตัวแทนของความเป็นชาติไทยที่มีเอกราชและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์และได้รับการยกย่องจากนานาชาติทั่วโลก
๓. ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ ตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย และสามารถสร้างความเข้าใจอันดีที่ถูกต้องให้กับผู้อื่นได้

ประเด็นสำคัญที่ควรรู้ : พื้นฐานความรู้ จุดเน้นที่ควรเชื่อมโยง และสิ่งต้องเสริมสร้างให้เกิดความภูมิใจ

การใช้สัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกในความเป็นไทย ตัวอย่างเช่น

๑) ธงชาติและเพลงชาติไทย

ธงชาติ และเพลงชาติไทย คือ สัญลักษณ์ของความเป็นไทย

เราจงร่วมใจกันยืนตรงเคารพธงชาติ

เพื่อความภาคภูมิใจในเอกราชและความเสียสละของบรรพบุรุษไทย

ข้อความดังกล่าวนี้เป็นที่คุ้นหูของคนไทยทุกคน และต่างก็รับรู้กันดีว่าธงชาติและเพลงชาติ เป็นสัญลักษณ์สากลที่แสดงความเป็นชาติเอกราชที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันของทุกประเทศ ในโลก ซึ่งตามมารยาทหรือธรรมเนียมสากล พลเมืองของทุกชาติควรให้ความเคารพด้วยการยืนตรงอย่าง

พร้อมเพรียงกัน เมื่อได้ยินเพลงชาติและการอัญเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา ดังที่เราจะพบเห็นเสมอในการแข่งขันกีฬา การต้อนรับอาคันตุกะต่างชาติและการประชุมในระดับนานาชาติ

อย่างไรก็ตามเรามักพบเห็นว่าคนไทยจำนวนมากไม่น้อยที่ละเลย และไม่เห็นความสำคัญในการแสดงความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทยแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามรณรงค์ให้คนไทยแสดงออกถึงความรักและความสามัคคีของคนในชาติความภูมิใจในเอกราชที่บรรพบุรุษไทยได้พลีชีพปกป้องดินแดนไทยไว้เป็นมรดกของคนไทยทั้งชาติจนถึงปัจจุบันนี้ โดยผ่านการเคารพธงชาติร่วมกันในเวลา ๐๘.๐๐ น. และ ๑๘.๐๐ น. ทุกวันก็ตาม สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในความเป็นมาและความสำคัญของสัญลักษณ์ ดังกล่าว และแม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ ๔ : ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส ๔.๓ ที่ให้นักเรียนทุกระดับชั้น "เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย" แต่กำหนดตัวชี้วัดไว้เพียงเฉพาะให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ "อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง" เท่านั้น ซึ่งย่อมไม่สามารถที่จะบรรจุสาระสำคัญและกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดความภูมิใจและธำรงความเป็นไทยได้ลึกซึ้งหรือเพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม "ยืนตรงเคารพธงชาติ" ด้วยเจตคติ "ภูมิใจในเอกราชและความเสียสละของบรรพบุรุษไทย" ได้

แนวคิดและสาระสำคัญ

๑.๑ ธงชาติและเพลงชาติเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ แสดงถึงความเป็นเอกราชและศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน ซึ่งสังคมโลกถือเป็นสัญลักษณ์สากลที่พลเมืองไม่ใช่เฉพาะชาติของตนควรให้ความเคารพ ด้วยการยืนตรง ดังที่เราได้พบเห็นเสมอในการแข่งขันกีฬา หรือพิธีการสำคัญในระดับประเทศและระหว่างประเทศ หากเราไม่ปฏิบัติอาจจะได้รับการดูถูกเหยียดหยามว่าไม่รู้จักรมารยาทสากลที่พึงปฏิบัติ ต่อกัน

๑.๒ ธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ความเป็นไทยมีประวัติความเป็นมา และมีวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมกับบริบททางสภาพแวดล้อมในมิติของเวลาที่มีสานสัมพันธ์กับนานาชาติทั้งด้านการค้าและการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาของศิลปินไทย การประยุกต์และผสมผสานทางวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของพระมหากษัตริย์ไทยทำให้ประเทศไทยมีธงชาติไทยและเพลงชาติไทยทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ

๑.๓ ธงชาติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือธงไตรรงค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ได้ทรงเปลี่ยน"ธงช้าง"ซึ่งเป็นธงชาติไทยในขณะนั้นให้เป็นธงไตรรงค์โดยนำแถบสี ๓ สี คือ สีแดง สีขาว และสีน้ำเงิน มาเป็นสัญลักษณ์แทนสถาบันหลักของชาติไทย คือสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ บริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลากำเนิดธงไตรรงค์นั้น คือการสร้างการยอมรับในความเท่าเทียมกับนานาชาติประเทศ ซึ่งพระองค์ได้ส่งทหารไทยเข้าร่วมกับฝ่าย

สัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๑ และนำธงไตรรงค์ที่แสดงความเป็นชาติไทยไปร่วมด้วยการเป็นหนึ่งในชาติชนะสงคราม ส่งผลให้ไทยมีฐานะทางการเมืองระหว่างประเทศมั่นคงยิ่งขึ้นได้แก่ไขสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (การเสียเอกราชทางการศาล ซึ่งการเท่าเทียมดังกล่าวนี้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จในสมัยรัชกาลที่ ๘)

ในพระราชนิพนธ์ เครื่องหมายแห่งไตรรงค์ ซึ่งรัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ ได้นิยามความหมายของธงไตรรงค์ ความว่า

ขาว คือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์	หมายพระไตรรัตน์
และธรรมะคัมภีร์ไทย	
แดง คือโลหิตเราชาติ	ซึ่งยอมสละได้
เพื่อรักษาชาติศาสนา	
น้ำเงิน คือสีโสภณ	อันจอมประชา
ธ โปรตเป็นของส่วนองค์	
จัดริ้วเข้าเป็นไตรรงค์	จึงเป็นสีธง
ที่รักแห่งเราชาวไทย	
ทหารอวดร่นนำไป	ยงยุทธวิชัย
วิชิตก็ชูเกียรติสยามฯ	

๑.๔ ธงชาติในอดีตถือเป็นผลิตผลที่สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพื่อแก้ปัญหา แต่ธงไตรรงค์เกิดจากการแก้ปัญหา และความมุ่งมั่นที่จะสร้างเกียรติภูมิทัดเทียมและได้รับการยอมรับจากมหาอำนาจ หากได้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับธงชาติของชาติตะวันตกที่มีอิทธิพลอยู่ในช่วงเวลานั้น(ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑) ซึ่งเราจะพบความหมายดังกล่าว

๑.๕ ความสำคัญของธงชาติไทยในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเอกราชและความเสียสละของบรรพบุรุษไทย สะท้อนเด่นชัดในเหตุการณ์ที่ฝรั่งเศสยึดเมืองตราด และปลดธงชาติไทยลงจากยอดเสา เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๔๖ หรือธงชาติในคดีเขาพระวิหารที่ใช้เป็นการอ้างอิงในคดีพิพาทระหว่างประเทศ

๑.๖ ระเบียบการชัก ใช้ และแสดงธงชาติไทย มีระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจนปรากฏในพระราชบัญญัติหลายฉบับ ในปัจจุบันยึดถือหลักการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (แก้ไขเพิ่มเติม ๒ ครั้ง เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖ และ พ.ศ. ๒๕๔๗) ทั้งนี้ธงชาติไทยถือเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องให้ความเคารพ การละเมิดถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

๑.๗ เพลงชาติไทยกำเนิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ ในขณะนั้นไทยใช้ชื่อว่าประเทศสยาม พ.ศ.๒๔๘๒ รัฐบาลได้ประกาศรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑ ให้ใช้ชื่อประเทศไทย และคนไทย ทำให้มีการปรับเปลี่ยนเพลงชาติไทย และใช้มาถึงปัจจุบันนี้

๒) เพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

แนวคิดและสาระสำคัญ

๒.๑ เพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะสูงสุดของปวงชนชาวไทย ประเทศไทยดำรงอยู่ก็เพราะมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทรงเป็นผู้นำในการปกป้อง รักษาเอกราช และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น ชาวไทยทุกคนควรให้ความเคารพด้วยการยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญ พระบารมีและเมื่อจบเพลงให้ถวายความเคารพ

ส่วนการถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ซึ่งนับเป็นมารยาทในสังคมไทย ชาย ใช้วิธีการถวายนับโดยค้อมศีรษะพอสมควร หญิง ใช้วิธีการถวายนับโดยย่อเข้า (ถอนสายบัว) ซึ่งมีทั้งลักษณะแบบสากลนิยม และแบบราชนิยม

๒.๒ เพลงสรรเสริญพระบารมี มีใช้ในประเทศที่มีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการปกครองประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้บรรเลง ในพระราชพิธีที่พระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระราชินีนาถ เสด็จมาร่วมงานทั้งมาและกลับ และเป็นมารยาทสากลที่พลเมืองควรแสดงความเคารพด้วยการยืนตรง

๒.๓ เพลงสรรเสริญพระบารมี ของไทยที่ใช้ในปัจจุบัน มีวิวัฒนาการและการปรับเปลี่ยนและสะท้อนถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย กำเนิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ เพื่อแก้ปัญหาและแสดงถึงความทัดเทียมในเกียรติยศและศักดิ์ศรีของชาติไทย ในยุคที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับการแผ่ขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น พระองค์ได้เสด็จไปประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่อยู่ภายใต้การครอบครองของชาติตะวันตก เพื่อศึกษาความเจริญทางด้านต่างๆ เพื่อปรับใช้ในประเทศไทย ทรงพบว่าทุกประเทศมีการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีในการรับเสด็จและขณะนั้นสิ่งโก้ (ภายใต้การปกครองของอังกฤษ) ได้บรรเลงเพลง God save the king (Queen) เพื่อแสดงความเคารพต่อพระมหากษัตริย์ ตามแบบอย่างของอังกฤษ ซึ่งขณะนั้นไทยก็ใช้ทำนองเพลงดังกล่าวเป็นเพลงสรรเสริญพระบารมีเหมือนกัน ทั้งเมื่อเสด็จไปถึงเมืองปัตตาเวีย (ปัจจุบันอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย) ชาวฮอลันดาได้ถามถึงเพลงประจำชาติของไทยเพื่อไปบรรเลงรับเสด็จ รัชกาลที่ ๕ จึงมีพระราชดำริให้แต่งเพลงสรรเสริญพระบารมีขึ้น โดยทรงเลือกทำนองเป็นสากลเพื่อให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตก

๒.๔ เพลงสรรเสริญพระบารมี นี้ใช้แทนเพลงชาติไทยระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๑ - ๒๔๗๕ (เปลี่ยนแปลงการปกครอง) เช่นเดียวกับอีกหลายประเทศที่ปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในขณะนั้น

แหล่งข้อมูลที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

๑. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทย ตั้งอยู่ที่ ๑๕ ลาดพร้าว ๔๓ อำเภอห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
๒. ประวัติความเป็นมาของธงชาติไทย ของ กรมการทหารช่าง
(www.engrder5.com/tananchanglirg/army-tongthai.htm)
๓. หนังสือเรื่องพัฒนาการของธงชาติไทย แต่งโดย กฤษดา ไพรวรรณ โครงการจัดพิมพ์หนังสือชุด รู้รอบ - รอบรู้ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๕๓

ตัวอย่าง

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
รายวิชา ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สัญลักษณ์ของชาติไทย	จำนวน ๒ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ ๑ เรื่อง ธงชาติและเพลงชาติไทย	จำนวน ๒ ชั่วโมง

๑.มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ป.๑/๑ อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๒. สาระสำคัญ

ธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นประเทศไทย แสดงถึงความเป็นเอกราชและแสดงศักดิ์ศรีของประเทศ ที่เท่าเทียมกับประเทศอื่น ซึ่งทุกคนควรให้ความเคารพ ด้วยการยืนตรงเคารพธงชาติและเพลงชาติไทย ทุกสถานที่ทุกเวลาที่มีการชักธงชาติและร้องเพลงชาติ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

- ๑) นักเรียนบอกได้ว่าธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง
- ๒) นักเรียนสามารถร้องเพลงชาติไทยได้อย่างถูกต้อง ทั้งคำร้อง ทำนองและมีความไพเราะ
- ๓) นักเรียนสามารถปฏิบัติตน เมื่อมีการเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาธงและลงจากยอดเสาธง พร้อมทั้งการร้องเสียงเพลงชาติ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวาระโอกาสด้วยความภาคภูมิใจ

๔. สาระการเรียนรู้

- ๑) สัญลักษณ์ของความเป็นประเทศไทยคือธงชาติและเพลงชาติไทย

๑.๑) ธงชาติไทยในประเด็น ความสำคัญ ความเป็นมา ลักษณะของธง ความหมายของสีธง การทำความเคารพธง

๑.๒) เพลงชาติไทย ในประเด็นเหตุที่มีเพลงชาติ ทำไมต้องร้องเพลงชาติ เนื้อหาและความหมายของเพลงชาติ การปฏิบัติตนเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยดังขึ้น

๕. ทักษะ/กระบวนการ

๑) ทักษะการคิด ๒) ทักษะการตอบคำถาม ๓) ทักษะการจำแนก

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑) การคิด ๒) การสื่อสาร

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑) ชิ้นงาน

- นักเรียนร้องเพลงชาติไทยและคัดเนื้อเพลงชาติ
- ภาพวาดระบายสีธงชาติไทย
- ภาพวาดภาพการยืนตรงเคารพธงชาติของตนเองในสถานการณ์ที่กำหนด

๘.๒) ภาระงาน

- ให้นักเรียนลำดับการถือกำเนิดของธงชาติไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน
- ให้นักเรียนวาดภาพระบายสีการปฏิบัติตนเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและธงชาติชักขึ้นสู่ยอดเสา

๙. การวัดและการประเมินผล

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ความรู้			
๑) นักเรียนบอกได้ว่า ธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง	การสอบถาม การตรวจผลงาน	ประเด็นคำถาม - แบบฝึกที่ ๑ สีของธงชาติไทย ที่ปลิวไสวสวยงามสง่า - แบบฝึกที่ ๒ การกำเนิดธงชาติไทย -แบบประเมินผลงาน	๑. นักเรียนตอบได้ถูกต้องทุกคำถามทุกคน ๒. ผลงานนักเรียนมีคุณภาพระดับดีขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
๒)นักเรียนสามารถร้องเพลงชาติไทยได้อย่างถูกต้อง ทั้งคำร้อง ทำนองและมีความไพเราะ	การตรวจสอบ รายการ	๑.แบบประเมินการร้องเพลงชาติ	นักเรียนสามารถร้องเพลงชาติไทยได้อย่างถูกต้อง ทั้งคำร้อง ทำนองและมีความไพเราะ ในระดับดีขึ้นไป

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
๓) นักเรียนสามารถปฏิบัติตน เมื่อมีการเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาธงและลงจากยอดเสาธง พร้อมทั้งการร้องเสียงเพลงชาติ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวาระโอกาสด้วยความภาคภูมิใจ	การสังเกตพฤติกรรม การตรวจผลงาน	๑.แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม ๒.แบบฝึกที่ ๓ เราคนไทยต้องยืนตรงเคารพธงชาติ	๑.นักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกต่อการยืนตรงเคารพธงชาติ และร้องเพลงชาติ อยู่ในระดับดีขึ้นไป ๒.ผลงานนักเรียนมีคุณภาพระดับดีขึ้นไป
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์			
๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	การตรวจสอบ/การสังเกตการปฏิบัติตนของนักเรียนเมื่อได้ยืนเพลงชาติไทย	แบบบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล	๑.ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้องทุกคน ๒.เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้นทุกครั้ง
ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน			
๑) การคิด ๒) การสื่อสาร	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินคุณภาพ	นักเรียนผ่านการประเมินในระดับดีขึ้นไปทุกคน

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑ จุดเน้นธงชาติไทย

กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “รู้จักธง” ใช้เทคนิคการสอนแบบตั้งคำถาม ประกอบการใช้สื่อ มีลำดับการสอน ดังนี้

ขั้นกระตุ้น กระตุ้น

๑) ครูนำธงหรือภาพของ “ธง” ที่หลากหลายรูปแบบมาให้ให้นักเรียนได้ดู เช่น ธงสี ธงประจำโรงเรียน ครูตั้งคำถามว่า สอนทราบว่า: รู้จักไหมคะ นี่คืออะไร

คำตอบของนักเรียน : ธงคะธงประจำสี ค่ะ

คำถาม : ธงสีใช้ทำอะไรคะ

คำตอบนักเรียน : ใช้แบ่งคนเข้าสีต่างๆ ค่ะ

ครูเสริมว่า บางครั้งก็ใช้แบ่งเขตบริการในโรงเรียนของเรา ใช่ไหมคะ

คำถาม : นักเรียนว่าธงสี นี้ใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการแบ่งนักเรียนเป็นประโยชน์ทำอะไรได้บ้างคะ

คำตอบนักเรียน : แ่งกีฬาสิคะ

ครูสนทนาเสริมว่า แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ เข้าเป็นสีต่างๆตามธงสี ใช่ไหมคะ หากธงสีแดง ตั้งอยู่ตรงไหนของสนามกีฬา สมาชิกของสีแดงก็วิ่งไปรวมกันตรงที่ธงสีแดงปักอยู่ใช่ไหมคะ

คำตอบนักเรียน : ใช่ค่ะ

ครูสนทนาเสริมว่า โรงเรียนของเราแบ่งเขตบริการออกเป็นเขตสีต่าง และมีการกำหนดให้สมาชิกในสีนั้น ๆ ดูแลพื้นที่บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน เช่น สนามหญ้า บริเวณรอบ ๆ เสาธง ห้องน้ำ สวนสมุนไพร ไม้กระถาง เป็นต้นนักเรียนที่เป็นสมาชิกในสีต่าง ๆ ก็ไปทำหน้าที่ ตามที่กลุ่มสีรับผิดชอบ ใช่มั้ยคะ

ดังนั้น ธงสีของเรา ก็เป็นตัวแทนในการแบ่งคนหรือแยกคนออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อแข่งกีฬา หรือ เพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในเขตบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน ใช่มั้ยคะ นอกจากนี้ยังมีอีกนะคะ หากเราไปแข่งกีฬากลุ่มโรงเรียน ซึ่งมีโรงเรียนหลายโรงเรียนมาทำการแข่งขันด้วยกัน นักเรียนคงเคยสังเกตนะคะว่า เวลาทำพิธีเปิดกีฬากลุ่มโรงเรียน เราจะเดินสวนสนาม นักเรียนจะรู้มั้ยคะว่าโรงเรียนของเราอยู่ตรงไหนของแถวสวนสนามการเปิดแข่งขันกีฬาสิ ใครบอกครูได้มั้ยเอ่ย?

คำตอบนักเรียน : ป้ายชื่อโรงเรียนคะ ครูซักถามต่อ : มีอะไรอย่างอื่นอีกมั้ยคะ นอกจากป้าย

ชื่อโรงเรียนคำตอบนักเรียน : .....อาจจะตอบได้หรือไม่ได้.....คำตอบ : ธงโรงเรียน ค่ะ

ครูเสริม : ธงโรงเรียน ก็เช่นเดียวกัน เป็นตัวแทน แบ่งนักเรียนแต่ละโรงเรียนออกจากกัน ธงโรงเรียนของเรา ตั้งอยู่ลำดับที่..... นั่นะ เราก็ต้องไปยืนเข้าแถวหลังธงโรงเรียนของเรา ใช่มั้ยคะ ดังนั้น ธงสี ธงโรงเรียน เป็นตัวแทนของอะไร ค่ะ

คำตอบ : เป็นตัวแทนของสีต่าง ๆ ในกีฬาสิของโรงเรียน และกีฬากลุ่มโรงเรียน

ครูเสริมว่า ในการแบ่งคนออกเป็นสี่ต่าง ๆ หรือแบ่งโรงเรียนต่าง ๆ ในการแข่งขันก็หากกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีนักเรียน โดยใช้ธง เป็นตัวแทน ซึ่งมีนักเรียน มีครู มีผอ. เป็นสมาชิกอยู่ในสีนั้น ๆ หรือโรงเรียน นั้น ๆ ซึ่งเราถือว่าธงสี ธงโรงเรียน เป็นตัวแทนของสีของโรงเรียน ในการแบ่งคนออกเป็นกลุ่ม เป็นก้อน เพื่อทำหน้าที่ในอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่กำหนดขึ้น ในที่ครูยกตัวอย่างมาคือการแข่งขันกีฬาในโรงเรียน การแบ่งเขตบริการและการแข่งขันกีฬาของกลุ่มโรงเรียน

๒) ครูนำธงชาติประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ชาติ ให้นักเรียนดู แล้วถามว่านักเรียนรู้จักธงเหล่านี้หรือไม่

คำตอบของนักเรียน: ธงชาติต่างๆของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งธงชาติไทย

ครูอธิบายเพิ่มเติมให้ถูกต้องและครบทั้ง ๑๐ ประเทศ : บรูไน กัมพูชา ฟิลิปปินส์ เมียนมาร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย เวียดนาม ลาว สิงคโปร์ พร้อมชูธงชาติประกอบการเอ่ยนามชาตินั้น ๆ

๓) ให้นักเรียนเล่นเกมสัจฉริยะใคร ครูอธิบายวิธีการเล่นให้นักเรียนฟัง ดังนี้

- นำธงชาติสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ มาตั้งปักหน้าห้องเรียน

- ให้นักเรียนจับสลากคนละ ๑ ใบ ซึ่งในสลากเขียนชื่อประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้ง ๑๐

ประเทศ จำนวนเท่า ๆ กัน

- ครูประกาศชื่อประเทศอะไร ให้นักเรียนที่มีสลากชื่อประเทศนั้น ๆ วิ่งไปอยู่ที่ธงประจำชาติที่ครูเอ่ยนามปักอยู่ ขานชื่อครบทุกประเทศแล้ว

- ครูให้นักเรียนที่ยืนเป็นสมาชิกของแต่ละประเทศ เอ่ยชื่อประเทศที่ตนเองเป็นสมาชิก พร้อมๆกันที่ละประเทศ จนครบทุกประเทศ

๔) ครูถามนักเรียนว่า ทำไมเมื่อครูเอ่ยชื่อประเทศ นักเรียนจึงวิ่งไปอยู่ที่ธงชาติของประเทศนั้น ๆ ปักอยู่

คำตอบนักเรียน: ก็คนประเทศไหน ก็ต้องวิ่งไปอยู่ที่ประเทศ นั้น

คำถาม : นักเรียนวิ่งไปที่ธงของชาติที่นักเรียนจับสลากได้ แสดงว่า ธงชาติ เป็นตัวแทนของอะไรคะ

คำตอบ : ตัวแทนของประเทศแต่ละประเทศ ค่ะ/ครับ

ครูสรุปว่า ไม่ว่าธงสี ธงประจำโรงเรียน ธงชาติ นั้น เราถือว่าเป็นตัวแทนของคน กลุ่มคน ที่เป็นสมาชิกในสังคม ในดินแดน ในประเทศนั้น ๆ ซึ่งเราเรียกสิ่งที่เราใช้แทน นั้นว่า **สัญลักษณ์** ซึ่งสัญลักษณ์จึงหมายถึงสิ่งที่เป็นตัวแทนของอะไรก็ตามทั้งในธรรมชาติหรือที่สิ่งที่มีมนุษย์ (คน) สร้างขึ้นมา และได้รับการยอมรับในสังคมนั้น ๆ มีลักษณะคงทนถาวรแปรเปลี่ยนรูปร่างไม่ได้ ซึ่งสัญลักษณ์ ที่เป็นตัวแทนสิ่งต่าง ๆ มีหลายลักษณะไม่ใช่เฉพาะธง อย่างเดียว เช่น เครื่องหมายทางภูมิศาสตร์ (เครื่องหมายกำกับทิศ) เครื่องหมายทางคณิตศาสตร์ (บวก ลบ คูณ และหาร หรือเครื่องหมายเท่ากับ) เป็นต้น

สำหรับ ธงชาติ ก็เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แทนประเทศไม่ว่าจะเป็นคน ดินแดน หรืออาณาเขตของประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศที่เรารู้จักไม่ว่าประเทศกลุ่มอาเซียน หรือญี่ปุ่น จีน หรือประเทศใด ๆ ในโลกต่างก็มีธงชาติเป็นของตัวเอง

คำถามชวนสนทนา : นักเรียนว่า ไทยเรามีธงชาติ ใช้มานานแค่ไหนแล้ว ใครอยากรู้บ้างคะ

คำตอบของนักเรียน : .....อาจหลากหลาย

ขั้นเตรียม ตรีตรอง ตรวจสอบ

๑) ครูนำธงชาติไทย (ธงไตรรงค์) / ธงแถบขาวแดงห้าแถบ / ภาพธงช้างเผือก / ภาพธงพื้นแดง มีจักรตรงกลาง / ภาพธงแดง ขึ้นมาให้ให้นักเรียนดู พร้อมๆกัน

คำถาม : ใครเคยเห็นธงแบบใดบ้าง ยกธงไตรรงค์ อันดับแรก ตามด้วยธงอื่น ๆ ที่ชาติไทยเคยใช้ในอดีต (ธงแถบขาวแดงห้าแถบ / ภาพธงช้างเผือก / ภาพธงพื้นแดงมีวงจักรตรงกลาง / ภาพธงแดง)

คำตอบนักเรียน : .....อาจจะตอบได้หรือไม่ได้

ครูสรุปว่า ธงที่ครูนำมาให้นักเรียนดู ทั้งหมดนี้ ต่างเป็นธงที่ใช้แทนประเทศไทยมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ธงแต่ละธงก็มีความหมายในตัวของมันเอง ว่าทำไมจึงเป็นธงแดง ธงแดงตรงกลางมีจักร ธงแดงมีช้างเผือกตรงกลาง ธงแถบขาวแดงห้าแถบ หรือธงไตรรงค์ ใครอยากรู้ความเป็นมาของธงเหล่านี้ ไหมคะ

๒) ครูเล่าประวัติธงชาติไทย ให้นักเรียนฟัง พอสังเขป พร้อมนำเสนอภาพธงประกอบ ดังนี้ ประเทศไทยใช้ธงแดง เมื่อกว่า ๖๐๐ กว่าปีมาแล้ว เพราะเมื่อก่อนเรามีการค้าขายทางทะเลกับต่างชาติ เราใช้ธงแดงติดหัวเรือสำเภา เป็นสัญลักษณ์นี้คือเรือ ของไทย

คำถาม : ทำไมธงเมื่อแรกก่อน จึงใช้เป็นสีแดง ทำไมไม่ใช่สีแดงละคะ ทำไมไม่ใช่ธงสีดำ สีขาว สีฟ้า ฯลฯ

คำตอบนักเรียน:.....

คำถาม : และทำไม ไม่ใช่ธงสีดำ สีขาว สีฟ้า ฯลฯ ละคะ ลองช่วยกันคิดหาคำตอบดูสิคะ

คำตอบนักเรียน : .....

คำถามสนทนา : ใช้สีขาว ก็คงเปื้อนเร็ว สีดำเป็นไงคะ ไว้ทุกสีไม่เป็นมงคล สีฟ้า ก็ไม่รู้จะใช้พีชอะไรมาย้อม.....

คำตอบครู : เหตุผลว่าทำไมธงเมื่อก่อนเราใช้จึงเป็นธงแดง ครูคิดว่าเมื่อก่อนเรายังไม่มีสีสังเคราะห์ที่ใช้ที่หลากหลายสี สมัยก่อนเราจะใช้พีชธรรมชาติเป็นสีย้อมผ้า และครูคาดว่าสีแดง พีชที่ใช้ทำได้แก่ ครั่ง ชาด อาจจะหาได้ง่ายมีมากในสมัยนั้น และมันโดดเด่นเห็นได้ไกลเด่นชัด แต่หลักฐานก็ไม่มีปรากฏให้เห็นได้ค้นคว้าที่นำมาอ้างอิงได้ นะคะ

ถัดจากธงแดง ก็ยังมีธงแดงตรงกลางมีวงจักรสีขาว (ครุฑนำภาพธงแดงตรงกลางมีวงจักรสีขาว) ให้ให้นักเรียนดู ซึ่งใช้ติดที่เรือสินค้าของพระมหากษัตริย์ที่ออกไปค้าขายทางทะเลกับต่างชาติ

จะได้แยกให้ประเทศที่เราไปค้าขายด้วยว่า เรือสำเภาลำใดเป็นของพระมหากษัตริย์ เรือสำเภาคือเป็นของเอกชน ซึ่งคงจะมีการปฏิบัติแตกต่างกันในสัญญาค้าขาย ระหว่างเรือหลวงกับเรือพ่อค้า

ต่อมาไทยเปลี่ยนเป็นธงช้างเผือก เพราะพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งทรงได้ช้างเผือกมา ๓ ช้าง ช้างเป็นสัตว์ใหญ่ สง่างาม นำเกรงขาม ช้างจึงเป็นตัวแทนของความยิ่งใหญ่ แสดงถึงบารมีขององค์พระมหากษัตริย์องค์ที่ได้ครอบครองช้างเผือก

ต่อมาเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้น มีการติดธงช้างเผือก กลับเอาหัวช้างเผือกลง ถือว่าไม่เป็นมงคล จึงมีการเปลี่ยนธงใหม่ ในรัชกาลที่ ๖ อีก ๒ ครั้ง

ครั้งแรกทดลองทำเป็นริ้วห้าริ้ว มีสีแดงสลับสีขาวทางตามยาว ซึ่งผ้าขาวและผ้าแดง หาได้ง่าย สามารถเย็บเป็นธงได้สะดวก แต่มันดูจืดชืด ยังไม่พอพระราชหฤทัย จึงได้เปลี่ยนสีธงชาติอีกครั้งหนึ่ง โดยเปลี่ยนแถบห้าแถบ ๒ สี คือ สีแดง สีขาว เป็นห้าแถบ ๓ สี ซึ่งเป็นสีของประเทศมหาอำนาจ ๓ ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา พระองค์จึงปรับธงให้มีสี ๓ สี ๕ แถบ เช่นชาติที่เจริญแล้ว เพราะประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ทัดเทียมกับนานาประเทศทางยุโรป และได้ใช้มาถึงปัจจุบันนี้ ทรงพระราชทานนามว่า ธงไตรรงค์

๕) ครูเปิดเพลง “ไตรรงค์ธงไทย” นักเรียนฟัง เพื่ออธิบายความหมายและลักษณะของธงชาติไทย นักเรียนฟังจบแล้วครูตั้งคำถามเกี่ยวกับสีของธงชาติ

คำถาม: แถบสีแดง หมายถึงอะไร ทำไมหมายถึงชาติ

ครูอธิบายถึงความเป็นชาติว่ากษัตริย์ไทยทรงเป็นผู้สร้างชาติ รวบรวมคนในชาติให้เป็นปึกแผ่นและสามัคคี ซึ่งแลกมาด้วยเลือดเนื้อชีวิตของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษของเรา

คำถาม : สีขาว หมายถึงอะไร

ครูอธิบายว่าหมายถึงความบริสุทธิ์ สะอาด เหมือนศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้คนในชาติประพฤติปฏิบัติดี และพระมหากษัตริย์ไทยยังได้ใช้ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชาติด้วยให้เป็นคนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

คำถาม : สีน้ำเงิน หมายถึงอะไร

ครูอธิบายว่า เป็นสีที่รัชกาลที่ ๖ ทรงโปรดเป็นการส่วนพระองค์ จึงใช้เป็นสีแทนองค์พระมหากษัตริย์

ครูสรุป : ธงชาติคือสิ่งที่หลอมรวมคนทั้งแผ่นดิน เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ และความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ดังนั้นเมื่อเรายืนตรงเคารพธงชาติก็เปรียบเสมือนการแสดงความรัก เทิดทูนบูชาต่อศาสนาองค์พระมหากษัตริย์ รัฐบาลคุณแผ่นดิน รวมทั้งแสดงออกถึงความสามัคคีของคนในชาติ เคารพศาสนา นักเรียนควรให้ความเคารพ ด้วยการยืนตรงเคารพธงชาติด้วยความภาคภูมิใจ

ชั้นตลปคิด

๖) ครูฉายคลิปวิดีโอ สถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเคารพธงชาติ เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง วันสำคัญทางราชพิธีและรัฐพิธี ต่าง ๆ การเปิดการแข่งขันกีฬาระดับประเทศ ระดับนานาชาติ หรือการขึ้นรับรางวัลของนักมวย ที่จะมีธงชาติคลุมไหล่ มีรูปพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวชูเหนือศีรษะ เมื่อดูจบแล้วครูสนทนากับนักเรียนด้วยคำถาม

คำถาม: จากคลิปวิดีโอ ทำไมในพิธีการต่าง ๆ การแข่งขัน การขึ้นรับรางวัลของนักมวย นักกีฬาจะต้องมีการชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาธง นำธงชาติมาคลุมไหล่ และภาพที่นักเรียนเห็นจากงานในโรงเรียน หมู่บ้าน จังหวัดหรือในรายการถ่ายทอดสด จากโทรทัศน์ นักเรียนคิดว่าธงชาติไทยเป็นตัวแทนของอะไร

คำตอบนักเรียน:.....

ครูอธิบายสรุปว่า ธงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ แสดงให้เห็นถึงสถานะอันเท่าเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ ธงชาติยังมีลักษณะเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้ชาวไทยมีสำนึกรักชาติ รวมประชาชนชาวไทยทั้งหลายไม่ว่าจะอาศัยอยู่ ณ แห่งหนตำบลใด ใน หรือนอกประเทศ ให้มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพราะได้อยู่ภายใต้ร่มธงผืนเดียวกัน คือ ธงไตรรงค์ คนไทยทุกคนควรให้ความเคารพ ด้วยการยืนตรงเคารพธงชาติและเพลงชาติไทย ทุกสถานที่ทุกเวลาที่มีการชักธงชาติสู่ยอดเสาและร้องเพลงชาติ

คำถามท้ายบทเรียน ครูถามนักเรียนก่อนจบบทเรียนว่า...ตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน เราชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา นอกจากจะเห็นธงชาติไทยโบกสะบัดหรือเชิญธงขึ้นสู่ยอดเสาธงแล้ว เราจะต้องเพลงพร้อมกับชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาธงของโรงเรียน ทุกๆเช้า เสมอ เพลงนั้นคือเพลงอะไร ค่ะ โดยครูตั้งคำถามเพื่อเข้าสู่บทเรียนในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๒ จุดเน้นเพลงชาติไทย

กิจกรรมการเรียนรู้ (เทคนิคการสอนแบบตั้งคำถามโดยใช้สื่อ)

กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “เพลงชาติไทยภูมิใจจิ่ง”

๑) ครูเกริ่นนำต่อเนื่องจากเรื่อง “รู้จักธง” ในชั่วโมงแรกแล้วแสดงธงไตรรงค์พร้อมถาม “ชั่วโมงที่แล้วนักเรียนจำได้ไหมที่ครูถามว่าตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน เราชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา นอกจากจะเห็นธงชาติไทยโบกสะบัดหรือเชิญธงขึ้นสู่ยอดเสาธงแล้ว เราจะต้องเพลงพร้อมกับชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาธงของโรงเรียน ทุกๆเช้า หรือเมื่อมีการแข่งขันกีฬาระดับชาติ ก่อนการแข่งขันหรือเวลานักกีฬาชนะการแข่งขัน นอกจากจะเห็นธงชาติไทยโบกสะบัดหรือเชิญธงขึ้นสู่ยอดเสาธงแล้ว นักเรียนจะได้ยินเพลงอะไรตามมาเสมอ” เพลงนั้นคือเพลงชาติ ไข่ม้อยคะ

ขั้นกระตุ้น กระตุก

๒) ครูจัดเตรียมบรรยากาศสำหรับที่จะร้องเพลงชาติ คือ มีธงชาติไทย มีพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่หน้าห้อง

๓) ครูชวนให้นักเรียน ร่วมกันร้องเพลงชาติในห้องเรียน พร้อมๆกัน โดยครูเปิดเพลงชาติไทย จาก You Tube ครูนำร้องเป็นต้นเสียงอันดังชัดเจน (ก่อนที่เพลงชาติไทย จะเริ่มขึ้น หน้าจอจะมีตัวหนังสือข้อความว่า “ธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทย เราจงร่วมใจยืนตรงเคารพธงชาติด้วยความภาคภูมิใจในเอกราชและความเสียสละของบรรพบุรุษไทย” ร้องเพลงชาติจนจบ (สังเกตปฏิริยานักเรียนเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ)

๔) ครูกระตุก ด้วยคำถาม : จากคลิปวิดีโอร้องเพลงชาติ ที่นักเรียนได้ร้องร่วมไปด้วย นักเรียนว่าในภาพนั้นมีใครบ้างคะ

ครูสรุป ว่าพระเจ้าอยู่หัว พระราชินี คนหลากหลายอาชีพ หลายเชื้อชาติ ธงชาติไทย ทั้งหมดที่นักเรียนเห็นในคลิปวิดีโอ รวมทั้งตัวของนักเรียนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทยด้วย ฉะนั้นสิ่งที่เป็นตัวแทนแสดงออกได้ว่าเราเป็นชาติไทยที่เห็นชัดที่สุด คือธงชาติและเพลงชาติไทย ซึ่งเรารวมเรียกทั้งสองสิ่งนี้ว่า **สัญลักษณ์ของชาติ**

ขั้นเตรียม เตรียม ตรีตรอง ตรวจสอบ

๕) ครูชวนนักเรียนร่วมกันฝึกร้องเพลงชาติให้ถูกต้องชัดเจน โดยครูนำเนื้อเพลงชาติ ฉายขึ้นจอโปรเจคเตอร์

เพลงชาติไทย

เนื้อร้องโดย พันเอกหลวงสารานุประพันธ์ นवल ปาจิณพยัคฆ์
ทำนองโดย พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร)

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย
เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน
อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี
ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่
สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี เถลิงประเทศชาติไทยทวี มีชัย ชโย

๖) ครูอธิบายความหมายของเพลงชาติไทยอย่างง่าย แต่ละวรรคตอนของเนื้อร้องให้นักเรียนฟัง ความหมายโดยสรุป ดังนี้

ประเทศไทยเป็นของคนไทยทุกคน ทุกรัฐ ทุกภาคส่วน ที่หลอมรวมด้วยเลือดเนื้อของวีรบุรุษชาวไทยจนมาเป็นชาติไทยทุกวันนี้ ประเทศจะอยู่ได้ก็ด้วยคนไทยล้วนหมายสมัครสมานสามัคคี รักใคร่ ปองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่กดขี่ข่มเหงกันเอง คนไทยเป็นคนที่รักสงบ แต่ในยามรบเราก็ก้าวหน้าเกรงต่อข้าศึก เราพร้อมจะลุกขึ้นสู้ต่อผู้ที่มารุกรานประเทศ หรือข่มเหงรังแก โดยไม่เสียดายชีวิต คนไทยพร้อมจะสละเลือดเนื้อทุกหยาดหยดโดยไม่เสียดาย เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกราชชาติไทยชั่วลูกชั่วหลานตลอดไป

๗) ครุณานักเรียน และร่วมกันร้องเพลงชาติ และยืนตรงเคารพธงชาติ ในห้องเรียน จนร้องได้คล่องออกเสียงได้ชัดเจนถูกต้อง

ขั้นทดลองคิด

๘) ให้นักเรียนแต่ละคนได้ออกมาแสดงความรู้สึกของตนเอง เมื่อได้ร้องเพลงชาติ ได้ยินเพลงชาติไทย มีความรู้สึกอย่างไร บ้าง?

ความรู้สึกของนักเรียน:.....

ครูก็แสดงความรู้สึกของตนเอง : ภาคภูมิใจว่าครุมีแผ่นดินที่อยู่เป็นของตนเอง มีศาสนาเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจที่เคารพเทิดทูนเป็นที่พึ่งพิง ครูรักและหวงแหนแผ่นดินไทยของครุมากที่สุด ใครจะมารุกรานไม่ได้ ครูจะต้องปกป้องรักษาแผ่นดินนี้ให้เป็นมรดกของลูกหลานสืบไป โดยครูจะทำหน้าที่ของครุให้ดีที่สุด

๙) ครูสรุป : นักเรียนคงมีความรู้สึกว่ายามที่นักเรียนร้องเพลงชาติ ยืนตรงเคารพธงชาตินั้น ความรู้สึกในขณะนั้น รู้สึกภาคภูมิใจที่เรามีชาติมีแผ่นดินที่อยู่อาศัย มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความสุขได้ร่วมพระบารมีการปกครองขององค์พระมหากษัตริย์ไทย

ดังนั้น การมีเพลงชาติ ได้ร้องเพลงชาติ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกราชของชาติไทย เพราะเพลงชาติมีเนื้อหาที่แสดงถึงความสามัคคี การรวมพลังกันเป็นกลุ่มก้อน มีความเสียสละและมีคุณธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งประโยชน์ของประเทศชาติให้มีเอกราชสืบไป ธงชาติและเพลงชาติไทย จึงเป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย ที่ทำให้เรภาคภูมิใจ และต้องแสดงความเคารพทุกครั้ง เมื่อได้ยิน

๑๐) ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งการร้องและการแสดงความเคารพขณะที่นักเรียนร้องเพลงชาติต่อหน้าธงชาติ สถานการณ์จำลองในห้องเรียน และหน้าเสาธงตอนเช้า เป็นประจำทุกวัน

๑๑) ให้นักเรียนระบายสีธงชาติไทย ลงในแบบฝึกที่ ๑ สีของธงชาติไทยที่ปลิวไสวสวยงามสง่า

๑๒) ให้นักเรียนโยงเส้นลำดับการถือกำเนิดของธงชาติไทยในอดีตถึงปัจจุบัน ในแบบฝึกที่ ๒ กำเนิดธงชาติไทย

๑๓) ให้นักเรียนระบายสีและเติมเต็มภาพการแสดงความเคารพต่อธงชาติและเพลงชาติไทย ลงในแบบฝึกที่ ๓ เราคนไทยต้องยืนตรงเคารพธงชาติ

๑๔) ให้นักเรียนคัดลายมือ เนื้อเพลงชาติไทย ลงในสมุด

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- ๑) ชาติไทย(งงไตรรงค์) ชาติประเทศอาเซียน งงกีฬาสี่ งงประจำโรงเรียน
- ๒) ภาพธงแดง ภาพธงแดงมีวงจักรตรงกลาง ภาพธงช้างเผือก งง ๕ แถบ ๒ สี
- ๓) พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
- ๔) คลิปวิดีโอเกี่ยวกับสถานการณ์ในการแสดงความเคารพธงชาติและร้องเพลงชาติ
- ๕) คลิปวิดีโอเพลงชาติไทย ที่เปิดเวลาเช้า-เย็น คือ ๐๘.๐๐ และ ๑๘.๐๐ น.
- ๖) แผนภูมิเนื้อร้องเพลงชาติไทย/ คลิปเสียงเพลง
- ๗) แผนภูมิเพลงไตรรงค์ธงไทย/คลิปเสียงเพลง
- ๘) แบบฝึกที่ ๑-๓
- ๙) ใบความรู้สำหรับครู เรื่องธงชาติและเพลงชาติไทย
- ๑๐) เกมส์ ฉันทคือใคร

บันทึกหลังสอน

๑. ด้านความรู้

๑) นักเรียนบอกได้ว่าธงชาติและเพลงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

๑) นักเรียนสามารถร้องเพลงชาติไทยได้อย่างถูกต้อง ทั้งคำร้อง ทำนองและมีความไพเราะ จำนวน .....คน คิดเป็นร้อยละ.....

๒) นักเรียนสามารถปฏิบัติตน เมื่อมีการเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาธงและลงจากยอดเสาธง พร้อมทั้งการร้องเสียงเพลงชาติ อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวาระโอกาสด้วยความภาคภูมิใจ จำนวน .....คน คิดเป็นร้อยละ.....

๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ตัวชี้วัด - พลเมืองดีของชาติ

๑) นักเรียนยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ตัวชี้วัด- เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

๒) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ตามโรงเรียนและชุมชนจัดขึ้นทุกครั้ง จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

๔. ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

๑) การคิด

๒) การสื่อสาร

แบบฝึกที่ ๑
สี่ของธงชาติไทย ที่ปลิวไสวสวยงามสง่า

คำขอร้อง
ได้ถูกต้อง

(คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกที่ ๒

การกำเนิดธงชาติไทย

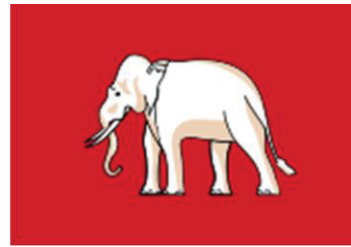
คำขอร้อง ให้นักเรียน เรียงลำดับการกำเนิดธงชาติไทย โดยเขียนเลข ๑-๓ กำกับบนภาพ

ธงชาติ ด้านล่างนี้ให้ถูกต้อง (คะแนนเต็ม ๓ คะแนน)

เลข ๑ หมายถึงธงที่ปรากฏหลักฐานการใช้ธงเป็นครั้งแรก

เลข ๒ หมายถึงธงที่มีการเปลี่ยนแปลงในรัชกาลที่ ๒ กรุงรัตนโกสินทร์

เลข ๓ หมายถึงธงที่มีการปรับในรัชกาลที่ ๖ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ธงแดง

ธงช้างเผือก

ธงไตรรงค์

แบบฝึกที่ ๓

เราคนไทยต้องยืนตรงเคารพธงชาติ

คำขอร้อง ให้นักเรียนเติมภาพการปฏิบัติตนของตัวนักเรียน ในขณะที่ได้ยืนเพลงชาติและมีการชักธงชาติขึ้นและลงจากยอดเสา พร้อมทั้งระบายสีให้สวยงาม (คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน)
(ให้คณะกรรมการที่มีฝีมือด้านศิลปะวาดภาพลายเส้นโปร่งของกิจกรรมหน้าเสาธงของโรงเรียน บริเวณหน้าเสาธง ที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

อาคารเรียน หน้าเสาธง เสาธง มีนักเรียนชาย - หญิง กำลังชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา ได้กึ่งกลางเสา ลักษณะธงชาติให้ปลิวไสว ธงคลี่ให้เห็น ๕ แถบสีชัดเจน แต่เป็นพื้นขาว **เพื่อให้**นักเรียนได้ระบายลงไปธงชาติ นั้นให้ถูกต้อง

ภาพนักเรียนชายหญิง กำลังยืนตรงและปากอ้ากว้าง เพื่อแสดงว่ากำลังร้องเพลงชาติอยู่) จุดประสงค์คือต้องการให้นักเรียนวาดภาพตัวเองที่มีกิริยาอันตรงเคารพธงชาติ เข้าไปในภาพนี้ และระบายสีธงชาติให้ถูกต้อง

แบบประเมินผลงาน
แบบฝึกที่ ๑ สีของธงชาติไทย ที่ปลิวไสวสวยงามสง่า

ที่	รายการประเมิน	คุณภาพผลงาน	คะแนนที่ได้
๑	ระบายสีธงชาติได้ถูกต้อง	ระบายสีธงชาติได้ถูกต้องครบถ้วนทั้ง ๕ สี อยู่ในขอบเส้นสี ทุกเส้น สะอาดเรียบร้อย	๕
		ระบายสีธงชาติได้ถูกต้องครบถ้วนทั้ง ๕ สี สีเลอะเกินขอบเส้นสี สภาพผลงานไม่เรียบร้อย ไม่สะอาด	๔
		ระบายสีธงชาติได้ถูกต้องครบถ้วนทั้ง ๕ สี สีเลอะเกินขอบเส้นสี สภาพผลงานไม่เรียบร้อย ไม่สะอาด	๓
		ระบายสีธงชาติไม่ถูกต้อง สีเลอะเกินขอบเส้นสี สภาพผลงานไม่เรียบร้อยสะอาด	๒-๑
๒	เขียนความหมายของสีธงชาติได้ถูกต้อง	เขียนความหมายของสีธงชาติได้ ครบถ้วน ถูกต้องทั้งเนื้อหาและการเขียนสะกดคำ ทั้ง ๓ สี	๕
		เขียนความหมายของสีธงชาติได้ถูกต้องทั้ง ๓ สี และการเขียนสะกดคำ มีบางคำเขียนไม่ถูกต้อง	๔
		เขียนความหมายของสีธงชาติได้ถูกต้องทั้ง ๓ สี แต่เขียนสะกดคำไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	๓
		เขียนความหมายของสีธงชาติไม่ถูกต้อง เป็นบางสี และเขียนสะกดคำไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	๒-๑

เกณฑ์การตัดสินผลงาน

- คะแนน ๙ - ๑๐ คะแนน คุณภาพงาน   ระดับดีมาก
 คะแนน ๘-๖   คะแนน คุณภาพงาน   ระดับดี
 คะแนน ๖ - ๕   คะแนน คุณภาพงาน   ระดับพอใช้
 คะแนน ๔ - ๑   คะแนน คุณภาพงาน   ระดับต้องปรับปรุง

แบบประเมินผลงาน
แบบฝึกที่ ๓ เราคคนไทยต้องยืนตรงเคารพธงชาติ

ที่	รายการประเมิน	คุณภาพผลงาน	คะแนนที่ได้
๑	การยืนตรงเคารพธงชาติ และการบอกลีสงชาติ	นักเรียนเต็มภาพของตนเองยืนตรงเคารพธงชาติลงในสถานการณ์หน้าเสาธงโรงเรียน และระบายสีธงชาติได้ถูกต้อง ผลงานเรียบร้อย สะอาด สวยงาม	๙-๑๐
		นักเรียนเต็มภาพของตนเองยืนตรงเคารพธงชาติลงในสถานการณ์หน้าเสาธงโรงเรียน และระบายสีธงชาติ ได้ถูกต้อง ผลงานไม่เรียบร้อย ไม่สะอาด สวยงาม	๘-๗
		นักเรียนเต็มภาพของตนเองในลักษณะไม่ได้ยืนตรงเคารพธงชาติลงในสถานการณ์หน้าเสาธงโรงเรียน และระบายสีธงชาติ ได้ถูกต้อง ผลงานเรียบร้อย สะอาด สวยงาม	๖-๕
		นักเรียนเต็มภาพของตนเองในลักษณะไม่ได้ยืนตรงเคารพธงชาติลงในสถานการณ์หน้าเสาธงโรงเรียน และระบายสีธงชาติ ไม่ถูกต้อง ผลงานไม่เรียบร้อย ไม่สะอาด สวยงาม	๔-๑

เกณฑ์การตัดสินผลงาน

คะแนน ๙ - ๑๐	คะแนน	คุณภาพงาน	ระดับดีมาก
คะแนน ๘-๖	คะแนน	คุณภาพงาน	ระดับดี
คะแนน ๖ - ๕	คะแนน	คุณภาพงาน	ระดับพอใช้
คะแนน ๔ - ๑	คะแนน	คุณภาพงาน	ระดับต้องปรับปรุง

**แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล
ที่แสดงออกถึงการ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์**

ที่	รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน
๑	เป็นพลเมืองดีของชาติ	ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง
๒	เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ตามโรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น

ที่	ชื่อ-สกุล	พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน						
		เป็นพลเมืองดีของชาติ			เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์			
		ยืนตรงเคารพธงชาติ	ร้องเพลงชาติ	อธิบายความหมายของเพลงชาติได้	ร่วมกิจกรรมวันพ่อ	ร่วมกิจกรรมวันแม่	ร่วมกิจกรรมวัน.....	อื่น.....
๑								
๒								
๓								
๔								
๕								
๖								
๗								
๘								
๙								
๑๐								

เกณฑ์การตัดสินคุณลักษณะรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ปฏิบัติกิจกรรมครบ ร้อยละ ๑๐๐ ผลการตัดสิน ผ่านระดับดีเยี่ยม

ปฏิบัติกิจกรรมครบร้อยละ ๘๐-๙๐ ผลการตัดสิน ผ่านระดับดี

ปฏิบัติกิจกรรมครบร้อยละ ๗๙ -๖๐ ผลการตัดสิน ผ่าน

ปฏิบัติกิจกรรมต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ผลการตัดสิน ไม่ผ่าน

แนวคิดของการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อที่ ๑

ประกอบ

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องธงชาติและเพลงชาติไทย เวลา ๒ ชั่วโมง

นิยามศัพท์ ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนน

ข้อที่ ๑ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

นิยาม

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือผู้ที่มีลักษณะแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคี โปร่งดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นมาของชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัด

๑. เป็นพลเมืองดีของชาติ
๒. เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
๑. เป็นพลเมืองดีของชาติ	๑. ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง
๒. เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	๑. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น

ที่มา : แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ. (๒๕๕๔)

ความรู้สำหรับครู

ประวัติความเป็นมาของธงชาติไทย

ประวัติศาสตร์การใช้ธงเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย เดิมใช้ธงสำหรับเป็นเครื่องหมายของกองทัพกองละสี และใช้ ธงสีแดง เป็นเครื่องหมายเรือกำปั่นเดินทะเลทั่วไปมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และยังไม่มียังธงชาติไว้ใช้ดังที่เข้าใจในปัจจุบัน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) พระองค์ทรงได้ช้างเผือกอก ๓ ช้าง ถือเป็นเกียรติยศยิ่งต่อแผ่นดิน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มรูปช้างเข้าภายในวงจักรของเรือหลวงไว้ด้วย อันมีความหมายว่า พระเจ้าแผ่นดินอันมีช้างเผือก แต่ธงช้างอยู่ในวงจักรใช้แต่เรือหลวงเท่านั้น เรือพ่อค้ายังคงใช้ธงแดงตามเดิม

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามจำเป็นต้องมีธงชาติใช้ตามธรรมเนียมชาติตะวันตก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ ธงพื้นสีแดงมีรูปช้างเผือก เปล่าอยู่ตรงกลางเป็นธงชาติสยาม

ธงไตรรงค์

ธงช้างเผือกเปล่านั้นได้ใช้เป็นธงชาติสยามสืบมาจนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ แดงสีแดงที่ตรงกลางธงค้าขายได้เปลี่ยนเป็นสีขาบ หรือสีน้ำเงินเข้มเจือม่วงดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นสีประจำวันพระราชสมภพคือวันเสาร์และอีกประการหนึ่ง สีน้ำเงินยังแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๑ เช่น ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งใช้สีแดง ขาว น้ำเงินเป็นสี

ในธงชาติเป็นส่วนใหญ่ด้วย ธงชาติแบบใหม่นี้ได้รับพระราชทานนามว่า "ธงไตรรงค์" และอวดโฉมต่อสายตาชาวโลกครั้งแรกในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งกองทหารอาสาของไทยได้ใช้เชิญไปเป็นธงชัยเฉลิมพลประจำหน่วย

ธงไตรรงค์ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นต้นมา

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ยังคงรับรองให้ใช้ธงไตรรงค์ เป็นธงชาติอยู่เช่นเดิม จนถึงปัจจุบัน

เพลงชาติไทย

เนื้อร้องโดย พันเอกหลวงสารานุประพันธ์ นवल ปาจิณพยัคฆ์

ทำนองโดย พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร)

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย

เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน

อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี

ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่

สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี เถลิงประเทศชาติไทยทวี มีชัย ชโย

ความหมายของเนื้อเพลงชาติไทย

ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน

คำแปล: ประเทศไทยเป็นของคนไทยทุกคน ทุกรัฐ ทุกภาคส่วน ที่หลอมรวมด้วยเลือดเนื้อของ วีรบุรุษชาวไทยจนมาเป็นชาติไทยทุกวันนี้

อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล ด้วยไทยล้วนหมาย รักสามัคคี

คำแปล: ประเทศจะอยู่ได้ก็ด้วยคนไทยล้วนหมายสมัครสมานสามัคคี รักใคร่ ปอง

ดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่กดขี่ข่มเหงกันเอง

ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่

คำแปล: คนไทยเป็นคนที่รักสงบ แต่ในยามรบเราก็ไม่หวั่นเกรงต่อข้าศึก เราพร้อมจะลุกขึ้นสู้ต่อ

ผู้ที่มารุกรานประเทศ หรือข่มเหงรังแก โดยไม่เสียดายชีวิต

สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี เถลิงประเทศชาติไทยทวี มีชัย ชโย

คำแปล: คนไทยพร้อมจะสละเลือดเนื้อทุกหยาดหยดโดยไม่เสียดาย เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็น

เอกราช ชาติไทยชั่วลูกชั่วหลานตลอดไป ชโย

ตัวอย่าง

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
รายวิชาประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่.....เรื่อง....สถาบันพระมหากษัตริย์	จำนวน...๒...ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่.....เรื่อง...เพลงสรรเสริญพระบารมี/พระบรมฉายาลักษณ์	จำนวน.....๒.....ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ที่

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ
ธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัดที่

ป ๑/๑ อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติตนได้
ถูกต้อง

๒. สาระสำคัญ

เพลงสรรเสริญพระบารมีและพระบรมฉายาลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการที่ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่คู่กับประเทศไทยมายาวนาน คนไทยจึงต้องปฏิบัติด้วยความเคารพและความภาคภูมิใจเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี และการได้พบเห็นพระบรมฉายาลักษณ์เปรียบเหมือนได้เข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์ เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมีใช้บรรเลงในพระราชพิธีที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เสด็จทรงเป็นประธานทั้งขณะที่เสด็จมาและกลับ และทุกคนในพิธีต้องแสดงความเคารพด้วยการยืนตรง

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. นักเรียนสามารถบอกความหมายและความสำคัญของเพลงสรรเสริญพระบารมีและพระบรมฉายาลักษณ์ได้อย่างถูกต้อง

๒. สามารถปฏิบัติตนเมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีได้อย่างถูกต้องตามวาระโอกาสด้วยความภาคภูมิใจ และปฏิบัติตนต่อพระบรมฉายาลักษณ์ได้อย่างเหมาะสม

๔. สาระการเรียนรู้

สถาบันพระมหากษัตริย์

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- ตอบคำถาม
- แสดงความรู้สึก

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๗.๑ การสื่อสาร (การอ่าน การพูด การเขียน การฟัง)

๗.๒ การคิดวิเคราะห์

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

ใบกิจกรรม - ภาพในหลวงของเรา

- เหตุผลความประทับใจที่มีต่อในหลวงของเรา

๘.๒ ภาระงาน

- ให้นักเรียนวาดภาพในหลวงของเรา

- ให้นักเรียนเขียนความประทับใจที่มีต่อในหลวงของเราอย่างสั้นๆ

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ความรู้			
	การทดสอบการร้อง	เพลงสรรเสริญพระบารมี	ร้องได้ถูกต้อง ๙๐%
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
ทักษะความรู้ความจำ การร้องเพลงสรรเสริญ พระบารมี	การสังเกต	แบบสังเกตพฤติกรรม	ยืนตรงร้องเพลง ๑๐๐%
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์			
ใฝ่รู้ใฝ่เรียน	แบบสอบถามความพึง พอใจ	แบบประเมินความพึง พอใจของผู้เรียน	
มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	- ใบกิจกรรมเขียน เหตุผลและความ ประทับใจที่มีต่อใน หลวง - ให้นักเรียนภาพวาด ในหลวงของเรา	ใบกิจกรรม - ภาพในหลวงของเรา	
ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน			
การสื่อสาร/การตอบ คำถาม	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้ (ระบุวิธีสอน/เทคนิคการสอน)

ชั่วโมงที่ ๑

(ใช้เทคนิคการสอนแบบตั้งคำถามโดยใช้สื่อ)

กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “เพลงสรรเสริญพระบารมี/พระบรมฉายาลักษณ์”

๑. **ขั้นกริรณนำ** ครูนำพระบรมฉายาลักษณ์ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาตั้งแสดงให้นักเรียนดูพร้อมฉายความเคารพ (สังเกตปฏิกริยานักเรียนเมื่อครูฉายความเคารพ) เปิดสื่อ You Tube เกี่ยวกับพระราชพิธี พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสต่าง ๆ หรือโครงการในพระราชดำริ ในเพลง “ผู้ปิดทองหลังพระ” จาก You tube ให้นักเรียนดู จากนั้นเปิดสื่อ เพลง “รูปที่มีทุกบ้าน” จาก You Tube อีกบทเพลง

๒. **ขั้นสอน** ครูตั้งคำถามว่า “นักเรียนทราบหรือไม่ว่านี่คือภาพของบุคคลใด.....??” (พระบรมฉายาลักษณ์ของในหลวง) ครูอธิบายเพิ่มเติมว่า ภาพถ่าย เป็นคำที่ใช้กับบุคคลทั่วไป หากพระมหากษัตริย์ จะใช้ คำราชาศัพท์ว่า พระบรมฉายาลักษณ์ หากเป็นภาพวาด เรียกว่า พระบรมสาทิสลักษณ์

คำถาม: “นักเรียนเห็นมั้ยว่าตอนแรกพอครูนำภาพในหลวงมาตั้งไว้แล้วครูทำอะไร ต่อจากนั้น?”

(ครูโค้งคำนับ) ครูอธิบายว่า การโค้งคำนับเป็นมารยาทสากลทุกประเทศในโลกใช้กัน

คำถาม: การโค้งคำนับต่อพระบรมฉายาลักษณ์ของในหลวงแสดงว่าครูรู้สึกอย่างไรต่อพระองค์”

(เคารพ)

“นักเรียนทราบหรือไม่ว่าทำไมครูถึงเคารพและรักในหลวงมาก” โดยให้นักเรียนหาคำตอบ หาเหตุผลจากการดูภาพยนตร์พระราชกรณียกิจของในหลวง จากสื่อ You Tube เป็นเวลา ๑๐ นาที เมื่อนักเรียนดูภาพยนตร์พระราชกรณียกิจของในหลวงจบแล้ว ครูป้อนคำถามแก่นักเรียนทั้งชั้นว่า “ในหลวงของเรา ท่านทำอะไรเพื่อประชาชนบ้าง”

คำตอบนักเรียน:.....

คำถาม: เราจะตอบแทนพระคุณของในหลวงได้อย่างไร ?

คำตอบนักเรียน:.....

๓.**ขั้นสรุป** ครูสรุปคำตอบจากคำตอบของนักเรียน และเติมเต็มจากภาพพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่เปิดให้นักเรียนดู และสรุปสุดท้ายว่า เพราะพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ทำทุกอย่างอย่างเพื่อประชาชนของพระองค์ซึ่งก็คือพวกเราใช่หรือไม่” “เพราะพระองค์ทำสิ่งต่างๆ เพื่อพวกเราเช่นนี้เราจึง..... (ให้นักเรียนตอบพร้อมๆกัน)”

ครูสรุป “ตั้งนั้นเมื่อเรารักพระองค์ที่พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ (บุญคุณ)กับพวกเราอย่างยิ่ง เราจึงต้องแสดงออกอย่างถูกต้องด้วยการถวายความเคารพต่อพระองค์เมื่อได้เห็นแม้เพียงภาพของพระองค์ก็ถือว่าเป็นสัญลักษณ์แทนองค์ของในหลวงด้วย”

ชั่วโมงที่ ๒

๑. **ขั้นเกริ่นนำ** ครูเปิดเพลง “สรรเสริญพระบารมี” ให้นักเรียนดูและจากการดู You Tube

คำถาม: ครูถามว่านักเรียนเห็นอะไรบ้าง เคยได้ยินเสียงเพลงนี้หรือไม่

คำตอบนักเรียน: .....

คำถาม: ใครทราบบ้างว่าชื่อเพลงอะไร

คำตอบนักเรียน: เพลงสรรเสริญพระบารมี

ครูอธิบายว่าเพลงที่ได้ยินคือเพลง สรรเสริญพระบารมี เป็นเพลงประจำสถาบันพระมหากษัตริย์ ใช้เปิดในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่แห่งใด หน่วยงานที่รับผิดชอบก็จะเปิดหรือมีการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และใช้เปิดในงานพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ เช่น พิธีวันเฉลิมพระชนมพรรษา และวันสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

๒. **ขั้นสอน** ครูตีเนื้อเพลงสรรเสริญพระบารมีบนกระดาน บอกชื่อผู้แต่งคำร้องทำนอง

คำร้อง : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ทำนอง : พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร)

ข้าวรพุทธเจ้า เอามโนและศิระกราน

นบพระภูมิบาลบุญดีแรก เอกบรมจักริน

พระสยามินทร์พระยศยิ่งยง เย็นศิระเพราะพระบริบาล

ผลพระคุณ ๓ รักษา ปวงประชาเป็นสุขศานต์

ขอบันดาล ๓ ประสงค์ใด จงสถิตย์ตั้ง

หวังวรหฤทัย ดุจดวงชัย ชโย

- ครูอ่านเนื้อเพลงแล้วให้นักเรียนอ่านตามที่ละวรรค และอธิบายความหมายของเพลง สรรเสริญพระบารมีพอเข้าใจ (**เนื้อหาครูปรับเปลี่ยนให้สั้นและเข้าใจง่ายตามความเหมาะสม**)

ข้าวรพุทธเจ้า

หมายถึง ข้าพเจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นข้าของพระองค์ผู้ประดุจดั่งพระพุทธเจ้า โดยพระพุทธเจ้าในที่นี้ก็คือ เป็นผู้ตรัสรู้และโปรดมวลมนุษย์ให้บรรลุธรรม ให้พ้นจากกิเลส เพราะในมนต์ศน์ของไทยโบราณถือว่ากษัตริย์คือพระโพธิสัตว์

เอามโนและศิระกราน...

หมายถึง ขอเอาดวงใจและศีรษะก้มน้อมกราบ

นบพระภูมิบาล บุญดีแรก...

หมายถึง ขอนบไหว้พระผู้ปกครองแผ่นดิน ผู้มีบุญญาธิการอันใหญ่หลวง

เอกบรมจักริน...

หมายถึง ทรงเป็นวงศ์แห่งพระจักรีอันประเสริฐ

พระสยามินทร์...

หมายถึง เป็นผู้เป็นใหญ่แห่งสยาม

พระยศยิ่งยง...

หมายถึง เกียรติยศของพระองค์นั้นยิ่งใหญ่และยืนนาน

เย็นศิระเพราะพระบริบาล...

หมายถึง พวกเราจึงร่มเย็นด้วยการปกครองของพระองค์

ผลพระคุณ ๘ รักษา ปวงประชาเป็นสุขศานต์...

หมายถึง พระคุณของพระองค์มีผลรักษาปวงประชาให้เป็นสุข

ขอบันดาล ๘ ประสงค์ใด...

หมายถึง ขอพระคุณนั้น บันดาลให้สิ่งที่พระองค์ประสงค์สำเร็จตามความปรารถนา

จงสถิตย์ตั้ง หวังวรหฤทัย...

หมายถึง ขอให้ตั้งใจหวัง

ดุจถวายชัย ชโย...

หมายถึง ดังที่ได้โน้มเกล้าฯ ถวายพระพรชัย

๓. ครูถามว่า “ เพลงสรรเสริญพระบารมีเป็นเพลงประจำสถาบันพระมหากษัตริย์นักเรียนทราบหรือไม่ว่าทำไมจึงเป็นเพลงประจำพระองค์” ....

คำตอบนักเรียน:.....

ครูอธิบายความสำคัญของเพลงสรรเสริญพระบารมีว่าเป็นเพลงเกียรติยศสำหรับถวายความเคารพต่อองค์พระประมุขของชาติ ใช้บรรเลงประจำองค์พระมหากษัตริย์ เนื่องในงานพระราชพิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีของพสกนิกรที่มีต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินีและพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์

๔. ครูถามนักเรียนว่า “ ดังนั้นเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี นักเรียนต้องทำอะไร ”
ครูอธิบายสรุปว่าเมื่อเราได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีไม่ว่าที่ไหนเราต้องยืนตรงเพื่อถวายความเคารพต่อองค์พระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่เทิดทูนของคนไทย

๕. ครูเปิดเพลงสรรเสริญพระบารมีและให้นักเรียนร่วมร้องถวายต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ไว้เพื่อเป็นการเทิดทูนและแสดงความเคารพอย่างถูกต้อง

๖. กิจกรรมภาพประทับใจ ครูนำภาพทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นตัวอย่างให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนวาดภาพ “ ในหลวงของเรา ” (เพื่อสังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความระลึกได้ จำได้) โดยให้แต่ละคนอธิบายว่าที่เลือกวาดภาพดังกล่าวเพราะเหตุใดอย่างสั้นและง่าย (คำถามที่ ๗)

- ครูถามนักเรียนว่าที่บ้านของนักเรียนมีภาพปูย่าตายายหรือคนที่เคารพบูชาหรือไม่ และถ้ามี คุณพ่อคุณแม่ของนักเรียนควรจะนำไปติดตั้งไว้ที่ใด แล้วนักเรียนควรนำภาพถ่ายหรือภาพวาดของพระองค์ไว้ ณ ที่แห่งใด (คำถามที่ ๘)

คำตอบ: (ไว้ในที่สูง เช่น ติดผนังเหนือศีรษะ เพื่อเคารพบูชา ไม่นำมาตั้งไว้ ณ ที่ที่ไม่เหมาะสม)

- เพลงสรรเสริญพระบารมีใช้ในวาระโอกาสใด (เวลาเสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตลอดจนผู้แทนพระองค์/พิธีต่าง ๆ หรือในโอกาสการแสดงความรักภักดีด้วยความเคารพ)

- เรามักได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีที่ใดบ้าง (คำถามที่ ๙) (โรงเรียน/โรงเรียน/สถานที่ราชการ/ที่ที่พระองค์เสด็จฯ)

- เมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีควรปฏิบัติตนอย่างไร (คำถามที่ ๑๐) (ยืนตรง/ถวายคำนับ)

๗. ครูให้นักเรียนออกมาพูดแสดงความรู้สึกที่มีต่อในหลวงของเราสั้นๆ และครูถามเหตุผลว่าทำไมนักเรียนจึงรู้สึกต่อพระองค์เช่นนั้น เป็นรายบุคคล จนครบทุกคน

๘. ครูสรุป ความรู้สึกและเหตุผลของนักเรียน ทุกคน ให้นักเรียนฟังทั้งห้อง เขียนออกเป็นผังความคิดแบบ WEB

๙. ครูสรุปว่าเพื่อเติมเต็ม เราจะตอบแทนพระคุณของพระองค์ท่านด้วยการเป็นคนดี รู้หน้าที่ และแสดงความเคารพต่อพระองค์ท่านด้วยการทำความเคารพ เป็นสำนวนสั้น ๆ “พระบรมฉายาลักษณ์คือรูปเคารพ เพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อพบต้องยืนตรง”

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- เพลงผู้ปิดทองหลังพระ/เพลงรูปที่มีทุกบ้าน/เพลงสรรเสริญพระบารมี จาก You Tube
- พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ใบความรู้เพลงสรรเสริญพระบารมี/พระบรมฉายาลักษณ์

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....

.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....
.....

๑๒.๔ ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....
.....

เพลงสรรเสริญพระบารมี

คำร้อง : สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

ทำนอง : พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร)

ข้าวรพุทธเจ้า เอามโนและศิระกราน
นบพระภูมิบาลบุญศิริเอก เอกบรมจักริน
พระสยามินทร์พระยศยิ่งยง เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ผลพระคุณ ฐ รักษา ปวงประชาเป็นสุขศานต์
ขอบันดาล ฐ ประสงค์ใด จงสฤษดิ์ตั้ง
หวังวรหฤทัย ดุจถวายชัย ชโย

ภาพตัวอย่างพระบรมสาทิสลักษณ์

เกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การพิจารณาพฤติกรรมการทำงาน (rubrics)

เกณฑ์การประเมิน	ระดับคุณภาพ				น้ำหนัก จุดเน้น
	ดีมาก (๔)	ดี (๓)	พอใช้ (๑)	ควรปรับปรุง (๑)	
๑.การตอบคำถาม	ตอบคำถามได้ถูกต้อง (๘-๑๐ คำถาม)	ตอบคำถามได้ถูกต้อง (๖-๗ คำถาม)	ตอบคำถามได้ (๕ คำถาม)	ตอบคำถามได้ (๐-๔ คำถาม)	
๒.การให้ความร่วมมือกับครู	ให้ความร่วมมือกับครูทุกกิจกรรม	ให้ความร่วมมือเกือบครบทุกกิจกรรม	ให้ความร่วมมือเป็นครั้งคราว	หลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ	
๓.ความตั้งใจในการทำงาน (กิจกรรม)	ทำงานครบทุกงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสวยงามถูกต้อง	ทำงานครบทุกงานที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานที่รับมอบหมายเป็นส่วนใหญ่	ไม่ทำงานที่รับมอบหมาย	

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนแล้วขีด ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
ตัวชี้วัดที่ ๑.๔ เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ๑.๔.๒ แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ ๑.๔.๓ แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์	๑. ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี				
	๒. ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีได้ถูกต้อง				
	๓. อธิบายความสำคัญของเพลงสรรเสริญพระบารมีได้				
	๔. รู้ความหมายและปฏิบัติตนต่อพระบรมฉายาลักษณ์ได้อย่างถูกต้อง				

ตัวอย่าง ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
รายวิชาประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ สัญลักษณ์ของชาติไทย	จำนวน ๕ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ ๑ เรื่อง สัญลักษณ์ของชาติไทย	จำนวน ๕ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

- มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- ตัวชี้วัด ม ๓/๒ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ
- มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย
- ตัวชี้วัด ม.๓/๒ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์
- ม.๓/๓ วิเคราะห์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย
- ม.๓/๔ วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยในสมัยประชาธิปไตย

๒. สาระสำคัญ

สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยอาจอยู่ในองค์ประกอบของศิลปกรรม และวัตถุต่าง ๆ สัญลักษณ์ที่ได้ออมรับในสากล คือ ธงชาติและเพลงชาติไทย เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย ส่วนเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมฉายาลักษณ์ และพระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ นับเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ถือเป็นสัญลักษณ์ที่ใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ คนไทยจึงต้องปฏิบัติด้วยความเคารพด้วยความภาคภูมิใจ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสัญลักษณ์ความเป็นไทย ทั้งจากธงชาติไทย และเพลงชาติไทย รวมทั้งสัญลักษณ์อื่นๆ ที่เราควรอนุรักษ์ และสืบสานความเป็นไทยสืบต่อไป
๒. ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ ตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย และสามารถสร้างความเข้าใจอันดีที่ถูกต้องให้กับผู้อื่นได้

๓. มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย โดยแสดงผ่านทางสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ธงชาติและเพลงชาติไทยในการเป็นตัวแทนของความเป็นชาติไทยที่มีเอกราชและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์และได้รับการยกย่องจากนานาชาติทั่วโลก

๔. สารการเรียนรู้

๔.๑ ความเป็นไทย

ประเพณีไทย

วัฒนธรรมไทย

๔.๒ สัญลักษณ์ของชาติไทย

ธงชาติและเพลงชาติไทย

๔.๓ สถาปัตยกรรมมหากษัตริย์

เพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย

๕. ทักษะ/กระบวนการ

๕.๑ ทักษะการอ่าน

๕.๒ ทักษะการเขียน

๕.๓ ทักษะการสืบค้นข้อมูล

๕.๔ ทักษะการมีเหตุผล

๕.๕ ทักษะการนำเสนอข้อมูล

๕.๖ กระบวนการกลุ่ม

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๖.๑ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๖.๒ รักความเป็นไทย

๖.๓ ใฝ่เรียนรู้

๖.๔ มุ่งมั่นในการทำงาน

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๗.๑ สมรรถนะด้านการสื่อสาร

๗.๒ สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

- ๑) รายงานการสืบค้นเรื่อง ความเป็นไทย

- ๒) รายงานการสืบค้นเรื่อง วิวัฒนาการของธงชาติไทย
- ๓) แผ่นพับประชาสัมพันธ์และรณรงค์ เรื่องธงชาติไทยและเพลงชาติไทย
- ๔) นิทรรศการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในองค์พระมหากษัตริย์ไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์
- ๕) รายงานการสืบค้น เรื่องวิวัฒนาการของเพลงสรรเสริญพระบารมี

๘.๒ ภาระงาน

- ๑) ให้นักเรียนทำเส้นเวลาของวิวัฒนาการของธงชาติไทย
- ๒) ให้นักเรียนออกแบบแผ่นพับ ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เยาวชนไทยเห็นความสำคัญของธงชาติไทยและเพลงชาติไทย
- ๓) ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นการทำความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์พระบรมสาทิสลักษณ์และเพลงสรรเสริญพระบารมี
- ๔) ให้นักเรียนหาแนวทางในการส่งเสริมให้คนไทยแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ความรู้			
อธิบายความหมาย คุณค่าและ ความสำคัญของความ เป็นไทยในสังคมไทย	การสอบถาม การตรวจผลงาน	แบบประเมินผลงาน	๑.ผลงานนักเรียนมี คุณภาพระดับดีขึ้นไป
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
2. วิเคราะห์และ ความสำคัญของ สัญลักษณ์ความเป็น ไทย โดยวิธีการทาง ประวัติศาสตร์	การตรวจสอบ รายการ		นักเรียนสามารถร้อง เพลงชาติไทยได้อย่าง ถูกต้อง ทั้งคำร้อง ทำนองและมีความ ไพเราะ ในระดับดีขึ้นไป
2. ตระหนักใน ความสำคัญของ สัญลักษณ์ความเป็น ไทย	การสังเกตพฤติกรรม การตรวจผลงาน	๑.แบบประเมิน พฤติกรรมที่ แสดงออกเมื่อมี เหตุการณ์ การร้อง เพลงชาติ การเคารพ ธงชาติ การเคารพ	๑.นักเรียนมีพฤติกรรม การแสดงออกต่อการ ยืนตรงเคารพธงชาติ และร้องเพลงชาติ เพลง สรรเสริญพระบารมี อยู่ ในระดับดีขึ้นไป

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
		พระบรมฉายาลักษณ์ และเพลงสรรเสริญ พระบารมี	๒.ผลงานนักเรียนมี คุณภาพระดับดีขึ้นไป
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์			
๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	การตรวจสอบ/การ สังเกตการปฏิบัติตน ของนักเรียนเมื่อได้ ยินเพลงชาติไทย	แบบบันทึก พฤติกรรมของ นักเรียนเป็น รายบุคคล	๑.ยื่นตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและ อธิบายความหมายของ เพลงชาติได้ถูกต้องทุก คน ๒.เข้าร่วมกิจกรรมที่ เกี่ยวกับ พระมหากษัตริย์ตามที่ โรงเรียนและชุมชนจัด ขึ้นทุกครั้ง
๖.๒ รักความเป็นไทย			
๖.๓ ใฝ่เรียนรู้			
๖.๔ มุ่งมั่นในการ ทำงาน			
ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน			
๑) การคิด	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมิน คุณภาพ	นักเรียนผ่านการ ประเมินในระดับดีขึ้นไป ทุกคน
๒) การสื่อสาร	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมิน คุณภาพ	นักเรียนผ่านการ ประเมินในระดับดีขึ้นไป ทุกคน
๓) การใช้เทคโนโลยี	การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมิน คุณภาพ	นักเรียนผ่านการ ประเมินในระดับดีขึ้นไป ทุกคน

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑ - ๒ เรื่องความเป็นไทย

๑. กระตุ้นความสนใจจากนักเรียนด้วยกิจกรรม “คิดจากภาพ” โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาของความเป็นไทยของสังคมปัจจุบัน (ข้อ ๑-๒) ครุณาตัวอย่างภาพ เหตุการณ์จากหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ เพื่อให้ นักเรียนเห็นแบบอย่างการอธิบายภาพที่ดีว่า ควรระบุ ให้ชัดเจนว่า ภาพอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และสำคัญอย่างไร

ตัวอย่างครูอธิบายภาพเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นสมัย

รัตนโกสินทร์

ให้นักเรียนฟัง ตามประเด็น

ภาพอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และสำคัญอย่างไร

๑.๑ ครุณาภาพที่แสดงพฤติกรรมของคนในสังคมไทย ให้นักเรียนพิจารณาและอธิบายภาพ ตามตัวอย่าง ทั้งนี้ครุควรใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ด้วยเป้าหมายที่ ต้องการให้คิดเชื่อมโยงถึงสถานการณ์ในสังคมไทยที่เกี่ยวกับความเป็นไทยในปัจจุบัน เช่น

๑) ภาพผู้คนแต่งกายในสถานที่ต่าง ๆ เช่น หน้าโรงภาพยนตร์ ในวัดใน พระบรมมหาราชวัง ฯลฯ (ทั้งเหมาะสม และไม่เหมาะสม)

๒) ภาพการแสดงความเคารพของคนไทยในสถานการณ์ต่าง ๆ ระหว่างเด็ก ผู้ใหญ่ นักเรียนกับครุ ชาวพุทธกับศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล (อาจมีภาพการทำความเคารพของ คนไทยกับศาสนาอื่น ๆ ที่ตนนับถือด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีผู้นับถือศาสนาอื่นเป็นจำนวนมาก) ชาวไทยกับการเคารพสัญลักษณ์ของชาติ เช่น ธงชาติและเพลงชาติไทย ชาวไทยกับการเคารพสัญลักษณ์ ของพระมหากษัตริย์ เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ

๓) ภาพการเข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง การแห่เทียนเข้าพรรษา วันปีใหม่ กิจกรรมตามความคิด ความเชื่อ เช่น การแห่นางแมว กิจกรรม ในท้องถิ่น เช่น ผีตาโขน

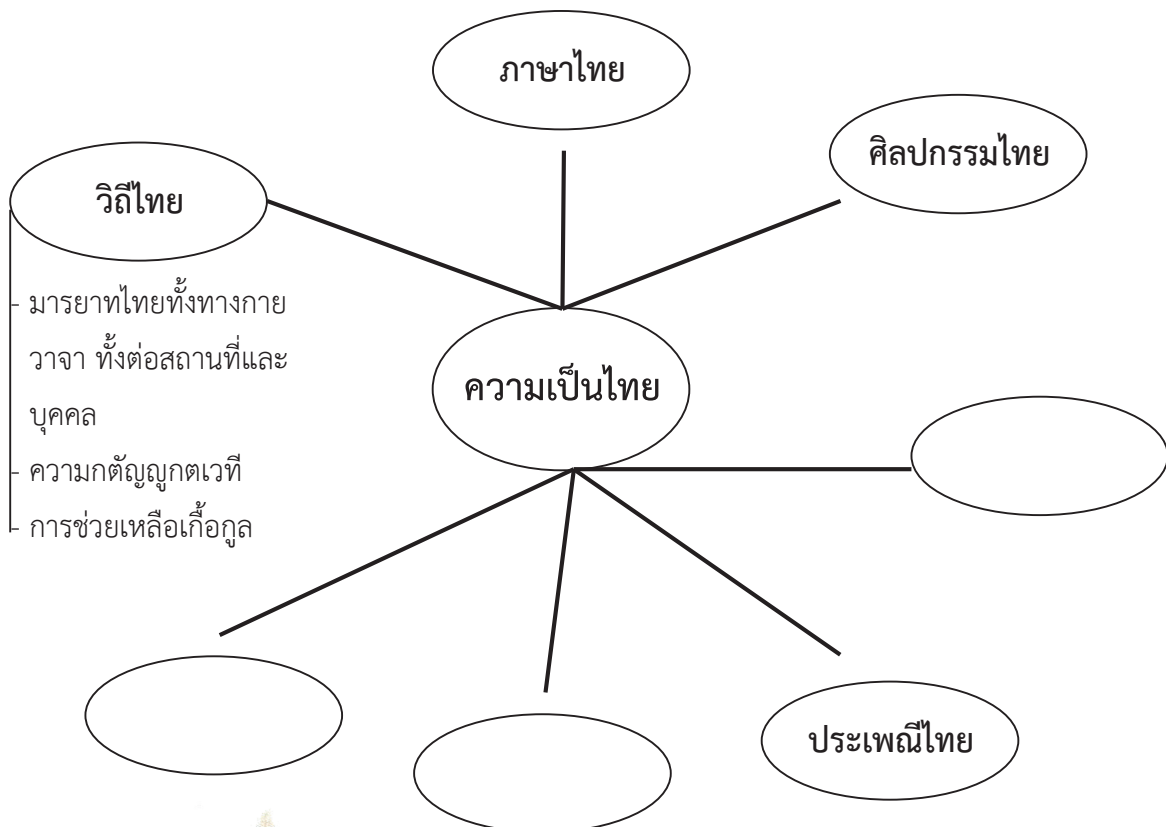
๔) ภาพชาวต่างชาติในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย หรือเข้าร่วมในกิจกรรม ประเพณี การรับประทานอาหารไทย การนวดไทย

๑.๒ ครูนำภาพทั้งหมดติดบนกระดานหรือบอร์ด แล้วให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่า ถ้าจะอธิบายภาพทั้งหมดรวมกันด้วยความสั้น ๆ ควรเป็นอย่างไร โดยครูพยายามช่วยนักเรียนใช้คำว่า “สังคมไทย, วัฒนธรรมไทย, ความเป็นไทย” ในการบรรยายภาพ

๒. สร้างความตระหนักในความสำคัญในเรื่องที่เรียนด้วยกิจกรรม “วิพากษ์ สังคมไทย” ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย โดยครูตั้งคำถามให้นักเรียนช่วยกันคิดและแสดงความคิดเห็นว่า เป็นอย่างไร เพราะเหตุใด (สาเหตุอาจมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงดารารหรือชาวต่างชาติหรืออื่น ๆ) วัฒนธรรมไทยใดที่ต่างชาติยกย่อง สมญาของชาติไทยที่ต่างชาติยกย่องไว้ (เช่น สยามเมืองยิ้ม) สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทยอย่างไร วัฒนธรรมไทยใดที่เราควรอนุรักษ์ และสืบสานต่อไป

ที่สำคัญคือ การใช้คำถามเพื่อให้นำไปสู่การวิพากษ์ว่า อะไรคือความเป็นไทยที่เราควรภาคภูมิใจ และควรธำรง “ความเป็นไทยสืบต่อไป” เพื่อให้นักเรียนเชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ดินแดนไทยที่บรรพบุรุษได้ปกป้องจนถึงปัจจุบัน สถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีความสำคัญต่อสังคมไทย ฯลฯ

๒.๑ ครูสร้างแผนผังความคิดสะท้อนความเป็นไทยบนกระดานดำ ตามข้อมูลที่นักเรียนคิด และวิพากษ์วิจารณ์ไว้ เช่น

๒.๒ ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนสืบค้นเรื่อง “ความเป็นไทย” ในสังคมไทยด้วยการสอบถาม การสังเกต การศึกษาจากเอกสารเพิ่มเติมในประเด็นดังนี้

- ๑) แนวความคิดในเรื่อง “ความเป็นไทยของคนไทยในปัจจุบัน” หมายถึงอะไรบ้าง
- ๒) สภาพปัจจุบันและปัญหาของความเป็นไทย เป็นอย่างไร
- ๓) ความเป็นไทยมีประโยชน์หรือคุณค่าต่อสังคมไทยหรือไม่ อย่างไร
- ๔) แนวทางการอนุรักษ์หรือสืบสานความเป็นไทยควรเป็นอย่างไร

๒.๓ ครูให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานการสืบค้น จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปราย เพื่อแสดงความคิดเห็น (เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย รวมทั้งเพิ่มเติม) ครูเชื่อมโยงและเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัจจัยทางธรรมชาติและทางสังคมที่ทำให้เกิด “ความเป็นไทยในสังคมไทย” ในปัจจุบัน เช่น **ปัจจัยด้านที่ตั้ง** ทำให้ประเทศรับและผสมผสานวัฒนธรรมจากชาติต่าง ๆ ทั้งตะวันตกและตะวันออก **การนับถือพุทธศาสนา** ทำให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนา **ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ** ทำให้คนไม่มีความอึดเพื่อ ช่วยเหลือกัน) คุณค่าของความเป็นไทยที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานต่อไป

ชั่วโมงที่ ๓-๔ เรื่องสัญลักษณ์ของชาติไทย

ธงชาติและเพลงชาติไทย

๓. ครูนำภาพสัญลักษณ์สากล เช่น เครื่องหมายทางคณิตศาสตร์ เครื่องหมายในแผนที่ เครื่องหมายจราจร ให้นักเรียนบอกว่าเครื่องหมายเหล่านี้แทนอะไร เพื่ออธิบายเชื่อมโยงความหมายของคำว่า สัญลักษณ์

๓.๑ ครูนำภาพที่สามารถเป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงจิตสำนึก ความเป็นชาติไทยได้ และให้นักเรียนตอบว่าแต่ละภาพเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายใด สำคัญอย่างไร

- ๑) พระบรมราชานุสาวรีย์พระมหากษัตริย์ในอดีต
- ๒) อนุสาวรีย์บรรพบุรุษไทยในอดีต
- ๓) ธงฉัพพรรณรังสี ธงธรรมจักร
- ๔) พระบรมฉายาลักษณ์ และพระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ
- ๕) ธงชาติไทย (ชื่อเพลงชาติไทย ชื่อเพลงสรรเสริญพระบารมี)

๓.๒ ครูใช้คำถามเพื่อให้เด็กได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ว่าธงชาติและเพลงชาติเป็นสัญลักษณ์ของประเทศทุกประเทศและแสดงความเคารพด้วยการยืนตรง เช่น

๑) ในการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ หรือการประชุมนานาชาติ ใช้สัญลักษณ์ใดแทนความเป็นประเทศ (ธงชาติและเพลงชาติ) มีการใช้สัญลักษณ์อื่นแทนประเทศได้หรือไม่ (นักเรียน

อาจตอบว่า การแต่งกายประจำชาติ ครูอาจยกตัวอย่างการแต่งกายของชาวมาเลเซีย ชาวบรูไน ชาวอินโดนีเซียที่ไม่แตกต่างกัน) ครูสรุปว่า ในทางสากล ธงชาติและเพลงชาติเป็นสัญลักษณ์ความเป็นประเทศ

ครูถามต่อว่าการทำความเคารพธงชาติและเพลงชาติของทุกประเทศทำกันอย่างไร (ยืนตรงด้วยอาการสำรวม) หากไม่ปฏิบัติจะเป็นอย่างไร (.....) ครูเพิ่มเติมด้วยว่า ถ้าหากเราไม่ปฏิบัติ เราอาจจะได้รับการดูถูก เหยียดหยามว่าไม่รู้จักรมารยาทที่พึงปฏิบัติต่อกัน

๒) นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไรต่อธงชาติไทยและเพลงชาติไทย เพราะเหตุใด

๓) โดยทั่วไปเราแสดงความเคารพธงชาติและเพลงชาติไทย ในโอกาสใดบ้าง (ตอนเช้าประมาณ ๐๘.๐๐ น. และตอนเย็นเวลาประมาณ ๑๘.๐๐ น.) และเพราะเหตุใด (นักเรียนอาจตอบตามความเข้าใจของนักเรียน) ครูอธิบายเชื่อมโยงถึงนโยบายของรัฐบาลและแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง

๔. ครูจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ เรื่อง วิวัฒนาการของธงชาติไทย บอกความสำคัญของธงไทยในสมัยโบราณ สาเหตุการปรับเปลี่ยนรูปแบบของธงในแต่ละครั้ง จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ ที่ทรงปรับเปลี่ยนธงเป็นธงไตรรงค์ ด้วยกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ดังนี้

๔.๑ แบ่งกลุ่มมอบหมายให้นักเรียนศึกษาความรู้ด้วยตนเอง แล้วจัดทำสรุปรายงานส่งพร้อมภาพของธงชาติไทยในแต่ละช่วงเวลาต่างๆ หลังจากนั้นครูจึงตั้งประเด็นให้นักเรียนอภิปราย เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน เช่น

๑) ธงแดงเริ่มใช้ในสมัยใด เพื่อกิจการใด

๒) สาเหตุใดจึงมีการปรับเปลี่ยนธงแดง เป็นอย่างไรและเมื่อไร

๓) ใครเป็นผู้ปรับเปลี่ยนธงช้าง เป็นธงแถบสี เพราะเหตุใดจึงปรับเปลี่ยน และใช้แนวคิดอย่างไร เกี่ยวข้องกับบทบาทฐานะของไทยในการเมืองระหว่างประเทศอย่างไร

๔) ธงไตรรงค์ หมายถึงอะไร สำคัญอย่างไร

๕) เหตุการณ์ใดที่แสดงถึงว่า ธงชาติไทยเป็นสัญลักษณ์ถึงเอกราชประเทศไทย และความเป็นเจ้าของดินแดนไทย

๖) ธงชาติไทยมีความสัมพันธ์กับสงครามโลกครั้งที่ 1 อย่างไร

๔.๒ ครูอธิบายวิวัฒนาการของธงชาติไทย ประกอบกับเสนอภาพธงชาติไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องตามลำดับ จากนั้นจึงใช้คำถาม ข้อ ๑-๖ (ใน ๔.๑) ตรวจสอบความรู้ของนักเรียน

๕. ภายหลังจากทำกิจกรรม ๔.๑ หรือ ๔.๒ (อย่างใดอย่างหนึ่ง) ครูมอบหมายให้นักเรียนทำเส้นเวลา (time line) แสดงวิวัฒนาการของธงชาติไทย ครูเพิ่มเติมหรือเสนอแนะให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธงชาติไทย เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

๖. ครูให้นักเรียนร้องเพลงชาติไทย และแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเพลง และความรู้สึกรักของการทำความเคารพธงชาติไทย และเพลงชาติไทย

๗. มอบหมายให้นักเรียนออกแบบแผ่นพับ เพื่อประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เยาวชนไทยเห็นความสำคัญของธงชาติไทย และเพลงชาติไทย

ชั่วโมงที่ ๕ -๖ เรื่อง สถาบันพระมหากษัตริย์ ในประเด็นเพลงสรรเสริญพระบารมี

พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

๑. กิจกรรมหาข้อมูลมาอธิบายภาพ ครูเชื่อมโยงเรื่องสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยที่เรียนมาแล้ว อาจด้วยการตั้งคำถาม หรือนำภาพหลายๆ ภาพ มาให้นักเรียนพิจารณาว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยหรือไม่

๑.๑ ครูนำภาพแสดงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เพื่อให้นักเรียนหาข้อมูลว่า ภาพเหล่านี้แสดงถึงบทบาทและพระราชกรณียกิจของทั้งสองพระองค์ว่า ทรงทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ (ภาพที่นำมาครอบคลุมพระราชกรณียกิจทางการเมือง การปกครอง การทำนุบำรุงพระศาสนา ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โครงการพระราชดำริทั้งด้านการเกษตร สิ่งแวดล้อม พระอัจฉริยภาพของพระองค์) โดยครูเลือกภาพที่เห็นว่า นักเรียนอธิบายได้เพื่อเป็นตัวอย่างการอธิบายภาพที่ถูกต้อง

๑.๒ แบ่งกลุ่มนักเรียน และมอบหมายภาพ ในการสืบค้นข้อมูล เพื่อบรรยายภาพตามที่ครูเสนอแนะเป็นตัวอย่าง (ครูควรระบุแหล่งที่มาของภาพ หรือจัดหาหรือระบุแหล่งค้นคว้าของข้อมูลดังกล่าวด้วย) โดยให้นักเรียนเขียนคำอธิบายภาพ ลงในกระดาษแล้วเย็บติดกับภาพนั้น ทั้งนี้ครูอาจเปลี่ยนสื่อจากรูปภาพ เป็นสื่อภาพที่ได้บันทึกในไฟล์ภาพแทน

๑.๓ ครูให้กลุ่มนำเสนอผลงาน “การอธิบายภาพแสดงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ” แล้วให้นักเรียนจัดกลุ่มภาพแยกออกเป็นประเด็นตามพระราชกรณียกิจ แล้วช่วยกันสรุปความสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อสังคมไทยที่ครอบคลุมทุกด้าน อันเป็นผลให้นานาประเทศและหน่วยงานต่างๆ ถวายรางวัล และพระเกียรติคุณแก่ทั้งสองพระองค์

๒. กิจกรรมการแสดงออกถึงความจงรักภักดี เพื่อสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยอาจทำได้หลายวิธี เช่น

๒.๑ ให้นักเรียนระดมความคิดเห็นว่า นักเรียนและปวงชนชาวไทยควรแสดงออกหรือปฏิบัติตนอย่างไรที่จะแสดงถึงสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ จากนั้นให้นักเรียนนำข้อมูลไปออกแบบจัดนิทรรศการ หรือแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่ต่อไป

๒.๒ ให้นักเรียนเขียนเรียงความ เพื่อแสดงถึงสำนึกในพระกรุณาธิคุณดังกล่าว ครูอาจจัดให้มีการคัดเลือกผลงานที่ดีที่สุด แล้วประชาสัมพันธ์

๒.๓ แบ่งกลุ่มให้นักเรียนสืบค้นเกี่ยวกับการแสดงความเคารพสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ในสถานการณ์ต่างๆ และฝึกปฏิบัติให้ถูกต้อง

๓. กิจกรรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญของเพลงสรรเสริญพระบารมี ครูอาจเลือกวิธีการ ดังนี้

๓.๑ ทำเอกสาร “ใบความรู้” ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง

๓.๒ ครูอธิบายเรื่องวิวัฒนาการและความสำคัญของเพลงสรรเสริญพระบารมีในบริบทภายในประเทศ และต่างประเทศ

๓.๓ มอบหมายให้นักเรียนสืบค้นความรู้

ทั้งนี้ครูควรจัดกิจกรรมตรวจสอบความเข้าใจสาระสำคัญดังกล่าว ด้วยการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น เช่น

๑. ทำไมเพลงสรรเสริญพระบารมี จึงใช้แทนเพลงชาติไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

๒. ทำไมเพลงสรรเสริญพระบารมี จึงใช้ทำนองเพลงสากล

๓. เนื้อเพลงสรรเสริญพระบารมี มีความหมายอย่างไร

๔. กิจกรรมสร้างความตระหนักในความสำคัญของการแสดงความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และเพลงสรรเสริญพระบารมี ด้วยการให้นักเรียนเขียนอธิบายแสดงความคิดเห็นว่า “เพราะเหตุใดจึงควรแสดงความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ และเพลงสรรเสริญพระบารมี” รวมทั้งการหาแนวทางที่จะส่งเสริมให้คนไทยร่วมแสดงความจงรักภักดี

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

๑) ธงชาติไทย(ธงไตรรงค์) ธงชาติประเทศอาเซียน ธงกีฬาสี ธงประจำโรงเรียน

๒) ภาพธงแดง ภาพธงแดงมีวงจักรตรงกลาง ภาพธงช้างเผือก ธง ๕ แถบ ๒ สี

๓) พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

๔) คลิปวิดีโอเกี่ยวกับสถานการณ์ในการแสดงความเคารพธงชาติและร้องเพลงชาติ

๕) คลิปวิดีโอเพลงชาติไทย ที่เปิดเวลาเช้า-เย็น คือ ๐๘.๐๐ และ ๑๘.๐๐ น.

๖) แผนภูมิเนื้อร้องเพลงชาติไทย/ คลิปเสียงเพลง

๗) แผนภูมิเพลงไตรรงค์ธงไทย/คลิปเสียงเพลง

๘) แผนภูมิเพลงสรรเสริญพระบารมี/คลิปเสียงเพลง

๙) ใบความรู้ เรื่องธงชาติและเพลงชาติไทย เพลงสรรเสริญพระบารมี

๑๐) คลิปวิดีโอพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

๑๑) ภาพหรือคลิปวิดีโอเกี่ยวกับ เหตุการณ์สำคัญๆที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ตัวชี้วัด - พลเมืองดีของชาติ

๑) นักเรียนยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติและอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง

จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

๒) ฯลฯ.....

ตัวชี้วัด- เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

๑) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้นทุกครั้ง

จำนวน.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

๒) ฯลฯ.....

๒. รักความเป็นไทย

.....

๓. ใฝ่เรียนรู้

.....

๔. มุ่งมั่นในการทำงาน

.....

12.4 ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

๑) การคิด

๒) การสื่อสาร

สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย

เกริ่นนำ : ทำไมจึงต้องเรียนเรื่องนี้

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดของคนในชาติ เป็นสถาบันที่แสดงให้เห็นความมีเอกราชและความจงรักภักดี ซึ่งในประเทศไทยนั้น สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน มั่นคง ทรงปกครองประเทศไทยด้วยธรรมะและด้วยประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้งเสมอมา ทำให้คนไทยผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความจงรักภักดียิ่งชีพและยอมสละชีพของตนแทนที่พระเจ้าแผ่นดิน หรือไม่ยอมให้ใครล่วงเกินพระเจ้าแผ่นดินได้

ในประวัติศาสตร์ไทย ความภาคภูมิใจที่สำคัญที่สุดของคนไทยคือการมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองมาโดยตลอด ไม่มีขาดช่วงขาดตอน และเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงธรรมเป็นที่ตั้ง ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ความเป็นอยู่ของประชาชนเสมอกันสิ้น ทรงอำนวยความสุขให้เกิดแก่ประชาชนโดยไม่ทรงเห็นแก่เวลาส่วนพระองค์ พระราชกรณียกิจดังกล่าวส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้รับการยกย่องจากสังคมนานาชาติ ไม่เฉพาะแต่ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ประเทศที่เจริญด้วย เทคโนโลยี และประเทศมหาอำนาจต่างก็เชิดชูพระเกียรติยศเป็นที่ประจักษ์ทั่วกัน ความภาคภูมิใจนี้เป็นสิ่งที่คนไทยต้องตระหนักและทวนแหวน ต้องเคารพเทิดทูน และปลูกฝังความรักสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เกิดขึ้นในใจของทุกคน

จุดมุ่งหมาย : เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้

๑. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ทั้งด้านแนวคิด พระราชฐานะที่มีพัฒนาการต่อเนื่องมายาวนาน และบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย

๒. ตระหนักในความสำคัญ และภูมิใจในสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อสังคมไทย และมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว

๓. ปฏิบัติตนในการแสดงความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเผยแพร่แนวคิดที่ถูกต้อง เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยให้คงอยู่ในสังคมไทยสืบต่อไป

ประเด็นสำคัญที่ครูควรรู้ พื้นฐานความรู้ จุดเน้นที่ควรเชื่อมโยง และสิ่งที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดความภูมิใจ

สถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศไทยมีพัฒนาการยาวนาน นับแต่ที่มีผู้คนมาอาศัยในดินแดนสุวรรณภูมิและพัฒนาขึ้นเป็นบ้านเมือง มีศาสนา ความเชื่อจากอินเดียเข้ามาตามลำดับ ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ของไทยผูกพันกับแนวคิดของอินเดียอยู่มาก

สถาบันพระมหากษัตริย์ประกอบด้วยคำ ๒ คำ คือ สถาบัน และพระมหากษัตริย์ คำว่าสถาบัน นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า “สิ่งซึ่งคนในส่วนรวม คือ สังคม จัดตั้งให้มีขึ้น เพราะเห็นประโยชน์ว่ามีความต้องการและจำเป็นแก่วิถีชีวิตของตน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง สถาบัน การเงิน เป็นต้น” หมายความว่าสถาบันเป็นสิ่งสำคัญในสังคม เพราะมีหน้าที่ยึดเหนี่ยวคนในสังคมให้มีทิศทางใน การดำเนิน ชีวิตไปในแบบเดียวกัน หรือมีความสุขเสมอกัน นอกจากนี้สถาบันจะบังเกิดขึ้นได้ก็ด้วยคนในสังคมที่มี ความเห็นพร้อมกันว่าจำเป็นต้องมี หรือมีแล้วจะสามารถอำนวยความสะดวกให้บังเกิดขึ้นได้

อีกคำหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ คำว่าพระมหากษัตริย์ หรือคำอื่นที่เรียกกัน เช่น พระเจ้า แผ่นดิน แม้ว่ารากฐานเดิมของคำนี้จะมาจากอินเดียที่ใช้สื่อถึงวรรณะของคนในสังคมอินเดีย คนใน วรรณะ ที่ ๒ แห่งสังคมฮินดู ซึ่งมีอยู่ ๔ วรรณะ ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และ วรรณะศูทร. แต่คำว่ากษัตริย์นี้มีพื้นฐานคำสันสกฤต “กษัตริย์” ที่แปลว่า ผู้ป้องกันภัย ชาตินักรบ ดังนั้น ในความหมายเดิมจึงหมายถึงบุคคลผู้มีหน้าที่ป้องกันข้าศึกและทำการรบหรือเป็นหัวหน้าในการรบ นอกจากนี้คำว่ากษัตริย์ยังสื่อถึงคำว่าเกษตร หรือเขตที่แปลว่าพื้นที่เขตแดน แวนแคว้นด้วย สรุปได้ว่า ยังคงมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน

ความสำคัญของกษัตริย์หรือระบบที่เกิดขึ้นในสถาบันกษัตริย์นั้น อาจพิจารณาเห็นได้ว่าเป็น ลักษณะการปกครองแบบลำดับชั้น คือมีผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง แต่สถาบันกษัตริย์จะสามารถ บังคับดูแลผู้อยู่ใต้ปกครองหรือไม่ มิใช่อยู่ที่การใช้อำนาจหรือการกดขี่ให้อยู่ภายใต้อำนาจแต่เป็น การยอมรับอำนาจ สถานภาพ และบทบาทของกษัตริย์ที่นอกเหนือจากการรบหรือการต่อสู้เพื่อดินแดน เพียงอย่างเดียว และหากผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา (ประชาชน) เห็นว่ากษัตริย์พระองค์นี้สามารถดูแลชีวิตของ ตนได้นั้นก็จะมีความจงรักภักดีและยอมรับอำนาจหรือบทบาทนั้น ๆ

คำสำคัญเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่คนไทยควรตระหนักรู้ คือ

กษัตริย์, เกษตร, เขต ย่อมมีความหมายโดยแรกว่านักรบหรือผู้ที่มีความสามารถในการ ต่อสู้ขยายดินแดน เป็นนักรบผู้กล้าหาญที่สามารถรวมจิตใจของผู้คนให้เป็นหนึ่งเดียวได้

พระเจ้าแผ่นดิน คือ ความหมายที่ว่ากษัตริย์พระองค์นั้นทรงครอบครองดินแดน และมี พระราชอำนาจเหนือดินแดนนั้นๆ

พระเจ้าอยู่หัว หมายถึง การยอมรับสถานะภาพของพระเจ้าแผ่นดินว่าทรงเป็นประดุจ พระพุทธเจ้า ของพุทธศาสนา

ราชธรรม เป็นธรรมะที่องค์พระเจ้าแผ่นดินทรงปฏิบัติ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ ธรรมะที่ ทรงปฏิบัติเพื่อพระองค์เอง ให้ทรงอยู่ในศีล ธรรม คือ ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ และกลุ่มที่ ๒ คือ ธรรมะที่ทรงปฏิบัติเพื่อความผาสุกของประชาชน เช่นจักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ ราชสังคหะวัตร ๔ ราชনীติธรรม ราชวิจารณ์ธรรม เป็นต้น

ความจงรักภักดี คือ สิ่งที่ประชาชนทั่วไปต้องตระหนักเป็นหน้าที่สำคัญ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่ายอมรับและได้รับความสุขในการดำรงชีวิตจากพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติ

พระปฐมบรมราชโองการ เป็นเสมือนคำสัญญาของพระมหากษัตริย์เมื่อแรกขึ้นครองราชย์ และพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์จะทรงปฏิบัติตามพระราชโองการนั้น เพื่อประโยชน์ของมหาชน มิใช่เพื่อพระองค์เอง

๑. พัฒนาการของสถาบัน

นับแต่อดีตที่ผ่านมา สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นของประเทศของประชาชน ไม่ว่าผู้ใดก็ตามย่อมสามารถอธิบายสถาบันพระมหากษัตริย์ของตนได้ ดังเช่นปรากฏหลักฐานในคู่มือทูตในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่าพระมหากษัตริย์พระองค์แรกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๓๐๐ เพราะฉะนั้นหากนับมาจนถึงปัจจุบันนี้ก็เป็นเวลาติดต่อกันมาถึง ๑, ๒๕๗ ปีในปีนี้ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุดสำหรับประเทศ ของเรา

ในประเทศไทยแต่โบราณ เรื่องของพระพุทธศาสนากับสถาบันพระมหากษัตริย์มีความเกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้ง ก่อนหน้าที่เราจะรับพระพุทธศาสนาครั้งสำคัญคือสมัยสุโขทัยโดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ทรงรับพุทธศาสนาจากลังกา พระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแม่บทใหญ่ในการดำเนินวิถีชีวิตในสังคมของรัฐสุโขทัย เราอาจพิจารณาว่าหากประชาชนต้องการมีผู้นำสูงสุด คือพระมหากษัตริย์แล้ว ผู้คนจะคิดเห็นอย่างไรและรู้ถึงธรรมชาติของพระมหากษัตริย์พุทธว่าเป็นอย่างไร ผมคิดว่าในพุทธศาสนานิกายเถรวาทมีข้อมูลพร้อมอยู่ในพระไตรปิฎกซึ่งจะบรรจุเรื่องนี้ไว้ ดังในพระสูตรชื่อชัตติยาธิปไตยสูตร ว่าด้วยความประสงค์ของคน ๖ จำพวกระบุว่า “ธรรมดากษัตริย์ทั้งหลายย่อมประสงค์โภคทรัพย์ นิยมปัญญา มั่นใจในกำลังทหาร ต้องการในการได้แผ่นดิน มีความเป็นใหญ่ในที่สุด” นี้คือ ความเป็นธรรมชาติของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล

สำหรับพระสูตรชื่อจกีสสูตรกล่าวถึงองค์คุณ ๕ ประการหรือเรียกว่าคุณสมบัติของพระมหากษัตริย์กำหนดว่าพระเจ้าจักรพรรดิในโลกนี้เป็นผู้ที่ทรง “รู้ผล รู้เหตุ รู้ประมาณ รู้จักกาล รู้จักบริษัท” คือต้องรู้จักประชุมชนหรือที่ในปัจจุบันเรียกว่าเข้าถึงประชาชนทุกหมู่เหล่า เหล่านี้เป็นลักษณะของพระมหากษัตริย์ การที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงรู้ประมาณนี้ยังสืบทอดมาจนถึงทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันนั่นเอง

ในพระสูตรชื่อ ราชสูตรระบุพระราชกิจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ไว้ ๓ ประการคือ

- ๑) มีหน้าที่รักษาหรืออารักขา
- ๒) หน้าที่ป้องกัน และ
- ๓) หน้าที่คุ้มครองที่เป็นธรรม

แม้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงปฏิบัติในภาระทั้ง ๓ นี้เช่นกัน พระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์ทั้ง ๓ ประการนี้คือพระราชกรณียกิจหลัก ซึ่งอาจมีเพิ่มเติมหรือปรับเปลี่ยนไปอย่างไรก็ได้แต่พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นทรงกำหนดเพิ่มเติมขึ้น เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งพระราชหฤทัยไว้ว่า “ตั้งใจจะอุปถัมภ์ ย่อยกวรวพุทธศาสนา ป้องกันขอบ
 ขันขบเสมา รักษาประชาชนแลมนตริ” หมายความว่ารัชกาลที่ ๑ ก็ยังมีพระราชดำริที่ดำรงอยู่ในเกณฑ์
 ข้างต้น แนวทางนี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในราชสูตรนั้น และเป็นการแสดงให้เห็น
 เห็นว่าก่อนที่สุโขทัยจะรับคติภษัตริย์พุทธเข้ามาคงจะต้องดูเหมือนกันว่าคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ที่
 ดีจะต้องประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง

ในสยามประเทศ อิทธิพลพราหมณ์อินเดียมีบทบาทมากเช่นเดียวกับพุทธศาสนาส่วนอีก
 อิทธิพลหนึ่งเป็นความเชื่อพื้นถิ่นหรือพื้นบ้าน ทั้ง ๓ ปัจจัยนี้จะผสมผสานกันเมื่อ ๓ ส่วนนี้ผสมกลมกลืนกัน
 แล้วจะกลายเป็นระบบความเชื่อเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ของสังคมไทย คือ พราหมณ์ พุทธ และพื้นถิ่น
 ของเราเอง ทางด้านพราหมณ์เป็นความเชื่อเรื่องอวตารของพระเป็นเจ้าของศาสนาพราหมณ์ เช่นเรียก
 พระรามาคิบัติคือการอวตารลงมาของพระวิษณุ หรือพระรามศวรบ้าง ส่วนด้านพระพุทธศาสนาก็
 เกิดความคิดและความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์จะทรงเป็นอะไรได้บ้าง ทรงเป็นเทพ หรือเป็นพระโพธิสัตว์ก็
 ได้ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า พระโพธิสัตว์จะลงมาเป็นพระจักรพรรดิก็ได้ เป็นพระมหากษัตริย์ก็
 ได้ บางครั้งพระโพธิสัตว์ก็ไปเสวยพระชาติเป็นพระอินทร์ถึง ๓๖ ครั้ง บางพระสูตรไปเป็นท้าวมหาพรหม ๗
 ครั้ง พระโพธิสัตว์เองเคยเสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ฤๅษี ดาบส มาก่อนหลายครั้งเช่นกัน ครั้นเป็น พระ
 โพธิสัตว์ ก็จะมุ่งให้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

สมัยสุโขทัย ในจารึกหลักที่ ๑ เป็นต้น มีคำว่า “พระขพุงผี” ซึ่งเป็นเทวดาสาคัญของพื้นถิ่นที่
 นับถือกันอย่างสูง แต่ถ้าหากเป็นเทวดาทางพระพุทธศาสนาก็จะต้องเป็นเหล่าเทวดาบนสวรรค์บ้าง ใน
 พรหมโลกบ้าง ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือเทวะตามคติของพระพุทธศาสนาซึ่งมี
 ๓ ประเภทคือสมมติเทพ หมายถึงพระมหากษัตริย์ถือเป็นเทวดาที่สมมติขึ้นให้เหมือนเป็นเทวะหรือที่
 เรียกว่า เป็นมนุษย์เทพ และรวมถึงพระราชเทวี พระราชโอรสธิดา ก็นับเป็นสมมติเทพด้วย ในรัชกาลพระ
 บาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชให้ทรงรวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ แสดงว่าตั้งแต่ หม่อมเจ้า
 ขึ้นไปเป็นสมมติเทพ เพราะเจ้าคือเทวดานั้นเอง ประเภทที่ ๒ อุปัตติเทพคือเทพแท้อยู่บนสวรรค์ เช่น พวก
 พระอินทร์ พระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์หรือว่าเทวดาอื่น ๆ เป็นอุปัตติเทพ ประเภทสุดท้ายคือวิ
 สุทธิเทพ คือเทพที่ทรงความบริสุทธิ์หมายถึงพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระชินาสพ พระปัจเจก
 พุทธ การจำแนกประเภทเทวดาไว้ ๓ ชนิดนี้ จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมเราจึงใช้ราชาศัพท์กับ ทั้งทาง
 สถาปนพระมหากษัตริย์ พระเจ้าแผ่นดินก็ใช้ราชาศัพท์ อุปัตติเทพเช่นพระอินทร์ พระพรหม พระอิศวร
 พระนารายณ์ ก็ใช้ราชาศัพท์ วิสุทธิเทพที่เรานับถือหรือให้ความยกย่อง ก็ใช้ราชาศัพท์เช่นกัน อาทิ สมเด็จ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งนี้เพราะเทวะหรือเทวดา เป็นสิ่งที่เราให้ความเคารพสักการะอย่างสูงนั่นเอง

ในประเทศไทยนับแต่สมัยสุโขทัยนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน
 และพระพุทธศาสนามีความใกล้ชิดกันมากกว่าก่อน ปราภฏข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของ
 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่ แต่สิ่งที่มีความสำคัญและมักจะไม่ค่อย
 กล่าวถึงกันคือวัฒนธรรมการปกครองในระบบกษัตริย์ของสุโขทัยนั้นเป็นการปกครองโดยมีมนุษย์ธรรม
 จารึกสุโขทัยหลักที่ ๓๘ วัดพระมหาธาตุวุดสระศรี พุทธศักราช ๑๙๔๐ ว่าพระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย

“จักใคร่ขัดพระราชสีมานี้ตั้งมนุษย์ธรรม (อย่าง) พระยารามราช” หมายความว่า กษัตริย์ในกรุงสุโขทัยทรง มุ่งปกครองบ้านเมืองและประชาชนอย่างมีมนุษย์ธรรมเช่นเดียวกับพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ความหมาย ของมนุษย์ธรรมซึ่งกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยต้องเอาพระทัยใส่คือไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินตามที่ไตรภูมิพระร่วง กล่าวไว้ว่า “รู้จักผิดแลชอบ แลรู้จักที่อันเป็นบาปแลบุญ แลรู้จักประโยชน์ในชั่วนี้ชั่วหน้า แลรู้จักกลัว แก่ บาปแลละอายแก่บาป รู้จักว่ายากกว่าง่าย แลรู้จักที่รักน้อง แลรู้จักเอ็นดูกรุณาต่อผู้เข็ญใจ แลรู้จักยำเกรง พ่อแม่ ผู้เฒ่าผู้แก่ สมณพราหมณาจารย์อันอยู่ในสิกขาบทของพระพุทธเจ้าทุกเมื่อ แลรู้จักคุณแก้ว ๓ ประการ” อันแสดงให้เห็นความผูกพันระหว่างกษัตริย์ในฐานะของบิดาบุตร ในการสอนให้ประชาชน ทำความดี ให้ รู้จักบาปบุญคุณโทษและศีลธรรมอื่นๆ ลักษณะของสังคมได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเช่นนี้ยังปรากฏ ในดินแดนล้านนาและบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย

ต่อมา สถาบันพระมหากษัตริย์สุโขทัยในยุคกลางและปลายสังเกตได้ว่าพระมหากษัตริย์ สุโขทัยนับตั้งแต่พระมหาธรรมราชาลิไทย ทุกพระองค์ทรงเป็นธรรมราชาเป็นพระมหากษัตริย์ที่ไม่ใช้ อาชญาและอาวุธในการปกครอง ซึ่งเป็น **ทฤษฎีธรรมราชา** ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกว่าพระจักรพรรดิที่ ถือธรรมทรงธรรมดีแล้วก็เป็นธรรมราชา ไม่ใช่อาชญาหรืออาวุธแต่ปกครองโดยธรรมใช้ธรรมเป็นที่ตั้ง พ่อขุนรามคำแหงมหาราชประทับบนพระแท่นมิ่งคติลาบาตรแล้วอบรมขุนนางและประชาชน ซึ่งต่อมา พระยาลิไทก็ทรงปฏิบัติอย่างเดียวกันดังปรากฏในจารึกสุโขทัยหลายหลัก สิ่งนี้เป็นทฤษฎีบำเพ็ญธรรม ราชอาสน์เส้นทางของพระโพธิสัตว์เพื่อที่ต่อไปจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล ธรรมราชาที่แปลว่า ผู้ถือ ธรรม หรือทรงธรรม หมายถึงพระพุทธเจ้า

พระเจ้าลิไทท่านก็ต้องผ่านขั้นตอนเป็นพระมหาสมมติราชา ก่อน หมายถึงว่าราชกุมารหรือ มหาชนสมมติตั้งพระองค์ขึ้นให้เป็นผู้ปกครองเป็นประมุข ในคัมภีร์พุทธศาสนารวมถึงไตรภูมิของ พระเจ้าลิไทแห่งกรุงสุโขทัย และในพระธรรมศาสตร์ของกฎหมายตราสามดวง เมื่อกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ ของชาวเราทั้งหลายเมื่อต้นกลบว่าได้รับอภิเษกด้วยพระนาม ๓ อย่างคือ “มหาสมมติราชา” ประชาชน ทั้งหลายยอมตั้งท่านให้เป็นใหญ่ คือเป็นประมุขและ “ขัตติยะ” เพราะคนทั้งหลายให้ท่านแบ่งปันไร่นาข้าว น้ำแก่คนทั้งหลาย ส่วนคำว่า “ราชา” เพราะพระโพธิสัตว์ถูกเนื้อพึงใจคนทั้งหลาย (ปกครองโดยธรรม) แล้วก็พัฒนาขัตติยะขึ้นเป็นวรรณะตามอย่างพราหมณ์ฮินดูคือวรรณะกษัตริย์ เป็นผู้ปกครองและนักรบ อนึ่ง คำว่าขัตติยะยังแปลว่าเขต แล้วกลายเป็นเกษตรคือผู้มีอำนาจเหนือที่ดิน จึงเป็นพระเจ้าแผ่นดิน จัดการแบ่งปันที่ดินไร่นาให้ราษฎรซึ่งสังคมไทยทั้งสมัยอยุธยาและกรุงเทพฯ ล้วนกำหนดขึ้นเป็นระบบศักดินา กำหนดที่ดินให้ราษฎรทุกชั้นซึ่งนับเป็นการปฏิบัติตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ซึ่งกล่าวมาแล้ว ข้างต้นอย่างแท้จริง แม้ในกิจการพระพุทธศาสนาตั้งแต่โบราณมาทุกยุคสมัย ก็มีกัลปนาอุทิศที่ดินไร่นาให้ เป็นนาสัตนาสงฆ์ขึ้นอย่างแพร่หลาย ส่วนคำว่าราชาหมายความว่าคนที่ราษฎรพึงพอใจยินดี ปกครอง ด้วยธรรม แม้แต่ในจารึกพระยาลิไทก็บอกว่าข้าบตีไม่เข้าไมตีใครจะทำผิด มีโทษเท่าไรก็ปล่อยหมด คือ ปกครองอย่างธรรมราชา หรือธรรมราช ไม่ใช่อาชญาและอาวุธ จนท้ายที่สุดก็จะทรงบำเพ็ญเป็นมหาธรรม ราชาเพื่อบรรลุพระโพธิสัตว์ และเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลดังในจารึกสุโขทัยหลักที่ ๖ ของพระเจ้าลิไท

พระมหากษัตริย์ตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่าสมมติเทพหมายถึงความถึงพระมหากษัตริย์ พระราชเทวี พระราชโอรสธิดา และมีหน้าที่อันเป็นพระราชภาระ ๓ ประการ ดังในราชสูตรซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อนำมาปรับใช้ในสุโขทัยจะสังเกตเห็นว่ามีเงื่อนไขเพิ่มขึ้นคือกษัตริย์หรือพระยาในสุโขทัยเหล่านี้จะต้องรู้หลัก รัฐบาล รัฐธรรมต้องเป็นผู้ที่ฉลาดทรงพระสติปัญญา ในจารึกสุโขทัยยุคหลังบันทึกว่า ให้กษัตริย์มีมนุษยธรรมดังพระยารามราชคือหมายความว่าให้เป็นที่พอขุนรามคำแหงมหาราชทรงกำหนดไว้ ก็แสดงว่าแนวคิดนี้ยังปฏิบัติสืบต่อกันตลอดมา และมีเป้าหมายเป็นธรรมราชา หรือมหาธรรมราชา เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นพระโพธิสัตว์และพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

เมื่อถึงสมัยอยุธยา ประวัติศาสตร์ที่บันทึกไว้สะท้อนว่ามีลักษณะของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่แปลกกว่าในสมัยสุโขทัย กล่าว คือ พระมหากษัตริย์มุ่งหมายเป็น**ดุจพระพุทธเจ้า** เมื่อจะเอ่ยถึงพระมหากษัตริย์ก็จะเรียกว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ในเอกสารเก่าต่างๆ เรียกอย่างนี้เสมอ พระพุทธเจ้าเป็นลักษณะเด่นของสังคมอยุธยาซึ่งแตกต่างจากสุโขทัย การทำพุทธาภิเษกสร้างรูปเคารพสักการะแทนพระพุทธเจ้ากันด้วยอิฐ หิน ดิน ทราย ปูน เหล็ก มีให้เห็นกันอยู่ทั่วไป ดังนั้น สมัยอยุธยาอาจจะมีพิธีทำนองพุทธาภิเษกรวมอยู่ในราชาภิเษกให้พระมหากษัตริย์เป็นดุจพระพุทธเจ้าก็ย่อมเป็นไปได้อย่างยิ่ง

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือคำว่าพระพุทธเจ้าอยู่หัวปรากฏมาตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองแล้ว ในพงศาวดารระบุพระนามว่า**พระรามาริบัติศรีสุนทรบรมพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว** พระราชโอรสของกษัตริย์ของอยุธยาที่องค์สำคัญ ๆ ก็เรียกว่า **หน่อพระพุทธเจ้า** ก็แปลว่า โอรสของพระพุทธเจ้า หรือ **หน่อพุทธางกูรเจ้า** คำรับคำขานอย่างที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ว่า **ข้าพระพุทธเจ้า** หรือ **พระพุทธเจ้าข้า** แสดงให้เห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระพุทธเจ้า หรือดุจพระพุทธเจ้ามาโดยตลอดไม่ได้มีเปลี่ยนแปลงเลย นอกจากนี้ยังมีถ้อยคำบางอย่างเช่นคำว่าพระกรุณาอย่างนี้ที่ใช้กันมากในเอกสาร ก็เป็นคำที่ใช้กับพระพุทธเจ้า แม้แต่คำว่า**พระราชสมภารเจ้า พระบรมโพธิสมภาร** ก็ใช้กับพระพุทธเจ้า คำว่าสิ้นพระชนม์เอกสารอยุธยาใช้นานฤพาน ส่วนสุโขทัยนั้นใช้คำว่าสวรรคาลัย ฉะนั้น ถ้ายกพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ให้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วต้องใช้นิพพาน

ในพงศาวดารยังมีคำใช้อีกว่า**พระพุทธเจ้าหลวง** ซึ่งใช้เรียกมาตั้งแต่ สมัยอยุธยา ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ซึ่งแต่งครั้งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเรียกรัชกาลของสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชว่าสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงและคำนี้ใช้สุดท้ายคือในรัชกาลที่ ๕ คนทั่วไปยังนิยมเรียก พระพุทธเจ้าหลวงอยู่ ที่สำคัญที่เมื่อดูเรื่องการจัดเจ้าประเทศราชในอดีตไม่ว่าจะเป็นการตั้งเจ้าเชียงใหม่ เจ้าหลวงพระบาง เจ้าเวียงจันทน์ เจ้าจำปาศักดิ์ ตลอดไปจนถึงเจ้าเขมรก็ดี ไทยไม่เคยให้คำว่าพระพุทธเจ้าอยู่หัว แก่ใครเลย ดังเช่นตั้งพระเจ้ากรุงกัมพูชาในรัชกาลที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๗ แม้จะพระราชทานให้เป็น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ก็เพียง “พระบาทสมเด็จพระราชโองการพระนารายณ์ราชาธิราชรามาริบัติ” ไม่ได้ใช้คำว่า “พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว” นั้นหมายถึงว่าไทยสงวนไว้ว่าพระเจ้าแผ่นดินก็คือพระพุทธเจ้าของเรา ที่ต้องเคารพสักการะ แต่มีใช้เพราะทรงเป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ทรงปฏิบัติทุกประการเพื่อคนอื่น เพื่อให้ประชาชนพ้นจากทุกข์นั่นเอง

หากย้อนไปดูในสมัยอยุธยา ในรัชกาลของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจะพบว่าเทพดาของพราหมณ์ไม่ว่าจะเป็น พระอิศวร พระวิษณุ พระพรหม และเทพดางค์อื่น ๆ อีก ๘ องค์ รวม ๑๑ องค์ เรียกว่า เอกาทศเทพ รวมกันเป็นพระองค์ท่าน พระนามของพระองค์ที่ปรากฏในกถุณนเทียรบาล คือ “สมเด็จพระเจ้ารามาริบัติบรมไตรโลกนาถ มหามงกุฎมุนิวชิสุทธิสุริยวงษองค์พุทธธางกูรบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงทศพิธราชธรรม” ซึ่งก็ยังคงมีความหมายถึงพระพุทธเจ้าอยู่เช่นเดิม

ในการราชาภิเษกพราหมณ์ได้อัญเชิญเทพ ๑๑ องค์มาขึ้นองค์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสร็จแล้วเทพทั้ง ๑๑ องค์ที่ขึ้นสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถก็มาขึ้นให้พระองค์เป็นพระศรีสรรเพชญ์พุทธเจ้าในลิลิตยวนพ่ายระบุว่า “กฤษณนั้น บั้นพรหมพิชฌุ อิศวอรอดุลเดช เหตุบพิตรคิดกรุณาประชาราษฎร์ อยยวงษพินาศทั้งมูล สุธัญญาพสบสิ่ง ธจึงแกลั้งแสงสรวย รวยเอาอชฌามูรดิมาศิร ด้วยบพิตรเสร็จ ก็เสด็จมาอุบัติในกระษัตริ”

จึงเห็นได้ชัดเจนว่า กษัตริย์อยุธยาทรงเป็นทั้งสมมติเทพ อุบัติเทพและวิสุทธิเทพ รวมอยู่ในพระองค์เดียวกัน การเป็นพระศรีสรรเพชญ์จึงกลายเป็นเครื่องพิสูจน์ว่ากษัตริย์อยุธยานั้นเป็นพระเจ้าอยู่หัว เป็นพระพุทธเจ้าอยู่หัวหรือจุดพระพุทธเจ้าอยู่หัวจะเป็นพระองค์ที่ทรงทศพิธราชธรรม แม้แต่ในรัชกาลสมเด็จพระอินทราชาธิราช ซึ่งเป็นพระอัยกาธิราชของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อปี พ.ศ. ๑๙๕๘ มีจารึกลานทองที่พระบรมธาตุเมืองพิจิตรเก่า เรียกสมเด็จพระอินทราชาธิราชว่า “พระศรีสรรเพชญ์” เช่นกัน ซึ่งหมายถึงว่าทรงเป็นพระพุทธเจ้าอยู่หัวโดยไม่ต้องสงสัยอย่างหนึ่งห่างมาอีก ๑๕๐ ปีตั้งแต่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถมาจนถึงสมเด็จพระเอกาทศรถก็เช่นเดียวกันอีกดังเช่นพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด) ระบุพระนามถวายตอนปราบดาภิเษกเสวยราชสมบัติของสมเด็จพระเอกาทศรถไว้ว่า “พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอิศวรบรมนาถบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว...ทรงพระนามพระศรีสรรเพชญ์...วิศาลวิสุทธิอุดม เทพสมบุรณ์ในพระองค์บมีชาติ อาทิจคือพระพรหม พระพิชฌุ พระอิศวร พระพายุ พระพรุณพระเพลิง พระยม พระไพศพ พระอินทร์ พระจันทร์ พระอาทิตย์” ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จารึกวัดจุฬามณีก็เอ่ยพระนามว่า “พระศรีสรรเพชญ์สมเด็จพระรามาริบัติ” และในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเช่นกันที่เอกสารเรื่องราวโชวาทชาดก ซึ่งสมเด็จพระพุทธ โฆษาจารย์ วัดเดิมได้แปลและเรียบเรียงถวายพระองค์ก็ระบุชัดเจนว่าประชาราษฎร์ทั้งหลายทั้งปวงนั้น สักการบูชาสมเด็จพระบรมกษัตริยาธิราชเจ้าจุดสักการบูชาซึ่งสมเด็จพระสรรเพชญ์พระพุทธเจ้า นอกจากนี้ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับฟานฟลิต ซึ่งเขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๘๓ ก็ระบุว่า คนอยุธยาไม่มีการเอ่ยขานพระนามพระเจ้าแผ่นดินสยามด้วยถ้อยคำอื่นใดที่ด้อยกว่าพระนามของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าพระมหากษัตริย์ของอยุธยาทรงสถานะเสมือนพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

สถาบันพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ที่คนมักสรุปความว่า เป็นเทวราชาอย่างขอมเขมรนั้น จึงไม่อาจเรียกเช่นนั้นได้เลย สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ทรงประกาศพระองค์ไว้โดยแจ่มชัดในพระราชกำหนดเกล้า มาตรา ๕๐ ของกฎหมายตราสามดวงว่าพระองค์ท่านเป็น “สมมุติเทวดา” ตรงกับสมมุติเทพในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และตรงกับไตรภูมิภคของพระเจ้าลิไทยด้วย ไม่มีเรียกกษัตริย์ไทยว่าเป็นเทวราชาหรือเทวราชา ตามนัยอย่างขอมเขมร

ไทยมิได้ถือพราหมณ์ฮินดูหรือพุทธศาสนานิกายมหายานเป็นหลักเป็นประธานของประเทศ มีที่จะกล่าวได้ก็เพียงว่า เปลือกนอกดูจะมีคติพราหมณ์และพื้นถิ่นดั้งเดิมของไทยเราผสมผสานปะปนกันอยู่บ้าง เช่น พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมือง พระกาฬชัยศรี พระสยามเทวาธิราช ลัทธิบูชาบรรพบุรุษ เทวดารักษาบ้านเรือนหรือที่ดิน ส่วนแก่นแท้เนื้อในย่อมถือคติพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายเถรวาทหรือพระรัตนตรัยเป็นสรณะสูงสุด พระมหากษัตริย์เป็นคฤพระพุทธรูปเจ้าหรือธรรมราชาต้องทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม ต้องมีจักรวรรดิสุตราชสังคหวัตถุ ๔ ไว้เป็นหลักและดำรงพระราชจรรยาอื่น ๆ อีกมากประการ และต้องถือศีล ๕ เป็นพื้น นอกจากนี้ยังมีการทักทวนพระราชอำนาจได้อีกด้วย ดังที่ปรากฏในกฎมณเฑียรบาลมาตรา ๑๐๖ ว่า “อนึ่งพระเจ้าอยู่หัว ดำรัสตรัสด้วยกิจราชการคดีถ้อยความประการใดๆ ต้องกฎหมายประเพณีเป็นยุติธรรมแล้ว ให้กระทำตาม ถ้าหามีขอบจงอาจพิศุทธทักทวน ครั้ง ๑, ๒, ๓ ครั้ง ถ้าหมีฟังให้จงดีไว้อย่าเพื่อส่งไปให้ทูลในที่ระโหฐาน ถ้าหมีฟังจึงให้กระทำตาม ถ้าผู้ใดมิได้กระทำตามพระอัยการตั้งนี้ ท่านว่าผู้นั้นเลมิดพระราชอาญา”

หมายความว่าเสนาบดีต้องทักทวนครั้งที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ทักทวน ๓ ครั้ง ถ้าท่านยังไม่โปรดอะไรก็ให้คงไปก่อนอย่าเพิ่งดำเนินไปตามที่พระองค์ท่านสั่งแล้วก็ให้หาทางไปกราบบังคมทูลในที่ระโหฐาน ในกฎหมายกระบดศึกเช่นกัน มีความว่า “...ถ้าอัครมหาเสนาธิบดีแลสมุหมนตรีปลุกษาโทษจะลงทัณฑ์กัมผู้ผิด และประสาตราวงวันสิ่งใด แก่ผู้มีความชอบด้วยพระราชบัญญัตินี้แล้ว แลพระมหากษัตริราชเจ้า มิได้บัญชา ถ้าทรงพระกรุณาตรัสประการใดเปนประสิทธิ ถ้ามิได้ตั้งด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย ก็ให้อัครมหาเสนาธิบดีมุขมนตรี เอาชีวิตรแลกความชอบไว้ในแผ่นดิน ให้เอารับสั่งนั้นบังคมทูลพระเจ้าอยู่หัวถึง ๓ ครั้งก่อน ถ้ายังหมีบัญชาอีกเล่า จึงให้พระญาติพระวงศ์พระอัครมหาเสนาธิบดี บังคมทูลในที่ระโหฐาน ถ้ายังหมีบัญชา จึงให้พระสังฆราชถวายพระพร ถ้ายังหมีทรงพระกรุณา จึงให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาไว้”

เห็นได้ชัดว่าสามารถทักทวนพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ได้ ๓ ครั้ง ถ้าไม่โปรดไม่ได้บัญชาอะไรก็ต้องให้พระญาติพระวงศ์และพระอัครมหาเสนาธิบดีไปทูลอีก ทักทวนครั้งที่ ๓ จะเป็นหน้าที่ของพระสังฆราช หรือพระสงฆ์พระราชาคณะ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ สิ่งสำคัญคือพระปฐมบรมราชโองการในรัชกาลที่ ๑ ความว่า

“พรรณพฤษชาลธิ แลสิ่งของในแผ่นดินทั่วเขตพระนคร ซึ่งหาผู้หวงแหนมิได้นั้น ตามแต่สมณชีพราหมณาจารย์ราษฎรปรารถนาเถิด”

ซึ่งเป็นสัญญาประชาคมคือการให้เสรีภาพในทรัพย์สินว่าหากไม่มีใครหวงแหน ประชาชนก็สามารถใช้ประโยชน์ได้ นี่คือพระราชกรณียกิจของพระองค์ในการอุปถัมภ์ประชาชน ส่วนการบำรุงพุทธศาสนาก็มีความจำเป็นเพราะว่าศาสนจักรต้องคู่กับราชอาณาจักร ทรงเป็นต้นแบบให้เจ้านาย ขุนนาง และ ประชาชน สมทานศีล ๕ ศีล ๘ ในวันพระ ฟังพระไตรปิฎก สนับสนุนให้ภิกษุสะดวกสบาย ในคันถุระ วิปัสสนาธุระ และปราบปรามอลัชชีในพระศาสนา

ครั้งเข้าสู่ยุคสยามใหม่ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมาสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่แต่ปรับเปลี่ยนเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วมาโดยตลอด รัชกาลที่ ๔ ทรงรู้ว่ากระแสโลกช่วงนั้นเป็นประชาธิปไตยแล้วหลายประเทศในยุโรปและอเมริกา เมื่อทรงขึ้นเสวยราชย์ ทรงประกาศต่อพระสหาย

ชาวต่างชาติหลายคนว่า ทรงต้องการให้การปกครองเป็นแบบ Limited monarchy หรือปัจจุบันอาจแปลว่าพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญหรือภายใต้กฎหมายแบบอังกฤษ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงทดลองปฏิบัติในเรื่องการใช้พระราชอำนาจการปกครองแบบอังกฤษที่พระเจ้าแผ่นดินจำกัดพระราชอำนาจของพระองค์ก็ คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างอังกฤษในยุคของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย รัชกาลที่ ๔ โปรดให้มีการกระจายอำนาจ เช่นเมื่อก่อนบ้านเมืองเราปกครองด้วยระบบจตุสดมภ์ สมุหนายกรับผิดชอบทางหัวเมืองฝ่ายเหนือสมุหพระกลาโหมดูแลทางหัวเมืองปักษ์ใต้ เจ้าพระยาพระคลังดูแลหัวเมืองทางภาคกลาง เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ทรงตั้งสมเด็จพระยาองค์ใหญ่ คือ สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ให้รับผิดชอบทั่วทั้งพระราชอาณาจักรเป็นแบบนายกรัฐมนตรีอังกฤษแล้วให้สมเด็จพระยาองค์น้อย คือ สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ มีอำนาจสิทธิขาดในพระนคร ลักษณะเหมือนนายเทศมนตรีนครลอนดอนแบบอังกฤษเช่นกัน จะเห็นได้ว่าเป็นการกระจายพระราชอำนาจไม่ได้รวมศูนย์กลางไว้ที่พระมหากษัตริย์อย่างก่อน แม้แต่ในสังฆมณฑลเมื่อก่อนก็มีสมเด็จพระสังฆราชใหญ่ปกครองวัดทางฝ่ายเหนือ พระสังฆราชรองหรืออนุสังฆราชคือสมเด็จพระวันรัตปกครองวัดทางปักษ์ใต้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสทรงปกครองดูแลพระสงฆ์ทั่วทั้งพระราชอาณาจักร ดูแลคล้ายกับสังฆราชแห่งแคนเตอเบอรีของอังกฤษ จึงเป็นต้นเหตุของอำนาจหน้าที่ในคำว่า “สังฆปริณายก” ที่ยังใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ส่วนในระบบราชการนั้น ทรงตั้งคณะเสนาบดีขึ้นเพื่อทำงาน โดยทรงมอบหมายอำนาจให้ด้วย ทรงเห็นว่าพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวไม่อาจจะปกครองประเทศให้เป็นไปด้วยดีได้และพระราชอำนาจก็ได้ยิ่งใหญ่ไปกว่าความสุขส่วนรวมของประชาชน ทรงปกป้องไม่ให้มีการกดขี่ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรมสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือในพระบรมนามาภิไธยของพระองค์นั้น มีสร้อยว่า “มหาชนนิกรสโมสรสมมติ” ต่างกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์อื่นๆสร้อยพระบรมนามาภิไธยนี้แปลว่ามหาชนสมมติแต่งตั้งยินยอมให้พระองค์ท่านขึ้นเป็นกษัตริย์ของพวกเขาและอีกนัยหนึ่ง หมายถึงทรงรับรู้อำนาจของมหาชน ฉะนั้นจึงเท่ากับย้อนไปสู่แนวคิดพระมหาสมมติอย่างเก่าตามคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา หรือพระธรรมศาสตร์ ในกฎหมายตราสามดวง คือพระมหาสมมตินั้นเป็นผู้ที่ประชาชนเลือกขึ้นมาปกครอง และยังสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยทั่วไปอีกด้วย ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ ทรงใช้ว่า “อเนกนิกรสโมสรสมมติ” ซึ่งเป็นคติตามรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยมากขึ้นไปอีก

สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยไม่ได้ทวนกระแสสังคมโลก รัชกาลที่ ๔ ทรงเริ่มปรับปรุงพระองค์ ครั้นรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ก็ทรงปรับในแนวทางให้เป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น อาจเรียกได้ว่า เป็นความพัฒนาของสถาบันกษัตริย์ หากจะมองย้อนกลับไปสมัยอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถสถาบันพระมหากษัตริย์เองก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง เพราะว่าพระองค์ท่านไปผนวกรัฐสุโขทัยเข้ามา รัฐสุโขทัยนั้นก็มีความเก่ามากหลายพระองค์ พระราชมารดาพระองค์ท่านก็เป็นเจ้านายสายสุโขทัยพระองค์หนึ่งด้วย ฉะนั้นราชสำนักของพระองค์จึงต้องปรับปรุงใหม่ มีกำหนดตำแหน่งศักดิ์ที่สำคัญเช่น สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง พระพุทธเจ้า พระอนุชาธิราช และพระมหา

อุปราช ตลอดจนเจ้านายชั้นต่างๆซึ่งไม่เคยทำมาแต่ก่อน ทั้งพระองค์เองต้องเสด็จไปประทับที่พิษณุโลก ทรงมีราชสำนักของพระราชโอรสอยู่อยุธยาอีกด้วย เท่ากับเป็น ๒ เมืองหลวง ดังนั้นจึงต้องทรงออกกฎหมายเตียรบาลและพระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนและนาทหารหัวเมือง จัดระเบียบที่เหมาะสมขึ้นเพื่อความเรียบร้อยและมั่นคงของประเทศ สถาบันกษัตริย์และพระพุทธศาสนา

ครั้นมาถึงรัชกาลปัจจุบัน พระราชกรณียกิจอเนกประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นที่ปรากฏชัดเจนที่สุดว่าทรงปฏิบัติเพื่อประชาชน ในที่นี้จะเห็นได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีการปรับปรุงใหญ่เชิงปฏิรูป กล่าวคือพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ทรงช่วยเหลือช่วยประชาชนหรือสังคมในวงกว้างอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนโดยเฉพาะอย่างเจ้านายฝ่ายใน นับตั้งแต่สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าหลานเธอ ทุกพระองค์ ซึ่งในสมัยก่อนฝ่ายในไม่ได้ออกมาปฏิบัติพระราชกรณียกิจหรือกิจน้อยใหญ่ต่อประชาชนเช่นนี้ จะมีบ้างในรัชกาลที่ ๕ แต่ไม่มากมายเหมือนเช่นในรัชกาลปัจจุบัน

ในยุคเปลี่ยนผ่านมาจนปัจจุบัน แม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนผ่านไป หรือมีการเปลี่ยนแปลงแผ่นดินอย่างใดก็ดี จะมีการเปลี่ยนราชวงศ์ก็ดี แนวคิดระบบการปกครองแบบกษัตริย์ที่เคยมีมานั้นก็หาได้เปลี่ยนไปด้วยไม่ แต่กลับแสดงให้เห็นว่าคนไทยมีความผูกพันแนบแน่นกับองค์พระมหากษัตริย์ ในระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจผ่านกระบวนการ ๓ องค์กร คือนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ซึ่ง เสมือนผู้แบ่งเบาหรือรับสนองพระราชภาระของพระองค์ แต่พระมหากษัตริย์ก็ยังทรงมีพระมหากรุณาพระราชทานพระบรมราโชวาทสั่งสอน ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกที่ควร ให้มีศีลธรรม กำกับ ทั้งทรงปฏิบัติพระองค์ให้เป็นแบบอย่าง ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเช่นนี้คนไทยจึงมี คำเอ๋ยพระนามพระมหากษัตริย์หลายคำที่บ่งบอกพระราชฐานะอาทิ พระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าอยู่หัวเจ้าชีวิต คำทั้ง ๓ นี้มีนัยยะที่สามารถอธิบายได้คือ

พระเจ้าแผ่นดินหรือพระมหากษัตริย์ มีความหมายถึงผู้ปกครอง ผู้ปกป้องที่เป็นเจ้าของแผ่นดิน ผู้นำที่มีสิทธิขาดในกิจการของแผ่นดินและสามารถพระราชทานที่ดินให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้ แต่ในสังคมไทยพระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชกรณียกิจเพิ่มต่างออกไปคือ ทรงบำรุงรักษาแผ่นดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ที่ดินในพระราชอาณาเขตของพระองค์ให้เกิดประโยชน์เช่นทำการเพาะปลูกให้ได้ผล ตลอดจนเอาพระราชหฤทัยใส่ในการบำรุงแผ่นดินให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นนิจดังที่ปรากฏเป็นโครงการพระราชดำริต่างๆ ในปัจจุบันนี้และเป็นที่ยอมรับในสากลว่า พระเจ้าแผ่นดินไทยทรงงานหนักที่สุดในโลกและทรงรักประชาชนของพระองค์อย่างแท้จริง

พระเจ้าอยู่หัว หรือพระพุทธเจ้าอยู่หัว เป็นคำเรียกพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระคุณบริสุทธิ์ประเสริฐสูงสุดดุจพระพุทธเจ้าด้วยความเคารพสักการะและเทิดทูนอย่างสูงสุด นับเป็นยอดของมงคลทั้งปวง พระเจ้าอยู่หัวหรือพระพุทธเจ้าอยู่หัวหมายถึงการยอมรับพระราชฐานะที่เด่นชัดของพระเจ้าแผ่นดินว่าทรงเป็นองค์พระพุทธเจ้า ดังนั้น สิ่งของต่างๆที่พระราชทานเช่น เครื่องราชอิสริยาภรณ์ พิธีกรรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยพระบรมราชโองการ และการได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท หรือแม้เพียงได้เห็นองค์พระเจ้าอยู่หัวจึงล้วนแต่เป็นสิริมงคลอันอุดมทั้งสิ้น

เจ้าชีวิต เป็นคำเรียกพระเจ้าแผ่นดินที่แสดงพระราชอำนาจเหนือชีวิตคนทั้งปวงที่อยู่ในพระราชอาณาเขต คำนี้อาจหมายถึงพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงสิทธิ์โดยธรรมในการสร้างหรือทำลายชีวิตใดชีวิตหนึ่งหรือชุบชีวิตให้ฟื้นความทุกข์ยากก็เป็นได้ ดังเช่นการทำให้ชีวิตตกไปหรือการพระราชทานอภัยโทษ แต่สังคมไทยปัจจุบันนั้น คำว่าเจ้าชีวิตมีความหมายถึงพระเจ้าแผ่นดินผู้พระราชทานกำเนิดแนวคิดโครงการต่างๆ ให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข พระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงใช้พระราชอำนาจล่วงเกินขอบเขตแห่งราชনীติธรรม คือทรงมีธรรมะเป็นองค์ประกอบในการตัดสินวินิจฉัยเรื่องทั้งปวง เช่นเดียวกันผู้อยู่ใต้พระบรมโพธิสมภาร คือประชาชนเรียกแทนตนเองว่า “ข้าพระพุทธเจ้า” ซึ่งมีความหมายลึกซึ้งว่า พระเจ้าแผ่นดินนั้นเป็นเสมือนหนึ่งพระพุทธเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทุกคนนั้นต่างได้พึ่งพระบารมีอยู่เป็นนิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว สถาบันพระมหากษัตริย์ในบริบทของสังคมไทยมีรากฐานที่ยาวนานและสมควรภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง พระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ที่ทรงสถาปนาอาณาจักรขึ้นก็ดี พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงทำสงครามก็ดี ที่ทรงอุปถัมภ์ค้ำชูพระศาสนาก็ดี หรือที่ทรงบำรุงศิลปวัฒนธรรมก็ดี ล้วนเป็นพระราชากรณียกิจเพื่อพสกนิกรทั้งสิ้น โดยเฉพาะในรัชกาลปัจจุบันนี้ คงไม่มีพระราชพระองค์ใดในโลกเทียบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ พระราชวังที่ประทับก็เป็นเสมือนโรงทดลองทางการเกษตร เพื่อพสกนิกรของพระองค์จะได้ย่นระยะเวลาในการทำงานให้น้อยลง

การบูชาพระเจ้าอยู่หัวไม่ว่าจะด้วยกาย วาจา ใจ จึงล้วนเป็นสิ่งอันอุดมด้วยมงคลทั้งสิ้น และคนไทยทั้งปวงต้องระลึกอยู่เสมอว่า

พระมหากษัตริย์ และพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงปฏิบัตินั้น เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าทรงปฏิบัติเพื่อพสกนิกรของพระองค์ เฉพาะโครงการตามพระราชดำริ และโครงการตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียวกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ จึงเห็นได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับวิถีของโลกาภิวัตน์เสมอมา

ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์สำหรับคนไทยนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด และไม่มีทางที่ประเทศไทยจะดำรงอยู่โดยไม่มีสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันพระมหากษัตริย์ยังเป็นสถาบันที่ประชาชนให้ความเคารพสักการะนับถือด้วยความจงรักภักดีอย่างไม่เสื่อมคลาย เป็นศูนย์กลางของความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ เช่นเดียวกับที่เคยปฏิบัติมาแต่ครั้งอดีต เพราะถือว่าสถาบันกษัตริย์ พระพุทธศาสนาและประชาชนเป็นหนึ่งเดียวกันไม่เคยแยกออกจากกันและไม่ว่าเวลาจะเคลื่อนไปนานเท่าใดก็ตาม “พระราชาก็ยังเป็นกำลังของคนทุกข์ยาก” อยู่ไม่เสื่อมคลาย

๒. คุณธรรมประจำองค์พระมหากษัตริย์

มักกล่าวกันว่าพระเจ้าแผ่นดินทรงคุณธรรมหลักคือทศพิธราชธรรมเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจคลาดเคลื่อน เพราะทศพิธราชธรรม เป็นธรรมะ ๑๐ ประการที่ทรงปฏิบัติเพื่อบำรุงพระองค์เองเป็นหลัก แต่ยังมีธรรมะอีกหลายหมวดที่ทรงปฏิบัติดำเนินตามเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย ได้แก่ ๑. ว่าด้วยขัตติยวิสัย ๗ ประการ ตามคัมภีร์ราชินิตินั้นว่า ผู้เป็นกษัตริย์มีขัตติยวิสัย ๗ ประการคือ

๑. พระอัครมาไศรยชอบปกครองขัตติยธรรมนิยมให้ถาวร
๒. มีอำมาตย์ข้าราชการคอยกระทำกิจตามพระราชประสงค์
๓. ตั้งตำแหน่งเสนาบดีให้รักษาการบ้านเมืองตามหน้าที่
๔. บำรุงตกแต่งเมืองให้มั่นคงแข็งแรง
๕. ลงพระราชอาญาผู้ผิดโดยสมควรแก่โทษ
๖. ประมวลของส่วยต่างๆ ให้คลังแลยุ้งฉางของหลวงเต็มอยู่ไม่สิ้นไปโดยง่าย
๗. เปนไมตรีกับกระษัตริย์เมืองอื่น

รวมขัตติยวิไลของกระษัตริย์ ๗ ประการ

๒. ว่าด้วยพระกำลังพระมหากษัตริย์ ๕ ประการ

กล่าวตามจัดตาราที่สนิบัติต เตสคุณชาตกันนั้นว่า พระกำลังแห่งพระมหากษัตริย์ ๕ ประการคือ

๑. กำลังแห่งพระพาวหา
๒. กำลังพระราชทรัพย์
๓. กำลังแห่งพลเสนา
๔. กำลังสันตติ ซึ่งสืบเชื้อพระวงศ์แห่งกระษัตริย์อันประเสริฐ
๕. กำลังพระปัญญา

รวมเป็นพระกำลัง ๕ ประการ

๓. ว่าด้วยลักษณะธรรม ๘ ประการ ที่พระมหากษัตริย์ทรงประพฤติ

ในสุวรรณสามชาตกันนั้นกล่าวว่า ธรรม ๘ ประการที่พระมหากษัตริย์ทรงประพฤตินั้น คือ

๑. ทรงปฏิบัติเคารพในพระราชบิดาพระราชมารดา
๒. ทรงปฏิบัติด้วยดีในพระมเหสี พระราชบุตร พระราชธิดา แลนางสนมทั้งปวง
๓. ทรงประพฤติด้วยดีในพระราชวงศ์แลเสนามาตย์ราชมนตรีทั้งปวง
๔. ทรงประพฤติด้วยดีในขุนพลแลนายทัพนายกองพลทหารช้างม้าทั่วไป
๕. ทรงประพฤติด้วยดีต่อราษฎรประชาชนในจำพวกบ้านน้อยบ้านใหญ่
๖. ทรงประพฤติด้วยดีต่อประเทศบ้านเมืองแลชาวชนบทบ้านนอก
๗. ทรงปฏิบัตินับถือในสมณชีพราหมณ์ทั้งหลาย
๘. ทรงประพฤติพระราชทานอภัยแก่สัตว์เนืองนให้พ้นความเบียดเบียน

รวมเป็นราชธรรม ๘ ประการ

๔. ว่าด้วยลักษณะจักรวรรดิธรรม ๑๒ ประการ

๑. อนุโตชนสมิ พลกายสมิ ควรอนุเคราะห์คนในราชสำนัก และคนภายนอก ให้มีความสุข ไม่ปล่อยปละละเลย
๒. ขตติเยสุ ควรผูกไมตรีกับประเทศอื่น
๓. อนุยุนเตสุ ควรอนุเคราะห์พระราชวงศานุวงศ์
๔. พรพราหมณคหบดีเกสุ ควรเกื้อกูลพราหมณ์ คหบดี และคฤหบดีชน คือเกื้อกูลพราหมณ์และผู้ที่อยู่ในเมือง

๕. เนคมขานปเทศุ ควرونุเคราะห์ประชาชนในชนบท
๖. สมณพราหมณเสสุ ควرونุเคราะห์สมณพราหมณ์ผู้มีศีล
๗. มิคปุกชีสุ ควรจักรรักษาฝูงเนื้อ นก และสัตว์ทั้งหลายมิให้สูญพันธุ์
๘. อธมมการปฏิภเโป ควรห้ามชนทั้งหลายมิให้ประพฤติดิฉิธรรม และชักนำด้วยตัวอย่างให้อยู่ในกุศลสุจริต
๙. อธนานิ ธนานุปปทานิ ควรเลี้ยงดูคนจน เพื่อมิให้ประกอบกรทุจริต กุศลและอกุศลต่อสังคม
๑๐. สมณพราหมณอุปสงกมิตวา ปญหาปจจนนิ ควรเข้าใกล้สมณพราหมณ์ เพื่อศึกษาบุญและบาป กุศล และอกุศลให้แจ้งชัด
๑๑. อธมมราคสส ปทานิ ควรห้ามจิตมิให้ต้องการไปในที่ที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรเสด็จ
๑๒. วิสมโลภสส ปทานิ ควรระงับความโลภมิให้ปรารถนาในลาภที่พระมหากษัตริย์มิควรจะได้รวมจักรวัตติธรรม ๑๒ ประการ

๕. ว่าด้วยราชธรรม ๑๐ ประการ แลวุฒิธรรม ๘ ประการ

กล่าวตามคัมภีร์อัสตินิบาตชาดก ในมหาหังสชาดกนั้นว่า ราชธรรม ๑๐ ประการ ที่พระมหากษัตริย์ทรงประพฤติคือ

๑. ทรงบำเพ็ญทาน
๒. ทรงสมาทานศีล ๕ เป็นนิจศีล แลศีล ๘ เป็นอุโบสถศีล
๓. ทรงบริจาคนิสสรพัสคเป็นสาธารณทานประโยชน์
๔. ทรงประพฤติซื่อตรงต่อธรรม
๕. มีพระวาจาอ่อนหวานต่อประชุมชน
๖. ทรงประพฤติบารบาปธรรมให้เร่าร้อน คือทรงสมาทานอุโบสถเป็นการพิเศษตามสมควร
๗. ไม่ประพฤติทรงพระโกรธให้มาก หรือโกรธแต่น้อย
๘. ไม่ทรงประพฤติวิหิงษาเบียดเบียนต่อชาวเมืองโดยไม่ชอบธรรม
๙. ทรงประพฤติอดกลั้นเป็นขันติธรรมโดยมาก
๑๐. ไม่ทรงพิโรธให้ผิดธรรมเป็นที่ร้าวฉานต่อชาวเมือง

รวมเป็นราชธรรม ๑๐ ประการ

๖. ว่าด้วยวุฒิธรรม ๘ ประการ

กล่าวตามคัมภีร์ราชินติ ษัตรียัทรังประพฤติราชธรรม ๘ ประการ ซึ่งเรียกว่าวุฒิธรรมในที่บางแห่ง คือทรงประพฤติดังนี้

๑. ทรงประพฤติเหมือนพระอินทร์
๒. ทรงประพฤติเหมือนพระอาทิตย์
๓. ทรงประพฤติเหมือนพระพาย
๔. ทรงประพฤติเหมือนพระยายมราช

๕. ทรงประพุดิเหมือนพระมหาสมุทร
๖. ทรงประพุดิเหมือนพระจันทร์
๗. ทรงประพุดิเหมือนแผ่นพสุธา
๘. ทรงประพุดิเหมือนพระพิรุณ

รวมเป็นวุฒิราชธรรม ๘ ประการ

อธิบายวุฒิราชธรรม ๘ ประการ

ข้อ ๑ สมเด็จพระอมรินทรเทวราชย่อมหงตึเตียนเทพยดาผู้ประพุดิผิดไม่ชอบธรรม ย่อมทรงยกย่องสรรเสริญเทพยดาผู้ประพุดิเป็นธรรม มิได้ลำเอียงอาธรรมเลย มีอุปมาฉันใด กระจกษัตริย์ ย่อมทรงกตขี้ข่มชู่ชาวเมืองผู้ละเมิดฝ่าฝืนต่อพระราชกำหนด แลทรงยกย่องสรรเสริญต่อผู้กระทำชอบตาม พระราชบัญญัติ มีอุปมัยเหมือนสมเด็จพระอมรินทรผู้ทรงประพุดิต่อเทพยดาฉะนั้น

ข้อ ๒ ทรงประพุดิเหมือนพระอาทิตย์นั้น ด้วยพระอาทิตย์แผ่รัศมีส่องโลกครบ ๘ เดือน แล้ว แม่น้ำลำธารใหญ่น้อยย่อมแห้งลงไปด้วยแสงแดดแผดเผาฉันใด การเก็บภาษีอากรในประเทศ บ้านเมืองจึงควรค่อยๆ เก็บฉันนั้น

ข้อ ๓ ทรงประพุดิเหมือนพระพายนั้น คือลมย่อมแล่นทั่วไปภายในสิริร่างของมนุษย์ทั้ง ปวงฉันใด กระจกษัตริย์ควรให้คนสืบเหตุผลของราชการบ้านเมือง เพื่อได้ทราบเหตุการณ์ของผู้อื่น ฉะนั้น

ข้อ ๔ ทรงประพุดิเหมือนพระยายมราชนั้น คือว่า พระยายมราชผู้เป็นเจ้าของใหญ่ใน ยมโลกนั้น ไม่ได้เลือกที่รักที่ชัง ย่อมสั่งบังคับให้เนรียกะสัตว์ต้องตายด้วยกรรมที่ตนกระทำมาฉันใด กระจกษัตริย์ก็ย่อมไม่ทรงเลือกที่รักที่ชัง ให้ลงโทษผู้ผิดตามโทษานุโทษควรแก่พระราชอาณาฉันนั้น

ข้อ ๕ ทรงประพุดิเหมือนพระมหาสมุทรนั้น คือว่ามหาสมุทรอันใหญ่กว้างทั้งหลาย ย่อมไม่อ้วนวอนขอร้องแม่น้ำใหญ่น้อยทั้งปวงให้ไหลมาสู่ตนฉันใด กระจกษัตริย์ย่อมไม่อ้วนวอนขอร้องราช ทรัพย์แลราชสมบัติต่อบ้านเมืองใดๆ ในพระราชอาณาจักร ราชทรัพย์แลราชสมบัติย่อมล้นไหลเข้ามาสู่คลัง หลวงของพระองค์โดยราชธรรมตามพระราชประเพณีที่สืบต่อมาฉันนั้น

ข้อ ๖ ทรงประพุดิเหมือนพระจันทร์นั้น คือว่าพระจันทร์มีรัศมีงามเต็มดวงในวันบรรณรสี ขึ้น ๑๕ ค่ำ ส่องรัศมีให้โลกเห็นเป็นที่ชื่นชมยินดีทั่วไปฉันใด กระจกษัตริย์ย่อมทรงสำแดงดวงพระพักตร์ให้ชน ทั้งปวงเห็นเป็นที่น่ารักชื่นชมทาวไปฉันนั้น

ข้อ ๗ ทรงประพุดิเหมือนแผ่นพสุธานั้น คือว่าพื้นแผ่นพสุธาตลันนั้น อจรงรับชนทั้งดี แลชั่วไว้ทั้งสิ้นฉันใด กระจกษัตริย์ผู้เป็นเจ้าของใหญ่เหนือแผ่นปถพี ก็สมควรจะทรงรับรองประเทศบ้านเมือง แลชนทั้งปวงอันดีแลชั่วที่อยู่เหนือแผ่นดินพระราชอาณาเขตรทั้งสิ้นฉันนั้น

ข้อ ๘ ทรงประพุดิเหมือนพระพิรุณนั้น คือว่าพระพิรุณพลาหยอมบันดาลฝนให้ตก เหนือแผ่นดินตลอดไปในสี่เดือน ทำแผ่นดินแลต้นไม้ใหญ่น้อยให้ชุ่มชื้นทั่วไปฉันใด กระจกษัตริย์ย่อมทรง ประพุดิให้พลนิกรทั้งหลายชุ่มชื้นไปด้วยเสปียงอาหาร แลของพระราชทานแจกจ่ายตามคราวที่ถึงกำหนด ฉะนั้น

๗. ว่าด้วยสังคหธรรมของภคินี ๔ ประการ ตามบาฬีอัฐนินิบาต อังคุตตรนิกายนั้นว่า สังคหธรรมของภคินี ๔ ประการนั้นคือ

๑. ย่อมเก็บของส่วยชั๊กแต่ ๑ ใน ๑๐ ส่วน
๒. แจกจ่ายเสบียงอาหารแก่พวกโยธาทวยหาญครั้ง ๑ ใน ๖ เดือน
๓. ย่อมให้ทรัพย์เป็นทุนแก่คนขัดสน ครบ ๓ ปีแล้วเรียกเพียงทุนเดิมมิได้ดอกเบีย
๔. ดำรัสพระวาจากแก่ผู้เฝ้าผู้ใหญ่อันเจริญด้วยชาติแลวัยแลคุณด้วยพระวจาอ่อนหวานเป็นที่น่าฟังน่ารัก

รวมเป็นสังคหธรรม ๔ ประการ

๓. ความภาคภูมิใจในองค์พระมหากษัตริย์

คนไทยเกิดมาได้รับพระบารมีมาโดยตลอดระยะเวลา บ้านเมืองนั้นมีความสุขสงบร่มเย็น ไม่มีเหตุการณ์ใดที่สร้างความแตกแยกระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนได้ ยิ่งไปกว่านั้นในทางกลับกัน ความผูกพันระหว่างพระเจ้าอยู่หัวและประชาชนกลับแน่นแฟ้นมากขึ้นอีก เพราะ พระเจ้าแผ่นดินทรงน้อมพระองค์ลงมาหาประชาชนทั่วถิ่นทุรกันดาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเปรียบประดุจเทวดาบนผืนแผ่นดิน ทรงอำนวยการความสุข ความร่มเย็น และทรงระงับความทุกข์ร้อนที่เกิดขึ้นโดยใช้ธรรมะ พระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนคือแนวทางในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร โครงการพระราชดำริมากมายเป็นไปเพื่อความบริบูรณ์ของพลาหาร ธัญญาหาร มังสาหารของประเทศ เพื่อให้ประชาราษฎร์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่มีหนี้สิน มีความสุขอย่างพอเพียง สมควรเป็นอย่างยิ่งที่คนไทยจะต้องภาคภูมิใจและประกาศให้ชาวโลกได้รับรู้ว่าคนไทยรักและบูชาในหลวงมากเพียงใด

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงอุปถัมภ์มรดกของชาติไทยตลอดเวลา การเสด็จพระราชดำเนินยังต่างจังหวัดนั้น ทรงใช้เวลาสนทนาธรรม ทอดพระเนตรแหล่งโบราณสถาน และทรงศึกษาวิถีชีวิตของไพร่ฟ้าประชาราษฎร์อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการประกอบอาชีพ และทรงส่งเสริมสนับสนุนประเพณี วิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบดั้งเดิม การทิ้งปลายทิ้งปวงนี้ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นที่รักยิ่งของคนไทยและคนไทยมีความจงรักภักดีอย่างไม่เสื่อมคลาย สิ่งใดใดอันเป็นโทษไม่สามารถระคายเคืองเบื้องพระยุคลบาทได้

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓
รายวิชา	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	เรื่อง ไตรัมพระบารมี	จำนวน ๒ คาบ
หน่วยย่อยที่.....	เรื่อง พระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙	

๑. มาตรฐานและตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจ และดำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ป. ๓/๒ อธิบายพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน

๒. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

เกิดความรัก ภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญในพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนของพระองค์ให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศชาติเป็นที่ยอมรับแก่นานาอารยประเทศ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โดยย่อ

๒. อธิบายเหตุผลที่เกิดความรัก ภาคภูมิใจ “ทำไม่จึงรักในหลวง”

๔. สาระการเรียนรู้

พระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนของพระองค์ให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศชาติ

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- ทักษะกระบวนการคิด
- ทักษะการสื่อสาร

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ , แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- การสื่อสาร (พูดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟัง หรือดูด้วยภาษาของตนเองได้ และเขียนถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและทัศนะของตนเองจากสารที่อ่าน ฟัง หรือดูด้วยการวาดภาพตามจินตนาการของตนเองได้)

- การคิดวิเคราะห์ (คิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ คิดในทางบวก และสามารถประยุกต์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม)

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๑. ชิ้นงาน

- แผนผังความคิด
- ภาพวาดระบายสีพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

๒. ภาระงาน

- การตอบคำถามของนักเรียน
- การวาดภาพระบายสี

๙. การวัดและประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	-ตอบคำถาม -สังเกตพฤติกรรม -ประเมินชิ้นงาน	-บันทึกแผนผังความคิด -แบบสังเกต -แบบประเมินชิ้นงาน	-บันทึกความรู้ครอบคลุมตามประเด็น คำถามถูกต้อง ร้อยละ ๗๕ (ผ่าน) -การประเมินชิ้นงาน (พระราชประวัติ และ พระราชกรณียกิจ) ร้อยละ ๕๐(ผ่าน)
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	-การตอบคำถาม -การวาดภาพตาม จินตนาการ	-บันทึกแผนผังความคิด -แบบประเมินภาพระบาย สี	-บันทึกความรู้ครอบคลุมตามประเด็น คำถามถูกต้อง ร้อยละ ๗๕ (ผ่าน) -การประเมินภาพวาดระบายสีตาม จินตนาการ(พระราชประวัติ และ พระราชกรณียกิจ) ร้อยละ ๕๐(ผ่าน)
ด้านคุณลักษณะอัน พึงประสงค์	-สังเกตพฤติกรรม	-แบบสังเกตพฤติกรรม รายบุคคล	เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ร้อยละ ๕๐
ด้านสมรรถนะ สำคัญของผู้เรียน	-สังเกตการพูด ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และ การวาดภาพระบายสี	-แบบสังเกตพฤติกรรม รายบุคคล	เกณฑ์การประเมินสมรรถนะสำคัญของ ผู้เรียน ร้อยละ ๕๐

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้ (ระบุวิธีสอน/เทคนิคการสอน)

กิจกรรม

ขั้นนำ

๑. นักเรียนและครู ร่วมกันร้องเพลง “สดุดีมหาราชา” และสอบถามความรู้สึกที่ได้ร้องเพลงนี้ตลอดจนบุคคลที่กล่าวถึงในเพลง มีใครบ้าง ? นักเรียนรู้จักหรือไม่ ? เคยพบเห็นจากที่ใดบ้าง ? และรู้สึกอย่างไร ? (เวลา ๕ นาที)

ขั้นสอน

๒. เปิดวีดิทัศน์ “พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช” ให้นักเรียนชม (เวลา ๕ นาที) และร่วมกันสนทนาในประเด็นดังนี้

๑) เมื่อนักเรียนชมวีดิทัศน์แล้วรู้สึกอย่างไร ?

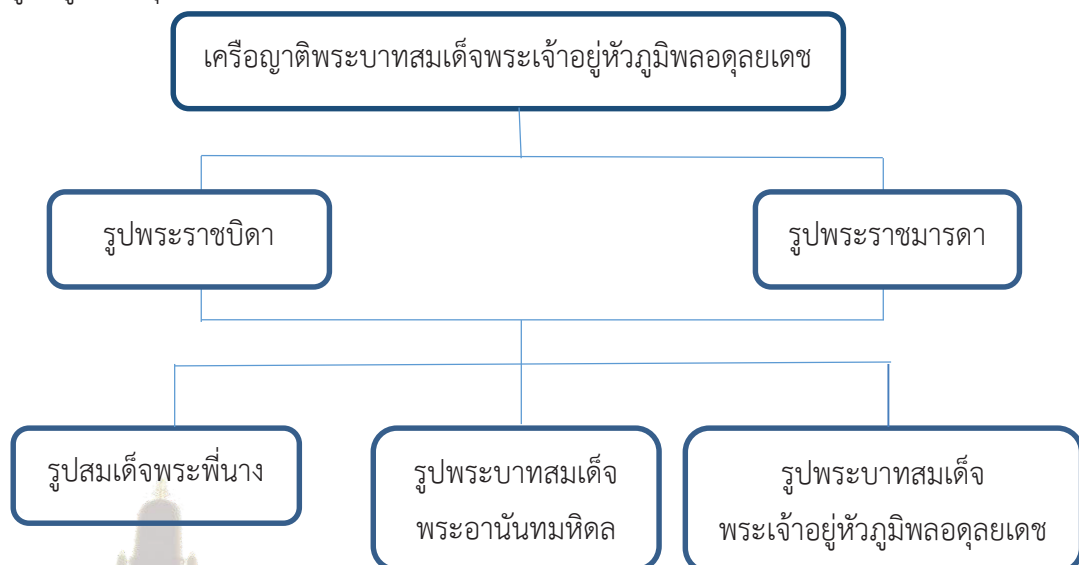
๒) พระราชบิดา และพระราชมารดาของพระองค์ท่าน และพระบรมวงศานุวงศ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรง (พ่อ แม่ พี่น้อง) มีใครบ้าง ?

๓) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประพฤติตนเป็นลูกที่ดีด้านใดบ้าง ?

๔) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระปรีชาสามารถด้านใดบ้าง ? (ด้านอักษรศิลป์ ประกอบด้วย ภาพทรงเปียโน และเป่าแซกโซโฟน, ด้านกีฬา ประกอบด้วย ทรงเรือใบ และ ทรงสร้างเรือใบ, ด้านครูของแผ่นดิน ประกอบด้วย ภาพสอนหนังสือเด็กโรงเรียนจิตรดา)

๓. ระหว่างการสนทนา คำตอบของนักเรียน ครูจะทำการบันทึกไว้บนกระดานดำทุกประเด็นคำถาม

๔. นักเรียนแต่ละคน ถูกรูปภาพคนละ ๑ ภาพ (ประกอบด้วยภาพพระราชบิดา พระราชมารดา และพระบรมวงศานุวงศ์อื่น ๆ) และให้นักเรียนร่วมจัดผังมโนทัศน์เครือญาติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ดังภาพ (เวลา ๑๐ นาที)

๕. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปและทบทวนความรู้จากแผนภาพครอบครัวที่นักเรียนจัดแสดงและตรวจสอบความถูกต้อง

๖. เปิดวีดิทัศน์ “ พระราชกรณียกิจของของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ” ให้นักเรียนชม (เวลา ๕ นาที) และร่วมกันสนทนาในประเด็นดังนี้

- ๑) นักเรียนชมวีดิทัศน์แล้วรู้สึกอย่างไร ?
- ๒) ในหลวงทรงทำอะไรให้กับประชาชนของพระองค์บ้าง ?
- ๓) จำนวนประชาชนมากมายที่มาเฝ้ารับเสด็จ นักเรียนคิดว่าเขามาจากที่ไหนกันบ้าง ?
- ๔) ทำไมประชาชนเหล่านั้นจึงมากันมากมายขนาดนี้ ?
- ๕) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุทิศตน และทำงานเพื่อใคร ? และอย่างไร ?
- ๖) มีใครอีกบ้างที่ทำงานหนักเพื่อผู้อื่น เท่ากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ของไทย ?

๗. ระหว่างการสนทนา คำตอบของนักเรียน ครูจะทำการบันทึกไว้บนกระดานดำทุกประเด็นคำถาม เพื่อทบทวน และให้นักเรียนบันทึกสรุปเป็นความคิดของตนเอง ในรูปแบบแผนผังความคิด ลงในกระดาษเอ ๔ ที่แจกให้ พร้อมกับตกแต่งให้สวยงาม (เวลา ๒๐ นาที)

๘. นักเรียนและครู ร่วมกันยืนร้องเพลง “ สดุดีมหาราชา ” อีกครั้ง และถวายความเคารพต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ (เวลา ๕ นาที)

ขั้นสรุป

๙. ให้นักเรียนวาดภาพความประทับใจพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

๑๐. ครูและนักเรียนร่วมร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี สดุดีมหาราชา.....

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

๑. วีดิทัศน์ เรื่อง “พระราชประวัติ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช” และ “พระราชกรณียกิจของของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช”

๒. รูปภาพพระราชบิดา พระราชมารดา และ พระบรมวงศานุวงศ์อื่น ๆ

๓. พระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑. ด้านความรู้

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	พอใช้/ผ่านเกณฑ์ ขั้นต่ำ (๑)	ปรับปรุง (๐)
๑. เข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์	ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์
๒. แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์	ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น	ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น	ตามที่โรงเรียนจัดขึ้น	
๓. แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์				

ระดับคุณภาพ

คะแนน	๕ - ๖	หมายถึง	ดีเยี่ยม
คะแนน	๓ - ๔	หมายถึง	ดี
คะแนน	๑ - ๒	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	๐	หมายถึง	ปรับปรุง

ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ร้อยละ ๗๐

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญ

พฤติกรรมบ่งชี้	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	พอใช้/ผ่านเกณฑ์ ขั้นต่ำ (๑)	ปรับปรุง (๐)
๑. พุดถ่ายทอด ความรู้ ความ เข้าใจจากเรื่อง ที่อ่าน ฟัง หรือ ดูด้วยภาษาของ ตนเองได้	พุดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจาก เรื่องที่อ่าน ฟัง ดู ด้วยภาษาของ ตนเองได้อย่าง คล่องแคล่วชัดเจน	พุดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจาก เรื่องที่อ่าน ฟัง หรือ ดู ด้วยภาษาของ ตนเองได้อย่าง ชัดเจนแต่ขาด ความคล่องแคล่ว	พุดถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ จากเรื่องที่อ่าน ฟัง หรือดู ด้วยภาษาของ ตนเองได้บ้าง	ไม่สามารถพุด ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจาก สารที่อ่าน ฟัง หรือ ดู ด้วยภาษาของ ตนเองหรือพุดได้
๓. เขียน ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจจาก เรื่องที่อ่าน ฟัง หรือดูด้วยการ วาดภาพตาม จินตนาการ ของตนเอง	เขียนถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจ จากสารที่อ่าน ฟัง ดู ด้วยการวาดภาพ ตามจินตนาการ ของตนเอง ครอบคลุมครบถ้วน	เขียนถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจ จากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดู ด้วยวิธีการวาด ภาพตาม จินตนาการของ ตนเองมีเนื้อหา สำคัญเป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ครบถ้วน	เขียนถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจ จากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดู ด้วยการวาดภาพ ตามจินตนาการ ของตนเองได้มี เนื้อหาสำคัญเป็น บางส่วน	เขียนถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจ จากเรื่องที่อ่าน ฟัง หรือดูตามแบบ
๒. คิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มี จินตนาการ คิด ในทางบวก และ สามารถประยุกต์ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อประโยชน์ต่อ ตนเองและสังคม	ใช้จินตนาการเชิง บวกในการ สร้างสรรค์สิ่ง แปลกใหม่ และ หรือประยุกต์สร้าง สิ่งใหม่ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพต่อ ตนเองและสังคม	ใช้จินตนาการ เชิงบวกในการ สร้างสรรค์สิ่ง แปลกใหม่ และ หรือประยุกต์สร้าง สิ่งใหม่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ต่อ ตนเองและสังคม	ใช้จินตนาการ เชิงบวกในการ สร้างสรรค์สิ่ง แปลกใหม่ และ หรือประยุกต์ สร้างสิ่งใหม่ได้	ใช้จินตนาการ เชิงบวกในการ สร้างสรรค์สิ่ง แปลกใหม่ และ หรือประยุกต์ สร้างสิ่งใหม่ไม่

แบบประเมินชิ้นงาน

๑. เกณฑ์การประเมินภาพวาด พระราชประวัติ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	พอใช้/ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (๑)	ปรับปรุง (๐)
ถูกต้องครบถ้วนตามที่กำหนด	วาดภาพพระราชประวัติได้ถูกต้องครบถ้วน มากกว่าร้อยละ ๗๐	วาดภาพพระราชประวัติได้ถูกต้องครบถ้วน มากกว่าร้อยละ ๖๐	วาดภาพพระราชประวัติได้ถูกต้องครบถ้วน มากกว่าร้อยละ ๕๐	วาดภาพพระราชประวัติไม่ถูกต้อง
ความสวยงาม	ภาพวาดมีความสวยงาม ทั้งการวาดภาพและระบายสี	ภาพวาดมีความสวยงาม แต่ระบายสีไม่ครบทั้งภาพ	ภาพวาดมีความสวยงาม แต่ไม่มีการระบายสี	ภาพวาดไม่ครบถ้วนและไม่มีการระบายสี
ความคิดสร้างสรรค์	ภาพวาดมีความสร้างสรรค์สวยงามแปลกใหม่	ภาพวาดมีความคิดสร้างสรรค์	ภาพวาดมีความคิดสร้างสรรค์อาจมีการคัดลอกมา	ไม่มีการวาดภาพหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์

๒. เกณฑ์การประเมินภาพวาดพระราชกรณียกิจ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	พอใช้/ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (๑)	ปรับปรุง (๐)
ถูกต้องครบถ้วนตามที่กำหนด	วาดภาพพระราชกรณียกิจได้ถูกต้องครบถ้วน มากกว่า ร้อยละ ๗๐	วาดภาพพระราชกรณียกิจได้ถูกต้องครบถ้วน มากกว่า ร้อยละ ๖๐	วาดภาพพระราชกรณียกิจได้ถูกต้องครบถ้วน มากกว่า ร้อยละ ๕๐	วาดภาพพระราชกรณียกิจไม่ถูกต้อง
ความสวยงาม	ภาพวาดมีความสวยงาม ทั้งการวาดภาพและระบายสี	ภาพวาดมีความสวยงาม แต่ระบายสีไม่ครบทั้งภาพ	ภาพวาดมีความสวยงาม แต่ไม่มีการระบายสี	ภาพวาดไม่ครบถ้วนและไม่มีการระบายสี
ความคิดสร้างสรรค์	ภาพวาดมีความสร้างสรรค์สวยงามแปลกใหม่	ภาพวาดมีความคิดสร้างสรรค์	ภาพวาดมีความคิดสร้างสรรค์อาจมีการคัดลอกมา	ไม่มีการวาดภาพหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทางสายกลาง

พอประมาณ

มีเหตุผล

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

เงื่อนไขความรู้
รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง

เงื่อนไขคุณธรรม
ซื่อสัตย์สุจริต ชยันตทน สติปัญญา แบ่งปัน

นำไปสู่

เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม

สมดุล/พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
รายวิชา	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	เรื่อง สถาบันพระมหากษัตริย์	จำนวน ๒ คาบ
หน่วยย่อยที่ ๑	เรื่อง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช	

๑. สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและ
 อารงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ป. ๔/๒ บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย

๒. สาระสำคัญ

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงแห่งอาณาจักรสุโขทัยมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญ ทรงขยายอาณาเขตของอาณาจักรให้กว้างขวางออกไปกว่าก่อนมากและทรงสร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองของสุโขทัยให้กลายเป็นเมืองสำคัญในบริเวณลุ่มแม่น้ำยม ที่มีรากฐานของศาสนาประเพณีวัฒนธรรม และตัวอักษรเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรภาคภูมิใจมาจนปัจจุบัน

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายประวัติพระราชกรณียกิจที่สำคัญของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (K) เล่า/บอก
 พระปรีชาสามารถที่แสดงความกล้าหาญของพ่อขุนรามคำแหง

๒. นำเสนอผลงานและประโยชน์ของผลงานของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่มีต่อชาติไทย (P)

๓. เห็นคุณค่าและชื่นชมในสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย (A)

๔. สาระการเรียนรู้

๑. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

๒. มรดกที่สืบทอดสู่ชนรุ่นหลังและสิ่งที่ชนรุ่นหลังเลือกเป็นแบบอย่าง เช่น ตัวอักษรไทย

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการคิดวิเคราะห์

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

๒. ใฝ่เรียนรู้

๓. มุ่งมั่นในการทำงาน

๔. รักความเป็นไทย

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
๓. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๑. ชิ้นงาน
  - พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์สดดีพ้อขุนรามคำแหง
๒. ภาระงาน
  - การนำเสนอผลงาน

๙. การวัดผลและประเมินผล

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	- การสนทนา ซักถาม - การทดสอบ	แบบทดสอบ	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
ด้านทักษะ/กระบวนการ			
กระบวนการคิด	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์			
รักชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
ใฝ่เรียนรู้	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
มุ่งมั่นในการทำงาน	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
รักความเป็นไทย	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน			
ความสามารถในการสื่อสาร	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	การสังเกต	แบบประเมิน	ได้คะแนนร้อยละ ๗๐

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีสอนใช้กระบวนการกลุ่ม)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

กิจกรรมแรงบันดาลใจจากเพลง (๗ นาที)

เพลงเป็นสื่อที่สำคัญในการช่วยเร่งเร้าความสนใจ เพิ่มพูน ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในเนื้อหาของบทเรียน ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปลูกจิตสำนึกรักความเป็นไทย ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ครูเขียนเนื้อเพลง “อานุภาพพ่อขุนรามคำแหง” ไว้บนกระดานโปสเตอร์ และติดไว้ที่บอร์ดหรือกระดานดำ

๒. ครูร้องเพลงอานุภาพพ่อขุนรามคำแหงให้นักเรียนฟังก่อน ๑ รอบ

๓. ให้นักเรียนร้องเพลง “อานุภาพพ่อขุนรามคำแหง” แล้วให้นักเรียนร่วมสนทนาและวิเคราะห์เนื้อหาในบทเพลงดังประเด็นดังต่อไปนี้

๑) เนื้อหาในเพลง กล่าวถึงอะไรบ้าง

๒) เมื่อนักเรียนเพลงและร้องเพลงนี้แล้ว นักเรียนรู้สึกอย่างไร ทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น

ขั้นสอน “กิจกรรมการ์ตูนสอนใจ” (๒๐ นาที)

๔. การ์ตูนเป็นสื่อที่สากลให้สามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนอย่างยิ่ง ในแผนนี้ใช้สื่อการ์ตูนเรื่อง “ประวัติพ่อขุนรามคำแหงมหาราช” แล้วร่วมกันวิเคราะห์และสรุปเรื่องที่ได้ศึกษา โดยครูใช้คำถาม ดังนี้

- พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงแสดงออกถึงความเป็นพระมหากษัตริย์ผู้มีความปรีชาสามารถตอนพระชนมายุเท่าไร มีเหตุการณ์อะไร (ขณะมีพระชนมายุ ๑๙ พรรษา ทรงชนช้างชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด)

- ทรงปกครองบ้านเมืองอย่างไร (ทรงปกครองโดยมีธรรมะและเอาใจใส่วิถีชีวิตของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความสุข)

- ทรงส่งเสริมสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างไร (ทรงฟื้นฟูประเพณีต่างๆ เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา โดยถือเอาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวันหยุดการทำงาน เพื่อทุกคนจะได้ไปร่วมกันทำกิจกรรมที่วัด จึงมีการสร้างวัดขึ้นมากมาย ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน และเกิดประเพณีต่างๆ ตามมา เช่น ประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น)

๕. กิจกรรมพาดหัวข่าว นสพ. “สดุดีพ่อขุนรามคำแหงมหาราช” กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงถึงความรู้สึกที่มีต่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชอย่างเป็นรูปแบบและเพิ่มพูน ทักษะการสื่อสาร มีขั้นตอนการสอน ดังนี้

๑) ครูนำหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน มาให้นักเรียนศึกษาวิธีการหรือเทคนิคการพาดหัวข่าว หรือการเสนอข่าวในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ ครูให้แนวคิดเกี่ยวกับการพาดหัวข่าวและการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ประกอบ

๒) ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๓ - ๔ คน แต่ละกลุ่มดำเนินการเลือกประธานและเลขานุการ และให้แต่ละกลุ่มจัดทำกิจกรรมพาดหัวข่าว โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มยกตัวอย่างผลงาน และเนื้อหาข่าว จากพระราชกรณียกิจของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

๓) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการพาดหัวข่าวและเสนอข่าวหน้าแรก พร้อมตกแต่ง ให้เหมือนหน้าแรกของหนังสือพิมพ์

๔) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานการจัดทำข่าวหนังสือพิมพ์หน้าแรก มาติดไว้ที่กระดานดำ และส่งตัวแทนนำเสนอผลงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มซักถามข้อสงสัยของแต่ละกลุ่ม

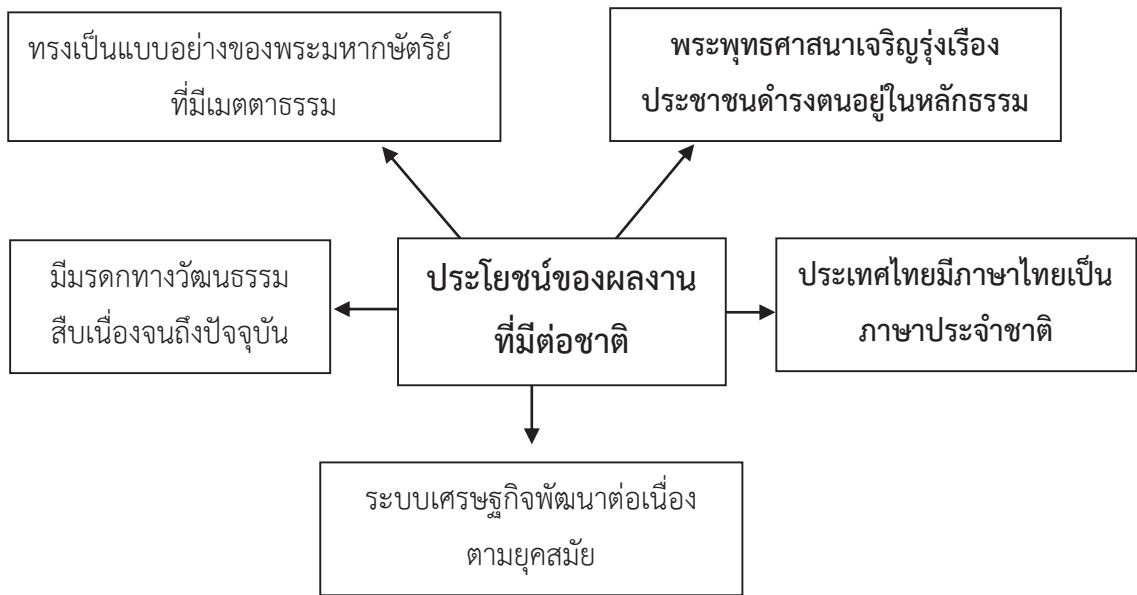
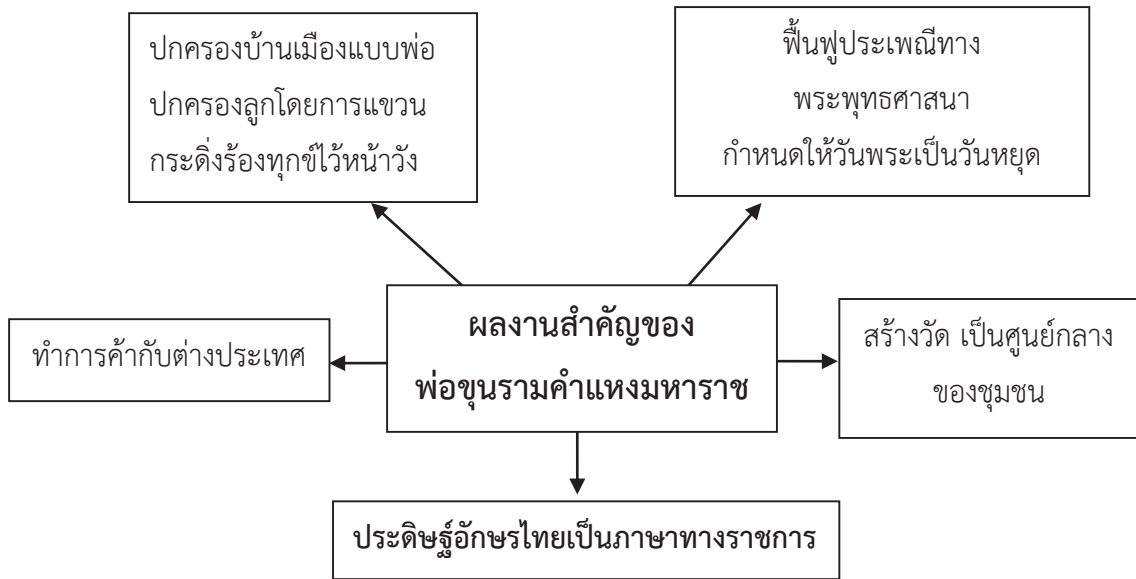
๕) ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่สำคัญมากที่สุดองค์หนึ่งของไทย พระทรงสร้างความเจริญทุกด้านให้กับชาติ ทรงขยายอาณาเขตและสร้างความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดขึ้น พร้อมกับทรงสร้างมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ให้คนรุ่น หลังได้ใช้สืบต่อมาจนปัจจุบัน

๖. นักเรียนร่วมกันสรุปผลงานสำคัญและประโยชน์ของพระราชกรณียกิจที่มีต่อชาติ ไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นผังมโนทัศน์

๗. ให้นักเรียนทุกกลุ่มนำผลงานมาจัดป้ายนิเทศ

(ตัวอย่างแผนภาพ)

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- ๑. บทเพลงในน้ำมีปลา ในนามีข้าว (youtube ในภาคผนวก)

เพลง -ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว-.MP4

- ๒. ภาพอนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
- ๓. ภาพการทำหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
- ๔. วี ซี ดี การ์ตูน เรื่อง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (youtube ในภาคผนวก)

การ์ตูนประวัติพ่อขุนราม. .wmv.MP4

- ๕. หนังสือพิมพ์
- ๖. กระดาษชาร์ตเทาขาว สี สีเมจิก กาว ภาพ

๑๒. บันทึกหลังสอน

- ๑. ด้านความรู้

.....

.....

.....

- ๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

.....

- ๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

- ๔. ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....

.....

.....

ภาพอนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ภาพจำลองหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ที่	ชื่อ - สกุลของผู้รับการประเมิน	การแสดงความคิดเห็น			การยอมรับฟังคนอื่น			การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย			ความมีน้ำใจ			การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงผลงานกลุ่ม			รวมคะแนน
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

๑) ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	๓ คะแนน
๒) ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	๒ คะแนน
๓) ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๒ - ๑๕	ดี
๘ - ๑๑	พอใช้
ต่ำกว่า ๘	ปรับปรุง

แบบการนำเสนอผลงาน

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	คะแนน		
		๓	๒	๑
๑	ความถูกต้องของเนื้อหา			
๒	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
๓	วิธีการนำเสนอผลงาน			
๔	การนำไปใช้ประโยชน์			
๕	การตรงต่อเวลา			
รวม				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ๑) ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินและสมบูรณ์ ให้ ๓ คะแนน
๒) ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่ ให้ ๒ คะแนน
๓) ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน ให้ ๑ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๒ - ๑๕	ดี
๘ - ๑๑	พอใช้
ต่ำกว่า ๘	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
ใฝ่เรียนรู้	๑. มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะแสวงหาความรู้			
	๒. ชอบสนทนา ซักถาม ฟัง หรืออ่านเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น			
	๓. มีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้			
มุ่งมั่นในการทำงาน	๑. มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	๒. มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			
รักความเป็นไทย	๑. ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง			
	๒. รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ			
	๓. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย			
คะแนนรวม				
คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	๒.๓๔ – ๓.๐๐	๑.๖๗ – ๒.๓๓	๑.๐๐ – ๑.๖๖
ระดับคุณภาพ	๓ = ดีมาก	๒ = พอใช้	๑ = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง)

ระดับคุณภาพที่ได้	๓ ๒ ๑ ☐ ☐ ☐
-------------------	---

ที่	รายการ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
๑.	นักเรียนเห็นพระบรมรูปของพ่อขุนรามคำแหงจะทำความเคารพทุกครั้ง		
๒.	เมื่อเรียนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการสถาปนากรุงสุโขทัยรู้สึกเบื่อและง่วง		
๓.	เมื่อมีการจัดทัศนศึกษาของโรงเรียนอยากให้หาไปจังหวัดสุโขทัย เพราะจะดู		

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		๓	๒	๑
การสื่อสาร	๑. ใช้วิธีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลความรู้ได้อย่างเหมาะสม			
	๒. เลือกรับข้อมูลความรู้ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง			
การใช้เทคโนโลยี	๓. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง			
	๔. เลือกใช้เทคโนโลยีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม			
การคิดวิเคราะห์	๕. สรุปความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษา			
	๖. แปลความ ตีข้อความ ภาพในเรื่องที่ศึกษา			
	๗. วิเคราะห์หลักการหรือนำหลักการไปใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล			
คะแนนรวม				
คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	๒.๓๔ - ๓.๐๐	๑.๖๗ - ๒.๓๓	๑.๐๐ - ๑.๖๖
ระดับคุณภาพ	๓ = ดีมาก	๒ = พอใช้	๑ = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

ระดับคุณภาพที่ได้	๓	๒	๑
	☐	☐	☐

ตัวอย่างผลงานนักเรียน

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๙

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕
รายวิชา	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	เรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช, สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	
หน่วยย่อยที่ ๒	เรื่อง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	จำนวน ๒ คาบ

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/

มาตรฐานการเรียนรู้

๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภาคภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ป.๕/๓ บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ

ส ๔.๓ป.๕/๔ อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

๒. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระมหากษัตริย์ไทยผู้สร้างคุณูปการให้กับชาติไทยในอดีตทำให้ชาติไทยเป็นชาติที่มีเอกราชและคงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีมาจนถึงปัจจุบัน

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑) นักเรียนสามารถบอกพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้อย่างถูกต้อง

๒) นักเรียนเกิดความตระหนักและภูมิใจในสถาบันพระมหากษัตริย์

๓) นักเรียนสืบค้นโดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล ทักษะการคิดวิเคราะห์ทักษะความเชื่อมโยง

และทักษะการสรุปความคิดเห็น

๔) นักเรียนปฏิบัติตนโดยยึดคุณลักษณะที่สำคัญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้

อย่างน้อย ๑ คุณลักษณะ

๔. สาระการเรียนรู้

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจสำคัญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

๕. ทักษะ/กระบวนการ

๑. ทักษะการรวบรวมข้อมูล

๒. ทักษะการคิดวิเคราะห์

๓. ทักษะความเชื่อมโยง

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ค่านิยมหลักคนไทย ๑๒ ประการ)
๒. ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง ทางอ้อม
๓. รักความเป็นไทย

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถทางการสื่อสาร
๒. ความสามารถทางการคิด

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๑. ชิ้นงาน
  - ๑) เส้นเวลา (Time line) แสดงพระราชประวัติการรับราชการของพระองค์จนเป็นพระมหากษัตริย์
  - ๒) แผนผังความรู้ในสงครามการกบฏเอกราชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
  - ๓) ผังมโนทัศน์แสดงคุณลักษณะสำคัญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	แบบทดสอบปรนัย	ข้อสอบจำนวน ๑๐ ข้อ	ผ่านร้อยละ ๖๐
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	ตรวจผลงาน	เกณฑ์การตรวจผลงาน จากรายงานกลุ่ม	ร้อยละ ๖๐ ผ่านเกณฑ์
ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	แบบประเมินคุณลักษณะ	แบบประเมินคุณลักษณะ	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์
ด้านสมรรถนะที่ สำคัญของผู้เรียน	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับคุณภาพ ๓ ผ่านเกณฑ์

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้(ระบุวิธีสอน/เทคนิคการสอน)

ชั้นนำสู่บทเรียน

กิจกรรม “ภาพแห่งความทรงจำ”

๑. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มต่อภาพจิกซอ
  - ๑) ภาพสมเด็จพระตากสินมหาราช
  - ๒) ภาพโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. นักเรียนต่อภาพเสร็จแล้ว ครูถามนักเรียนเกี่ยวกับภาพ ดังนี้

๑) ภาพที่ได้ คือ ภาพอะไร สำคัญอย่างไร

๒) นักเรียนรู้สึกอย่างไร เพราะอะไร

๓) นักเรียนคิดว่า สองภาพมีความเกี่ยวข้อง / สัมพันธ์กันอย่างไร

๓. ครูสรุปชั่วโมงนี้ จะเรียนพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสิน

ชั้นการสอน

๔. ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลงตากสินมหารา (ภาคผนวก) พร้อมวิเคราะห์เนื้อหาในเพลงและแสดงความรู้สึกของนักเรียนต่อเพลงนี้

๕. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาและสืบค้นพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และจากการชมวีดิทัศน์ เรื่อง กรุงธนบุรี – สมเด็จพระเจ้าตากสินมหารา

๖. มอบหมายให้นักเรียนทำเส้นเวลา (Time Line) แสดงพระราชประวัติและพัฒนาการรับราชการของพระองค์จนเป็นพระมหากษัตริย์

๗. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเสนอคุณลักษณะเด่นและพระราชกรณียกิจของพระเจ้าตากสินมหารา ที่แสดงออกแต่ละด้านตามความคิดของนักเรียนลงกล่องความคิดที่นักเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นแล้วนำความคิดที่ได้ใส่กล่อง เช่น

๑. กล่องความกล้าหาญ

๒. กล่องความเป็นผู้นำ/การตัดสินใจ

๓. กล่องความเสียสละ

๘. นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปความคิดจากกล่องต่างๆเขียนเป็นผังมโนทัศน์แสดงคุณลักษณะสำคัญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราที่ควรนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันกลุ่มละด้านที่จะส่งผลดีต่อประเทศชาติ

ขั้นสรุป

๙. ครูและนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย สรุปความรู้ที่ได้รับว่า ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ชาติไทยเราไม่มีพระมหากษัตริย์ที่มีความเสียสละ กล้าหาญ อย่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราแล้ว ชาติไทยเราก็คงไม่มีเอกราชมาจนถึงปัจจุบัน เพราะพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถในการวางแผน มองการณ์ไกลกล้าตัดสินใจ พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่สร้างอาณาจักรธนบุรี ซึ่งเป็นอาณาจักรแห่งใหม่ของชาติไทยทั้งๆ ที่มีขีดจำกัดอย่างมากจนเป็นที่ยอมรับจากอาณาจักรข้างเคียงสร้างความตระหนักและภาคภูมิใจ

ชั้นประเมิน

๑๐. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้ เรื่องพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหารา

๑๑. ตรวจสอบเส้นเวลา (Time line) พระราชประวัติและพัฒนาการรับราชการของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

๑๒. ตรวจสอบโน้ตค้นคุณลักษณะที่สำคัญของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ควรนำมาปฏิบัติของนักเรียน

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

๑. สื่อจิกซอ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และภาพโบราณสถานที่ปรักหักพังในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. เพลง ตากสินมหาราช

๓. วีดิทัศน์เรื่อง กรุงธนบุรี- สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑. ด้านความรู้

.....
.....
.....

๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....
.....
.....

๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....
.....
.....

๔. ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....
.....
.....

แบบบันทึกสังเกตทักษะกระบวนการ

คำชี้แจง ๑. สังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนแล้วให้คะแนนลงในช่องคะแนน

๒. ระดับคะแนนมี ๕ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เห็นว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับนั้น ๆ

๕	หมายถึง	มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับมาก
๓	หมายถึง	มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับน้อย
๑	หมายถึง	มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

ประเด็นรายการ	ระดับคะแนน				
	๕	๔	๓	๒	๑
กระบวนการกลุ่มและรวบรวม					
๑. การยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม					
๒. การเสนอความคิดเห็นในกลุ่ม					
๓. การช่วยเหลือกันขณะทำงานกลุ่ม					
๔. การยอมรับความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม					
๕. ทำตามขั้นตอนที่กลุ่มกำหนด					
ความการวิเคราะห์ข้อมูล					
๖. กำหนดประเด็นการค้นหารวมรวมข้อมูล, ความรู้					
๗. การใช้เหตุและผลในการวิเคราะห์					
๘. ร่วมกันสรุปโดยการสังเคราะห์ที่ตรงประเด็น					
การเชื่อมโยง					
๙. วิธีการนำเสนอข้อมูล					
๑๐. การเปรียบเทียบและเชื่อมโยงที่ตรงประเด็นศึกษา					
๑๑. การสรุปประเด็นนำที่ได้สู่หัวข้อที่กำหนด					

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

แบบประเมินการทำงานด้วยกระบวนการกลุ่ม

กลุ่ม.....ชั้น.....

กิจกรรม (Activity)	ระดับคุณภาพ				รวม (Total)
	ดีมาก (๒๐-๒๕)	ดี (๑๕-๑๙)	พอใช้ (๑๐-๑๔)	ควรปรับปรุง (๑-๙)	
เนื้อหา (Content)	แสดงความรู้ความ เข้าใจในเนื้อหาที่ ค้นคว้าอย่างดีมาก มีขั้นตอน ครบถ้วน มี การสรุปความคิดเห็น โดยใช้เหตุผลได้อย่าง สมเหตุสมผล	แสดงความรู้ความ เข้าใจในเนื้อหาที่ ค้นคว้าเป็นอย่างดี มี ขั้นตอน ครบถ้วน มี การสรุปความคิดเห็น โดยใช้เหตุผลได้อย่าง สมเหตุสมผล	แสดงความรู้ความ เข้าใจในเนื้อหา ที่ค้นคว้าปานกลาง ขาดขั้นตอน และ รายละเอียดมีการ สรุปความคิดเห็น	แสดงความรู้ความ เข้าใจในเนื้อหา ที่ค้นคว้าปานกลาง ขาดขั้นตอน และ รายละเอียด ไม่มีการ สรุปความคิดเห็น	
การนำ เสนอ ผลงาน (Presentation)	นำเสนอด้วยข้อมูลที่ ถูกต้อง ครบคลุม หัวข้อและรายละเอียด ที่สำคัญ	นำเสนอด้วยข้อมูล แบบที่ถูกต้อง ครอบคลุมหัวข้อ สำคัญ ขาดรายละเอียด ในบางหัวข้อ	นำเสนอด้วยข้อมูล ถูกต้อง แต่ไม่ ครอบคลุมใน หัวข้อสำคัญบาง ประเด็นและขาด รายละเอียด	นำเสนอด้วยข้อมูล ถูกต้องบางส่วน ขาด บางประเด็นสำคัญ และขาดรายละเอียด	
การ ออกแบบ (Design)	มีการออกแบบ ที่เร้าความสนใจ มีข้อมูลประกอบ สมเหตุสมผล	มีการใช้เทคนิคสีสันท เร้าความสนใจ มี ข้อมูล ประกอบ	มีการใช้เทคนิค สีสันท น่าสนใจ	ขาดการใช้ เทคนิคการ นำเสนอ ที่น่าสนใจ	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)

แบบประเมินสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ทักษะ การคิด				ทักษะ การสื่อสาร				รักชาติ ศาสนาและ พระมหากษัตริย์				การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน				รักความ เป็นไทย				รวม ๒๐ คะแนน			
		๔	๓	๒	๑	๔	๓	๒	๑	๔	๓	๒	๑	๔	๓	๒	๑	๔	๓	๒	๑				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๗ - ๒๐	ดีมาก
๑๓ - ๑๖	ดี
๙ - ๑๒	พอใช้
๕ - ๘	ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินทักษะการคิด

คะแนน	ความหมาย	เกณฑ์
๔	ดีเยี่ยม	มีจินตนาการเชิงบวกในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่และหรือประยุกต์ สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อย่างมีประสิทธิภาพต่อตนเองและสังคม
๓	ดี	มีจินตนาการเชิงบวกในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่และหรือประยุกต์ สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อย่างมีประสิทธิภาพต่อตนเอง
๒	พอใช้	มีจินตนาการเชิงบวกในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่และหรือประยุกต์ สร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่
๑	ปรับปรุง	มีจินตนาการเชิงบวกในการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่

เกณฑ์การประเมินทักษะการสื่อสาร

คะแนน	ความหมาย	เกณฑ์
๔	ดีเยี่ยม	-พูดถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟังดูด้วยภาษาของตนเองได้อย่างแคล่วคล่องชัดเจน -เขียนถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดูตามจินตนาการของตนเองครอบคลุมครบถ้วน
๓	ดี	-พูดถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟังดูด้วยภาษาของตนเองได้แต่ขาดความแคล่วคล่อง -เขียนถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดูตามจินตนาการของตนเองมีเนื้อหาสำคัญเป็นส่วนใหญ่แต่ไม่ครบ
๒	พอใช้	-พูดถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟังดูด้วยภาษาของตนเองได้บ้าง -เขียนถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดูตามจินตนาการของตนเองมีเนื้อหาสำคัญเป็นบางส่วน
๑	ปรับปรุง	-ไม่สามารถพูดถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟังดูด้วยภาษาของตนเองได้ -เขียนถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน ฟัง ดูตามแบบ

เกณฑ์การประเมินการรักความเป็นไทย

คะแนน	ความหมาย	เกณฑ์
๔	ดีเยี่ยม	-แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ มีความกตัญญูทักท้วงที่ต่อผู้มีพระคุณ -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย -ชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย -ใช้ภาษาและตัวเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม -ชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง -นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย -แนะนำมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย
๓	ดี	-แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ มีความกตัญญูทักท้วงที่ต่อผู้มีพระคุณ -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย -ใช้ภาษาและตัวเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม -นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย
๒	พอใช้	-แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ มีความ กตัญญูทักท้วงที่ต่อผู้มีพระคุณ -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย
๑	ปรับปรุง	-แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย -ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย

เกณฑ์การประเมินการรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

คะแนน	ความหมาย	เกณฑ์
๔	ดีเยี่ยม	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีที่เป็นประโยชน์ของกลุ่มโรงเรียน ชุมชน สังคม - แสดงออกความหวงแหน ปกป้อง ยกย่องความเป็นชาติไทย - เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ - ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ - เป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชน - มีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ - แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ - แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
๓	ดี	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีที่เป็นประโยชน์ของกลุ่มโรงเรียน ชุมชน สังคม - เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ - ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ - มีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ - แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์
๒	พอใช้	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีที่เป็นประโยชน์ของกลุ่มโรงเรียน ชุมชน สังคม - เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ - มีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์
๑	ปรับปรุง	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีที่เป็นประโยชน์ของกลุ่มโรงเรียน ชุมชน - แสดงออกความหวงแหน ปกป้อง ยกย่องความเป็นชาติไทย - เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ - มีส่วนร่วมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

เกณฑ์การประเมินการใฝ่เรียนรู้

คะแนน	ความหมาย	เกณฑ์
๔	ดีเยี่ยม	<ul style="list-style-type: none"> -มีความตั้งใจเรียน -มีการเอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ -สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ -ศึกษาหาความรู้จากหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ สรุปเป็นองค์ความรู้สื่อเทคโนโลยีต่างๆจากแหล่งภายในและภายนอกได้อย่างเหมาะสม -บันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบจากสิ่งที่เรียนรู้ -แลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่างๆเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๓	ดี	<ul style="list-style-type: none"> -มีความตั้งใจเรียน -สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ -ศึกษาหาความรู้จากหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ สรุปเป็นองค์ความรู้สื่อเทคโนโลยีต่างๆจากแหล่งภายในและภายนอกได้อย่างเหมาะสม -แลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่างๆเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๒	พอใช้	<ul style="list-style-type: none"> -มีความตั้งใจเรียน -สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ -แลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่างๆเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๑	ปรับปรุง	<ul style="list-style-type: none"> -มีความตั้งใจเรียน -สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

คำชี้แจง ผู้สอนสังเกตการทำงานของผู้เรียนโดยการทำเครื่องหมายถูก ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรม	ความสนใจในการเรียน			การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการอภิปราย			การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			การตอบคำถาม			ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย			รวมคะแนน
	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑																
๒																
๓																
๔																
๕																
๖																
๗																
๘																
๙																
๑๐																
๑๑																
๑๒																
๑๓																
๑๔																
๑๕																

เกณฑ์การประเมิน

- ให้คะแนน ๓ ถ้าการทำงานนั้นอยู่ในระดับดี
 ให้คะแนน ๒ ถ้าการทำงานนั้นอยู่ในระดับพอใช้
 ให้คะแนน ๑ ถ้าการทำงานนั้นอยู่ในระดับต้องปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินคุณภาพผลงานรายบุคคล

คำชี้แจง

การตรวจผลงานนักเรียน โดยจัดระดับคุณภาพเป็น ๓ ระดับ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

😊 ระดับ ๓ ได้คะแนน ๑๐ - ๑๕ คะแนน

- ⇒ นักเรียนสามารถปฏิบัติตามกระบวนการและแก้ปัญหาได้ครบทุกขั้นตอน
- ⇒ ผลงานมีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ตามจุดประสงค์ของกิจกรรม
- ⇒ ผลงานของนักเรียนมีผลงานชัดเจน ถูกต้องตามจุดประสงค์ของกิจกรรม
- ⇒ นักเรียนสามารถรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องชัดเจน

😊 ระดับ ๒ ได้คะแนน ๕ - ๙ คะแนน

- ⇒ นักเรียนสามารถปฏิบัติตามกระบวนการและแก้ปัญหาได้แต่ไม่ครบทุกขั้นตอน
- ⇒ ผลงานมีข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์พอสมควรตามจุดประสงค์ของกิจกรรม
- ⇒ ผลงานของนักเรียนมีผลงานถูกต้องพอสมควรตามจุดประสงค์ของกิจกรรม
- ⇒ นักเรียนสามารถรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าชั้นเรียนได้ถูกต้องพอสมควร

😞 ระดับ ๑ (ต้องแก้ไข) ได้คะแนน ๐ - ๔ คะแนน

- ⇒ นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามกระบวนการและแก้ไขปัญหาได้
- ⇒ นักเรียนไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- ⇒ ผลงานมีข้อมูลที่ถูกต้องเป็นส่วนน้อย ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของกิจกรรม
- ⇒ ผลงานนักเรียนไม่ตรงตามจุดประสงค์ของกิจกรรม
- ⇒ นักเรียนไม่สามารถรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมหน้าชั้นเรียนได้

เพลง ตากสินมหาราช

คำร้อง/ทำนอง ยืนยง โอภากุล

ยุทธศาสตร์ยิ่งใหญ่	ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว
มีวันนี้เราจะเคี้ยวข้าว	และทูปหม้อข้าว
ตีแหกฝ่าวงล้อม	ลุยพม่าเข้าศึก
นี่ถึงความเป็นไทย	ดีกว่าไปเป็นทาส
สองมือถือดาบอย่างมั่นใจ	
นักรบไทยของพระเจ้าตาก	
ฝากฝังกรุงอยุธยา	
วันข้างหน้าข้าจะมาทวงคืน	
แผ่นดินไทยดาลเดือด	ทัพข้าศึกกรมล้อม
มัวแต่กลุ่มสตรี	เรียงโลภี๊ยะเป็นหลัก
นักรบกลายเป็นศพ	พบกับความปราชัย
เจ้าตากทนไม่ได้	แผ่นดินไทยเป็นหลัก
นักรบคือนักรบ	นักสู้แห่งกรุงศรี
ตีฝ่าทัพทองอุ	ตายหรืออยู่ไม่สำคัญ
คืนนี้จันทร์ลับไหล	แหกวงในวงล้อม
อ้อมออกจากกรุงศรี	ไปเข้าตีเมืองจันท
ยึดเมืองจันทบุรี	เป็นชุมนุมเจ้าตาก
ตีชุมนุมต่างๆ	ตีเจ้าฝางให้แตก
ทบทวนความพ่ายแพ้	แก้ไขยุทธวิธี
รวมชุมนุมที่มี	ก่อนโจมตีเจ้าฝาง
พ่ายแพ้เป็นบทเรียน	ทำจากเล็กไปใหญ่
เจ้าฝางชะล่าใจ	ในไม่นานก็แตก
จากอยุธยา	มาเมืองจันทบุรี
มากรุงธนบุรี	ไทยจึงมีเอกราช
จากอยุธยา	มาเมืองจันทบุรี
มากรุงธนบุรี	ตากสินมหาราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

วีรกษัตริย์ผู้ทรงกอบกู้เอกราชเสียสละเพื่อชาติและแผ่นดินตามประวัติศาสตร์ชาติไทย เราได้สูญเสียเอกราชแก่พม่าถึง ๒ ครั้ง

ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๑๑๒ ในรัชสมัยสมเด็จพระมหินทราธิราช ต่อมาสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๒๗ รวมระยะเวลาที่ไทยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าอยู่ ๑๕ ปี

ครั้งที่ ๒ ในสมัยพระเจ้าเอกทัศ ซึ่งถือว่าเป็นพระมหากษัตริย์องค์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา ไทยเสียเอกราชแก่พม่าไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๐ แต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชก็ทรงกอบกู้อิสรภาพคืนมาได้ ในปีเดียวกันคือ พ.ศ. ๒๓๑๐ โดยใช้ระยะเวลาเพียง ๗ เดือนเท่านั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในตำแหน่งพระยาวชิรปราการเจ้าเมืองกำแพงเพชรในขณะนั้นได้ปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ ทรงพระนามว่า “สมเด็จพระบรมราชาที่ ๔” เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๓๑๐ แต่ประชาชนทั่วไปยังนิยมเรียกพระองค์ว่า “พระเจ้าตากสิน” อันเป็นตำแหน่งเดิม คือ เจ้าเมืองตาก ก่อนที่พระองค์จะได้เลื่อนเป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร (แต่ยังไม่ทันไปปกครองเมืองดังกล่าวก็เกิดศึกพม่าขึ้นเสียก่อน)

ในพระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๒๗๗ พระองค์เกิดปีชง เป็นบุตรคนสามัญ บิดาเป็นจีนชื่อนายไหทอง เป็นขุนพัฒน์นายอากรบ่อนเบี้ย มารดาเป็นไทยชื่อนางนกเอี้ยง ตั้งบ้านเรือนอยู่หน้าบ้านเจ้าพระยาจักรีสมุหนายก เมื่อเป็นทารกได้เกิดเหตุมหัศจรรย์คือมีงูเหลือมตัวใหญ่มากนอนขดล้อมทารกไว้แต่มิได้ทำอันตราย อันเป็นนิมิตหมายของผู้มีบุญวาสนา บิดามารดาจึงยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าพระยาจักรีซึ่งเมื่อได้เด็กชายผู้นี้หรือพระเจ้าตากสินในขณะนั้นมาเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ปรากฏว่าท่านมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก จึงตั้ง ชื่อให้ว่า “สิน” เด็กชายสินอายุได้ ๙ ขวบ ก็ได้ไปศึกษาในสำนักอาจารย์ทองดี ได้เรียนหนังสือไทยและขอมจนจบ จึงหันมาเรียนพระไตรปิฎกต่อพออายุได้ ๑๓ ปี ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหลวงยกบัตรเมืองตาก ในปี พ.ศ. ๒๓๐๘ เมื่อพม่ายกมาตีกรุงศรีอยุธยา พระยาตากได้มาช่วยรักษาพระนครไว้ได้ จึงได้เลื่อนเป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองกำแพงเพชร แต่ยังไม่ทันไปรับตำแหน่ง ก็เกิดศึกพม่าครั้งสำคัญขึ้นก่อน การทหารและการปกครอง ท้ายสุดเมื่อพม่าล้อมกรุงศรีอยุธยาอยู่ ๑ ปี ๒ เดือน กรุงศรีอยุธยาซึ่งเป็นราชธานีของไทยอยู่นานถึง ๔๑๗ ปี ก็เสียแก่พม่าเมื่อเดือนเมษายน ๒๓๑๐ หลังจากเสียกรุงแล้ว ปรากฏว่าบ้านเมืองแตกแยก หัวเมืองต่าง ๆ ต่างตั้งตัวเป็นใหญ่โดยแบ่งออกเป็นก๊กต่าง ๆ ถึง ๖ ก๊ก คือ ก๊กสุกี้พระนายกอง ซึ่งพม่าตั้งให้เป็นนายใหญ่คุมกำลังอยู่ค่ายโพธิ์สามต้น และนายทองอิน พม่าตั้งให้อยู่ที่เมืองธนบุรี คอยกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินส่งพม่า ก๊กพระยาพิษณุโลก อยู่เมืองพิษณุโลก ก๊กพระฝาง ตั้งอยู่ที่สวางคบุรี ก๊กเจ้าพระยานครศรีธรรมราช อยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช ก๊กเจ้าพิมายมีกรมหมื่นเทพพิพิธ เป็นหัวหน้า อยู่เมืองพิมาย และก๊กเจ้าพระยาวชิรปราการหรือพระเจ้าตากสินอยู่ที่จันทบุรี เจ้าพระยาวชิรปราการเข้ายึดเมืองจันทบุรีได้ หลังเสียกรุงแก่พม่าราว ๒ เดือน จากนั้นจึงได้รวบรวมกำลังพลและตระเตรียมต่อเรือไว้ใช้ในการศึก โดยได้คุมเรือรบ ๑๐๐

ลำพร้อมไพร่พลราว ๕,๐๐๐ คนยกจากจันทบุรีมาทางปากน้ำเจ้าพระยา ตีเมืองธนบุรีจับนายทองอิน ประหารชีวิต จากนั้นได้ยกทัพตีค่ายโพธิ์สามต้นจนแตกพ่าย สู้กันยกองที่พม่าให้รักษาพระนครตายในที่รบ ดังนั้น กรุงศรีอยุธยาจึงได้กลับมาเป็นของไทยอีกครั้งหนึ่ง ในขณะพระชนมายุ ๓๓ พรรษา ทรงพระนามว่า “สมเด็จพระบรมราชาที่ ๔”

เหตุการณ์การกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

หลังการกอบกู้เอกราชสมเด็จพระเจ้าตากสินก็ได้ตัดสินใจที่จะไม่ใช้กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีต่อไป เพราะกรุงศรีอยุธยาถูกพม่าทำลายเสียหายยับเยิน และกำลังพลในขณะนั้นก็ไม่เพียงพอที่จะบูรณะให้เหมือนเดิมได้ อีกทั้งชัยภูมิของกรุงศรีอยุธยาสามารถถูกโจมตีได้ทั้งทางบกและทางน้ำไหนจะต้องระวังภัยต่าง ๆ ที่รู้เส้นทางเดินทัพเป็นอย่างดี ดังนั้น พระองค์จึงทรงตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี และได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ ได้ยกทัพไปปราบปรามก๊กต่าง ๆ จนราบคาบ โดยใช้เวลาอยู่ ๓ ปี คือ พ.ศ. ๒๓๑๑ – ๒๓๑๓ จึงสามารถรวบรวมอาณาเขตกลับคืนมาเป็นราชอาณาจักรเดียวอย่างเต็มได้

ตลอดระยะเวลาที่ครองราชย์เป็นเวลา ๑๕ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชต้องทรงตรากตรำทำศึกสงครามต่อเนื่องมาโดยตลอด นอกจากต้องรบพม่าเพื่อกอบกู้เอกราชในครั้งแรก รวมถึงการทำศึกกับก๊กต่าง ๆ ที่ตั้งตัวเป็นใหญ่แล้ว ยังต้องทำการรบกับพม่าที่ยกมาโจมตีอีก ๙ ครั้งใหญ่ ในขณะเดียวกันก็ยังได้ทำสงครามขยายอาณาเขตอีกหลายครั้ง เป็นผลให้ไทยมีประเทศราชหลายแห่งกลับคืนมาเหมือนสมัยอยุธยา

นอกจากนี้ ยังทรงมีพระราชกรณียกิจด้านปกครองบ้านเมืองซึ่งอยู่ในระหว่างการก่อสร้างเมืองหลวงใหม่ที่ต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะยังอยู่ในระหว่างศึกสงคราม แต่กระนั้นก็ยังทรงให้ความสำคัญในด้านศาสนา ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ตั้งคณะละครหลวงขึ้นแล้วยังทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์บางตอน รวบรวมวรรณคดีสมัยอยุธยาเพื่อการสืบทอดอีกด้วยเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชนและเพื่อสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป

พระองค์จึงเสด็จสวรรคตเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๕ ขณะนั้นมีพระชนมายุได้ ๔๘ พรรษา เราจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงต้องเหน็ดเหนื่อยพระวรกายและพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ตรากตรำจนวาระสุดท้ายพระองค์ต้องใช้พระปรีชาสามารถ ความเสียสละ และความเข้มแข็งเป็นอย่างมากที่ฝ่าฟัน อุปสรรคต่างๆ ทั้งในด้านการสงคราม การปกครองบ้านเมืองกว่าจะเป็นปึกแผ่นขึ้นมาได้ แม้ว่าท้ายสุดพระองค์จะต้องเสด็จสวรรคตด้วยเหตุอันน่าเศร้าสลดก็ตาม แต่วีรกรรมของพระองค์ก็เป็นสิ่งที่ประชาชนชาวไทยต้องจารึกไว้ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น หากไม่มีพระองค์ไหนเลยเราจะมีประเทศไทย ณ วันนี้ด้วยเหตุนี้ ประชาชนชาวไทยจึงได้พร้อมใจกันถวายพระราชสมัญญาพระองค์ว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช”

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๐

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
รายวิชา	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา ส ๒๑๑๐๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย	จำนวน ๘ คาบ
หน่วยย่อยที่ ๑	เรื่อง สถาบันกษัตริย์ในสมัยสุโขทัย	จำนวน ๔ คาบ

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรักความภูมิใจและ
ธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ส ๔.๓ ม.๑/๒ วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ

๒. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยซึ่งเป็นอาณาจักรแรกของ
ของไทย และทำให้อาณาเจริญรุ่งเรืองเป็นรากฐานของอาณาจักรไทยสมัยหลัง

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและผลงานของพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยที่มีผลต่อ
การพัฒนาชาติไทย

๒. เขียนคำประกาศเกียรติคุณพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัยที่สร้างและพัฒนาชาติให้รุ่งเรือง

๔. สาระการเรียนรู้

๑. การสถาปนาและพัฒนาอาณาจักรสุโขทัย

๒. บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย

๕. ทักษะ/กระบวนการ

๑. กระบวนการกลุ่ม (การรวมกลุ่มสืบค้นข้อมูล)

๒. กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ (การเขียนคำประกาศเกียรติคุณพระมหากษัตริย์และ
จัดนิทรรศการ)

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๒. ใฝ่เรียนรู้

๓. มุ่งมั่นในการทำงาน

๔. อยู่อย่างพอเพียง

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร

๒. ความสามารถในการคิด

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา

๔. ความสามารถในทักษะชีวิต

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๑. ชิ้นงาน

- ๑) คำประกาศยกย่องเชิดชูเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย
- ๒) การจัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	ทดสอบ	แบบทดสอบ	เกณฑ์การผ่านร้อยละ ๖๐
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	ประเมินโดยสมาชิกกลุ่ม	แบบประเมิน	เกณฑ์การผ่าน พอใช้
ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ประเมินตนเอง ประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	เกณฑ์การผ่าน ดี
ด้านสมรรถนะที่ สำคัญของผู้เรียน	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	เกณฑ์การผ่าน ดี

๑๐ . กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑ กิจกรรมนำเรื่อง

กิจกรรมที่ ๑ ภาพปริศนา

๑. ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้และทำแบบทดสอบก่อนเรียน
๒. ครูนำภาพพ่อขุนรามคำแหงมหาราชและภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช แบ่งเป็น ๔ ส่วนต่อภาพไปติดบนกระดาน
๓. นักเรียนเล่นเกมทายภาพแฟนพันธุ์แท้ โดยเปิดกระดาษที่ละส่วนและให้นักเรียนบอกบุคคลในภาพคือใคร เกิดในยุคสมัยใด ว่าเป็นภาพอะไร
๔. นักเรียนเปรียบเทียบภาพที่ ๑ และภาพที่ ๒ แล้วช่วยกันตอบประเด็นคำถามต่อไป
  - สิ่งสำคัญที่สุดที่เหมือนกันของสองภาพนี้คืออะไร (ตอบ พระมหากษัตริย์ไทย)
  - สิ่งสำคัญที่สุดที่แตกต่างกันของสองภาพนี้คืออะไร (ตอบ ยุคสมัยของการครองราชย์)
  - บุคคลในภาพมีบทบาทต่อประเทศชาติอย่างไร
  - สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยอยู่มาอย่างสืบเนื่องยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีบทบาทสำคัญอย่างไรกับสังคมไทย (ตอบ เป็นผู้ดำเนินการสร้างชาติ ปกป้องชาติและสร้างสรรค์ผลงาน หรือสนับสนุนให้เกิดผลงานที่ก่อความเจริญ ความอยู่เย็นเป็นสุขให้กับประชาชน)

๕. นักเรียนสรุปองค์ความรู้จากการตอบคำถามลงในใบกิจกรรมที่ ๑ บทบาทสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยสุโขทัยและร่วมกันเฉลย

๖. ครูเพิ่มเติมว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยอยู่อย่างสืบเนื่องยาวนาน ความเข้มแข็งเสถียรและมีคุณธรรมของพระมหากษัตริย์ทำให้คนไทยมีประเทศอยู่อาศัยจนทุกวันนี้

กิจกรรมที่ ๒ รำลึกอดีต

๘. ครูสมมติให้นักเรียนย้อนอดีตไปสู่อำเภอเมืองสมัยกรุงสุโขทัยเพื่อเรียนรู้เรื่องราวของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยสุโขทัยที่มีบทบาทและผลงานสำคัญในการพัฒนาชาติ

๙. นักเรียนดูวีดิทัศน์จากสื่อ Virtual Field Trip ตอนที่ ๑ สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย (ใช้เวลาประมาณ ๖ นาที) และสรุปความรู้ในใบกิจกรรมที่ ๒ สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

๑๐. นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น ๖ กลุ่มจำนวนกลุ่มละประมาณ ๔-๖ คน สมมติให้ห้องเรียนเป็นอาณาจักรสุโขทัยมีชาวเมืองสำคัญหลายเมือง ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ ชาวเมืองนครชุม (จังหวัดกำแพงเพชร)
- กลุ่มที่ ๒ ชาวเมืองสองแคว (จังหวัดพิษณุโลก)
- กลุ่มที่ ๓ ชาวเมืองสระหลวง (จังหวัดพิจิตร)
- กลุ่มที่ ๔ ชาวเมืองศรีสัชนาลัย (อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย)
- กลุ่มที่ ๕ ชาวเมืองพลัว (อำเภอปัว จังหวัดน่าน)
- กลุ่มที่ ๖ ชาวเมืองแพล (จังหวัดแพร่)

๑๑. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำป้ายชื่อเมือง วางแผนการ แบ่งงานสืบค้น ประวัตินผลงานของพระมหากษัตริย์สุโขทัย (พ่อขุนรามคำแหง / พระยาลิไทย) โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยไปสืบค้นข้อมูลนอกเวลาเพื่อเตรียมทำกิจกรรมในช่วงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๒

กิจกรรมที่ ๓ ลูกเขยพระร่วง

๑๒. ครูแจ้งว่ากิจกรรมในชั่วโมงนี้เป็นการให้ความรู้เรื่องลำดับพระนามพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยและผลงานการพัฒนาบ้านเมืองที่สำคัญโดยการทำเส้นเวลา

๑๓. ครูแจกกระดาษให้แต่ละกลุ่มเพื่อทำเส้นเวลาและเลือกนักเรียนคนหนึ่ง มาอ่านประกาศพระร่วงเจ้าหน้าห้องเรียน ข้อความดังนี้

“อาณาจักรสุโขทัยประสงค์จะให้คนดีมีฝีมือช่วยเรียงรายพระนามกษัตริย์ทั้งหมดของอาณาจักรสุโขทัยและผลงานเพื่อข้าจะได้รู้ลำดับลูกหลานและผลงานของลูกหลานของข้าให้ทุกเมืองส่งตัวแทนมารับชื่อและผลงานที่ข้ามีให้เอาไปดำเนินการ เจ้าเมืองใดมีความสามารถ เรียงได้ถูกต้องรวดเร็ว ข้าจะยกลูกสาวให้แต่งงานด้วย”

๑๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนไปรับซองข้อมูลจากครูและช่วยกันเรียงรายพระนามตามช่วงเวลาตั้งแต่ลำดับที่ ๑ - ๙ (ทำเส้นเวลาลงบนกระดาษฟลิปชาร์ต) นำผลงานไปติดให้ตรงกับรายพระนามและเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ที่สุด โดยให้นำความรู้ที่ได้จากการสืบค้นมาแล้วมาใช้

๑๕. นักเรียนที่ทำเสร็จกลุ่มแรกให้ออกมาสิ้นกระดิ่ง และถวายรายงานรายพระนามกษัตริย์และผลงานสำคัญต่อพระร่วง

๑๖. นักเรียนกลุ่มอื่นๆ นำผลงาน ติดกระดาน

๑๗. นักเรียนทุกคนเขียนสรุปายพระนามและผลงานพระมหากษัตริย์สุโขทัยในกิจกรรมที่ ๓ ลูกเขยพระร่วง

๑๘. ครูเป็นตัวแทนพระร่วงเจ้าชมเชยการทำงานของนักเรียนและมอบรางวัลเป็นภาพสาวสวย ๑ ภาพ)

ชั่วโมงที่ ๓

กิจกรรมที่ ๔ ผลงานสร้างชาติ

๑๙. นักเรียนนำผลงานที่ไปสืบค้นเกี่ยวกับประวัติ ผลงานของ พระมหากษัตริย์สุโขทัย (จากกิจกรรม : รำลึกอดีต) มานำเสนอและร่วมแลกเปลี่ยนรู้

ครูถามว่าพระมหากษัตริย์สุโขทัยที่สร้างผลงานที่สำคัญโดดเด่นมีใครบ้างและมีผลงานสำคัญอะไรบ้าง ผลงานนั้นส่งผลอย่างไรต่อคนไทยในปัจจุบัน ให้แต่กลุ่มร่วมกันอธิบาย

๒๐. นักเรียนเขียนสรุปใบกิจกรรมที่ ๔ ผลงานสร้างชาติ (แนวการตอบ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระยาสิทธิไทย ผลงานที่โดดเด่น คือ การสถาปนาอาณาจักร การประดิษฐ์ตัวอักษรไทย การส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นต้น)

กิจกรรมที่ ๕ พระมหากรุณาธิคุณ

๒๑. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนคำประกาศยกย่องเชิดชูเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยด้วยความรู้สึกของคนในปัจจุบัน โดยครูให้ดูตัวอย่างลายสือไทยจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๑

๒๒. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนอ่านคำประกาศหน้าห้องเรียนจนครบทุกกลุ่ม

ชั่วโมงที่ ๔

๒๓. ครูนำกล่องกระดาษมาพร้อมอุปกรณ์ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาช่วยกันทำศิลาจารึกจำลองจากกล่องกระดาษ

๒๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำคำประกาศจากกิจกรรมที่ ๕ พระมหากรุณาธิคุณ มาติดศิลาจารึกจำลองเป็นศิลาจารึกหลักพิเศษ

๒๕. นักเรียนนำผลงานใบกิจกรรมที่ ๑ - ๔ แล้วจัดบอร์ดนิทรรศการเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์สุโขทัย หน้าห้องเรียนโดยคิดชื่อนิทรรศการร่วมกัน

๒๖. ครูสรุปความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อสังคมไทย (แนวตอบ กษัตริย์เป็นผู้นำให้คนไทยได้ร่วมกันสร้างชาติ สร้างสรรค์งานที่เป็นประโยชน์และร่วมกันรักษาชาติบ้านเมืองมาได้จนถึงปัจจุบัน

๒๗. ครูให้นักเรียนให้ถามตัวเองว่าทำอะไรให้บ้านเมืองบ้าง

๒๘. ทดสอบความรู้เรื่องหลังเรียน

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- ๑. สื่อการเรียนรู้ สื่อ Virtual Field Trip ตอนที่ ๑ สถาปนาอาณาจักร
- ๒. ภาพอนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
- ๓. ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
- ๔. ชุดรายพระนามพระมหากษัตริย์ ๙ พระองค์และพระราชกรณียกิจ
- ๕. คำประกาศพระร่ว่งเจ้า (ประกอบแสดงบทบาทสมมติ)
- ๖. หนังสือประวัติศาสตร์สุโขทัย
- ๗. หนังสือเรียนประวัติศาสตร์
- ๘. ใบกิจกรรมที่ ๑ บทบาทสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยสุโขทัย
- ๙. ใบกิจกรรมที่ ๒ สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
- ๑๐. ละครดาชฟลิปชาร์ท
- ๑๒. ภาพสาวแสนสวย
- ๑๓. ใบกิจกรรมที่ ๔ ผลงานสร้างชาติ
- ๑๔. ตัวอย่างลายสือไทยจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ ด้านที่ ๑
- ๑๕. กล้องกระดาษ

แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน
- ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เรื่อง ประวัติศาสตร์สุโขทัย
- วีดิทัศน์สารคดีเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....

.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๑๒.๔ ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ประกาศของพระร่วงเจ้าเพื่อแสดงบทบาทสมมุติ

ประกาศของพระร่วงเจ้า

“อาณาจักรสุโขทัยประสงค์จะให้คนดีมีฝีมือ ช่วยเรียงรายพระนามกษัตริย์ทั้งหมดของอาณาจักรสุโขทัยและผลงาน เพื่อข้าจะได้รู้ลำดับลูกหลานและผลงานของลูกหลานของข้า ให้ทุกเมืองส่งตัวแทนมารับสิ่งที่ข้ามี ให้เอาไปดำเนินการเจ้าเมืองใดมีความสามารถทำได้ถูกต้องรวดเร็ว ข้าจะยกลูกสาวให้”

รายพระนามกษัตริย์สุโขทัย

คำชี้แจง ให้ครูดัดข้อความทั้งหมดนี้มาปนกัน นำใส่ซองเพื่อแจกให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้เรียงลำดับทำเป็นเส้นเวลา (Time Line) และปะติดผลงานของแต่ละพระองค์

พ่อขุนศรีอินทราทิตย์

เริ่มเสวยราชย์ พ.ศ. ๑๗๙๒
สวรรคตปีใดไม่ปรากฏ

พ่อขุนบานเมือง

ไม่ปรากฏปีที่ขึ้นครองราชย์
ถึง พ.ศ. ๑๘๒๒

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ประมาณ พ.ศ. ๑๘๒๒ – พ.ศ. ๑๘๔๑

พระยาเลอไทย

พ.ศ. ๑๘๔๑ – ประมาณ พ.ศ. ๑๘๖๖

พระมหาธรรมราชาที่ ๑ ลิไทย

พ.ศ. ๑๘๙๐ – ๑๙๑๑

พระมหาธรรมราชาที่ ๒

พ.ศ. ๑๙๑๑ – ประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๒

พระมหาธรรมราชาที่ ๓ ไสลิอไทย

พ.ศ. ๑๙๔๓ – ๑๙๖๒

พระมหาธรรมราชาที่ ๔ บรมपाल

พ.ศ. ๑๙๖๒ – ประมาณ พ.ศ. ๑๙๘๑

ประมาณ พ.ศ. ๑๘๖๖ – ๑๘๙๐

พระราชกรณียกิจและผลงานที่สำคัญของพระมหากษัตริย์สุโขทัย

คำชี้แจง ให้ครูตัดข้อความทั้งหมดนี้ใส่ช่องปนกันกับรายพระนามพระมหากษัตริย์

สถาปนาอาณาจักร

สร้างพระพุทธรชินราช

ทำยุทธหัตถีกับขุนสามชน

ปลุกต้นตาล
ทำเป็นดงตาล

ประดิษฐ์ลายสือไทย

ได้เมืองเมาะตะมะ
เป็นเมืองประเทศราช

หนังสือเรื่องไตรภูมิพระร่วง

ทำนุบำรุงพุทธศาสนา

ทำสัญญาเป็นไมตรี
กับพญามังรายและ
พญางำเมืองผลิตเงินหนัก ๑ บาท
ใช้เป็นมาตรฐาน

ใบกิจกรรมที่ เรื่อง การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
และพระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัย

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกสาระสำคัญและความรู้สึกความภาคภูมิใจที่ได้จากการเรียนในใบกิจกรรมนี้

กิจกรรมที่ ๑ บทบาทสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทยสมัยสุโขทัย

.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๒ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๓ ลูกเขยพระร่วง

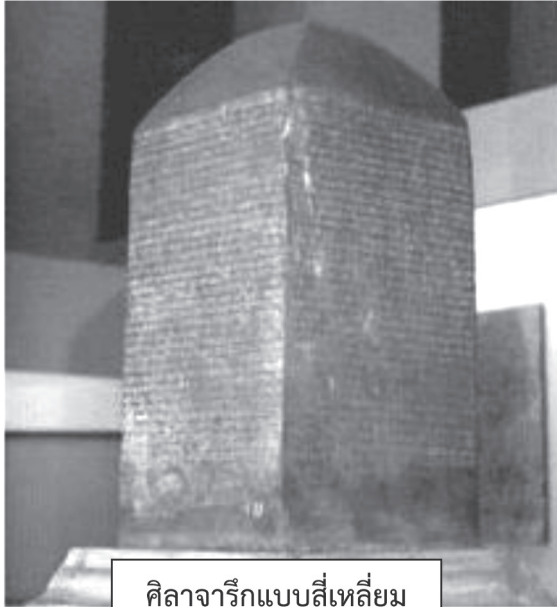
.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๔ ผลงานสร้างชาติ

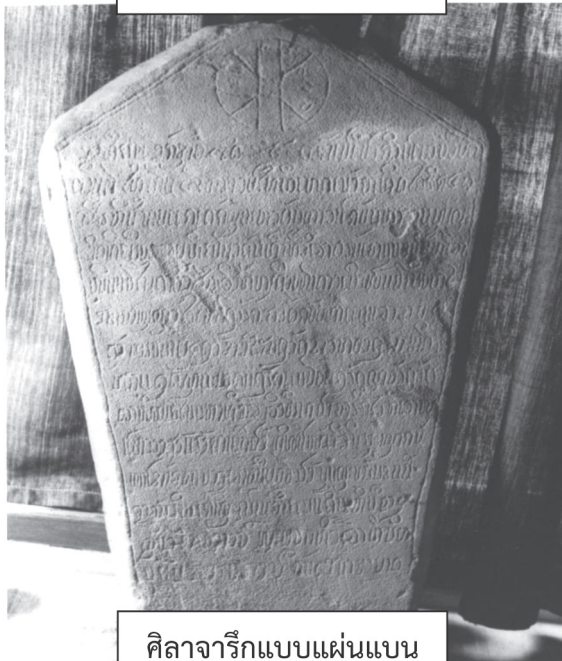
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างรูปทรงศิลาจารึก

คำชี้แจง ให้ครูเลือกรูปแบบและจัดทำศิลาจารึกจำลองเพื่อให้นักเรียนปิดคำประกาศเกียรติภูมิ
พระมหากษัตริย์สุโขทัย

ศิลาจารึกแบบสี่เหลี่ยม

ศิลาจารึกแบบแผ่นแบน

บรรพบุรุษไทย

เกริ่นนำ : ทำไมจึงต้องเรียนเรื่องนี้

บรรพบุรุษคือผู้คนที่ได้สร้างสมความดีงามและมีวีรกรรมอันพึงเคารพยกย่องและปฏิบัติตาม บรรพบุรุษทุกผู้ทุกคนต่างตระหนักในหน้าที่อันพึงมีต่อประเทศชาติและได้แสดงคุณธรรมอันน่ายกย่องสรรเสริญ บางท่านได้แสดงคุณลักษณะอันโดดเด่น เป็นที่ประจักษ์ชัดในสังคมโลก ทำให้ผู้อื่นได้รับทราบชื่อเสียงของประเทศไทยในอดีต

บรรพบุรุษไทยในอดีตมีจำนวนมาก เพราะต่างคนก็มีจิตสำนึกของความเป็นชาติ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความสมัครสมานสามัคคี และมีได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนก่อนประโยชน์ส่วนรวม บรรพบุรุษของไทยจึงเป็นต้นแบบที่สำคัญที่ทำให้คนรุ่นต่อมามีจิตสำนึกของความรักชาติในทางที่ถูกต้อง

วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่เราล้วนสำนึกคือการปกป้องเอกราชและรักษาดินแดนไทยด้วยการพลีชีพเพื่อชาติ หลายท่านได้สร้างสรรค์ความเจริญทางศิลปะก่อเกิดเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ต่างชาติยกย่อง เช่น ศิลปกรรมไทย นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย อาหารไทย หลายท่านได้อุทิศตนเองและปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถทำให้ชาติไทยพ้นวิกฤตรุนแรงและคงความเป็นชาติไทยมาจนถึงทุกวันนี้ การเรียนรู้เรื่องราวของบรรพบุรุษไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเข้าใจในความเป็นมาของชาตินั่นเอง

จุดมุ่งหมาย : เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้

๑. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องวีรกรรม และผลงานของบรรพบุรุษไทยที่สะท้อนถึงความอดสาหัส ความยากลำบาก ความกล้าหาญ และความเสียสละของบรรพบุรุษไทยที่ได้ร่วมกันสร้าง พัฒนา ปกป้องและกอบกู้ชาติไทยให้คงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

๒. ตระหนักในความสำคัญ และภาคภูมิใจบรรพบุรุษไทยที่ได้ปกป้องชาติไทยและเอกราชไทยรวมทั้งการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศไทย

๓. เห็นแนวทางในการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถถ่ายทอดเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

ประเด็นสำคัญที่ครูควรรู้ พื้นฐานความรู้ จุดเน้นที่ควรเชื่อมโยง และสิ่งที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดความภูมิใจ

ประวัติศาสตร์ไทยในสมัยอยุธยา ได้บันทึกวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่ได้ร่วมกันปกป้องแผ่นดินโดยไม่เห็นแก่ชีวิตและทรัพย์สินของตนไว้ เช่นวีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน วีรกรรมของพันท้ายนรสิงห์ หรือการเดินทางไปต่างประเทศของออกพระวิสุทธรุณทร (ปาน) เพื่อเจริญพระราช

ไมตรีกับต่างประเทศ บรรพบุรุษเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างของบุคคลที่มีจิตใจงดงามที่ทำหน้าที่เพื่อประเทศชาติ เพื่อความถูกต้องตามกฎหมาย และเพื่อความเป็นเอกราชของอาณาจักร สมควรได้รับการยกย่องเป็นอย่างมาก

ในรัชกาลของสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ หรือ พระเจ้าเสือ นั้น มักจะเสด็จพระราชดำเนินโดยเรือพระที่นั่งเอกชัย เพื่อประพาสทรงเบ็ด ณ ปากน้ำเมืองสาครบุรี หรือเมืองสมุทรสาครในปัจจุบัน โดยใช้เส้นทางคลองด่าน คลองสนามชัย เมื่อเรือพระที่นั่งถึงตำบลโคกขามซึ่งเป็นคลองคดเคี้ยวและมีกระแสน้ำเชี่ยวกราก พันท้ายนรสิงห์ซึ่งถือท้ายเรือพระที่นั่งมิสามารถตัดแก้ไขได้ทัน โชนเรือพระที่นั่งกระทบกับกิ่งไม้หักตกลงไปในน้ำ พันท้ายนรสิงห์จึงได้กระโดดขึ้นฝั่งแล้วกราบทูลให้ทรงลงพระอาญาตามพระกำหนดถึงสามครั้งด้วยกัน เนื่องจากในสองครั้งแรก สมเด็จพระเจ้าเสือพระราชทานอภัยโทษเพราะเห็นว่าเป็นอุบัติเหตุสุดวิสัยแต่ท้ายสุดก็ได้ตรัสสั่งให้ประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ตามคำขอ

วีรกรรมของพันท้ายนรสิงห์จึงเป็นอุทาหรณ์ของความจงรักภักดีของผู้อยู่ใต้เบื้องพระยุคลบาท และรับใช้พระมหากษัตริย์ และมีความซื่อตรงต่อกฎหมายของแผ่นดิน การยินยอมรับโทษโดยไม่ร้องขอให้ผ่อนผันนั้นเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้ว่า สังคมมีกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ และพระเจ้าแผ่นดินทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจอย่างสมบูรณ์ แม้ว่า พันท้ายนรสิงห์อาจจะขอร้องให้พระราชทานอภัยโทษได้ก็ตาม

ส่วนวีรกรรมของชาวบ้านบางระจันนั้น เป็นกลุ่มคนไทยที่มีความรักชาติและหวงแหนแผ่นดินเกิดอย่างสูงสุด ยอมสละชีพของตนและสละบ้านเรือนเพื่ออำรงไว้ซึ่งเอกราชและชาติของไทย แม้จะมีกำลังเพียงน้อยแต่ก็ยังสามารถต่อต้านการรบบจากกองทัพพม่าไว้ได้อย่างเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยวและเป็นตัวอย่างที่ดีของการรักชาติโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

ประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ก่อนเสียกรุงครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๐ บันทึกว่ากองทัพพม่ายกพลเข้ามาประชิดพระนคร โดยในปี พ.ศ. ๒๓๐๘ เนเมียวสีหบดียกทัพมาจากพม่ารุกเข้าจากทางเหนือได้มาหยุดอยู่ที่เมืองวิเศษชัยชาญ และจัดให้ทหารพม่ากองหนึ่งเที่ยวกวาดต้อนทรัพย์สินและผู้คนทางเมืองวิเศษชัยชาญ ราษฎรต่างพากันโกรธแค้นต่อการกดขี่ข่มเหงของทหารพม่า จึงแอบคบคิดกันต่อสู้ในเดือน ๓ พวกชาวเมืองวิเศษชัยชาญ เมืองสิงห์บุรี เมืองสรรคบุรี และชาวบ้านใกล้เคียงพากันคบคิดอุบายเพื่อล่อลวงทหารพม่า ทั้งรวบรวมนักสู้ไว้เพื่อทำการต่อไป ในบรรดาชาวบ้านที่ร่วมกันอยู่นี้มีหัวหน้าที่สำคัญ คือ นายแท่น นายโชติ นายอิน นายเมือง ซึ่งได้หลอกลวงทหารพม่าไปหาทรัพย์สินของที่ต้องการ ทหารพม่าหลงเชื่อตามไป ก็ถูกนายโชติและพรรคพวกซุ่มอยู่บุกเข้ามาฆ่าฟันพม่าตายประมาณ ๒๐ คน แล้วจึงพากันหนีไปยังบางระจัน หรือที่ปรากฏชื่อว่า “บ้านระจัน”

ในเวลานั้นชาวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงต่างก็เข้ามาหลบอาศัยอยู่ที่บางระจันเป็นจำนวนมาก มีพระอาจารย์ธรรมโชติ ซึ่งมีกิตติศัพท์ว่า มีความเชี่ยวชาญทางวิทยาคมมากเป็นผู้นำทางจิตใจต่อมานายแท่นและผู้มีชื่อเสียงอื่น ๆ ชักชวนชาวบ้านได้อีกประมาณ ๔๐๐ คนเศษ พากันมาอยู่ที่บ้านบางระจัน หลังจากนั้นก็ได้ตั้งค่ายขึ้นล้อมรอบบ้านบางระจัน ๒ ค่าย เพื่อป้องกันทหารพม่าที่จะยกทัพ

ติดตามมาและเพื่อจัดทำกำลังและศัตราวุธในแถบตำบลนั้น นอกจากนี้ มีคนไทยชั้นหัวหน้าที่เข้ามา
ร่วมด้วยอีก ๗ คน ที่ปรากฏชื่อในพระราชพงศาวดาร ได้แก่ ขุนสรรค์ พันเรือง นายทองเหม็น
นายจันทนวดเขียว นายทองแสงใหญ่ นายดอก และนายทองแก้ว รวมหัวหน้าที่สำคัญของค่ายบางระจัน
ครั้งนั้น รวม ๑๑ คน ตั้งกองสู้กับกองทัพพม่า

กองกำลังชาวบ้านบางระจันต้องรวบรวมเสบียงอาหารและสรรพอาวุธด้วยตนเอง และ
สามารถต้านทัพพม่าได้หลายครั้ง จนกระทั่งพ่ายแพ้ เพราะไม่มีกำลังและอาวุธเพียงพอ จะเห็นได้ว่า
ชาวบ้านบางระจันมีความภูมิใจที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาและมีความหวงแหนแผ่นดินเกิด
ไม่ให้ใครเข้ามาครอบครองทำลาย แม้ว่าจะมีกำลังเพียงน้อยก็ตาม สมดังความที่จารึกไว้ที่ฐานของ
อนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจัน ว่า

“เมื่อเดือนสาม ปีระกา พุทธศักราช ๒๓๐๘ นายจันทนวดเขียว
นายโชติ นายดอก นายทองแก้ว นายทองเหม็น นายทองแสงใหญ่ นายแค้น
นายเมือง พันเรือง ขุนสรรค์ และนายอิน ได้เป็นหัวหน้ารวบรวมชาวบ้าน
ตั้งค่ายต่อสู้พม่าที่บ้านบางระจัน มีพระอาจารย์ธรรมโชติเป็นผู้ประสิทธิ์
ประสาทวิทยาคมบำรุงขวัญ ตั้งแต่เดือนสี่ ปีระกา พุทธศักราช ๒๓๐๘
จนถึงเดือนเจ็ด ปีจอ พุทธศักราช ๒๓๐๙ วีรชนค่ายบางระจันได้ต่อสู้พม่า
ด้วยความกล้าหาญและด้วยกำลังใจอัน เด็ดเดี่ยวยอมสละแม้เลือดเนื้อและ
ชีวิตเพื่อรักษาแผ่นดินไทย รบชนะพม่าถึงเจ็ดครั้ง จนพม่าครั้นคร้ามฝมือ
รัฐบาลและประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์นี้ขึ้น
เพื่อประกาศเกียรติคุณของวีรชนค่ายบางระจันให้ยั่งยืนชั่วนานาน”

บรรพบุรุษของไทยนั้นมิได้มีเพียงผู้ป้องกันประเทศด้วยความสามารถเท่านั้น หากแต่ยังมี
บรรพบุรุษที่เผยแพร่ชื่อเสียงของไทยไปสู่สากลด้วย เช่น ออกพระวิสุทสุสุนทร (ปาน) หรือที่รู้จักกัน
ในชื่อโกษาปาน ราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่งเดินทางไปเจริญพระราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์
ที่ ๑๔ แห่งประเทศฝรั่งเศส

ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การเปิดโลกทัศน์เป็นผลที่ได้รับจากการส่งทูตไป
เจริญสัมพันธไมตรีด้านการค้ากับนานาประเทศโดยเฉพาะชาติตะวันตก ทำให้ประเทศไทยได้พบเห็น
วิทยาการ แนวคิดและมุมมองใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากชาติที่เจริญกว่า และนำข้อดีเหล่านี้มาพัฒนา
ประเทศให้เจริญทัดเทียมประเทศอารยะทั้งหลาย เมื่อมีการส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับชาติใดสมเด็จพระ
นารายณ์มหาราชก็มักจะส่งเหล่าขุนนางหรือพระบรมวงศานุวงศ์ไปด้วยจำนวนหนึ่งเพื่อไปศึกษา
วิทยาการด้านการทหาร การบริหารบ้านเมือง และอื่น ๆ ที่สำคัญ ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานของการพัฒนา
ประเทศชาติที่แยกย่อยอย่างหนึ่ง

อีกวิธีหนึ่งของการเปิดโลกทัศน์ของไทยก็คือ การเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามารับราชการเป็นขุนนางของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้นำวิทยาการความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาช่วยพัฒนาให้ประเทศไทยเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

สยามและฝรั่งเศสเริ่มต้นความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทรงส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศสถึง ๓ ครั้ง

ครั้งแรก ทรงจัดให้ออกญาพิพัฒน์ราชไมตรีเป็นราชทูต ออกขุนศรีวิสารสุนทรเป็นอุปทูต ออกขุนนครวิชัย เป็นตรีทูต ไปโดยเรือกำปั่นฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๔ แต่ทว่าเคราะห์ร้ายเรือที่ไปอับปางที่นอกฝั่งเกาะมาดากัสการ์ คณะทูตทั้งหมดสาบสูญไปหมดและทางสยามก็ไม่ได้ข่าวคราวใดใด

ครั้งที่ ๒ สืบเนื่องมาจากคณะทูตชุดแรกที่สูญหายไปทำให้สมเด็จพระนารายณ์ฯ ทรงพระวิตก จึงโปรดให้ขุนนาง ๒ คน คือ ออกขุนวิชัยวาทิต และ ออกขุนพิชิตไมตรี กับบาทหลวงวาเซต์ ผู้เป็นล่ามไปด้วยอีกคนหนึ่ง เดินทางออกไปสืบข่าวทูตไทยที่ส่งไปคราวแรก คณะทูตที่เดินทางไปคราวนี้ไปโดยเรืออังกฤษออกจากสยามเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๒๒๖ ไปขึ้นที่เมืองมาร์เก็ตท่าเรือประเทศอังกฤษ แล้วเดินทางไปลอนดอน พักอยู่ลอนดอนได้ไม่ชั้ก็ข้ามมาประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากทูตที่ไปคราวนี้มีผู้นำพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์ฯ ไปด้วย เพราะประสงค์แต่เพียงไปสืบข่าวทูตที่ส่งมาชุดแรก แต่ราชสำนักฝรั่งเศสก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี แต่ทว่ามิได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์อย่างเป็นพิธีการ เป็นแต่ไปคอยเฝ้าเวลาเสด็จพระราชดำเนิน แต่ก็ทรงหยุดและทรงปราศรัยสอบถามเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๒๒๗ เมื่อพระเจ้าหลุยส์ทรงทราบความจริงว่า สยามได้เคยทรงทูตมา แต่เรือแตกเสียกลางทาง ก็ทรงดำริเห็นว่าควรจะแต่งทูตมาเป็นการสนองตอบ เพื่อมิให้เสียทางพระราชไมตรีที่ไทยมีต่อฝรั่งเศส ดังนั้น พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จึงแต่งคณะราชทูตพร้อมทั้งพระราชสาส์น โดยการเดินทางครั้งนี้มี เมอสิเออร์ เลอ เซวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ เป็นราชทูต และมีบาทหลวง เดอ ชัวซี เมอสิเออร์ เลอ เซวาลิเยร์ เดอ ฟอร์แบง บาทหลวงตาซาร์ด และขุนนางอีกหลายคนเดินทางเข้ามาด้วย เรือออกจากเมืองแบรสต์ ท่าเรือในฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ มาถึงปากน้ำเจ้าพระยา เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๒๒๘ ราชทูตที่มาคราวนี้มาโดยเรือ ๒ ลำ ชื่อ ลัวโซ กับ ลามาสิญ และ ราชทูตไทยทั้ง ๒ ที่เดินทางไปสืบข่าวนั้นกลับมามีด้วย

การต้อนรับคณะทูตและพระราชสาส์นจากฝรั่งเศสชุดแรกที่เดินทางมายังประเทศไทยนั้น เป็นไปด้วยความยิ่งใหญ่ถ้อยคำและการและสมพระเกียรติกับพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ เป็นอย่างมากเพราะพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ในขณะนั้นมีความเกรียงไกรที่สุดในบรรดาจักรวรรดิทั้งหลายในแถบตะวันตกและอาจจะในตะวันออกด้วย ซึ่งการต้อนรับในครั้งนั้นทำให้คณะทูตจากฝรั่งเศสซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนารายณ์ที่ทรงดูแลพวกตนเป็นอย่างดี

ส่วนครั้งที่ ๓ นั้นเนื่องด้วยสมเด็จพระนารายณ์ต้องการเจริญทางพระราชไมตรีกับพระเจ้าหลุยส์ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ฝรั่งเศสได้ส่งทูตมายังประเทศไทย จึงจัดคณะทูตขึ้นชุดหนึ่งประกอบด้วย ออกพระวิสุทสุนทร (ปาน) เป็นราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรีเป็นอุปทูต ออกขุนศรีวิสารวาจา เป็นตรีทูต เดินทางพร้อมกับคณะทูต เซอวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ ซึ่งจะกลับฝรั่งเศสในคราวเดียวกัน ออกเดินทางจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๒๒๘ ไปถึงเมืองแบรสต์ เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๒๒๙ เมื่อขึ้นฝั่งที่เมืองแบรสต์ แล้วก็เดินทางต่อไปยังเมืองนีองต์ เมืองออร์เลอ็องส์ เมืองฟงแตนโบล และที่สุดถึงกรุงปารีส

ภารกิจของโกษาปานในประเทศฝรั่งเศสนั้นเป็นข่าวสำคัญในทวีปยุโรป เพราะนับเป็นครั้งแรก ๆ ในประวัติศาสตร์การทูตของประเทศยุโรปที่ได้มีโอกาสต้อนรับคณะราชทูตจากดินแดนอันไกลโพ้น ในหลักฐานฝ่ายฝรั่งเศสที่สำคัญ คือ รายงานข่าวกิจกรรมของโกษาปานและคณะซึ่งเมอซีเออร์ เดอ วิเซ่ เขียนรายงานเผยแพร่ในวารสารแมร์กูล กาล็องต์ ในปี พ.ศ. ๒๒๒๙ และต่อมาแปลเป็นภาษาไทยในชื่อ โกษาปานไปฝรั่งเศส

ตั้งแต่วันที่เดินทางถึงเมืองแบรสต์ คณะราชทูตสยามเป็นที่จับตามองของทุกคน และต่างก็ได้รับคำสั่งให้ดูและคณะทูตชุดนี้ด้วยความเอาใจใส่ ตลอดเส้นทางการเดินทางจากเมืองแบรสต์ไปยังปารีส เพื่อเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ที่พระราชวังแวร์ซายนั้น โกษาปานได้ผ่านเมืองสำคัญต่าง ๆ และได้เยี่ยมชมสถานที่มากมาย ดังปรากฏในรายงานของ เดอ วิเซ่ คือ เมื่อคณะราชทูตสยามออกจากเมืองแบรสต์ ก็เดินทางไปยังเมืองตูร์ส จากนั้นไปเมืองแวงแซนด์ ใกล้ปารีส และพำนักที่ปราสาทเดอแบร์นี ได้เยี่ยมชมบ้านเสนาบดีเซเนญอเล ไปดูนักเรียนเล่นละครพูดที่โรงเรียนหลุยส์เลอกรองด์ จากนั้นย้ายไปพักอยู่ที่เมืองรงบูเย เพื่อเตรียมจะเข้าเฝ้าฯ ช่วงเวลาที่รอเวลานั้นราชทูตได้ไปดูการชูดกลอง ดูป้อมปราการ และพระราชวังแองวาลิตส์ ไปเยี่ยมชมราชบัณฑิตยสถานแห่งฝรั่งเศส ไปชมโรงช่างหัตถกรรม ไปดูอุตุเรือ ไปโรงละคร หอดูดาว ร้านค้าต่างๆ และที่พระราชวังแวร์ซายส์ นั้นราชทูตได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ที่ห้องท้องพระโรงกระจก หลังจากเข้าเฝ้าแล้วได้ไปเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ อีกมาก

ครั้นเมื่อจะเดินทางกลับมา ราชสำนักฝรั่งเศสได้ส่งผู้แทนพิเศษ คือซิมง เดอ ลา ลูแบร์ และราชทูตเซเบอเรต์ พร้อมกองเรือฝรั่งเศสเข้ามาด้วย และเป็นเหตุให้พระเพทราชาไม่ไว้วางใจในการกระทำของฝรั่งเศส จนในที่สุดจึงเกิดการปฏิวัติผลัดแผ่นดินขึ้น

ตลอดระยะเวลาที่ออกพระวิสุทสุนทร (ปาน) ได้ทำหน้าที่เป็นผู้เจริญพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสนั้น ท่านได้ปฏิบัติภารกิจด้วยความพร้อมสมบูรณ์ อันเป็นเหตุให้ชื่อเสียงของสยามประเทศได้เลื่องลือถึงเมืองตะวันตก และเมื่อกลับมาสยามแล้วท่านยังรับหน้าที่สำคัญในการสมานไมตรีต่าง ๆ มิให้บาดหมางกันอีกในหลายวาระ

ในส่วนของประวัติบรรพชนนั้น อาจสรุปได้ตรงกันทั้งเอกสารไทยและต่างชาติว่า ออกพระวิสุทสุนทรเป็นราชินิกุลมาแต่ก่อน เอกสารร่วมสมัยเช่นโนบันทึกของซิมง เดอ ลา ลูแบร์ ได้พูดถึงบรรพชนของโกษาปานไว้ว่า “มารดาของท่านเอกอัครราชทูตที่เราได้เห็นตัวกันในที่นี้เป็นพระนมเหมือนกัน”

แสดงว่ามารดาของท่านมีตำแหน่งเป็นพระนมของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเรียกต่อมาว่า เป็นเจ้าแม่วัดดุสิต ซึ่งเป็นพระนมเอกของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ประวัติของออกพระวิสุทสุนทรที่เป็นที่รู้จักกันนั้นเริ่มบันทึกอย่างเป็นทางการในราวรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์โดยเซอร์ จอห์น เบาว์ริง ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Kingdom and People of Siam โดยอ้างพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า บรรพบุรุษของพระองค์นั้นสืบเชื้อสายมาแต่มอญที่กรุงหงสาวดี ต่อมาได้ตามสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกลับมาอยู่อยุธยา จึงโปรดให้ตั้งบ้านเรือนบริเวณริมวัดขุนแสน ทางทิศเหนือของเกาะเมือง ต่อมาเมื่อลูกหลานที่สืบเชื้อสายหลายรุ่นจนถึงโกษาปาน จากนั้นมีหลานอีกคนหนึ่งรับราชการกับพระยาพิชัยโลก ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระอักษรสุนทร พระอักษรสุนทรมีบุตรหลายคน คนที่ ๔ ผู้ชายซึ่งเป็นปู่ของพระองค์ท่าน ซึ่งขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑

จึงเห็นได้ว่าโกษาปานนั้น มิใช่เป็นราชทูตผู้อัญเชิญพระราชสาส์นและเจริญพระราชไมตรีเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ที่สร้างสรรค์ให้เกิดความสัมพันธ์อันยั่งยืนระหว่าง ๒ ประเทศ นับแต่อดีต จนปัจจุบันด้วย ด้วยความวิริยะอุตสาหะของท่าน ท่านได้แสดงความเฉลียวฉลาด สติปัญญา และไหวพริบที่ดีในการเจรจาความ และมีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชอย่างสูง เป็นบรรพบุรุษที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง

นอกจากในสมัยอยุธยาแล้ว บรรพบุรุษของชาติไทยสมัยรัตนโกสินทร์อีกหลายพระองค์หรือหลายคนก็ล้วนแต่มีความสำคัญและได้ร่วมสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและความเจริญในด้านต่าง ๆ ให้กับประเทศชาติด้วย เพราะเมื่อประเทศได้พัฒนาขึ้นทัดเทียมอารยะประเทศ บรรพบุรุษของไทยก็ได้สร้างความเจริญให้แก่ชาติ ทั้งการศึกษา การสาธารณสุข การคมนาคม และอื่น ๆ

เมื่อแรกสร้างกรุงรัตนโกสินทร์นั้น แม้จะยังคงมีศึกสงครามกับพม่าอยู่บ้าง แต่ด้วยพระปรีชาญาณ และความเด็ดเดี่ยวสามารถของกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา) ก็ทรงขจัดข้าศึกที่จะเข้ามารุกรานกรุงรัตนโกสินทร์ได้อย่างสงบบราบคาบ โดยเฉพาะในสงครามเก้าทัพ ที่พม่ายกกองทัพเข้ามาในปี พ.ศ. ๒๓๒๘

พระราชปณิธานในกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ปรากฏชัดเจนว่าทรงหวงแหนแผ่นดินไทยมาก เพราะเป็นแผ่นดินที่บรรพบุรุษของพระองค์ได้มอบให้ไว้ การรักษาแผ่นดินคือการแสดงความกตัญญูที่สำคัญ ดังความในเพลงยาวนิราศกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จไปตีเมืองพม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๖ ตอนหนึ่งว่า

มันทำเมืองเราก่อนเท่าใด	จะทดแทนมันให้หมดสิ้น
มันจิตอหังการท่ามิฬ	จะล้างให้สุดสิ้นอย่างสงกา
การเสร็จสำเร็จลงเมื่อใด	ซึ่งคิดไว้ขอให้สมปรารถนา
แม้มันมิได้ก็ไม่กลับคืนมา	จะเห็นเมืองพม่าในครั้งนี้
เกรงกริ่งอยู่แต่ข้างทัพบก	จะไม่ยกหักได้ให้ถึงที่

เกลือกมันกั้นตัดทางดี	จะตัดที่เสปียงอาหารไว้
ไม่สมคะเนให้เรรวน	ทำป่วนไม่หักเอามันได้
เท่านี้ดอกที่วิตกใจ	จะทำให้เสียการเหมือนทวย
เมื่อชนะแล้วกลับแพ้ให้แซไป	จึงเสียชัยเสียเชิงไม่สมหมาย
พากันหนีแต่ไม่มีอันตราย	ถ้าเสียหายอย่างอื่นไม่เป็นไร
อันกรุงรัตนอังวะครั้งนี้ฤา	จักพันเนื้อมืออย่าสงสัย
พม่าจะมาเป็นข้าไท	จะได้ใช้สร้างกรุงอยุธยา

ในครั้งสงครามเก้าทัพ พระเจ้าปดุงได้ยกทัพมาถึง ๙ ทัพ รวมกำลังพลมากถึงแสนกว่านาย โดยแบ่งการเข้าโจมตีกรุงรัตนโกสินทร์ออกเป็น ๕ ทิศทาง โดยทัพหลวงมีพระเจ้าปดุงเป็นผู้คุมทัพ มีกำลังพลมากที่สุดถึง ๕๐,๐๐๐ นาย ยกเข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์เพื่อรอสมทบกับทัพเหนือ และได้โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้ารบกับกรุงเทพฯ

เวลานั้นทางฝ่ายไทยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รวบรวมกำลังไพร่พลได้เพียง 70,000 นายมีกำลังน้อยกว่าทัพพระเจ้าพม่าถึง 2 เท่า ประจวบเป็นทหารรบเดิมของพระเจ้ากรุงธนบุรีที่เคยกอบกู้บ้านเมืองสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาไว้ได้ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงทรงปรึกษาวางแผนการรับเข้าศึกกับ สมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้า สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ว่า จะทำการป้องกันบ้านเมืองอย่างไร แผนการรบของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ คือ จัดกองทัพออกเป็น 4 ทัพโดยให้รับศึกทางที่สำคัญก่อน แล้วค่อยผลัดตีทัพที่เหลือ

สมเด็จพระอนุชาธิราช พระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ได้ยกกองทัพไปถึงเมืองกาญจนบุรี ตั้งรับทัพอยู่บริเวณทุ่งลาดหญ้า เชิงเขาบรรทัด สกัดกั้นไม่ให้ทัพพม่าได้เข้ามารวบรวมกำลังพลกันได้ นอกจากนี้ยังจัดกำลังไปตัดการลำเลียงเสบียงของพม่าเพื่อให้กองทัพขาดเสบียงอาหาร แล้วยังใช้อุบาย โดยทำเป็นถอยกำลังออกในเวลากลางคืน ครั้นรุ่งเช้าก็ให้ทหารเดินเข้ามาผลัดเวร เสมือนว่ามีกำลังมากมาเพิ่มเติมอยู่เสมอ เมื่อทัพพม่าขาดแคลนเสบียงอาหารประจวบกับครั้นคร้ามคิดว่ากองทัพไทยมีกำลังมากกว่า จึงไม่กล้าจะบุกเข้ามาโจมตี สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทเมื่อสบโอกาสทำการโจมตีกองทัพ ๘ - ๙ จนถอยร่นพระเจ้าปดุงเมื่อเห็นว่าจะไม่สามารถบุกโจมตีต่อได้ประจวบทั้งกองทัพขาดเสบียงอาหารจึงได้ถอยทัพกลับ สำหรับการโจมตีทางด้านอื่น ทางด้านเหนือพระยาภาวดีเจ้าเมืองลำปางสามารถป้องกันทัพพม่าที่ยกมาทางหัวเมืองฝ่ายเหนือได้สำเร็จ เมื่อเสร็จศึกแล้ว สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทเสด็จยกทัพลงไปช่วยทางปักซีใต้ต่อ แต่ก่อนที่จะเสด็จไปถึง ทัพพม่าได้โจมตีเมืองระนอง เมืองถลาง เวลานั้นเจ้าเมืองถลางเพิ่งจะถึงแก่กรรมยังไม่มีที่ตั้งเจ้าเมืองคนใหม่ แต่ชาวเมืองถลางนำโดยคุณหญิงจันภริยาเจ้าเมืองถลางที่ถึงแก่กรรมและนางมุกน้องสาว ได้รวบรวมกำลังชาวเมืองต่อสู้ข้าศึกจนสุดความสามารถ สามารถป้องกันข้าศึกพม่าไม่ให้ยึดเมืองถลางไว้ได้ หลังเสร็จศึกแล้ว

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้คุณหญิงจันเป็นท้าวเทพกษัตรี ยนางมุกน้องสาวเป็นท้าวศรีสุนทร นอกจากนี้ทัพพม่าบางส่วนสามารถตีเมืองนครศรีธรรมราชได้ และยกกลับไปตีเมืองสงขลาต่อ เจ้าเมืองและกรมการเมืองสงขลาพอทราบข่าวทัพพม่าตีเมืองนครศรีธรรมราช ได้ด้วยความขลาดจึงหลบหนีเอาตัวรอด แต่เจ้าเมืองพัทลุงพระยาขุนคางเหล็กและได้นิมนต์ภิกษุรูปหนึ่งนามว่า พระมหาช่วย มีชาวบ้านนับถือศรัทธากันมาก ได้ชักชวนชาวเมืองพัทลุงให้ต่อสู้ป้องกันสกัดทัพพม่าไม่ให้เข้ายึดเมืองพัทลุงได้ เมืองกองทัพสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ยกกองทัพลงมาช่วยหัวเมืองปักษ์ใต้ ตีทัพพม่าตั้งแต่เมืองไชยาลงมาจนถึงนครศรีธรรมราช เมื่อทัพพม่าแตกพ่ายถอยร่นไปพ้นจากหัวเมืองปักษ์ใต้แล้ว พระมหาช่วยต่อมาได้ลาสิกขาบทและเข้ารับราชการ

เหตุการณ์นี้เป็นการแสดงความสามัคคีของคนไทยที่ร่วมใจกันต่อสู้อำนาจของพม่า และขจัดไม่ให้ผู้อื่นผู้ใดเข้ามาครอบครองแผ่นดินไทยได้

บรรพบุรุษของคนไทยทุกพระองค์ ทุกคน จึงเป็นแบบอย่างที่ดีในการตระหนักรักความเป็นชาติเดียวกัน ร่วมแผ่นดินเกิดเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราชของชาติและสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒
สาระที่ ๔	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา .....
หน่วยการเรียนรู้ที่	เรื่อง บรรพบุรุษไทย	จำนวน ๒ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่	เรื่อง พันท้ายนรสิงห์	จำนวน ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่น หรือประเทศชาติ

๒. สาระสำคัญ

พันท้ายนรสิงห์วีรบุรุษไทยผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าหาญ เสียสละ จงรักภักดี เคารพ กฎหมาย รักษาระเบียบวินัย เป็นบุคคลที่น่ายกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่างของคนไทยรุ่นหลัง

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. เล่าเรื่องบรรพบุรุษของไทยในอดีตที่ได้รับการยกย่อง พันท้ายนรสิงห์ ได้
๒. บอกคุณลักษณะที่ดั่งงามของพันท้ายนรสิงห์ได้
๓. ปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของไทย

๔. สาระการเรียนรู้

บรรพบุรุษของไทย “พันท้ายนรสิงห์”

๕. ทักษะ/กระบวนการ

ทักษะค่านิยม สร้างความตระหนัก รักและภาคภูมิใจในบรรพบุรุษไทย

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ซื่อสัตย์ มีวินัย เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งดีงาม (ค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ : ข้อ ๒ คสช.)

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๘. หลักฐานการเรียนรู้

ชิ้นงาน

๑. ผังความคิดการประยุกต์ใช้คุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างของพันท้ายนรสิงห์
๒. บันทึกข้อตกลงในชั้นเรียน

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	การทดสอบ	แบบทดสอบ	ร้อยละ ๖๐ ขึ้นไปผ่าน
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	การสังเกต	แบบสังเกตการมีส่วนร่วม	ดี = ๓ พอใช้ = ๒ ปรับปรุง = ๑
คุณลักษณะอันพึง ประสงค์	การสังเกต - ซื่อสัตย์ - เสียสละ - อุตุน - มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดี งาม	แบบสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติ	ระดับปฏิบัติ เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ = ๓ เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ = ๒ เห็นได้ชัดเจน = ๑
ด้านสมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน	การสังเกต - ความสามารถในการ สื่อสาร - ความสามารถในการคิด - ความสามารถในการ ใช้ทักษะชีวิต - ความสามารถในการ ฟัง พูด ดู อ่าน เขียน การสังเกต - การหาความเชื่อมโยง ระหว่างเหตุและผล - การแยกแยะ ข้อเท็จจริง - การเชื่อมโยงการเรียนรู้ การคาดคะเน - การรู้และเลือกรับ วิธีการปฏิบัติ	แบบบันทึกการสังเกต แบบสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติ	ดี = ๓ พอใช้ = ๒ ปรับปรุง = ๑ ระดับปฏิบัติ เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ = ๓ เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ = ๒ เห็นได้ชัดเจน = ๑

ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล		
	สังเกตพฤติกรรม - การทำงานร่วมกับคนอื่น - การมีบทบาท และความรับผิดชอบ - การตั้งใจปฏิบัติ	แบบสังเกต พฤติกรรม การปฏิบัติ	ระดับปฏิบัติ เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ได้ระดับ ๓ เห็นได้ชัดเจน ไม่ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ได้ระดับ ๒ เห็นได้ไม่ชัดเจน ได้ระดับ ๑

๑๐ . กิจกรรมการเรียนรู้ (เทคนิคการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ)

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูนำภาพที่เกี่ยวข้องกับประวัติของพันท้ายนรสิงห์ เช่น ภาพการตกปลา การต่อมวย ภาพทหารในสมัยอยุธยา ภาพเรือพระที่นั่ง ภาพคลองโคกขามสมัยอยุธยา ภาพศาลพันท้ายนรสิงห์ หรือภาพอื่นๆ มาให้เด็กดูเพื่อเชื่อมโดยสู่การสนทนาถึง ความซื่อสัตย์ กล้าหาญ ความเสียสละของพันท้ายนรสิงห์ ซึ่งเป็นสามัญชน ที่ได้รับการจารึกในประวัติศาสตร์ เป็นบรรพชนต้นแบบของความซื่อสัตย์และมีวินัย

ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒. ครูอธิบายเชื่อมโยงให้เห็นถึงการปกครองในยุคสมัย สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ ถึงปัจจุบัน ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และกล่าวถึงสมัยอยุธยาตอนปลายซึ่งเป็นสมัยของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ที่พระมหากษัตริย์ทรงสิทธิอำนาจเด็ดขาด

๓. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มๆ ละ ๕ – ๖ คน แล้วให้นักเรียนในแต่ละกลุ่ม เรียนรู้เรื่องประวัติพันท้ายนรสิงห์ โดยใช้สื่อการ์ตูนพันท้ายนรสิงห์ จาก You tube มาให้นักเรียนดู ให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มได้เรียนรู้ เข้าใจเนื้อหา แนวคิดทั้งหมดของเรื่อง ให้เข้าใจเรื่องราวพอสังเขป แล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มช่วยกันเล่าเรื่องพันท้ายนรสิงห์โดยสรุป

๔. ขั้นการแสดงบทบาทสมมติ

๑) กำหนดสถานการณ์และวิเคราะห์ประเด็น

ครูร่วมกับนักเรียนวางแผนแสดงบทบาทสมมติ เรื่องพันท้ายนรสิงห์ โดยกำหนดขั้นตอนการแสดง ฉาก บทบาท บทสนทนา ร่วมกันเลือกตัวแสดง กำหนดบทบาท บทสนทนา โดยครูกำกับการฝึกซ้อมดำเนินการฝึกซ้อมเป็นอย่างดี พร้อมทั้งให้ห้องบทสนทนาให้ได้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนทั้งชั้นหรือตามความเหมาะสม

๒) กำหนดผู้สังเกตการณ์วิเคราะห์ประเด็น

ครูกำหนดให้นักเรียนเป็นผู้สังเกตการณ์ วิเคราะห์ประเด็นกำหนดข้อคำถาม โดยให้นักเรียนที่เป็นผู้สังเกตการณ์ร่วมแสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สื่อข่าว ครูซักซ้อมเตรียมคำถามให้ผู้สื่อข่าว

๓) การแสดงบทบาทสมมุติ

ครูให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ เรื่อง พันท้ายนรสิงห์ โดย

- ให้นักเรียนเข้าแถวตอนโดยคนแรกยื่นมือทั้งคู่ไปข้างหน้าเฉียงขึ้นบนสมมุติเป็นหัวเรือ คนถัดมายื่นมือจับหลังคนข้างหน้า แล้วยื่นมือซ้ายเฉียงออกด้านข้างทำเป็นพาย คนถัดไปยื่นมือขวาจับหลังคนข้างหน้า ยื่นมือขวาเฉียงออกด้านข้างทำเป็นพาย สลับต่อเนื่องโดยตลอด ถ้านักเรียนมีมากอาจให้นักเรียนจับคู่ คนซ้ายหรือคนขวามือแต่ละหลังคนข้างหน้า คนด้านซ้ายยื่นมือซ้ายเฉียงออกด้านข้างทำเป็นพาย คนด้านขวายื่นมือขวาเฉียงออกด้านข้างทำเป็นพาย ต่อเนื่องโดยตลอดมีความยาวพอสมควรคนสุดท้ายสมมุติเป็นพันท้ายนรสิงห์ ทำหน้าที่คัดท้ายเรือ คนกลางแต่งตัวสมมุติเป็นพระเจ้าเสือ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ พ.ศ. ๒๒๔๖-๒๒๕๑)

- ให้นักเรียนที่ทำหน้าที่เป็นหัวเรือพาเดิน-วิ่ง คดเคี้ยวไปมา สมมุติเล่นเรือไปตามลำคลองที่คดเคี้ยว ในที่สุดนักเรียนคนแรกที่สมมุติเป็นหัวเรือชนกับกิ่งไม้หักทำให้ทุกคนล้มลง ขบวนเรือสลายตัว

- นักเรียนทุกคนสมมุติขึ้นฝั่ง โดยมีนักเรียนที่สมมุติเป็นพระเจ้าเสือ นั่งในที่สูงอันเหมาะสม แล้วพันท้ายนรสิงห์ จึงน้อมเข้ามาทักกราบขอรับโทษ นักเรียน ๓ - ๔ คนสมมุติเป็น เสนาอำมาตย์ และองครักษ์ ยืนด้านหลังที่ประทับ นักเรียนส่วนหนึ่งนั่งเป็นแถวหน้ากระดานซ้ายขวา พันท้ายนรสิงห์ อยู่กลาง ตรงหน้าพระเจ้าเสือ

- บทสนทนา

พระเจ้าเสือ “ไอ้สิงห์ เอ็งทำหัวเรือข้าหัก เอ็งต้องตาย แต่เอ็งเป็นเพื่อนข้า จะยกโทษตายให้”

พันท้ายนรสิงห์ แสดงท่ากราบและยึดตัวตรง “ไม่ได้พะยะค่ะ ทำผิดแล้วต้องยอมรับผิด ข้าขอรับโทษตามประเพณี”

พระเจ้าเสือ “เออาละ ประหารก็ประหาร ข้าจะให้เขาปั้นหุ่น เป็นตัวเจ้า แล้วให้เขาประหารเสีย”

พันท้ายนรสิงห์ “ขอให้ประหารข้าพระพุทธเจ้าเถิด ถ้าละเว่นโทษตาย คนจะเอาเยี่ยงอย่างเพื่อป้องกันมิให้มันผู้ใดตีเตียนพระเจ้าอยู่หัว ทรงละเลยกฎหมายแผ่นดิน”

๔) สังเคราะห์ อธิบาย สรุป

- ให้นักเรียนที่เป็นผู้สังเกตการณ์ที่แสดงบทบาทสมมุติเป็นนักข่าว ช่อง ๓, ๕, ๗, ๘, ๙ ตามความเหมาะสม เข้ามาสัมภาษณ์พันท้ายนรสิงห์

- สนทนา “ พวกกระผมมาจากอนาคต ปี ๒๕๕๗ กำลังเรียนประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญขอสัมภาษณ์ พันท้ายนรสิงห์ ก่อนถูกประหาร ครับ

นักข่าว “ เหตุใดจึงทูลขอให้ประหารชีวิต ทั้งที่พระเจ้าเสือทรงอภัยให้แล้ว”

พันท้ายนรสิงห์ “ข้าได้ทำความผิดสำเร็จแล้ว ตามกฎหมายว่าไว้อย่างไรก็ต้องยอมรับผิด กฎหมายต้องเป็นกฎหมาย ใครละเมิดจะมีได้ มิให้เป็นเยี่ยงอย่างสืบไป

นักข่าว “แล้วไม่กลัวตายหรืออย่างไร”

พันท้ายนรสิงห์ “ข้าพเจ้าไม่กลัว เกิดเป็นชายชาติทหาร เสียชีพอย่าเสียสัตย์”

แล้วนักข่าวหันไปถาม เสนาอำมาตย์ “ขอสัมภาษณ์เสนาอำมาตย์ครับ”

นักข่าว “ทำไมพันท้ายนรสิงห์จึงไม่ยอมให้ละเว้นโทษ แต่กลับยอมตาย”

เสนาอำมาตย์คนที่ ๑ “เพราะพันท้ายนรสิงห์เป็นชื่อสัตย์ จงรักภักดี มีวินัยในตัวเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ เมื่อกระทำผิดแล้วยอมตายโดยไม่หลีกเลี่ยง”

เสนาอำมาตย์คนที่ ๒ “เขามีวินัย ชื่อตรง ชื่อสัตย์สุจริต”

เสนาอำมาตย์คนที่ ๓ “เพราะการกระทำของเขาเป็นการแสดงความกล้าหาญ เมื่อทำผิดแล้วเขายอมรับผิด เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างหนีคดีแผ่นดิน”

นักข่าว กล่าวกับผู้ชมที่บ้าน “สวัสดิ์ศรีรับท่านผู้ชม เรื่องราวของพันท้ายนรสิงห์ เป็นตัวอย่างที่ดี ได้รับการจารึกชื่อไว้เป็นประวัติศาสตร์ เป็นบรรพบุรุษไทยที่เป็นแบบอย่างในด้านความซื่อสัตย์ กล้าหาญเป็นผู้มีความกล้าหาญเพื่อรักษาระเบียบ กฎหมาย

ขั้นสรุปบทเรียน

๕. ครูสรุปบทเรียนเรื่องพันท้ายนรสิงห์ สรุปได้ว่า พันท้ายนรสิงห์เป็นบรรพบุรุษไทยที่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ รักษากฎหมายแทนที่จะรักชีวิตตน เป็นคนกล้าหาญไม่รักตัวกลัวตาย ไม่หนีความผิด ซึ่งเป็นบุคคลควรเอาเป็นตัวอย่าง และครูเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญถึงการรักษากฎ กติกา ระเบียบวินัยในห้องเรียน โรงเรียน สังคม และกฎหมายของประเทศชาติ

ขั้นการนำไปประยุกต์ใช้

๖. ครูตั้งประเด็นคำถามให้นักเรียนช่วยกันตอบ เช่น นักเรียนชอบพันท้ายนรสิงห์ในด้านใดมากที่สุด และนักเรียนจะนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ เรื่องพันท้ายนรสิงห์มาใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้อย่างไร แล้วให้นักเรียนกลุ่มเดิมที่แบ่งกลุ่มไว้แล้ว ร่วมกันเขียนเป็นผังความคิด คุณลักษณะที่เป็นแบบอย่างที่ได้เรียนรู้ จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุป แล้วทำเป็นบันทึกข้อตกลงในชั้นเรียน เกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความจงรักภักดี

๗. ครูสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และให้การเสริมแรงเชิงบวกเมื่อนักเรียนปฏิบัติสม่ำเสมอเป็นแบบอย่างได้ เช่น ยกย่องชมเชย ให้รางวัล ตามความเหมาะสม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ แล้วบันทึกผลเพื่อการกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาต่อยอด

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

๑. ภาพตัวอย่าง

๒. เว็บไซต์

http://www.youtube.com/watch?v=_X๖zhttp://

<http://www.youtube.com/watch?v=PbpN๘๗LrYuA>

ภาพยนตร์การ์ตูน พันท้ายนรสิงห์

<http://www.youtube.com/watch?v=Jw๘๗๓๐f๑bA&list=PLbwwMHxx๒XPHUbTSvy๓-jGEPBbO๖eaMhD&index=๓>

๑๒. บันทึกลับสอน

๑. ด้านความรู้

.....

.....

๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๔. ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะค่านิยมการมีส่วนร่วม

*****

คำชี้แจง สังเกตและพิจารณาพฤติกรรมแล้วให้การเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนที่ตรงกับการปฏิบัติของนักเรียน

ระดับ พฤติกรรมการการเรียนรู้ด้านทักษะค่านิยมการมีส่วนร่วม

๑. มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม เกิดความคิดรวบยอด นำไปสู่การปรับใช้ มีพฤติกรรมดีขึ้นเห็นได้ชัดเจน
สม่าเสมอ ให้ระดับ ๓ หมายถึง ดี - ดีมาก

๒. มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม เกิดความคิดรวบยอด นำไปสู่การปรับใช้ มีพฤติกรรมดีขึ้น
ให้ ระดับ ๒ หมายถึง ปานกลาง พอใช้

๓. มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม ยังไม่นำไปสู่การปรับใช้ พฤติกรรมไม่ชัดเจน

ให้ ระดับ ๑ หมายถึง ควรปรับปรุง

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ระดับพฤติกรรม		
		๓	๒	๑
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				
๖				
๗				
๘				
๙				
๑๐				
๑๑				
๑๒				
๑๓				
๑๔				
๑๕				
๑๖				
	เฉลี่ย			

ครั้งที่.....วันที่...../...../.....

ชื่อครูผู้สอน/ผู้สังเกต.....

แบบสังเกตพฤติกรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยม
ด้านความซื่อสัตย์ มีวินัย อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งดีงาม

คำชี้แจง สังเกตและพิจารณาพฤติกรรมแล้วให้การเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนที่ตรงกับกรปฏิบัติของนักเรียน

ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านความซื่อสัตย์ มีวินัย อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งดีงาม

๑. ปฏิบัติต่อเรื่องสม่ำเสมอ ด้วยความยินดี เต็มใจ เป็นแบบอย่าง และมีความเป็นผู้นำ
ให้ระดับ ๓ หมายถึง ดี - ดีมาก

๒. ปฏิบัติต่อเรื่อง สม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างได้
ให้ระดับ ๒ หมายถึง ปานกลาง พอใช้

๓. ปฏิบัติไม่ต่อเนื่อง ไม่สามารถเป็นแบบอย่างได้
ให้ระดับ ๑ หมายถึง ควรปรับปรุง

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ระดับพฤติกรรม		
		๓	๒	๑
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				
๖				
๗				
๘				
๙				
๑๐				
๑๑				
๑๒				
๑๓				
	เฉลี่ย			

ครั้งที่.....วันที่...../...../.....

ชื่อครูผู้สอน/ผู้สังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรม ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ด้านความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

*****

คำชี้แจง สังเกตและพิจารณาพฤติกรรมแล้วให้เขียนระดับคะแนน ในช่องระดับพฤติกรรมที่ตรงกับ
สมรรถนะที่สำคัญ

ระดับ พฤติกรรมการการเรียนรู้ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ความสามารถในการสื่อสาร

๑. มีทักษะในการ ฟัง พูด ดู อ่าน เขียน ในระดับ ดี ให้ระดับ ๓
๒. มีทักษะในการ ฟัง พูด ดู อ่าน เขียน อยู่ในระดับ พอใช้ ให้ระดับ ๒
๓. ยังขาดทักษะในการ ฟัง พูด ดู อ่าน เขียน ปรับปรุง ให้ระดับ ๑

ระดับ พฤติกรรมการการเรียนรู้ด้านสมรรถนะที่สำคัญ ความสามารถในการคิดเชื่อมโยง คิดอย่างมีเหตุผล

๑. หาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผล แยกแยะข้อเท็จจริง คาดคะเนได้ รู้ และเลือกรับวิธีการปฏิบัติที่ดี
ในระดับ ดี ให้ระดับ ๓
๒. หาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผล แยกแยะข้อเท็จจริง คาดคะเนได้ รู้ และเลือกรับวิธีการปฏิบัติที่ดี
ในระดับ พอใช้ ให้ระดับ ๒
๓. ขาดความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผล ไม่สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง และคาดคะเนได้ ขาดการเลือก
รับวิธีการปฏิบัติที่ดี ให้ระดับ ๑

ระดับ พฤติกรรมการการเรียนรู้ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๑. มีทักษะชีวิตในการเสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ในระดับ ดี ให้ระดับ ๓
๒. มีทักษะชีวิตในการเสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล อยู่ในระดับพอใช้ ให้ระดับ ๒
๓. ยังขาดทักษะชีวิตในการเสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ปรับปรุง ให้ระดับ ๑

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ระดับพฤติกรรมด้านสมรรถนะที่สำคัญ		
		ความสามารถ ในการสื่อสาร (๓)	ความสามารถ ในการคิด (๓)	ความสามารถใน การใช้ทักษะชีวิต (๓)
๑				
๒				
๓				
๔				
๕				
๖				
	เฉลี่ย			

ครั้งที่.....วันที่...../...../.....

ชื่อครูผู้สอน/ผู้สังเกต

ความรู้สำหรับครู ประวัติพันท้ายนรสิงห์

พันท้ายนรสิงห์ มีนามเดิมว่า สิงห์ แต่ก่อนท่านก็เป็นนักมวยที่เก่งมากและก็เคยขึ้นชกกับพระเจ้าเสือมาแล้ว แต่ว่าเสมอกัน พระเจ้าเสือรู้สึกประทับใจจึงให้เข้ารับราชการเป็นมหาดเล็ก แล้วเลื่อนขึ้นมาเป็นราชองครักษ์ พันท้ายนรสิงห์ เป็นนายท้ายเรือพระที่นั่งเอกไชยอยู่ในรัชสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ) ได้รับ ยกย่องว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีและรักษาระเบียบวินัยยิ่งชีวิต

เรื่องราวของพันท้ายนรสิงห์ปรากฏ อยู่ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับต่างๆ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ใน พ.ศ.๒๒๔๖ - ๒๒๕๒ สมเด็จพระสรรเพชญ์ ที่ ๘ ประพาสปากน้ำสาครบุรี (ปัจจุบันคือจังหวัดสมุทรสาคร) เพื่อทรงเบ็ด ด้วยเรือพระที่นั่งเอกไชย มีพันท้ายนรสิงห์เป็นนายท้าย พันท้ายนรสิงห์เป็นชาวบ้านนรสิงห์ แขวงเมืองอ่างทอง การเสด็จประพาสปากน้ำสาครบุรีในครั้งนี้ เมื่อเรือพระที่นั่งไปถึงตำบลโคกขามคลองบริเวณดังกล่าวมีความคดเคี้ยวมาก พันท้ายนรสิงห์พยายามค้ำท้ายเรือพระที่นั่งอย่างระมัดระวังแต่ไม่อาจหลบเลี่ยงอุบัติเหตุได้ หัวเรือพระที่นั่งชนกิ่งไม้ใหญ่หักตกลงไปในน้ำ

พันท้ายนรสิงห์รู้โทษดีว่า ความผิดครั้งนี้ถึงประหารชีวิตตามโบราณราชประเพณีซึ่งกำหนดว่าถ้าผู้ใดถือท้ายเรือพระที่นั่งให้หัวเรือพระที่นั่งหัก ผู้นั้นถึงมรณะโทษให้ตัดศีรษะเสียจึงกราบทูลพระกรุณาน้อมรับโทษตามพระราชประเพณี สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ ทรงพิจารณาเห็นว่าอุบัติเหตุครั้งนี้เป็นการสุจริตมิใช่ความประมาท จึงพระราชทานอภัยโทษให้ แต่พันท้ายนรสิงห์กราบบังคมยืนยันขอให้ตัดศีรษะตนเพื่อรักษาขนบธรรมเนียมในพระราชกำหนดกฎหมาย เป็นการป้องกันมิให้ผู้ใดกระทำผิดเช่นนี้อีกได้ว่าทรงละเลยพระราชกำหนดของแผ่นดินและเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างสืบไปพระองค์ทรงโปรดให้ฝังศพทั้งปวงบนมูลดินเป็นรูปพันท้ายนรสิงห์ แล้วให้ตัดศีรษะรูปดินนั้นเพื่อเป็นการทดแทนกัน แต่พันท้ายนรสิงห์ยังบังคมกราบทูลยืนยันขอให้ประหารตน

แม้สมเด็จพระสรรเพชญ์ ที่ ๘ จะทรงอาลัยรักน้ำใจพันท้ายนรสิงห์เพียงใดก็ทรงจำพระทัยปฏิบัติตามพระราชกำหนด ดำรัสสั่งให้เพชฌฆาตประหารพันท้ายนรสิงห์แล้วโปรดให้ตั้งศาลสูงประมาณเพียงตา นำศีรษะพันท้ายนรสิงห์กับหัวเรือพระที่นั่งเอกไชยซึ่งหักนั้น ขึ้นพลีกรรมไว้ด้วยกันบนศาล แล้วทรงพระราชดำริว่าคลองโคกขามคดเคี้ยวนี้ไม่สะดวกต่อการเดินเรือ บางครั้งชาวเมืองต้องเดินเรืออ้อมเป็นที่ลำบากยิ่ง สมควรจะขุดลัดตัดตรง เมื่อขุดเสร็จจึงได้รับพระราชทานนามว่า "คลองสนามไชย" ต่อมาเปลี่ยนเป็น "คลองมหาชัย" ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพันท้ายนรสิงห์ข้าหลวงเดิมซึ่งเป็นคนซื่อสัตย์ มั่นคง ยอมเสียสละชีวิตโดยไม่ยอมเสียพระราชประเพณี กรมศิลปากรได้ดำเนินการจัดสร้างศาลพันท้ายนรสิงห์ขึ้น อยู่ถัดจากศาลเก่าที่พังลงไม่มากนัก โดยกันอาณาบริเวณรอบๆ ศาลไว้

ที่มา www.oknation.net/blog/ThaiTeacher/๒๐๐๙/๐๖/๑๖/entry-๔fX๗PZO

แบบทดสอบวัดความรู้ เรื่องพันท้ายนรสิงห์

๑. ให้นักเรียนบอกลักษณะคุณความดี ของพันท้ายนรสิงห์

๑) .....

๒) .....

๓).....

๔).....

๕) .....

๒. นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคุณลักษณะที่ดี ข้อใดได้บ้าง

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

เฉลย คุณลักษณะที่ดีของพันท้ายนรสิงห์

๑. ซื่อสัตย์ ๒. เสียสละ ๓. มีวินัย ๔ กล้าหาญ ๕. รับผิดชอบ ๖. จงรักภักดี ๗. รักษากฎ
กติกา

เกณฑ์การประเมิน

๔ ข้อขึ้นไป ได้คะแนน ๓

๒ - ๓ ข้อ ได้คะแนน ๒

๑ ข้อ ได้คะแนน ๑

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
รายวิชา	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา.....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	เรื่อง ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร	จำนวน ๒ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ ๑	เรื่อง ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร	จำนวน ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ ป.๖ / ๓ ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์

๒. สาระสำคัญ

ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร เป็นวีรสตรีไทยที่เป็นผู้นำ เสียสละ และกล้าหาญ มีสติปัญญา
สามารถใช้กลยุทธ์วางแผนเอาชนะข้าศึก (พม่า) ซึ่งเราควรยึดถือเป็นแบบอย่าง และภาคภูมิใจ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. เล่าประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรได้
๒. อธิบายได้ว่ากรุงเทพฯกับเมืองกลางมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
๓. วิเคราะห์กลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้ต่อสู้กับข้าศึกได้
๔. ตระหนักและภูมิใจในความเป็นวีรสตรีไทยของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร
๕. นำพฤติกรรมที่ดีของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย

๔. สาระการเรียนรู้

๑. ประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร
๒. ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯกับเมืองกลาง
๓. กลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึก
๔. ความตระหนักความภูมิใจในความเป็นวีรสตรีไทยของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร

๕. ทักษะกระบวนการ

กระบวนการกลุ่ม, กระบวนการคิดวิเคราะห์, ทักษะการสืบค้น

๖.คุณลักษณะอันพึงประสงค์ :ค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ (คสช.)

๑. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์(คสช. :มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์)

๒. ชื่อสัตย์ สุจริต(คสช. :ชื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม)

๓. ใฝ่เรียนรู้(คสช. :ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน)

๔. มุ่งมั่นในการทำงาน(คสช. :มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ)

๕. รักความเป็นไทย(คสช. :รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันงาม)

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการคิด
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๑. ชิ้นงาน
-
๒. ภาระงาน
-

๙. การวัดและประเมินผล

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้			
๑.นักเรียนสามารถเล่าประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรได้	ทดสอบ	แบบทดสอบ ๕ ข้อ	ผ่านเกณฑ์ ๔ ข้อ
๒.นักเรียนสามารถอธิบายได้ว่ากรุงเทพฯกับเมืองกลางมีความสัมพันธ์กันอย่างไร	ประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน	ตามสภาพจริง
๓. นักเรียนสามารถอธิบายกลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึกได้			
๕. นักเรียนเกิดความตระหนักและภูมิใจในความเป็นวีรสตรีไทยของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกต	ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ด้านทักษะ/กระบวนการ			
๑. กระบวนการกลุ่ม ๒. กระบวนการคิดวิเคราะห์ ๓. ทักษะการสืบค้น	สังเกต	แบบสังเกต	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่าน เกณฑ์
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์			
๑. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒. ซื่อสัตย์ สุจริต ๓. ใฝ่เรียนรู้ ๔. มุ่งมั่นในการทำงาน ๕. รักความเป็นไทย	สังเกต พฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่าน เกณฑ์
ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน			
๑. ความสามารถในการสื่อสาร ๒. ความสามารถในการคิด ๓. ความสามารถในการ แก้ปัญหา ๔. ความสามารถในการใช้ ทักษะชีวิต	สังเกต พฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่าน เกณฑ์

๑๐. กิจกรรมการเรียนรู้ (กระบวนการกลุ่ม, กระบวนการคิดวิเคราะห์)

ชั่วโมงที่ ๑

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ครูสร้างความตระหนักให้นักเรียนเกิดความรักชาติ สำนึกใน
ความสำคัญของบรรพบุรุษไทย โดยให้ดูภาพท้าวเทพกษัตรี ท้าวศรีสุนทร

เมืองกลาง ปางพม่าล้อม ลุยริณ รอดเพราะคุณหญิงจัน รับสู้
ฝ่าพญาผิวอาสาญ เสียก่อน ก็ดี เหลือแต่หญิงยังกู้ เกียรติไว้ชัยเฉลิม
เริ่มรบรุกตลบตัน โจมตี ทั้งสกัดตดเสปียงที่ ดักด้าว
พม่าอดหมดพลังหนี จากเกาะ เจิงแยะ กลศึกแพแม่ท้าว ไม่ท้อโถมหนอ

ข้อความที่แท่นฐานทิศเหนือ ด้านหน้าอนุสาวรีย์โดย กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

๒. หลังจากที่นักเรียนอ่านด้วยน้ำเสียงที่ดังๆ ครูถามนักเรียน "นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร หลังจากที่ได้อ่านภาพและได้อ่านข้อความใต้ภาพได้ความรู้อะไรจากภาพ จากข้อความที่ได้อ่าน ลองช่วยกัน วิเคราะห์ภาพและข้อความดูซิว่าในภาพเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร"

๓. นักเรียนส่งตัวแทน ๒-๓ คน นำเสนอผลงานสำคัญพร้อมเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลงานที่โดดเด่นของบุคคลทั้งสองจากภาพครูชมเชยนักเรียนที่เป็นตัวแทน และเพื่อนที่สนับสนุน ครูพยายาม สร้างความตระหนักเสริมแรงให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในบุคคลสำคัญในอดีตที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากข้าศึกในขณะนั้น ที่ให้นักเรียนและครูได้มีแผ่นดินอยู่จนถึงปัจจุบัน

ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

"กิจกรรมวีรสตรีในดวงใจ"

๔. นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่องท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรที่ครูเตรียมให้อย่างละเอียด แล้วตอบคำถามดังนี้

- ๑.) ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร เดิมชื่ออะไรอยู่ที่จังหวัดใด
- ๒.) ท่านทั้งสองเป็นบุตรของใคร มีสามีชื่ออะไร สามีท่านมีตำแหน่งอะไร
- ๓.) เกิดเหตุการณ์อะไรกับครอบครัวของท่านและเมืองถลางที่ท่านอาศัยอยู่เกิดเมื่อไร
- ๔.) ใครเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ท่านทั้งสองใช้กลยุทธ์ใดในการแก้ปัญหา แก้ปัญหาอย่างไร และมีผลอย่างไร
- ๕.) กรุงเทพกับเมืองถลางมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- ๖.) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับท่านทั้งสอง และได้คุณธรรมในข้อใดบ้าง
- ๗.) นักเรียนเห็นด้วยไหมที่จะยกย่องให้ท่านทั้งสองเป็น "วีรสตรีในดวงใจ"

ขั้นสรุป

๕. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป เรื่องท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร เป็นการสะท้อนถึงการหวงแหนแผ่นดินที่อาศัยอยู่ ยอมเสียสละความสุขของตนเองและครอบครัว เพื่อรักษาแผ่นดินให้อนุชนรุ่นหลังได้อยู่จนถึงทุกวันนี้ นับว่าท่านทั้งสองมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว เป็นตัวอย่างที่ดี สำหรับตัวนักเรียนจะนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอันเป็นการสืบทอด ความตระหนักและความภูมิใจต่อไป

ชั่วโมงที่ ๒

กิจกรรม"ฉันอยากเป็นวีรสตรี/วีรบุรุษน้อย ๆ บ้าง"

วัตถุประสงค์

๑. นักเรียนเกิดความตระหนักและภูมิใจในตนเอง
๒. นักเรียนได้แนวทางปฏิบัติตนต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและชาติไทย

กิจกรรมที่สำคัญ

๑. ครูให้นักเรียนจัดกลุ่มตามความสมัครใจ ๔-๕ คน เขียนกิจกรรม"ฉันอยากเป็นวีรสตรี/วีรบุรุษ น้อย ๆ บ้าง" ตามประเด็นที่กำหนด และให้ยึดเป็นสัญญาใจว่าต่อไปเราจะปฏิบัติให้ได้จะเป็นวีรสตรีไทยจริง ๆ ในส่วนผู้ชายให้เป็นวีรบุรุษน้อย ๆ บ้าง ตามสภาพจริงลงในสมุดบันทึกความดีของนักเรียน

๑.๑วีรสตรี/วีรบุรุษน้อยๆ ในบ้านนักเรียนระบุพฤติกรรม

- ๑) เชื้อฟังกำสั่งสอนของพ่อแม่
- ๒) ช่วยเหลืองานครอบครัวได้ตามกำลัง
- ๓) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ

ฯลฯ

๑.๒ วีรสตรี/วีรบุรุษน้อยๆ ในโรงเรียนนักเรียนระบุพฤติกรรม

- ๑) เป็นนักเรียนตัวอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม
- ๒) เป็นหัวหน้าชั้นเรียนดีเด่น
- ๓) เป็นประธานสภานักเรียน

ฯลฯ

๑.๓ วีรสตรี/วีรบุรุษน้อยๆ ในชุมชนนักเรียนระบุพฤติกรรม

- ๑) เป็นเยาวชนดีเด่นด้านจิตอาสาและเสียสละ
- ๒) เป็นเยาวชนดีเด่นด้านกตัญญูกตเวที
- ๓) ช่วยเหลืองานส่วนรวม

ฯลฯ

๑.๔ วีรสตรี/วีรบุรุษน้อยๆ ในระดับประเทศนักเรียนระบุพฤติกรรม

- ๑) เป็นเยาวชนดีเด่นด้านเสียสละ
- ๒) เป็นเยาวชนดีเด่นด้านกตัญญู

๒. ครูหาอาสาสมัครที่จะนำเสนอผลงานของตนเองหน้าชั้นให้เพื่อนได้รับรู้ ๓- ๕ คน โดยครูชมเชย ส่วนคนอื่น ๆ นำส่งครูเพื่อตรวจและเสริมแรงให้เด็กมุ่งมั่นจะปฏิบัติตามที่เขียนสัญญาใจไว้

๓. ให้นักเรียนสืบค้นบรรพบุรุษไทยที่ท่านประยูรชนให้แก่ชาติบ้านเมืองเพิ่มอีกอย่างน้อย
คนละ ๑ ท่าน แล้วนำเสนอ (การบ้าน)

ขั้นสรุป

๔. ครูแนะนำให้ให้นักเรียนนำกิจกรรม"ฉันอยากเป็นวีรสตรี/วีรบุรุษน้อย ๆ บ้าง" ไปเป็นหลัก
ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอันเป็นการสืบทอด ความตระหนักและความภูมิใจต่อไป

๑๑. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบความรู้
๒. ภาพประกอบ
๓. เอกสารเรื่องท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร
๔. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
๕. คำจารึก จากอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรโดย กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑. ด้านความรู้

.....

.....

๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๔. ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ใบความรู้

เรื่อง ประวัติและผลงานท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร

ท้าวเทพกระษัตรี(เกิดประมาณปี๒๒๗๘ หรือ ๒๒๘๐ -ตายปีประมาณปี ๒๓๓๖) ท้าวศรีสุนทร(ไม่ทราบ)เป็นวีรสตรีไทยที่ป้องกันเมืองกลางให้พ้นจากข้าศึกได้ในสงครามเก้าทัพสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น **ท้าวเทพกระษัตรี**มีชื่อเดิมว่า "ท่านผู้หญิงจัน"**ท้าวศรีสุนทร**เป็นน้องมีชื่อเดิมว่า "คุณมุก" ทั้งสองเป็นบุตรของจอมร้างเจ้าเมืองกลาง

คุณจัน เป็นบุตรคนแรกของจอมร้างบ้านเคียนซึ่งเกิดจากนางหม่าเสี้ย มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๕ คนเมื่ออายุสมควรจะมีเรือน บิดามารดาก็ได้จัดการแต่งงานให้กับหม่อมภักดีภูธร (สามีคนแรก) มีธิดา ๑ คน คือแม่ปราง และบุตร ๑ คน คือนายเทียน (ต้นสกุลประทีป ณ ถลาง) หลังจากคลอดนายเทียน หม่อมภักดีภูธรเสียชีวิตลงคุณจันอยู่เป็นหม้ายจนกระทั่งแต่งงานครั้งที่สองกับพระยาพิมลอยุธยา (ชัน)ภายหลังเป็นพระยาสุรินทรราชาพิมลอยุธยา (ชัน) มีบุตรธิดาอีก ๒ คนคุณจันเป็นผู้ประกอบด้วยความงาม มีอัธยาศัยสุภาพอ่อนโยนและมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวสมกับเป็นบุตรของจอมร้างบ้านเคียนจึงเป็นที่สนิทสนมหาของบิดามารดาและวงศ์ญาติทั้งหลายเมื่อบิดามารดาแก่เฒ่า คุณจันก็ได้รับภาระปกครองผู้คนบ่าวไพร่และดูแลการงานภายในครอบครัวแทนบิดามารดาโดยสิทธิ์ขาดเพราะเป็นที่คนโต

คุณมุก เป็นบุตรคนที่ ๒ ของจอมร้างบ้านเคียน ซึ่งเกิดจากนางหม่าเสี้ยมีกิริยาสุภาพอ่อนโยนทั้งมีสติปัญญาและความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวไม่ย่อหย่อนกว่าคุณจันผู้พี่เป็นที่สนิทสนมหาของบิดามารดาและวงศ์ญาติเช่นกัน แต่งงานกับพระอากาท่านมุกไม่มีบุตรสืบตระกูล

เมื่อจอมร้างบ้านเคียนถึงแก่กรรมลง พระกลางอาดบุตรชายและน้องชายท่านผู้หญิงจันได้ครองเมืองกลาง ครองได้ไม่นานก็ถูกผู้ร้ายยิงตาย หลังสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีปราบก๊กพระยาหนครได้ประมาณ ๗ ปี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้พระยาสุรินทรราชาพิมลอยุธยา (ชัน) เป็นเจ้าเมืองกลางท่านผู้หญิงจันเป็นแม่เมืองปกครองเมืองกลางด้วยความสงบสุขสืบมาครั้นเมื่อพระยาสุรินทรราชาพิมลอยุธยา (ชัน) เจ้าเมืองกลางถึงแก่อนิจกรรมมณฑลทหารจากเมืองหลวงที่ยึดค่ายปากพระได้เข้าเกาะตัวจับกุมท่านผู้หญิงจันเป็นเชลยศึกไปที่ค่ายปากพระ ในข้อกล่าวหาอ้างว่าสามีเป็นหนีแผ่นดิน

ส่วนแผ่นดินพม่ามีพระเจ้าปดุงครองราชสมบัติได้ฟ้าแผ่นดินอังวะ ลุปีพ.ศ. ๒๓๒๘พม่าได้เตรียมกองทัพใหญ่ด้วยพระประสงค์ที่จะขยายอาณาเขตด้วยกองทัพที่ยิ่งใหญ่แกร่งกล้าในการรบสามารถปราบรามัญไทใหญ่มณีปุระยะไซรวบรวมไพร่พลได้ถึง ๑๔๔,๐๐๐ คน จัดเป็นทัพใหญ่หมายโจมตีสยามประเทศ เป็นที่รู้จักกันดีในนามสงครามเก้าทัพพม่ายกทัพเข้าบุกตีค่ายปากพระ ซึ่งทหารของรัชกาลที่ ๑เป็นผู้บัญชาการค่าย พญาพิพิธโกศัยหนีไปเมืองพังงาท่านผู้หญิงจันในขณะนั้นยังถือว่าเป็น

เฉลยศึก ได้หนีข้ามช่องปากพระเข้ามายังเมืองกลาง ผ่านบ้านไม้ขาว บ้านสาคุ และบ้านเคียนอันเป็นที่ตั้งเมืองกลาง

แม่ทัพใหญ่ยี่ห่วนคุมกำลัง ๓,๐๐๐ คน เข้าตีหัวเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันตก ตั้งแต่เมืองกระตะกั่วป่าตะกั่วทุ่ง ค่ายปากพระ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายที่เมืองกลางชุมคลังของสยามข่าวทัพเรือพม่าบุกโจมตีกองทัพเจ้าเมืองกลางเสียชีวิตเป็นข่าวร้ายที่ทำให้ร้ายจิตใจชาวเมืองกลางให้อยู่ในความหวาดกลัว ไม่มีที่พึ่งหมอดหวังแต่พลังใจทั้งมวลกลับตั้งมั่นด้วยจิตใจที่เข้มแข็งของท่านผู้หญิงจีนและคุณมุกน้องสาว โดยได้นำกำลังจากบ้านสาคุ บ้านโนยาง บ้านดอน บ้านไม้ขาวบ้านแขนง บ้านลิพอน บ้านเหรียญมาเตรียมการรบ ณ ค่ายข้างวัดพระนางสร้างฝ่ายพม่ายกทัพเข้ามาเร่งก่อสร้างค่ายบริเวณทุ่งนา (โคกชนะพม่า) เพื่อเตรียมโจมตีเมืองกลาง ส่วนท่านผู้หญิงจีนคุณมุกและคณะกรรมการเมืองวางแผนตั้งค่ายประชิดค่ายข้าศึกเตรียมปืนใหญ่ตึงไว้ตั้งเวลาได้หลายวันเป็นผลให้เสบียงอาหารของพม่าลดน้อยลงและวางแผนให้กลุ่มผู้หญิงแต่งตัวคล้ายทหารไทยเอาไม้ทองเหลืองเคลือบตีบุกมาถือแทนอาวุธทำที่ยกขบวนเข้าเมืองกลางในช่วงตีกลางพม่าว่าเมืองกลางมีกำลังมาเสริมทุกคืนทำให้พม่าคาดการณ์กองกำลังเมืองกลางผิดพลาด การศึกครั้งนี้กินเวลายาวนานถึง ๑ เดือนเศษ กำลังพม่าทั้งอ่อนล้าและขาดเสบียงอาหารเมื่อพม่าตั้งพลเข้าโจมตีถูกฝ่ายเมืองกลางระดมยิงปืนเล็กปืนใหญ่นำเอาดินประสิวไปโปรยในกองทัพอพม่ายิงคบเพลิงเข้าไปผสมตามยุทธวิธีพระพิรุณสังหารครั้นเมื่อชาวเมืองกลางยิงปืนใหญ่แม่กลางเมืองถูกต้นทองกลางหน้าค่ายพม่าหักลง กองทัพพม่าระส่ำระสายเสียขวัญ และแตกทัพไปเมื่อวันจันทร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ ปีมะเส็ง สัปตศก จุลศักราช ๑๑๔๗ ตรงกับวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๒๘ เป็นวันกลางชนะศึก

เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมบำเหน็จผู้ทำคุณแก่แผ่นดินให้ท่านผู้หญิงจีนเป็น ท้าวเทพกระษัตรี คุณมุกน้องสาวเป็น ท้าวศรีสุนทรดำรงยศอันมีศักดิ์แก่ฐานานุกรม เป็นศรีแก่เมืองกลาง และวงศ์ตระกูลสืบไป

นามสกุลที่เป็นเชื้อสาย

๑.ประทีป ๒.ณ ๓.ณ ตะกั่วทุ่ง ๔.จินดาพล ๕.รัตนติลก ๖.ภูเก็ต ๗.ศรีสมุทร ๘.ศรีสวัสดิ์ ๙.จันทโรจวงศ์ ๑๐.ฉวีวงศ์ประทีป ๑๑.ฤกษ์กลาง ๑๒.เทียนกลาง ๑๓.เชื่อนาคา ๑๔.เทพสกุล ๑๕.อุปลักษณ์ ๑๖.มัลลกันนท์ ๑๗.มีเขา

อนุสาวรีย์

อนุสาวรีย์ของทั้งสองท่านตั้งอยู่ที่วงเวียนสี่แยกท่าเรือตำบลศรีสุนทรอำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ตสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ จากหลักฐานสำคัญในจดหมายเหตุเมืองกลาง ๖ ฉบับ เพื่อเป็นการเสริมและสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในคราวเสด็จเปิดถนนสายกลางที่ได้พระราชทานนามว่า ถนนเทพกระษัตรีและได้มีการตั้งชื่อตำบลในภูเก็ต ๒ ตำบลตามท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรคือตำบลเทพกระษัตรีและตำบลศรีสุนทรโดยจะมีการจัดงานรำลึกถึงท่านทุกปี

<http://th.wikipedia.org/wiki/E>

http://variety.horoworld.com/๑๐๔๙๐_ประวัติ-ท้าวเทพกระษัตรี-ย่ามุก-ท้าวศรีสุนทร-ย่าจัน-จังหวัดภูเก็ต

คำจารึก ที่อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร
โดย กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

เมืองกลาง ปางพม่าล้อม ลุยรัณ
ผิวพญาพิวอาสัญ เสียก่อน กิติ
เริ่มรบรุกตลบด้าน โจมตี
พม่าอดหมดพลังหนี จากเกาะ เจิงแฮ

รอดเพราะคุณหญิงจัน รับสู้
เหลือแต่หญิงยงกู่ เกียรติไว้ชัยเฉลิม
ทั้งสกัดตดเสปียงที่ ตักด้าว
กลศึกแพแม่ท้าว ไม่ท้อโถมหนอ

ข้อความที่แทนฐานทิศเหนือ ด้านหน้าอนุสาวรีย์

ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร

(จัน)

(มุก)

ได้กระทำการป้องกันรักษาเมืองกลางไว้เป็นสามารณเมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๓๒๘ มิให้ข้าศึกตีหัก
เอาเมืองได้ เป็นวีรกรรมอันควรแก่ชนชาวเมืองกลางตลอดจนชาวไทยทั่วกันยกย่องสรรเสริญจึงสร้าง
อนุสาวรีย์ให้ไว้เป็นอนุสรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙

ที่มา: <http://th.wikipedia.org/wik>

ภาพประกอบ
อนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร

แบบประเมินความรู้
เรื่อง ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร

คำชี้แจง

๑. แบบทดสอบมี ๕ ข้อ ๑๐ คะแนน
๒. ให้นักเรียนเติมคำลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

๑. ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร เป็นวีรสตรีที่โดดเด่นในด้านใด และหลังจากเรียนเรื่องท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร จบแล้วนักเรียนมีความภาคภูมิใจอย่างไร

๒. นักเรียนอธิบายกรุงเทปกกับเมืองกลางมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

๓. ท้าวเทพเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรมียุทธวิธีวางแผนการต่อสู้ข้าศึกอย่างไรจึงได้รับชัยชนะ

๔. ให้นักเรียนสืบค้นนามสกุลที่เป็นเชื้อสายท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรว่ามีนามสกุลอะไรบ้าง

๕. ถ้านักเรียนเป็นท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร นักเรียนจะตัดสินใจและมียุทธวิธีใดที่สามารถต่อสู้ข้าศึกได้

เกณฑ์การประเมิน

- นักเรียนตอบคำถามได้ ๔ ใน ๕ ข้อ

การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน (รวบยอด)

แบบประเมิน การสรุป เรื่องท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร

รายการประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ / ระดับคะแนน			
	ดีมาก (๔)	ดี (๓)	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)
๑. สรุปประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทร	สรุปประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรได้ถูกต้องสมบูรณ์	สรุปประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรได้ถูกต้อง	สรุปประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรได้บางส่วน	สรุปประวัติและผลงานของท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรไม่ได้
๒. สรุปความสัมพันธ์กรุงเทพกับเมืองกลาง	สรุปความสัมพันธ์กรุงเทพกับเมืองกลางได้ถูกต้องสมบูรณ์	สรุปความสัมพันธ์กรุงเทพกับเมืองกลางได้ถูกต้อง	สรุปความสัมพันธ์กรุงเทพกับเมืองกลางได้บ้าง	สรุปความสัมพันธ์กรุงเทพกับเมืองกลางไม่ได้
๓. สรุปกลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึกได้	สรุปกลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึกได้ถูกต้องสมบูรณ์	สรุปกลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึกได้ถูกต้อง	สรุปกลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึกได้บ้าง	สรุปกลยุทธ์ที่ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรใช้สู้ข้าศึกไม่ได้

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๑ - ๑๒	ดีมาก
๙ - ๑๐	ดี
๖ - ๘	พอใช้
ต่ำกว่า ๖	ปรับปรุง

แบบประเมินการนำเสนอผลงาน

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	นำเสนอเนื้อหาในผลงานได้ถูกต้อง				
๒	การลำดับขั้นตอนของเนื้อเรื่อง				
๓	การนำเสนอมีความน่าสนใจ				
๔	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
๕	การตรงต่อเวลา				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผลงานหรือพฤติกรรมสมบูรณ์ชัดเจน	ให้	๔	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องบางส่วน	ให้	๓	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องเป็นส่วนใหญ่	ให้	๒	คะแนน
ผลงานหรือพฤติกรรมมีข้อบกพร่องมาก	ให้	๑	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๔ - ๑๗	ดี
๑๐ - ๑๓	พอใช้
ต่ำกว่า ๑๐	ปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๔	๓	๒	๑
๑	การแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม				
๒	ความร่วมมือกันทำงาน				
๓	การแสดงความคิดเห็น				
๔	การรับฟังความคิดเห็น				
๕	ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน				
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ	ให้	๔	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง	ให้	๓	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง	ให้	๒	คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง	ให้	๑	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๘ - ๒๐	ดีมาก
๑๔ - ๑๗	ดี
๑๐ - ๑๓	พอใช้
ต่ำกว่า ๑๐	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ค่านิยมหลักของคนไทย(คสช.)

ชื่อ _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

คำชี้แจง : นักเรียนประเมินตนเองในระหว่างเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องค่านิยมที่นำไปใช้ และบอกเหตุผล ว่าไปใช้อย่างไร

ข้อ ที่	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ค่านิยม หลักของคนไทย	ค่านิยมที่ นำไปใช้ (✓)	นำไปใช้อย่างไร
๑	มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์(คสช. : มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์)		
๒	มีวินัย(คสช. : มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพผู้ใหญ่)		
๓	ใฝ่เรียนรู้(คสช. : ใฝ่หาความรู้ หมั่น ศึกษาเล่าเรียน)		
๔	มุ่งมั่นในการทำงาน(คสช. : มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ)		
๕	รักความเป็นไทย(คสช. : รักษา วัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม)		

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (นักเรียนประเมินตนเอง)

คำชี้แจง แบบประเมินความคิดเห็น ทักษะของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้ว ผู้เรียนมีความคิดเห็น หรือ ทักษะใดอย่างไรให้ตอบในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือทักษะคิดของผู้เรียนมากที่สุด คือ

ถ้าผู้เรียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๑
ถ้าผู้เรียนไม่เห็นด้วยกับข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๒
ถ้าผู้เรียนไม่มีข้อคิดเห็นข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๓
ถ้าผู้เรียนเห็นด้วยข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๔
ถ้าผู้เรียนเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความ	ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ช่อง ๕

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		๑	๒	๓	๔	๕
สมรรถนะที่ ๑ ความสามารถในการสื่อสาร						
๑	ข้าพเจ้าคิดว่า การพูดอธิบายเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้อื่นได้เข้าใจเป็นเรื่องที่ง่าย					
๒	ข้าพเจ้าคิดว่า การใช้กำลังแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ผลดีกว่า การเจรจาต่อรอง					
๓	ข้าพเจ้าคิดว่า ความขัดแย้งทางความคิดเป็นเรื่องปัญหาเล็กน้อยของสังคม					
๔	ข้าพเจ้าคิดว่า การศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตสะดวกและรวดเร็วทันใจ					
๕	ข้าพเจ้าคิดว่า การยืนตรงเป็นการแสดงความเคารพ เมื่อครูเดินผ่าน					
๖	ข้าพเจ้าคิดว่า การมอบของที่ระลึกหรือบัตรอวยพรแต่ผู้ปกครอง ในวันสำคัญเป็นการระลึกถึงผู้มีพระคุณที่เกี่ยวข้อง					
สมรรถนะที่ ๒ ความสามารถในการคิด						
๗	ข้าพเจ้าคิดว่า การมองเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงไปยังเหตุการณ์อื่นๆ เป็นเรื่อง ที่ทุกคนควรกระทำ					
๘	ข้าพเจ้าคิดว่า การฟังข่าวที่มีการเสนอข้อมูลในมุมมองที่แตกต่าง ทำให้เกิดการเรียนรู้					
๙	ข้าพเจ้าคิดว่า คำติชมของเพื่อนทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงผลงานของตน					
๑๐	ข้าพเจ้าคิดว่า การใช้เหตุผลในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและไปให้ถึงเป้าหมาย เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติ					
๑๑	ข้าพเจ้าคิดว่า การตัดสินใจโดยมีข้อสรุปที่มีฐานมาจากข้อมูลที่ น่าเชื่อถือเป็นการตัดสินใจที่เหมาะสมกับผู้มีความคิด					
๑๒	ข้าพเจ้าคิดว่า การสร้างข้อโต้แย้งที่ดีสมเหตุสมผลก่อให้เกิด การปรับปรุงและพัฒนาคน					

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
		๑	๒	๓	๔	๕
สมรรถนะที่ ๓ ความสามารถในการแก้ปัญหา						
๑๓	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาย่อมเกิดขึ้นกับตนเองและบุคคลใกล้ชิด					
๑๔	ข้าพเจ้าคิดว่าแนวโน้มของปัญหาอาจเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์					
๑๕	ข้าพเจ้าคิดว่าการวางแผนในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ดี					
๑๖	ข้าพเจ้าคิดว่าการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ					
๑๗	ข้าพเจ้าคิดว่าการนำข้อค้นพบที่ได้จากการแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ					
๑๘	ข้าพเจ้าคิดว่าผลที่เกิดจากการแก้ปัญหายอมรับได้เสมอ					
สมรรถนะที่ ๔ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต						
๑๙	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะงานที่ไม่เคยทำเป็นงานที่ทำหายความสามารถ					
๒๐	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความกระตือรือร้นที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ					
๒๑	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน ครู ครอบครัว และผู้อื่น เมื่อมีโอกาส					
๒๒	ข้าพเจ้ารู้สึกมีความอดทนต่อการพูดเสียของผู้อื่น					
๒๓	ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มใจที่เด็กไทยไปไกลถึงเวทีโลก					
๒๔	ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจที่ควบคุมอารมณ์ตนเองได้					
สมรรถนะที่ ๕ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี						
๒๕	ข้าพเจ้าคิดว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้					
๒๖	ข้าพเจ้ารู้สึกชอบที่ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน					
๒๗	ข้าพเจ้ารู้สึกเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้นเมื่อครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน					
๒๘	ข้าพเจ้าคิดว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร					
๒๙	ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้คอมพิวเตอร์ / อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อการสืบค้น รวบรวมความรู้ ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน					
๓๐	ข้าพเจ้าคิดว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (๐)	ผ่าน (๑)	ดี (๒)	ดีเยี่ยม (๓)
๑. รักษา ศาสน์ กษัตริย์				
๑. มีความสามัคคี ปรองดอง		ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของ นักเรียน ให้ความ ร่วมมือ ร่วมใจใน การทำกิจกรรมกับ สมาชิกในโรงเรียน	ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของ นักเรียน ให้ความ ร่วมมือ ร่วมใจใน การทำกิจกรรมกับ สมาชิกในโรงเรียน และชุมชน	ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของ นักเรียน ให้ความ ร่วมมือ ร่วมใจในการ ทำกิจกรรมกับ สมาชิกในโรงเรียน ชุมชนและสังคม
๒. ปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนา ที่ตนนับถือ	ไม่เข้าร่วม กิจกรรมทาง ศาสนาที่ตนนับถือ	ปฏิบัติตนตาม หลักของศาสนา ตามโอกาส	ปฏิบัติตนตามหลัก ของศาสนาอย่าง สม่ำเสมอ	ปฏิบัติตนตามหลัก ของศาสนาอย่าง สม่ำเสมอ เป็น แบบอย่างที่ดี
๓. แสดงออกซึ่ง ความจงรักภักดี ต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์	ไม่เข้าร่วม กิจกรรมเกี่ยวกับ สถาบัน พระมหากษัตริย์	เข้าร่วมกิจกรรมที่ เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียน และชุมชนจัดขึ้น	เข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมที่ เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียนและ ชุมชนจัดขึ้น	เข้าร่วมกิจกรรมและ มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมเกี่ยวกับ สถาบัน พระมหากษัตริย์ ตามที่โรงเรียน และชุมชนจัดขึ้น ชื่นชมในพระราชกรณีย กิจพระปรีชาสามารถ ของพระมหากษัตริย์ และพระราชาวงศ์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต				
๑. ไม่ถือเอา สิ่งของหรือผลงาน ของผู้อื่นมาเป็น ของตนเอง ๒. ปฏิบัติตนต่อ ผู้อื่นด้วยความ	นำสิ่งของของคน อื่นมาเป็นของ ตนเอง	ไม่นำสิ่งของและ ผลงานของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้วยความซื่อตรง	ไม่นำสิ่งของและ ผลงานของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้วยความซื่อตรง ไม่หาประโยชน์	ไม่นำสิ่งของและ ผลงานของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้วยความซื่อตรงไม่ หาประโยชน์ในทางที่

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (๐)	ผ่าน (๑)	ดี (๒)	ดีเยี่ยม (๓)
ชื่อตรง ๓. ไม่หาประโยชน์ ในทางที่ไม่ ถูกต้อง			ในทางที่ไม่ถูกต้อง	ไม่ถูกต้องและเป็น แบบอย่างที่ดีด้าน ความซื่อสัตย์
๓. ใฝ่เรียนรู้				
๑. ตั้งใจเรียน ๒. เอาใจใส่และมี ความเพียร พยายามใน การเรียนรู้ ๓. สนใจเข้าร่วม กิจกรรมการ เรียนรู้ต่างๆ	ไม่ตั้งใจเรียน	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจ ใส่ และมีความ เพียรพยายามใน การเรียนรู้ มีส่วน ร่วมในการเรียนรู้ และเข้าร่วม กิจกรรมการ เรียนรู้ต่างๆ บางครั้ง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียร พยายาม ในการ เรียนรู้ มีส่วนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ ต่างๆ ทั้งภายใน และภายนอก โรงเรียนบ่อยครั้ง	เข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน เอาใจใส่ และมีความเพียร พยายาม ในการ เรียนรู้ มีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ และ เข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน เป็นประจำและเป็น แบบอย่างที่ดี
๔. มุ่งมั่นในการทำงาน				
๑. เอาใจใส่ต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ๒. ตั้งใจและ รับผิดชอบใน การทำงานให้ สำเร็จ ๓. ปรับปรุงและ พัฒนาการ ทำงานด้วย ตนเอง	ไม่ตั้งใจปฏิบัติ หน้าที่การงาน	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จมีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้น	ตั้งใจและ รับผิดชอบในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการ ปรับปรุงและ พัฒนาการทำงาน ให้ดีขึ้นด้วยตนเอง	ตั้งใจและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ มีการปรับปรุง และพัฒนาการ ทำงานให้ดีขึ้นด้วย ตนเอง และเป็น แบบอย่างที่ดี

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (๐)	ผ่าน (๑)	ดี (๒)	ดีเยี่ยม (๓)
๕. รักความเป็นไทย				
๑. แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ	ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่	ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ และแต่งกายแบบไทย	ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ แต่งกายแบบไทย	ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ แต่งกายแบบไทย ด้วยความภาคภูมิใจ เข้าร่วม
๒. ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย		เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย	ด้วยความภาคภูมิใจ เข้าร่วม และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ	และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย
๓. ชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย			ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย	ไทย ชักชวน แนะนำผู้อื่น และเป็นผู้นำหรือแกนนำในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงใน
ช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน			
		๐	๑	๒	๓
๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	๑.๑ มีความสามัคคี ประองตอง				
	๑.๒ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ				
	๑.๓ แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์				
๒. ซื่อสัตย์สุจริต	๒.๑ ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็น ของตนเอง				
	๒.๒ ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง				
	๒.๓ ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง				
๓. ใฝ่เรียนรู้	๓.๑ ตั้งใจเรียน				
	๓.๒ เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามใน การเรียนรู้				
	๓.๓ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ				
๔. มุ่งมั่นใน การทำงาน	๔.๑ เอาใจใส่ต่อการการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย				
	๔.๒ ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ				
	๔.๓ ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง				
๕. รักความเป็นไทย	๕.๑ แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูทวาทย์ต่อผู้มีพระคุณ				
	๕.๒ ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย				
	๕.๓ ชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

...../...../.....

**ตัวอย่างแผน
ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๓**

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
รายวิชา	ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา ส ๒๓๑๐๕
หน่วยการเรียนรู้ที่.....	เรื่อง บุคคลสำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์	จำนวน ๘ คาบ
หน่วยย่อยที่	เรื่อง ราลือกอดีตบรรพบุรุษไทย	จำนวน ๒ คาบ

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ ม.๓/๓ วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย

๒. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

วีรกรรมความกล้าหาญ เสียสละและการสร้างสรรค์ผลงานของบรรพบุรุษไทย มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนไทยสามารถสร้างราชธานีใหม่ และรอดพ้นจากการรุกรานของต่างชาติ ช่วยให้ชาติได้พัฒนารุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบันและ เป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติตาม

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกประวัติชีวิตและผลงานที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

๒. วิเคราะห์วีรกรรมที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชาติไทย

๓. นำแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติตนที่ดีงามไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. สาระการเรียนรู้

วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย สมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

๕. ทักษะ/กระบวนการ

๑. กระบวนการกลุ่ม

๒. กระบวนการสืบค้นข้อมูล

๓. กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
๒. ใฝ่เรียนรู้
๓. มุ่งมั่นในการทำงาน

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการคิด

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๑. ชิ้นงาน

-

๒. ภาระงาน

- บันทึกการปฏิบัติตนตามคำสัญญาในการทำความดีทุกวันตลอดภาคเรียน

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	ทดสอบ	แบบทดสอบ	เกณฑ์การผ่านร้อยละ ๖๐
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	ประเมินชิ้นงาน	แบบประเมิน	เกณฑ์การผ่าน พอใช้
ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ประเมิน	แบบประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	เกณฑ์การผ่าน ดี
ด้านสมรรถนะที่ สำคัญของผู้เรียน	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	เกณฑ์การผ่าน ดี

๑๐ . กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑. กิจกรรมข้อคิดจากเพลง(๑๕ นาที)

- ๑.) ครูถามว่านักเรียนชอบฟังเพลงหรือไม่ ให้บอกชื่อเพลงที่ชอบ
- ๒.) ครูบอกว่ามีเพลงที่ครูชื่นชอบเพลงหนึ่ง วันนี้จะชวนให้นักเรียนฟังเพลงนี้ ให้นักเรียนลองทายชื่อเพลงที่ครูชื่นชอบ

๓.) ครูแจกเนื้อเพลงในใบกิจกรรมที่ ๑ ข้อคิดจากเพลง เฉลยว่าเพลงที่ครูชอบว่าชื่อเพลงเรารู้

๔.) นักเรียนฟังเพลงและร่วมร้อง “เพลงเรารู้”

๕.) ครูตั้งคำถาม ถาถามนักเรียนให้นักเรียนตอบเกี่ยวกับเพลงเรารู้

- เนื้อเพลงนี้บอกว่าบรรพบุรุษของเราทำอย่างไรในการปกป้องบ้านเมือง
- เกิดอะไรขึ้นบ้างจากการกระทำดังกล่าว
- การกระทำนั้นทำให้คนไทยซึ่งรวมถึงนักเรียนด้วยได้ประโยชน์อะไรบ้าง

๖.) นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม และสรุปคำตอบในใบกิจกรรมที่ ๑ ข้อคิดจากเพลง

ชั้นจัดการเรียนรู้

๒. กิจกรรมไครหนอ (กิจกรรมที่ ๒)

๑.) ครูให้นักเรียนดูภาพบุคคล ๕ ภาพและช่วยกันตอบว่า แต่ละภาพเป็นภาพของใคร

๒.) ครูเฉลยภาพของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท

(บุญมา) และถามว่ามีใครบ้างที่ยังจำประวัติของท่านได้ นักเรียนทุกคนเคยเรียนเรื่องราวของท่านมาในระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ เรื่องสงครามเก้าทัพ

๓.) ครูให้นักเรียนทบทวนประวัติของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา) จากหนังสือเรียนโดยการทำใบกิจกรรมที่ ๓ ชีวิตท่านสัมพันธ์กับใคร และร่วมกันเฉลย

๔.) นักเรียนช่วยกันสรุปประวัติที่สำคัญของท่าน (**แนวการสรุป**ท่านเป็นทหารคนสำคัญที่ช่วยพระเจ้าตากสินมหาราชกอบกู้เอกราชจากพม่าและเป็น น้องชายร่วมพระราชบิดาราชมารดาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ร่วมก่อตั้งกรุงเทพมหานครฯ ราชธานีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และทำสงครามสร้างความมั่นคงให้กับชาติ)

๕.) นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๔-๖ คน วางแผน แบ่งงานการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวีรกรรมและผลงานอื่น ของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

๖.) ตัวแทนนักเรียนรับใบกิจกรรมที่ ๔ วีรกรรมและผลงาน

ชั่วโมงที่ ๒

๓. กิจกรรมวีรกรรมและผลงาน

๑) ครูสนทนาซักถามถึงการสืบค้นข้อมูลของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา) จากหลักฐานต่าง ๆ ของนักเรียนว่าเป็นอย่างไรบ้าง หายากหรือหาง่าย

๒) ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยใบกิจกรรมที่ ๔ วีรกรรมและผลงาน

๓) ครูถามนักเรียนว่าผลงานของท่านมีส่วนช่วยในการสร้างชาติและพัฒนาชาติอย่างไร

๔) นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น

๕) ครูให้นักเรียน แต่ละกลุ่มสรุปผลงานที่สำคัญอื่น ๆ ของท่านในใบกิจกรรมที่ ๕ ผลงาน

อื่นๆ

๔. กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิต

๑) ครูให้นักเรียนวิเคราะห์วีรกรรมและผลงานที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชเจ้ากรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา) ที่ได้สืบค้นมาว่าสะท้อนคุณธรรมอะไรบ้าง

๒) นักเรียนช่วยกันสรุปไม่เกิน ๕ คุณธรรมโดยตอบในใบกิจกรรมที่ ๖ คุณธรรมนำชีวิต

๓) ครูถามว่านักเรียนสามารถทำอะไรได้บ้างในการช่วยพัฒนาชาติบ้านเมือง นักเรียนช่วยกันตอบ

ขั้นสรุป

๕. กิจกรรมคำมั่นสัญญา

๑) ครูให้นักเรียนเขียนสะท้อนความรู้สึกดี ๆ ที่มีต่อสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)และเขียนคำสัญญาในการทำความดีเพื่อชาติในกระดาษ A๔ ใบกิจกรรมที่ ๗ ระบุความดีที่ตั้งใจจะทำหลังจากนี้ นำคำสัญญาที่เขียนของทุกคนติดบอร์ดในห้องเรียน

๒) ครูสรุปร่วมกับนักเรียนว่าบรรพบุรุษของไทยที่มีความกล้าหาญและเสียสละเหมือนกับสมเด็จพระบรมราชเจ้ากรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา) มีหลายท่าน จึงทำให้ประเทศไทยมีเอกราชมาได้จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งนักเรียนสามารถไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ในหนังสือห้องสมุด หรืออินเทอร์เน็ต

๓) นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

๔) ครูติดตามการปฏิบัติตนของนักเรียนตามคำมั่นสัญญาที่เขียนไว้อย่างต่อเนื่อง

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

๑.) หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๒.) หนังสือประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์

๓.) รูปภาพ บุคคลสำคัญที่มีส่วนสร้างชาติ

๔.) ใบกิจกรรมที่ ๑ ข้อคิดจากเพลง

๕.) กิจกรรมที่ ๒ ใครหนอ

๖.) ใบกิจกรรมที่ ๓ ชีวิตท่านสัมพันธ์กับใคร

๗.) ใบกิจกรรมที่ ๔ วีรกรรมและผลงาน

๘.) ใบกิจกรรมที่ ๕ ผลงานอื่น ๆ

๙.) ใบกิจกรรมที่ ๖ คุณธรรมนำชีวิต

๑๐.) กิจกรรมที่ ๗ คำมั่นสัญญา

๑๑.) เนื้อเพลงเราสู้และคลิปวีดิทัศน์เพลงเราสู้

แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน

- ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เรื่องบุคคลสำคัญสมัยรัตนโกสินทร์สมเด็จพระบวรราชเจ้า

กรมพระราชวังบวรสถานมงคล(บุญมา)

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑. ด้านความรู้

.....
.....
.....

๒. ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....
.....
.....

๓. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....
.....
.....

๔. ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๑ ข้อคิดจากเพลง

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนฟังเพลงและพิจารณาเนื้อเพลงแล้วตอบคำถาม

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ เราสู้

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ	ปักบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า
เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา	หน้าที่เรารักษาสืบไป
ลูกหลานเหลนโหลนกายหน้า	จะได้มีพสุธาอาศัย
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย	มียอมให้ผู้ใดมาทำลาย
ถึงชู่ฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น	จะสู้กันไม่หลบหนีหาย
สู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย	ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลองดู
บ้านเมืองเราเราต้องรักษา	อยากทำลายเชิญมาเราสู้
เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู	เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว

คำถาม

๑. จากเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เราสู้ บรรพบุรุษของเราทำอย่างไรในการปกป้องบ้านเมือง

.....
.....

๒. เกิดอะไรขึ้นจากการกระทำดังกล่าว

.....
.....

๓. การกระทำของบรรพบุรุษทำให้นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้าง

.....
.....

๔. เมื่อได้ฟังเพลงนี้นักเรียนรู้สึกอย่างไร

.....
.....

เฉลยกิจกรรมที่ ๑ ข้อคิดจากเพลงเราสู้

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนฟังเพลงและพิจารณาเนื้อเพลงแล้วตอบคำถาม

เนื้อเพลงพระราชนิพนธ์ เราสู้

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ	ปกบ้านป้องเมืองคุ้มเหย้า
เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา	หน้าที่เรารักษาสืบไป
ลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า	จะได้มีพสุธาอาศัย
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย	มียอมให้ผู้ใดมาทำลาย
ถึงชู่ฆ่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น	จะสู้กันไม่หลบหนีหาย
สู้ตรงนี้สู้ที่นี้สู้จนตาย	ถึงเป็นคนสุดท้ายก็ลงดู
บ้านเมืองเราเราต้องรักษา	อยากทำลายเชิญมาเราสู้
เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู	เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว

คำถาม

๑. จากเนื้อเพลงพระราชนิพนธ์เราสู้ บรรพบุรุษของเราทำอย่างไรในการปกป้องบ้านเมือง

แนวการตอบ สู้รบกับข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานโดยใช้ชีวิตเข้าเสี่ยง

๒. เกิดอะไรขึ้นจากการกระทำดังกล่าว

แนวการตอบ การสูญเสียชีวิตเลือดเนื้อของเหล่าบรรพบุรุษ

๓. การกระทำของบรรพบุรุษทำให้นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้าง

แนวการตอบ ได้มีผืนแผ่นดินที่เรียกว่าประเทศไทย และได้ใช้ผืนแผ่นดินนี้ในการอยู่อาศัย ทำ

มาหากินอย่างมีความสุข โดยไม่มีใครมาขังได้

๔. เมื่อได้ฟังเพลงนี้ นักเรียนรู้สึกอย่างไร

แนวการตอบ รู้สึกฮึกเหิม ตระหนักถึงคุณค่าของบรรพบุรุษไทยที่เอาชีวิตเข้าแลกเพื่อปกป้อง

ประเทศชาติ

กิจกรรมที่ ๒ ไครหนอ

นักเรียนดูภาพบุคคล ๕ ภาพ แล้วตอบคำถามว่าเป็นภาพของใคร ระบุชื่อ

ภาพที่ ๑

ภาพที่ ๔

ภาพที่ ๒

ภาพที่ ๕

ภาพที่ ๓

เฉลยกิจกรรมที่ ๒ ไครหนอ

- ภาพที่ ๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
ภาพที่ ๒ สมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)
ภาพที่ ๓ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมทย์
ภาพที่ ๔ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
ภาพที่ ๕ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท

กิจกรรมที่ ๓ ชีวิตท่านสัมพันธ์กับใคร ?

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้โยงเส้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นญาติใกล้ชิดของสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา)

ชื่อบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวร
มหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

เจ้าจอมมารดาปรางค์(ใหญ่)

คุณหญิงจันทร์

เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์

พระชนนีหยก

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

เจ้าครอกฟ้าศรีอินชา

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์

สมเด็จพระปฐมบรมชนกทองดี

เจ้าฟ้าหญิงพิศุทธอง กรมขุนศรีสุนทร

พระองค์เจ้าสาย

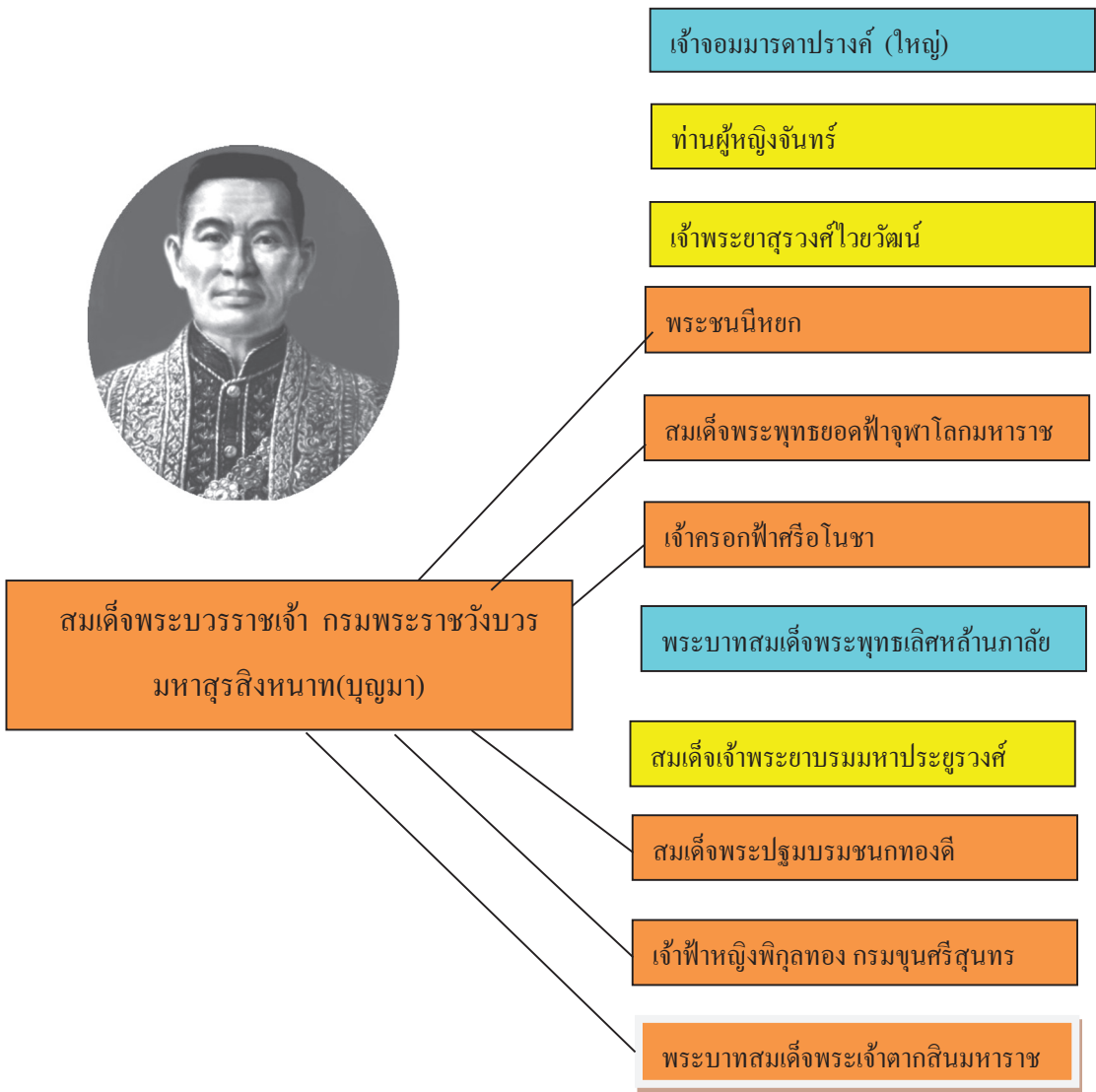
อธิบายคำเฉลยกิจกรรมที่ ๓ ชีวิตท่านสัมพันธ์กับ

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้โยงเส้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์เป็นญาติใกล้ชิดของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา)

ชื่อบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ ๔ วีรกรรมและผลงานของท่าน

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์วีรกรรมเด่น และผลงานที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระบรมราชเจ้ากรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา) โดยเลือกตัวเลขหน้าข้อความทางขวามือที่มีความเกี่ยวข้องกับท่านใดให้เขียนตัวเลขในช่องว่างใต้ภาพ

ข้อความที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวร
มหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

.....

๑.The Prince Doctor

๒.สร้างประกาศรสันดอนปากแม่น้ำ

๓.สร้างกำแพงพระนคร ป้อมพระอาทิตย์

๔.หนังสือประถมจินดามณีเล่ม ๑-๒

๕.สร้างวัดมหาธาตุ วัดชนะสงคราม

๖.แต่งตั้งราสรรพคุณยาสมุนไพรร

๗.โปรดให้สร้างพระราชวังบวร

๘.ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ ๕

๙.บุคคลสำคัญด้านปราชญ์และกวี UNESCO

๑๐.ต่อเรือแบบฝรั่ง ได้เป็นคนแรก

๑๑.การทำศึกสงครามกอบกู้เอกราชกับพระเจ้าตากสิน

๑๒.ประสานงานการทำสนธิสัญญาเบาริง

๑๓.เป็นกำลังสำคัญในการทำสงครามเก้าทัพ

เฉลยกิจกรรมที่ ๔ วีรกรรมและผลงานของท่าน

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์วีรกรรมเด่นและผลงานที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาดุสริตสิงหนาท(บุญมา) โดยเลือกตัวเลขหน้าข้อความทางขวามือที่มีความเกี่ยวข้องกับท่าน เขียนในช่องว่างใต้ภาพ

ข้อความที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระบรมราชเจ้า กรมพระราชวังบวร
มหาสุรสิงหนาท(บุญมา)
หมายเลข ๓ , ๕ , ๗ , ๑๓

๑.The Prince Doctor

๒.สร้างประกาศารสันดอนปากแม่น้ำ

๓.สร้างกำแพงพระนคร ป้อมพระอาทิตย์

๔.หนังสือประถมจินตนิลเล่ม ๒

๕. สร้างวัดมหาธาตุ วัดชนะสงคราม

๖.แต่งตำราสรรพคุณยาสมุนไพร

๗. โปรดให้สร้างพระราชวังบวรสถาน

๘.ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ ๕

๙.บุคคลสำคัญด้านปราชญ์และกวี UNESCO

๑๐.ต่อเรือแบบฝรั่งได้เป็นคนแรก

๑๑.การทำศึกสงครามกู้เอกราช

๑๒.ประสานงานการทำสนธิสัญญาเบาริง

๑๓.เป็นกำลังสำคัญในการทำสงครามเก้าทัพ

กิจกรรมที่ ๕ ผลงานอื่นๆ (เพิ่มเติม)

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นและสรุปผลงานอื่น ๆ ที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า
กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท(บุญมา)

ผลงานอื่น ๆ ที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท(บุญมา)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เฉลยกิจกรรมที่ ๕ ผลงานอื่น ๆ (เพิ่มเติม)

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นและสรุปผลงานอื่น ๆ ที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า
กรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาท(บุญมา)

ผลงานอื่น ๆ ที่สำคัญ ของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล (บุญมา)

แนวการตอบ

๑. ทรงร่วมสงครามกอบกู้เอกราชและการรวมชาติ สงครามป้องกันการรุกรานจากต่างชาติ เช่นสงครามกับพม่าก่อนเสียกรุงครั้งที่ ๒ สงครามรวบรวมชุมนุมต่าง ๆ ศีก ๙ ทัพ เป็นต้น ท่านมีส่วนสำคัญในการสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองในช่วงของการตั้งราชธานีใหม่
๒. ทรงเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่บ้านเมือง เช่น สร้างป้อมอิสินทร ป้อมพระอาทิตย์ ป้อมพระจันทร์ ป้อมยุคนธร (ซึ่งรื้อลงแล้ว) คงเหลือแต่ป้อมพระสุเมรุ
๓. ทรงอุปถัมภ์บำรุงการพระศาสนา สร้างวัดโบสถ์ วัดเทพราชกุญชร (วัดสมอแครง) วัดราชผาติการาม (วัดส้มเกลี้ยง) วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) วัดครุฑ วัดสุวรรณคีรี (วัดชีเหล็ก) วัดสุวรรณดาราราม ทรงสร้างหอมณเฑียรธรรมในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วิหารคตวัดพระเชตุพนฯ
๔. ส่งเสริมงานด้านศิลปะและสถาปัตยกรรม เช่นทรงสร้างประตูยอดของบรมมหาราชวัง คือ ประตูสวัสดิโสภณ ประตูมณีนพรัตน์ ประตูอุดมสุดารักษ์ และทรงสร้างโรงเรือที่ปากตะวันตก เป็นต้น

ใบกิจกรรมที่ ๖ คุณธรรมนำชีวิต

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์วีรกรรมและผลงานที่สำคัญของสมเด็จพระบรมราชาเจ้า
กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา) ที่ได้สืบค้นมาว่าสะท้อนคุณธรรมใด

๑.....
ผลงานที่เป็น
หลักฐาน.....
.....
.....

คุณธรรมที่โดดเด่นของท่าน

๒.....
ผลงานที่เป็น
หลักฐาน.....
.....
.....
.....

สมเด็จพระบรมราชาเจ้า
กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

๓.....
ผลงานที่เป็น
หลักฐาน.....
.....
.....

๕.....
ผลงานที่เป็น
หลักฐาน.....
.....
.....

๔.....
ผลงานที่เป็น
หลักฐาน.....
.....
.....

เฉลยแนวการตอบใบกิจกรรมที่ ๕ คุณธรรมนำชีวิต

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์วีรกรรมและผลงานที่สำคัญของสมเด็จพระบวรราชเจ้า
กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา) ที่ได้สืบค้นมาว่าสะท้อนคุณธรรมใด

๑ ความรักชาติ ผลงานที่เป็นหลักฐาน
การออกสู้รบในสงครามต่าง ๆ ตั้งแต่
ปลายกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นรัตนโกสินทร์
จำนวนถึง ๒๖ ครั้ง สร้างกำแพงพระนคร
ป้อมป้องกันพระนคร

แนวการตอบ คุณธรรมที่โดดเด่นของท่าน

๒ รักศาสนา
ผลงานที่เป็นหลักฐาน การอุปถัมภ์บำรุง
พระศาสนาโดยบูรณะวัด การสร้างวัดวา
อารามต่าง ๆ เช่น วัดเทวราชกุญชร
วัดปทุมคงคา เป็นต้น

สมเด็จพระบวรราชเจ้า
กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท(บุญมา)

๓ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
ผลงานที่เป็นหลักฐาน เป็นแม่ทัพต่อต้าน
ข้าศึก ศัตรูตามพระบรมราชโองการอย่าง
ถวายชีวิตจนทำให้ชาติไทยชนะใน
สงครามปกป้องบ้านเมืองไว้ได้

๕.อดทนทำสิ่งดีงามเพื่อส่วนรวม
ผลงานที่เป็นหลักฐานการออกสู้รบเป็น
ระยะเวลายาวนานเพื่อกอบกู้ชาติ
บ้านเมืองและช่วยให้บ้านเมืองรอดพ้นจา
การรุกรานของข้าศึกศัตรู

๔ รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอัน
งดงาม
ผลงานที่เป็นหลักฐาน การสร้าง
พระราชวังบวรด้วยสถาปัตยกรรมไทยที่
งดงาม

ใบกิจกรรมที่ ๗ ตัวอย่างคำมั่นสัญญา

คำมั่นสัญญา

ข้าพเจ้าเด็กหญิงรักไทย ไทยกล้า ได้ศึกษาผลงานของบรรพบุรุษไทยได้เห็นความกล้าหาญ เสียสละ มุ่งมั่นในการรักษาชาติบ้านเมือง ข้าพเจ้าขอให้คำมั่นสัญญาว่า “ข้าพเจ้าจะตั้งใจเรียน และประพฤติตนเป็นคนดี เห็นประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าส่วนตนและจะปกป้องชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์จนเต็มกำลัง”

ลงชื่อ .....

( )

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

ความนำ

วัฒนธรรม (culture) เป็นภาพชีวิต ของมนุษย์ทั้งโลก ที่ประสงค์จะดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยอาศัยปัญญา (wisdom) เป็นเครื่องมือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจึงมีมากมายหลากหลาย และกลายเป็นรากฐานของการพัฒนาให้สังคมมนุษย์สามารถก้าวข้ามยุคสมัยมาได้เรื่อยๆจนถึงปัจจุบัน

Unesco จึงได้จัดตั้งขึ้นโดยมีหน้าที่หลักอย่างหนึ่งคือการศึกษาและดำเนินการให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของทุกประเทศอันเป็นสมบัติตกทอดที่สะท้อน ความเป็นมนุษย์และความรุ่งเรืองทางปัญญาของมนุษย์ ในฐานะมรดกของชาวโลก ให้คงอยู่โดยไม่สูญหายเป็นจำนวนมาก กระนั้นก็ยังเป็นโชคดีของประเทศชาติ ที่ยังมีบางคน มองเห็นและตระหนักถึงคุณค่าของเก่าเหล่านั้น ในมิติเดียวกันกับยูเนสโก และนักวิชาการ จึงได้รวบรวมไว้ด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว เราจึงมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเกิดขึ้นกระจายอยู่ทั่วประเทศ แม้จะไม่มากนักก็ตาม ที่สำคัญ เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก ทำให้คนรุ่นหลังสามารถตามหาร่องรอยของบรรพบุรุษและวิถีไทยได้บ้าง จวบจนรัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทยขึ้น โดยแยกออกจากกรมศิลปากร (ปัจจุบัน คือ กระทรวงวัฒนธรรม) คำว่า วัฒนธรรม ภูมิปัญญา จึงได้มีการศึกษาอย่างเป็นระบบและกลายเป็นหน้าที่หลักของหน่วยงานรัฐทุกระดับ เช่น ปัจจุบัน

แต่ด้วยเหตุที่ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ครอบคลุมทั้งวิถีการดำเนินชีวิต และแบบแผนของการดำเนินชีวิตของผู้คนนับตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ประเทศชาติ และโลก มีขอบข่ายกว้างขวางตั้งแต่กิจกรรมเล็ก ๆ ของคนบางจนถึงกิจกรรมที่ขยายวงใหญ่ขึ้นตามจำนวนคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจเริ่มจากปัจจุบันย้อนไปอดีตอันยาวนานเท่าที่มีหลักฐานร่องรอยให้ศึกษาหรือเริ่มตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะพบว่า ทั้งหมดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์อันหลากหลายของบรรพบุรุษนับแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด รูปแบบ และแบบแผนของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิด “ชีวิตที่ลงตัว” หลายช่วง หลายครั้ง สิ่งที่หลงเหลือถึงปัจจุบันได้กลายเป็น “ชีวิตปัจจุบัน” ของคนทั้งชาติที่แสดงถึง “ความเป็นชาติ”

ดังนั้น การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ที่มีลักษณะเฉพาะมีคุณสมบัติเฉพาะเป็นที่รับรู้กันในสังคมโลกปัจจุบันว่านี่แหละ “คนไทย” นี่แหละ “แบบไทย” จึงเป็นเรื่องที่ดูเหมือนจะหาขอบเขตมิได้ไม่ว่าจะหยิบวัตถุสิ่งของหรือชิ้นงานใดชิ้นมาหนึ่งชิ้นหรือหยิบยกพฤติกรรมบางเรื่องของคนไทยมาพิจารณา เช่น การเฝ้าดูละครโทรทัศน์หลังข่าวที่เป็นความบันเทิงของคนส่วนใหญ่ หรือชื่นชมต่อสถาปัตยกรรมไทยที่ตั้งตระหง่านอยู่รอบตัว ฯลฯ ก็สามารถสะท้อนความคิด ความสามารถของคน

ไทยได้เสมอ ทำอย่างไรจึงจะทำให้การศึกษาเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ กลุ่มเล็กไม่ฉาบฉวย คือ สามารถทำให้ผู้เรียนตื่นตัว หรือตื่นตัว วิธีคิด วิธีปรับใช้ ความปรารถนาของคนไทยได้ การกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะจึงน่าจะทำให้เกิดแนวทางในการศึกษาได้กระชับและ “ตรง” มากขึ้น เพราะหากไม่เรียนรู้ ไม่ให้ความสำคัญก็เปรียบเสมือนสังคัมที่ขาดรากเหง้า ลอยคว้างคว้างเหมือนลูกโป่งที่ถูกลมพัดไปพัฒนาความภาคภูมิใจในตัวตนของชาติก็จะสูญสิ้นไปด้วย **ความรู้สึกในตัวตนที่เฉพาะตนจะกลายเป็นเป้าหมายหลักของแต่ละชีวิต แทนจิตสำนึกร่วมกันของคนทั้งชาติ**

จุดมุ่งหมายเฉพาะของการศึกษา

๑. เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องในความหมาย ความสำคัญ ความสัมพันธ์ ขอบข่าย รวมทั้งบริบทของทั้งภูมิปัญญา และวัฒนธรรมที่ครอบคลุม “ชีวิต” ผู้คนทุกด้าน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ชาวบ้าน / ท้องถิ่น / ไทย ตลอดจนจนถึงวัฒนธรรมราชรัฐ และวัฒนธรรมหลวง ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นไปที่กลุ่มคนและพื้นที่

๒. เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสามารถในการใช้ปัญญาอย่างลุ่มลึกของบรรพบุรุษไทยของคนไทย นับแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่ช่วยกันหล่อหลอม “วิถีชีวิตแบบไทย” ให้เกิดขึ้นและสามารถดำรงอยู่ได้ถึงวันนี้ อันจะนำไปสู่การรู้จักเลือกรับวัฒนธรรมจากภายนอกด้วยภูมิปัญญาอย่างใคร่ครวญโดยไม่สูญเสีย “ความเป็นไทยอันงดงาม”

ประเด็นสำคัญที่ควรรู้ในการศึกษา

๑. ความหมายของภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

สืบเนื่องจากการที่นักวิชาการต่างให้ความหมายหรือคำจำกัดความของทั้งคำว่า ภูมิปัญญา (Wisdom) และวัฒนธรรม (Culture) แตกต่างกันไปตามขอบข่าย (scope) ของระเบียบวิธีที่ได้ฝึกฝนมาหรือตามความถนัดของตนเอง ซึ่งอาจทำให้ผู้ที่เริ่มต้นศึกษาเรื่องนี้ เกิดความไม่แน่ใจและตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้ว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ ดังนั้นในเอกสารชุดนี้ จึงได้นำความหมายที่มีอยู่หลากหลาย มานำเสนอเพื่อใช้เป็นกรอบความคิดเพื่อกำหนดแนวทางการเรียนรู้และศึกษาของตนได้ ดังเช่น

ความหมายของภูมิปัญญา

ชลธิรา สัตยวิวัฒนา กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสั่งสม สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มีที่มาหลากหลายไร้เอกภาพแต่ก็ได้ประสมประสานกันจนเป็นเหลี่ยมมุมที่จรัสแสงคงทนและทำหายตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ (unity) แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ (identity)

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้อธิบายความหมายของภูมิปัญญาว่า เป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนที่ยอมรับกับปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชุมชนหลายๆ ชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เอื้ออำนวยให้คนไทย

แก้ปัญหาได้ ดำรงอยู่และสร้างสรรค์อารยธรรมของเราเองได้อย่างมีดุลยภาพกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มีได้เกิดขึ้นเป็นเอกเทศ แต่มีส่วนแลกเปลี่ยนเลือกเฟ้น และปรับใช้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา

ธนาคารไทยพาณิชย์ มีแนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยว่า รากเหง้าของความเป็นไทย เกิดจากการสั่งสมภูมิปัญญาของคนโบราณที่ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์การดำรงชีวิต การผสมผสานของชาติพันธุ์และสภาพสังคมอันหลากหลายมานับพันปี จากประสบการณ์ของคนโบราณ ได้สร้างรูปแบบของวัฒนธรรมประเพณีที่สามารถรองรับการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยมาได้เป็นอย่างดี เป็นปีกแผ่น เหล่านี้คือภูมิปัญญาไทยที่คนในปัจจุบันควรตระหนักถึงและได้เรียนรู้ด้วยความภาคภูมิใจ และก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นใจในชาติภูมิของตน เพราะวัฒนธรรมคือรากฐานของการพัฒนาสังคมอย่างมีระบบ และนำไปสู่ความก้าวหน้าของชาติบ้านเมืองในอนาคต

เสรี พงศ์พิศ กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวความคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเอง จนเกิดหลอมรวมเป็นแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเองที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัยในการแก้ปัญหาของการดำเนินชีวิต

ฯลฯ

ด้วยความหมายที่หลากหลายข้างต้น หากพิจารณากันโดยละเอียดแล้วจะพบว่า ภูมิปัญญาเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญๆ เหล่านี้

- คนและการดำรงชีวิตของคนที่อยู่ในถิ่นต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันทั้งสิ่งแวดล้อมทางสังคมและธรรมชาติ
- คติ ความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ และสิ่งเหนือธรรมชาติ
- การประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นจะต้องเกิดจากความรู้ที่ผ่านระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ แต่สามารถเกิดขึ้นได้จากการสังเกต การทดลอง การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษานอกระบบ
- ปัญหา การแก้ปัญหา การเอาชนะธรรมชาติ เพื่อให้การดำเนินชีวิตได้รับความสุข ความสะดวกสบาย
- องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ อาจเกิดจากการปรับเปลี่ยนจากความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม การรับมาจากกลุ่มชนกลุ่มอื่นแล้วนำมาปรับเปลี่ยน หรือการคิดค้น แสวงหา เทคโนโลยีและเทคนิค วิธีการผลิตใหม่ๆ
- การเลือกสรรกลั่นกรอง การพัฒนา การถ่ายทอด การจัดการจัดสรร การปรับตัว การส่งต่อ การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย
- เกียรติภูมิของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น

ดังนั้นนับแต่อดีตกาลเราจะพบร่องรอยของการใช้ภูมิปัญญาของมนุษย์สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ที่มีความหลากหลายกันทั้งรูปแบบของชิ้นงาน การใช้เทคโนโลยี และ เทคนิควิธีผลิต แต่สามารถยังประโยชน์ได้ตามความต้องการของคนในแต่ละครอบครัว ชุมชน สังคม ที่ กระจัดกระจายกันไปทั่วโลก นั้นหมายความว่ามนุษย์ที่สามารถสืบเผ่าพันธุ์ต่อเนื่องกันและสร้างสรรค์ ความเจริญ ความสะดวกสบายให้แก่สังคมของตนได้ตามความต้องการต่างมีความสามารถ มีสติปัญญา มีความฉลาดลุ่มลึก หรือที่เรียกรวมว่าภูมิปัญญา ไม่แตกต่างกัน สภาพสังคมใดจะประดิษฐ์คิดค้นสิ่ง ต่างๆ ได้มากน้อย แปรกไปจากสังคมอื่นมากน้อย เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับวัสดุที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเป็น สำคัญ

ภูมิปัญญาจะแฝงอยู่ในทุกมิติของชีวิต ครอบคลุมทุกกิจกรรมของการดำเนินชีวิต เกี่ยวข้องทั้งกับคน ทั้งกับธรรมชาติ ครอบคลุมทุกกิจกรรม สามารถสร้างเงื่อนไขในการอยู่ร่วมกันได้ อย่างเป็นระบบ รวมทั้งยังนำไปสู่การจัดการให้เกิด “ชีวิตที่ลงตัว” ได้ตลอดมา ที่สำคัญสามารถส่งต่อ ผลผลิตของภูมิปัญญาไปเป็นวัฒนธรรมของชาติได้อีกด้วย

ความหมายของวัฒนธรรม

สมคิด โชติภวณิชย์ กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่แสดงถึงความเป็นชาติ ประเทศชาติที่เจริญแล้วทั้งหลายต่างมีประวัติที่ย้อนหลังไปไกลหลายร้อยหลายพันปี ซึ่งในช่วงเวลาแห่ง อดีตอันยาวนานนั้น ได้มีการสร้างสมและสืบทอดวัฒนธรรมต่อกันมา โดยมีพัฒนาการเป็นขั้นเป็นตอน จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติของตน เราสามารถแยกแยะคนชาติต่างๆ ที่มีผิวพรรณ และโครงสร้างทางกายภาพใกล้เคียงกันได้ ก็โดยมีวัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ หากไม่มีวัฒนธรรมเป็นของ ตนเอง เราก็คงแยกไม่ออกกว่าเป็นไทย พม่า มาเลย์ หรือเขมร

นิคม มูลสิกะคามะ กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของคนในชาติ ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เรียกว่ามรดกทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมร่วมสมัย เป็น เอกลักษณ์เฉพาะของคนแต่ละเผ่าพันธุ์แต่ละชาติถือกันว่าเป็นจิตวิญญาณของคนในชาตินั้นๆ ย่อมมี ความสำคัญในฐานะเป็นรากฐานในการศึกษาและพัฒนาประเทศ

แผนแม่บทการอนุรักษ์สืบทอดพัฒนาศิลปวัฒนธรรมยามวิกฤต พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๔ ของ กรมศิลปากร ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคือรูปแบบวิถีชีวิตของคนที่สืบทอดประสพการณ์และสร้างสรรค์ต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ของตนไป เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุด ในการสร้างความสุขกายสบายใจและบ่งบอกถึงเกียรติยศชื่อเสียงของประเทศนั้นๆ

ทุกประเทศตระหนักต่อความสำคัญของวัฒนธรรม จึงจัดการศึกษาให้วัฒนธรรมเป็น หลักสูตรบังคับให้เยาวชนได้เรียนรู้ ครอบครัวช่วยกันอบรมสั่งสอน ชุมชนช่วยกันทำนุบำรุงรักษา

UNESCO ได้จัดการประชุมระดับโลกเกี่ยวกับนโยบายทางวัฒนธรรม (The world Conference on Cultural Policies) ณ นครเม็กซิโก ระหว่างวันที่ ๓๑ กรกฎาคม - ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมทั้งได้มีข้อตกลง “การประกาศนโยบายด้านวัฒนธรรมของ UNESCO ณ นครเม็กซิโก

๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ (Mexico City Declaration on Cultural Policies)” ด้วย โดยที่ประชุมได้มีมติร่วมกันกำหนดความหมายของวัฒนธรรมอันเป็นเป้าหมายแห่งจิตวิญญาณของมนุษยชาติไว้ดังนี้

- ในด้านความหมายที่กว้างขวางที่สุดอาจกล่าวได้ว่า “วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบร่วมกันทั้งมวลที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงจิตวิญญาณ วัตถุประสงค์ สติปัญญา ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ที่แสดงถึงคุณสมบัติพิเศษเฉพาะของสังคมนั้นหรือของกลุ่มคนในสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่จะหมายถึงศิลปกรรมทั้งหลาย และตัวอักษรบันทึกต่างๆ แต่ยังรวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สิทธิขั้นมูลฐานของมนุษยชาติ ระบบต่าง ๆ ทางค่านิยม จารีตประเพณีที่สืบทอด ตลอดจนศรัทธาและความเชื่อทั้งหลายทั้งปวงด้วย”

- วัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้คนสามารถสะท้อนความเป็นมนุษย์ของตน วัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้จำแนกความพิเศษจำเพาะของความเป็นมนุษยชาติ เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล สามารถตัดสินใจได้โดยใช้วิจารณญาณ ตลอดจนการมีความรู้สึกนึกคิดในความยืดหยุ่นทางด้านศีลธรรม มนุษย์สามารถมองเห็นคุณค่าและทางเลือกต่างๆ ได้ โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้คนสามารถแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนของตนเองได้ชัดเจน ทำให้รู้จักตนเอง ทำให้ยอมรับในความสำเร็จของตน ฝ่าเสาะแสวงหาวิถีทางใหม่ๆ โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย พยายามสร้างสรรค์ผลงาน โดยก้าวข้ามความจำกัดต่างๆ ของตนไปให้ได้

ฯลฯ

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ดังนี้

- วิถีชีวิต รูปแบบและแบบแผนของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่
- เป็นทั้งจิตวิญญาณ วัตถุประสงค์ สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อและความศรัทธา จารีตประเพณี ตลอดจนวิธีการประเมินคุณค่าความเป็นมนุษย์อันเกี่ยวข้องกับสิทธิมูลฐานของมนุษยชาติในมิติปัจจุบัน
  - การสร้างสมและสืบทอดประสพการณ์มายาวนาน และส่งต่อไปสู่รุ่นต่อรุ่น
  - ทำให้รู้จักตนเอง ทำให้คนสามารถแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนได้ชัดเจน ทำให้ยอมรับในความสำเร็จของตน
  - ความเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ หรือเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะของสังคมแต่ละสังคม
  - เกียรติยศชื่อเสียง เกียรติภูมิของชาติ
  - การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมจำเป็นต้องผ่านระบบการศึกษา ครอบครัว และชุมชน

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นมิติที่ซ้อนทับกันอยู่ เกี่ยวโยงกันอยู่ และเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กันเสมอ

วัฒนธรรมจึงเป็นผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการผสมผสานการคิด การสังเกต การทดลอง การปรับปรุงแก้ไข การประยุกต์ใช้ การรับมาปรับใช้ การสั่งสม การคัดสรร และการเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อส่งต่อจากรุ่นต่อรุ่น ด้วยภูมิปัญญาของคนรุ่นบรรพบุรุษ จนตกทอดมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน และได้กลายเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม อันมีลักษณะเฉพาะที่กลายเป็นเอกลักษณ์ของสังคม วัฒนธรรม สามารถคงอยู่ได้ยาวนาน จนกลายเป็นมรดกของชาติได้ หากยังรองรับความต้องการของคนรุ่นต่อๆ มาได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่แบบแผนของการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนจากสังคมภายนอก สามารถตอบโจทย์ของคนรุ่นใหม่ได้มากกว่า กระแสวัฒนธรรมแบบใหม่จาก “คนนอก” ก็อาจเข้ามาแทนที่หรือครอบงำได้ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน ดังนั้นทำอย่างไรจึงจะสามารถปกป้อง รักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมให้สืบทอดความเป็นชาติไว้ให้ได้ เพราะวัฒนธรรมถือเป็นเกียรติยศ และเกียรติภูมิของชาติ ที่สะท้อนถึงความยาวนาน และรากเหง้าของประเทศชาติที่ครอบคลุมทุก “มิติของชีวิต”

นอกจากนี้ในการประชุมใหญ่ขององค์การ UNESCO ที่ประเทศเม็กซิโก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ยังได้กำหนดโครงสร้างของวัฒนธรรมออกเป็นสาขาหลัก ๔ แกนคือ

๑. มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ อนุสรณ์สถานหรือโบราณสถาน (Monument)/ วัสดุเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต (Artifact) / จดหมายเหตุและเอกสารกับแบบภาพอื่นๆ (Archive) / หอสมุดแห่งชาติ / ประวัติศาสตร์และโบราณคดี

๒. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความเป็นชาติและเผ่าพันธุ์ (identity) ประกอบด้วย การผลิตและรูปแบบการดำรงชีวิต / รูปแบบภาษา กิริยามารยาทและการศึกษา / ศาสนา และหลักธรรม ความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ ศิลปะและสุนทรียภาพ/ ครอบครั้ว ชุมชน เศรษฐกิจ และการเมือง

๓. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี คือ ประสพการณ์สร้างสมที่สืบทอดผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ประกอบด้วย โหราศาสตร์ ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ / การศึกษา ภาษา กิริยามารยาท / การอาชีวศึกษา (การทำมาหากิน) / ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และการพิชัยสงคราม/ ธรรมศาสตร์ (ศาสนากการปกครองและกฎหมาย) / แพทย์ศาสตร์และการพยาบาล / ศิลปะศาสตร์ และนาฏดุริยางคศิลป์

๔. สิทธิมนุษยชนและระบอบประชาธิปไตย ครอบคลุม สิทธิมนุษยชนพื้นฐาน / เสรีภาพของมนุษย์ / การกระจายอำนาจและบทบาทของภาคเอกชน

อย่างไรก็ตามยูเนสโกก็ยังได้แบ่ง “มรดกวัฒนธรรม” ออกได้อีกเป็นสองส่วน คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Culture Heritage) เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) อันเป็นเรื่องของ ภูมิปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมและวิถีชีวิต

ใน พ.ศ. ๒๕๓๘ คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา (The World Commission on Culture and Development) ได้เสนอรายงานต่อที่ประชุมของยูเนสโก เรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Our Creation Diversity) ว่าวัฒนธรรมเป็นปัจจัยในการถ่ายทอด พฤติกรรมและพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ เสรีภาพและความเป็นผู้ตื่นตัวต่อความแปลกใหม่ ที่เกิดขึ้นในชีวิตอยู่เสมอ... ดังนั้น ปัญหาท้าทายมนุษยชาติปัจจุบัน คือ การปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับ สังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต โดยเฉพาะการปรับแนวคิดใหม่ พฤติกรรมใหม่ การจัดระเบียบสังคมใหม่ และการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาทั้งหลายบนพื้นฐานมิติ ทางวัฒนธรรม

สำหรับการดำเนินงานวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรมได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรม เป็น ๕ สาขา ตามนโยบายของยูเนสโก จากการประชุม ณ กรุงเวนิส ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ ดังนี้ คือ สาขา มนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาการช่างฝีมือ สาขาคหกรรมศิลป์ สาขากีฬาและนันทนาการ ดังที่เคย ปฏิบัติกันมา (ดูรายละเอียดจากเว็บไซต์เรื่องแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔)

๒. ครูควรรู้อะไร

เนื่องจากการศึกษาการเน้นเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมไทย (ประเพณีไทย) หรือภูมิปัญญา ไทย ได้รับความสนใจ ใส่ใจอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และบรรจุลงในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ ประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย เพื่อต่อยอด และรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง ทั้งระดับชุมชน ท้องถิ่น รวมทั้งประเทศชาติ มาเป็นระยะเวลาพอสมควร นั่นคือคนไทยที่มีอายุราว ๓๐ - ๓๕ ปี ณ ปัจจุบันนี้ จะต้องเคยได้ยิน ได้เห็น ได้เรียนรู้ ได้เสพผลงาน ชิ้นงาน ผลผลิตดังกล่าว ผ่านงานแสดงสินค้าไทย สินค้า OTOP ผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนมาแล้วตั้งแต่เด็ก วิธีการและ กระบวนการเหล่านี้ได้กลายเป็นกระแสของความเป็นไทยที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ผ่านการท่องเที่ยว การซื้อขายผลผลิตจากภูมิปัญญาไทยทั้งหลาย จนกลายเป็นรายได้สำคัญส่วนหนึ่งของรัฐไปแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้คนรุ่นใหม่ ที่จะกลายเป็นคนในอนาคต ตระหนักในความสำคัญของความเป็นไทย ในมิติ ที่ต้องสามารถรักษาบางสิ่งบางอย่างที่เป็นมรดกของชาติไว้ให้ได้ หรือบางสิ่งบางอย่างที่ต้องสามารถนำไปต่อยอดได้ หรือบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เหมาะสมกับโลกสมัยใหม่จริงๆ ก็ควรปรับให้ดีขึ้น เพื่อให้ วัฒนธรรมไทยที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ สามารถยืนหยัดเคียงคู่ไปกับวัฒนธรรม หรือความทันสมัยที่มา จากนอกประเทศได้ โดยมีพื้นฐานอยู่บน “รากเหง้าที่ดั้งแบบไทย” มิฉะนั้น ความเป็นไทย ก็จะเป็น เพียงสิ่งที่มีไว้ “ขาย หรือแสดง หรืออวดอ้าง” ให้ชาวโลกเข้าใจว่าไทยเป็นชาติเก่าแก่ยาวนานเท่านั้น ซึ่ง สิ่งนี้ไม่ควรเป็นปัจจัยหลักของการศึกษา หรือการส่งเสริมเกี่ยวกับเรื่องนี้

ดังนั้น การหันกลับไปดูว่าที่ผ่านมา ทำไมคนรุ่นใหม่ของเราจึงยังไม่เข้าใจ หรือยังไม่สื่อ ไปถึงการใช้ปัญญา ความสามารถ ความฉลาดลุ่มลึกของบรรพบุรุษไทย ทำไมจึงยังมอม หรือตัดสินว่าสิ่ง เหล่านี้เป็นความคร่ำครึ โบราณ ล้าสมัย รุงรัง ไม่มีประโยชน์ต่อชีวิตสมัยใหม่ ความทุ่มเทจากภาครัฐ และเอกชน ที่ตระหนักถึงพลังอำนาจของความเป็นไทยบนเวทีโลก จึงดูเหมือนลงทุนมหาศาล แต่

ผลตอบแทนน้อยนิด นั่นอาจเป็นเพราะสิ่งที่กล่าวมานี้ดูเหมือนว่าเป็นนาฏกรรมที่คนกลุ่มหนึ่งที่มีภาครัฐ หนุนหลังอยู่ “กำลังแสดงอยู่บนเวทีย้อนยุค” ให้คนส่วนใหญ่ของประชากรไทยดู ดูแล้วก็เดินจากไป อย่างเงิบๆ โดยไม่เข้าใจว่าแสดงอะไร ทำไปทำไม ไม่เข้าใจ จะรู้ที่นั่นอะไรกันนักหนา ชีวิตเราไม่ได้ ต้องการสิ่งเหล่านี้เลย ว่างเปล่าจริงๆ เสียเวลา คนดูเหล่านั้นไม่สามารถมอง หรือเข้าใจได้ลึกลงไปถึง **ภูมิปัญญา** ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังผลงาน ชิ้นงาน ผลผลิตต่างๆ เหล่านั้นได้ ประโยชน์ที่ควรจะได้รับ อันจะ นำไปสู่เป้าหมายสูงสุด (ที่ทุกชาติก็มีเป้าหมายเดียวกัน) คือการสร้างสำนึกความภูมิใจในบรรพบุรุษ คน ไทย ชาติไทย จึงสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย และคงจะสูญสิ้นไป ไม่สามารถอยู่รวม หรือเป็นส่วนหนึ่ง ที่ ก้าวไปพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ได้ โดยอาจไม่เคยรู้ด้วยว่า สิ่งที่เป็นไทยๆ หรือภูมิปัญญาไทยนี้ ได้ กลายเป็นขุมทองอันมหัสจรรย์ของนักวิจัยชาวต่างประเทศที่นำไปต่อยอดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร ดั่งนั้นคำกล่าวที่ว่า “หากจะรอให้ถึงพรุ่งนี้ก็สายเสียแล้ว” จึงเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้คนที่เกี่ยวข้อง เกิดความตระหนักร่วมกัน และทำให้เกิดเป็นมรดกเป็นผลขึ้นมา ด้วยการลุกขึ้นมาลงแรงร่วมกันโดย ไม่ต้องคอยให้ใครทำก่อน เพราะทุกคนทำได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของตัวเอง ไม่ใช่เรื่องของคนอื่น

๒.๑ สิ่งที่ครูควรรู้

๒.๑.๑ แนวคิดและคำถามสำคัญที่ควรอยู่ในใจครูเสมอ คือ

- ทำอย่างไรจะทำให้เด็กๆของเราตระหนักถึงความเป็นชาติ เช่น เด็กญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นที่บริโภคนิยมความทันสมัยเช่นเดียวกับทั้งโลก แต่เด็กญี่ปุ่นหรือคนญี่ปุ่นทั้งหลายก็ยังคงหวงแหน และยังเสพรประเพณีวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนญี่ปุ่น โดยเฉพาะในชีวิตส่วนตัว อยู่เหมือนเดิม เช่นในอดีต จะมีความเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ก็ไม่สามารถทำลาย “ความเป็นญี่ปุ่น” ไปได้

- แม้ชีวิตและวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันจะเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งยากจะต้านทานได้ไม่ว่าประเทศมหาอำนาจหรือว่าประเทศเล็กๆก็ตาม แต่ว่าจะทำอย่างไรที่จะสอน ให้เด็กของเราเข้าใจความเก่งของบรรพบุรุษของเรา ที่มีได้หมายถึงเฉพาะผู้นำ แต่หมายถึงทุกคนในอดีต ที่สามารถทำให้เผ่าพันธุ์ของเราสามารถสืบทอดมาได้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นความสำเร็จของมนุษย์ ไทยที่ไม่ได้แตกต่างจากมนุษย์ยุโรป มนุษย์ญี่ปุ่น มนุษย์จีน มนุษย์อเมริกัน มนุษย์ทั่วโลก แต่สิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันก็คือ ความแตกต่างของสภาพธรรมชาติ ของถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของคนแต่ละกลุ่ม เป็นสำคัญ

- ความสำเร็จด้านต่างๆของมนุษย์ในอดีตที่อยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน นำมาซึ่ง ความแตกต่างของความสำเร็จดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบัน คนบางกลุ่มอาจจะประเมินว่า แตกต่างกันอย่างสุด ขั้วจนถึงกับสรุปว่า “เราสู้ชาติอื่นไม่ได้” โดยความเป็นจริงแล้วมีอะไรอีกบ้างที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จที่ แตกต่างกัน คำตอบอยู่ที่ต้องรู้จักมองผ่านพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบบเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ (understanding) แต่ไม่ได้หมายความว่า ในอนาคต เด็กของเราจะต้องย่ำเท้าอยู่กับที่ ไม่สามารถก้าว ข้ามผ่านอุปสรรคทั้งหลายทั้งปวงได้ ประเด็นสำคัญ คือ เด็กต้องเคารพตัวเอง ต้องรู้จักค้นหา ความสามารถของตนเองให้พบ ต้องรู้จักภูมิใจในใจตนเอง ในบ้านเกิดของตนเอง ในชาติของตนเอง

ประเด็นสำคัญที่สุด คือ **ต้องรู้สึกจริงใจและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อันจะนำไปสู่การอุทิศและรู้จักเสียสละเพื่อผู้อื่นเป็นอันดับแรก**

๒.๑.๒ ครูทุกคนควรศึกษาให้ลุ่มลึกถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติผ่านพัฒนาการของมนุษย์ พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง พัฒนาการทางสังคมของชาติไทย นับจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ เข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ จนผ่านเข้าสู่สมัยสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ว่าเป็นมาอย่างไร นั่นคือจะต้องมีภาพประวัติศาสตร์ของแต่ละสมัยอย่างชัดเจน รวมถึงภาพวิถีชีวิตของผู้คนรวมอยู่ด้วย จากนั้นจึงค่อยมองหว่าคนแต่ละสมัยได้ทิ้งอะไรเป็นร่องรอยของภูมิปัญญาและส่งต่อสิ่งใดไว้ให้เป็นวัฒนธรรมตกทอดมาจนถึงปัจจุบันบ้างและทำได้อย่างไร มีชิ้นงานใดหลงเหลืออยู่บ้าง ถูกใช้งานในอดีตและในปัจจุบันอย่างไร ในฐานะใด อยู่ในวัด ในวัง หรือในวิถีชาวบ้าน

๒.๑.๓ ครูจะต้องสามารถแยกแยะได้ว่าการเกิดขึ้นมาของชิ้นงานต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นเกิดจากการคิดเอง การรับมาใช้ การรับมาปรับเปลี่ยนเป็นของตนเอง ฯลฯ ได้รับอิทธิพลทั้งจากโลกตะวันออกและโลกตะวันตกมากขึ้น แต่ไหน เพราะเหตุใด ทั้งนี้เพราะอย่าลืมนึกว่าชาติของเราอยู่ท่ามกลางกระแสของการผ่านไปผ่านมาของชาติอื่นๆ มาแต่โบราณกาลแล้วต้องสามารถมองลึกลงไปได้ว่า สิ่งใด ตรงไหนของชิ้นงานเป็นการรับมา – จากใคร สิ่งใดตรงไหนเป็นการคิดเอง – ทำได้อย่างไร สิ่งใดตรงไหนเป็นการรับมาปรับเปลี่ยน – จากใคร - ทำได้อย่างไร และทั้งหมดนี้ ทำขึ้นเพื่อจุดประสงค์ใด ทำหน้าที่อย่างไร ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ครูจะต้องอ่านเพิ่มให้ลึกลงไปในสาขาวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้อง เช่น โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลป์ ประวัติศาสตร์ศาสนา วรรณกรรม การแพทย์ การนวด อาหารและวิทยาศาสตร์การอาหาร การแต่งกาย ดนตรี นาฏศิลป์ พุทธศิลป์ ศิลปะไทย งานช่างไทย งานช่างสิบหมู่ เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิดเชื่อมโยง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และที่สำคัญคือเพื่อให้เกิดฐานข้อมูลของตนเองที่กว้างขวางมากขึ้น รอบด้านมากขึ้น ที่จะช่วยทำให้มองเห็นมิติสำคัญของเรื่องที่กำลังจะสอนและเรื่องที่เกี่ยวข้องมากขึ้น เป็นการอ่านเพื่อให้เข้าใจเพิ่มขึ้น เพื่ออธิบายและสรุปให้เด็กๆ ได้ แต่มากกว่านั้นก็คืออาจจะทำให้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นก็ได้ ในกรณีที่พบข้อมูล ความรู้ที่ค้นพบขัดแย้งกัน ก็ควร หันกลับไปใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประเมินความน่าเชื่อถือและหาข้อสรุปบนการใช้ข้อมูลชุดหนึ่ง หลักฐานชุดหนึ่ง ณ ช่วงเวลาหนึ่ง

๒.๑.๔ ครูควรเข้าใจว่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องยากพิศดารเกินความสามารถของตนเองและเด็กที่จะเข้าใจและเรียนรู้ หากแต่จะเรียนอย่างไรจึงจะทำให้เกิดความประทับใจ ภูมิใจในสติปัญญาของคนไทย และสามารถนำไปดัดแปลงต่อยอดหรือพัฒนาต่อจนสามารถนำไปสู่การยึดเป็นอาชีพได้ในอนาคต ซึ่งหากจะให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ควรจะเข้าใจว่า ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยแต่ละด้าน มีจุดเน้นหลักในการเรียนรู้ตรงไหน อย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๒.๒ วิธีการ-เทคนิคการสอน

เนื่องจากเรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย เป็นเรื่องที่กว้างขวาง ครอบคลุมมิติของชีวิตซึ่งได้มีการอธิบายไว้ข้างต้นแล้ว แต่ละเรื่องก็ดูเหมือนแตกต่างกันคนละขั้ว บางเรื่องดูสัมผัสได้ง่าย บางเรื่องดูเหมือนเข้าไม่ถึง บางเรื่องดูเหมือนไม่เคยรู้มาก่อน บ้างเรื่องรู้มาตลอดแต่ไม่เคยให้ความสำคัญ ดังนั้น สภาพการสอนจึงไปถึงถึงความเก่ง ความสามารถ การใช้ปัญญาอันลุ่มลึกของคนไทยในอดีตและคนไทยในปัจจุบันด้วย ซึ่งสิ่งนี้เป็นหัวใจสำคัญของการสอนเรื่องนี้ อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในคนไทย ชาติดไทยได้ ทั้งนี้เพราะ อาจมีจุดอ่อนของการสอนอยู่บ้าง โดยเฉพาะการสอนเพียงแต่ทำให้รู้ว่ามีอะไรแล้วก็จบกันไป โดยมีได้บอกให้ลึกลงไปจนถึงหัวใจของการสอน ดังนั้นการจะสอนสิ่งเหล่านี้ควรจะเริ่มต้นอย่างไร นั่นคือ

ครูและนักเรียนควรเริ่มต้น **คำถาม** ที่เป็นชุดคำถาม เรื่องที่แสดงให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน จนได้คำตอบที่พอใจ ไปถึงหัวใจสำคัญหรือเป้าหมายสุดท้ายเกี่ยวกับการสอนเรื่องนี้

๒.๒.๑ ทำไม

ต้องเริ่มคำถามว่า **ทำไม** นั่นคือ ทำไมถึงต้องสร้างอาคารบ้านเรือน สร้างเขื่อนเก็บน้ำ ทำไมต้องสร้างพระพุทธรูป ต้องเขียนวรรณกรรมศาสนา ต้องมีการตกแต่ง ทำไมต้องมีอาหาร ทำไมต้องมียา ทำยารักษาโรค ฯลฯ นั่นคือต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ทำไมต้องทำขึ้นมา จะสนองความต้องการอะไร เพื่ออะไร

๒.๒.๒ จะทำอะไร

เมื่อรู้แล้วว่าจะทำไปทำไม คำถามที่ตามมาคือ **จะทำอะไร** ทำเป็นบ้าน เป็นวัด เป็นวัง ทำเป็นอาคาร ทำเป็นอาหารที่กินรสอร่อย รสชาติดี ต้องเขียนวรรณกรรมให้คนอ่าน ต้องสร้างเป็นพระให้คนกราบไหว้บูชา นั่นคือจะเริ่มเลือกสรรรูปแบบของสิ่งที่จะสร้างขึ้น หรือกำหนดลักษณะเฉพาะให้ชัดเจนขึ้น

๒.๒.๓ จะทำได้อย่างไร

มีเครื่องมือเครื่องไม้ มีเทคโนโลยีใดบ้าง มีคนที่จะมาร่วมกันหรือไม่ ถ้าไม่มีจะเอามาจากไหน จะเอารูปแบบที่ต้องการมาจากไหน จะเอามาทำทั้งหมด จะคิดเอง หรือจะเอาบางส่วน หรือจะมีส่วนประกอบอย่างไร แต่ละส่วนมีหน้าที่หรือทำหน้าที่อย่างไร เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนว่าจะทำได้อย่างไร

๒.๒.๔ มีอะไรมากพอที่จะทำให้สำเร็จได้บ้าง

คือ จะต้องหันไปพิจารณาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติว่ามีวัสดุอะไรบ้างที่จะนำมาทำได้ เช่น มีศิลาแลงไหม หรือใช้เป็นดินเผาได้ไหม ทำยาหรือทำอาหารมีวัตถุดิบหรือไม่ จะแต่งกายเช่นนี้ จะเอาผ้ามาจากไหน ทำเองได้หรือไม่ คุณสมบัติเฉพาะของวัสดุที่จะนำมาทำเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ ถ้านำมาใช้ร่วมกับสิ่งอื่นจะเป็นอย่างไร จะใช้สิ่งใดแทนได้บ้าง หรือต้องเปลี่ยนเป็นสิ่ง

โต มีทุนทรัพย์ หรือทุนทางสังคม เช่นคนที่มีความสามารถมากพอหรือไม่ ภูมิอากาศ สภาพพื้นที่ ความแน่น หรือความลาดเอียงของพื้นที่เป็นอย่างไร

๒.๒.๕ เริ่มทำ

ต้องทำซ้ำแล้ว ซ้ำอีก คือ ทดลองทำ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด พอใจมากที่สุด เป็นการลองผิดลองถูกหรือหาวิธีการใหม่เพื่อตอบโจทย์ที่ตั้งไว้ให้ได้ ซึ่งหากไม่พอใจ ก็อาจต้องดัดแปลงแก้ไขไปเรื่อยๆ ทำให้มองเห็นพัฒนาการของเรื่องต่างๆได้ บอกได้ว่าสิ่งไหนทำก่อน สิ่งไหนทำหลัง ดังนั้น เราจึงสามารถแยกผลผลิตของภูมิปัญญา เป็นยุคเป็นสมัยได้ เพราะในช่วงชีวิตของคนชุดหนึ่ง อาจพอใจแบบหนึ่ง คนอีกชุดหนึ่งที่ตามมาภายหลังไม่พอใจ จึงดัดแปลงใหม่ จึงคิดขึ้นใหม่

จะเห็นได้ว่าชุดคำถามทั้ง 5 ข้อนี้ รวมอยู่ในการสอนของครูอยู่แล้ว แต่ในการค้นหาข้อมูล ยิ่งลงไปไม่ลึก ครูอาจจะตั้งคำถามกลับกันก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับเช่นนี้ และที่สำคัญคือ ไม่ได้ตอกย้ำว่า สิ่งที่หลงเหลืออยู่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เพราะปัญญาอันลุ่มลึกของคนไทยรุ่นก่อน ซึ่งคนไทยรุ่นใหม่ก็สามารถใช้ปัญญาสร้างชิ้นงานขึ้นมาใหม่ได้ เช่น คิดค้นเรื่องรถอีแต่น คิดส่วนผสมของน้ำมันสำหรับรถยนต์ คิดสูตรอาหารใหม่ๆ สร้างสรรค์ศิลปะรูปแบบใหม่ นำตำรับยาโบราณมาแยกแยะ และนำกลับมาใช้ใหม่

ฉะนั้นการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย จึงไม่ใช่เรื่องใหม่ ไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแต่ต้องหาความเป็นเอกลักษณ์ (Identity) ของเราให้พบ จะต้องเข้าใจว่า กว่าจะกลายเป็นเอกลักษณ์ของไทย ทุกอย่างได้ผ่านกระบวนการแห่งการใช้ปัญญาของบรรพบุรุษของคนมาแล้วทั้งสิ้น

๓. แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้

๓.๑ พิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวที่ต้องเรียนรู้ทุกแห่ง ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งในกรุงเทพ และในจังหวัด รวมทั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านทุกแห่ง

๓.๒ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ ทุกแห่ง หรือศูนย์ที่อยู่ในโรงเรียน

๓.๓ ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทุกศูนย์

๓.๔ เอกสาร หนังสือ วิทยุทัศน์ เทปเพลงจากหน่วยงานหลัก เช่น สำนักงานเอกลักษณ์แห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ธนาคารที่มีบทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓.๕ ปัญญาชนชาวบ้าน ผู้รู้ในชุมชน ในท้องถิ่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน ที่กระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่ หรือ แหล่งวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น แหล่งชุดค้นทางโบราณคดี

๓.๖ อุทยานประวัติศาสตร์ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย

ตัวอย่างแผน

ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒
สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา .....
หน่วยการเรียนรู้ที่ ..... เรื่อง ประเพณีสงกรานต์	จำนวน ๒ ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ ..... เรื่อง ประเพณีการเล่นสงกรานต์	จำนวน ๒ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย
ตัวชี้วัด

ยกตัวอย่างวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้

๒. สาระสำคัญ

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่แสดงถึงความผูกพันของครอบครัวที่สืบทอดกันมาแต่โบราณด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ประกอบด้วย ประเพณีทางศาสนา ประเพณีแสดงความกตัญญูต่อผู้อาวุโส รวมทั้งมีการละเล่นตามประเพณีไทยเพื่อการพักผ่อน ซึ่งรัฐบาลตระหนักในความสำคัญและการรักษาวัฒนธรรมประเพณีนี้ให้คงอยู่ต่อไป จึงสนับสนุนโดยกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

- ๓.๑ บอกความเป็นมา ความสำคัญของประเพณีสงกรานต์
- ๓.๒ ระบุการปฏิบัติตามประเพณีต่าง ๆ ของวันสงกรานต์ได้อย่างถูกต้องตามลำดับก่อนหลัง
- ๓.๓ ตระหนักในความสำคัญ และเห็นคุณค่าของประเพณีสงกรานต์ ปฏิบัติอย่างภูมิใจและพยายามสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไว้ รวมทั้งร่วมมือกันอนุรักษ์ให้อยู่ในแนวทางอันดีงามของไทยต่อไป

๔. สาระการเรียนรู้

วันสงกรานต์เป็นประเพณีที่สำคัญที่แสดงถึงภูมิปัญญาไทยอันลึกซึ้งที่ควรรักษาไว้ด้วยการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมในด้าน

- ความเป็นมา ความสำคัญของประเพณีสงกรานต์
- ประเพณีทางศาสนาในวันสงกรานต์
- ประเพณีการแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส
- การละเล่นตามประเพณีไทย ในเทศกาลสงกรานต์
- การท่องเที่ยวระหว่างเทศกาลสงกรานต์
- พฤติกรรมที่ไม่ควรปฏิบัติเพื่อให้สามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้ได้

๕. ทักษะ/กระบวนการ

- กระบวนการกลุ่ม
- กระบวนการสร้างค่านิยม

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- รักความเป็นไทย
- รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม (ค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ : ข้อ ๕ คสช.)

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

ใบงานเรื่องอะไรที่ไม่ควรปฏิบัติในการเล่นสาดน้ำวันสงกรานต์

๘.๒ ภาระงาน

- การจัดสถานการณ์จำลองวันสงกรานต์และเข้าร่วมกิจกรรม
- เล่าเรื่องจากภาพ

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้ ความเข้าใจ	- บอกความเป็นมา ความสำคัญของประเพณีสงกรานต์ - ระบุการปฏิบัติตามประเพณีต่างๆ ของวันสงกรานต์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามลำดับ		
	ซักถามความรู้ ความเข้าใจ และตรวจสอบการตอบ คำถาม	คำถามสำหรับครู ในชั้นการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้ชั่วโมงที่ ๒	ดี - ดีมาก ได้ระดับ ๓ ปานกลาง พอใช้ ได้ระดับ ๒ ควรปรับปรุง ได้ระดับ ๑
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	กระบวนการสร้างค่านิยม ๑) สร้างการรับรู้ : กระตุก กระตุ้น สร้างความตระหนักในความสำคัญ ๒) การตอบสนอง : ตระเตรียม ตรูตรอง ตรวจสอบบทเรียน ๓) เห็นคุณค่า : การมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ ๔) การจัดระบบค่านิยม ตรวจสอบ เปรียบเทียบ สร้างความคิดรวบยอด ๕) การสร้างลักษณะนิสัยส่วนบุคคล : ตลบทคิด ย้อนพินิจ เห็นแนวปฏิบัติต่อไป และปรับใช้อย่างเหมาะสม		

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
	สังเกต -พฤติกรรมกรรับรู้ -การตอบสนอง -การมีส่วนร่วม ปฏิบัติ -ความคิดรวบยอด -การปรับแนวคิด	แบบสังเกตพฤติกรรม การรับรู้ การตอบสนอง การมีส่วนร่วม การปฏิบัติ ความคิด รวบยอด และการ ปรับแนวคิด	ระดับปฏิบัติ บ่อย – บ่อยดี ได้ระดับ ๓ พอสมควร ได้ระดับ ๒ น้อย ไม่ปฏิบัติ ได้ระดับ ๑
ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	รักความเป็นไทย รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม		
	สังเกตการปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่เห็น ชัดเจนว่ามีการปฏิบัติ ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ด้วยความยินดีและ เต็มใจ และการเป็น ผู้นำ เป็นแบบอย่างใน การปฏิบัติ	แบบสังเกต พฤติกรรม การปฏิบัติ	ระดับปฏิบัติ เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง เห็น ได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ได้ระดับ ๓ เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ได้ระดับ ๒ เห็นได้ชัดเจน ได้ระดับ ๑
ด้านสมรรถนะที่ สำคัญของผู้เรียน	ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ สังคมและสภาพแวดล้อม		
	สังเกตพฤติกรรม - การหาความ เชื่อมโยงระหว่าง เปลี่ยนแปลง - การแยกแยะความ แตกต่าง - การเปรียบเทียบ เชื่อมโยงการเรียนรู้ - การรู้และเลือกรับ การปรับเปลี่ยน วิธีการ ปฏิบัติ	แบบสังเกต พฤติกรรม การคิด และการ ปฏิบัติ	ระดับปฏิบัติ เป็นผู้นำ เป็นแบบอย่าง เห็น ได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ได้ระดับ ๓ เห็นได้ชัดเจน ต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ได้ระดับ ๒ เห็นได้ชัดเจน ได้ระดับ ๑

๑๐ . กิจกรรมการเรียนรู้

(เทคนิคการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง)

ขั้นเตรียมกิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนหรือเวลาที่หาได้ตามความเหมาะสม ซึ่งไม่ใช่ชั่วโมงเรียน และต้องเป็นการวางแผนล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ สัปดาห์ เพื่อจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองงานสงกรานต์ขึ้นในโรงเรียนที่สามารถจัดได้ ได้แก่ จัดเตรียมสถานที่สำหรับสงกรานต์พุทธรูป การแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่ ผู้อาวุโส คือ การรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ การเล่นสาดน้ำสงกรานต์ การละเล่นหรือการแสดง เช่น การรำกลองยาว หรือการแสดงบนเวทีสั้นๆ หรือการประกวดหุ่นน้อยสงกรานต์ พร้อมทั้งเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องเสียง เทปเพลง เครื่องดนตรีต่าง ๆ และแจ้งให้นักเรียนเตรียมเสื้อผ้าสำหรับเล่นสาดน้ำสงกรานต์ อุปกรณ์การเล่นสงกรานต์ให้พร้อมมาในวันที่จะจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองงานสงกรานต์

ขั้นจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง (ชั่วโมงที่ ๑)

๑. ครูให้นักเรียนจัดประเพณีงานสงกรานต์และเข้าร่วมกิจกรรมตามประสบการณ์ของนักเรียนตามที่ได้วางแผนไว้และกระตุ้นให้เล่นด้วยความสนุกสนาน

๒. ครูถ่ายภาพกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่นักเรียนดำเนินการ และกิจกรรมการเล่นหรือการแสดงต่างๆ การเล่นสาดน้ำให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน เพื่อนำมาเป็นประเด็น ข้อวิพากษ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป และให้นักเรียนร่วมกับเก็บสิ่งของอุปกรณ์ ทำความสะอาดให้เรียบร้อยหลังสิ้นสุดเวลาที่กำหนดไว้ สามารถเตรียมตัวแต่งกายเรียนชั่วโมงต่อไปได้

ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ชั่วโมงที่ ๒)

๑. ครูเชื่อมโยงทบทวนการจัดสถานการณ์และเข้าร่วมกิจกรรมจำลองงานสงกรานต์ที่นักเรียนร่วมกันจัดขึ้นในชั่วโมงก่อน โดยสนทนากับนักเรียนว่าสนุกหรือไม่ ดีหรือไม่ เหนื่อยไหมที่ต้องเตรียมงาน จากนั้นซักถามนักเรียนว่ารู้ไหมว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับประเพณีนี้มาก จึงกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการยาวต่อเนื่อง ๓ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๓ - ๑๕ เมษายน ของทุกปี คือ เป็นวันสงกรานต์ วันครอบครัว และวันผู้สูงอายุ มักเรียนรู้ว่าประเพณีสงกรานต์มีความเป็นมาอย่างไร และสำคัญอย่างไร

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่าประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีของพวกอินเดียได้ต่อมาก็นำมาเผยแพร่ที่ลังกา ลังกาจึงได้นำพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาร่วมด้วย และถือเอาปฏิทินสุริยคติที่เข้าสู่เดือนเมษายนเป็นวันสงกรานต์ เมื่อบรรพบุรุษไทยรับมาแล้ว จึงให้เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ตามแบบเดิม

๒. ครูสนทนากับนักเรียนว่าใครบ้างที่ได้ไปสงกรานต์รดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ใครเล่น สาดน้ำบ้าง โดยครูบันทึกคำตอบของนักเรียนว่า แต่ละกิจกรรมมีจำนวนนักเรียนเข้าร่วมมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่า นักเรียน ละเลย การเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่าง เช่น สงกรานต์พุทธรูปหรือรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ เพราะอาจมุ่งไปเล่นสนุกสนาน แต่เพียงอย่างเดียวแล้วบันทึกจำนวนไว้บนกระดาน

๓. ครูถามนักเรียนว่าใครเคยร่วมกิจกรรมใดบ้างในวันสงกรานต์ เพื่อจะได้สรุปว่า ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย

- ประเพณีทางศาสนา ได้แก่ ทำบุญตักบาตร ตอนเช้า การสงฆ์น้ำพระพุทธรูป และสงฆ์น้ำพระสงฆ์ การปล่อยนก ปล่อยปลา การบั้งสุกฤทธิธูของบรรพบุรุษตามความเชื่อของ ศาสนาพุทธ

- ประเพณีการแสดงความกตัญญูต่อผู้อาวุโสด้วยการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่

- การละเล่นตามประเพณีไทย ได้แก่ การสาดน้ำสงกรานต์ การรำกลองยาว การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ เช่น การเล่นส่บ้า การเล่นเพลง การเล่นเพลงพวงมาลัย การเล่นมอญซ่อนผ้า เพื่อสร้างความสนิทสนมสามัคคี ซึ่งในปัจจุบันนี้อาจเปลี่ยนเป็นการประกวดเทพีสงกรานต์ การแสดง ดนตรีตามสมัยนิยม

- การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมเยียน ญาติพี่น้องต่างหมู่บ้านเพื่อเล่นสงกรานต์ หรือ การละเล่นต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อความสนุกสนาน พักผ่อนหย่อนใจ ในโอกาสส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

ครูถามนักเรียนว่า เพื่อความเหมาะสมควรร่วมกิจกรรมหรือประเพณีใดก่อน แล้วสรุป ให้เข้าใจว่า ควรร่วมประเพณีต่างๆ ตามลำดับที่กล่าวมาแล้ว

๔. ครูนำภาพถ่ายนักเรียนที่ถ่ายไว้ระหว่างเล่นสงกรานต์และคลิปการเล่นสงกรานต์ โดยทั่ว ๆ ไป มาใช้อธิบายถึงความเหมาะสม เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่บางเกินไปหรือไม่มิดชิด การละเล่นที่ลวนลาม รุนแรง มินเมา แล้วซักถามนักเรียนว่าเหมาะสม/ไม่เหมาะสม ใช่/ไม่ใช่ พร้อม อธิบายเพิ่มเติมชี้แนะ สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ไม่ควร ไม่ควร เพราะเหตุใดเพื่อให้ นักเรียนสามารถเลือกรับและ ปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ขั้นสรุปบทเรียน

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่าประเพณีสงกรานต์ เป็นภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่ลึกซึ้งโดย ประเพณีทางศาสนา ทำให้คนยึดมั่นกับคำสอนและการปฏิบัติทางศาสนา เพื่อยึดเหนี่ยว จิตใจและเกิดสิริมงคลต่อชีวิตในโอกาสขึ้นปีใหม่

ประเพณีแสดงกตัญญูต่อผู้อาวุโส และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว จะสร้างความผูกพัน ความเคารพต่อกัน การตอบแทนพระคุณของผู้มีพระคุณ แม้จะเสียชีวิตไปแล้ว ให้รู้จักเด็ก รู้จักผู้ใหญ่ อ่อนน้อมต่อกัน มีความนับถือและเกรงใจต่อกันตามลำดับอาวุโส

ส่วนการละเล่นตามประเพณีไทย คือ การสาดน้ำสงกรานต์ก็จะช่วยบรรเทาความร้อนของ อากาศในเดือนเมษายนให้คนไทยเย็นกาย เย็นใจ ในวันปีใหม่ ผ่อนคลายร่างกายและจิตใจ ด้วย การละเล่นและความบันเทิงต่าง

ดังนั้น จึงควรใช้โอกาสนี้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไม่ล่วงละเมิดหรือเอาเปรียบด้วยการ ลวนลามต่อกันทั้งหญิงและชาย ไม่ดื่มเครื่องดื่มมึนเมา หรือเล่นการพนันซึ่งอาจทำให้เกิดการวิวาทกันได้

ชั้นประยุกต์ใช้

๑. หลังจากสรุปบทเรียนแล้วครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

“นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อได้มาร่วมงานวันสงกรานต์”

“ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ นักเรียนคิดว่านอกจากกิจกรรมสงกรานต์น้ำพระพุทธรูป การแสดง ความมกตัญญู โดยรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่แล้ว ควรจะมีกิจกรรมที่ดีๆอะไรเพิ่มขึ้นอีกบ้าง”

“นักเรียนมีวิธีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ให้คงอยู่คู่ชาติไทยต่อไปได้อย่างไร?”

๒. จากนั้นแบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันวาดภาพระบายสี “วันสงกรานต์ตามจินตนาการของนักเรียน” แล้วส่งตัวแทนออกมาเล่าเรื่องจากภาพที่วาด และครูสรุปแนะแนวทางที่ดีทุกครั้งที่นักเรียนเล่าจบ

๓. ครูให้นักเรียนทำใบงาน เรื่อง อะไรบ้างที่ไม่ควรปฏิบัติในการเล่นสาดน้ำวันสงกรานต์ ส่งในชั่วโมง ซึ่งในการจัดกิจกรรมแต่ละชั้นครูควรเสริมแรงเชิงบวก ตามความเหมาะสมเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้เรียน

๑๒. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

๑๑.๑ ภาพกิจกรรมวันสงกรานต์ของนักเรียน

๑๑.๒ วิดีทัศน์หรือ คลิปการเล่นสงกรานต์โดยทั่วไปที่ผ่านมาแล้ว

๑๑.๓ กล้องถ่ายรูป

๑๑.๔ เว็บไซต์

<https://www.google.co.th/search?q>

<http://www.vcharkarn.com/varticle/๓๖๒๔๗#chapter๒>

<http://www.dmc.tv/pages/scoop.html>

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....

.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๑๒.๔ ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....

.....

ใบงานเรื่อง อะไรที่ไม่ควรปฏิบัติ ในการเล่นสาดน้ำวันสงกรานต์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

วิชา ประวัติศาสตร์ไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนระบุว่ามီးอะไรบ้างที่ไม่ควรปฏิบัติในการเล่นสาดน้ำวันสงกรานต์ คนละ ๓ เรื่องอย่าง
สั้นๆ

- ๑.....
- ๒.....
- ๓.....

แนวการตอบ เช่น

๑. ใส่เสื้อสายเดี่ยว
๒. ดื่มสุรา
๓. เอาแป้งป้ายหน้าผู้หญิง

**ตัวอย่างแผน
ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๕**

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
รายวิชา ประวัติศาสตร์	รหัสวิชา ส ๒๒๑๐๕
หน่วยการเรียนรู้ที่..... เรื่อง พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา	จำนวน ๘ คาบ
หน่วยย่อยที่ .....เรื่อง ความหลากหลายทางสังคมสมัยอยุธยา	จำนวน ๔ คาบ

---

๑. สาระประวัติศาสตร์

มาตรฐานการเรียนรู้

ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ม.๒/๓ ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

๒. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

อยุธยาเป็นสังคมที่ประกอบขึ้นจากผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของอยุธยาจึงเกิดจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมกัน นำมาปรับเปลี่ยนผสมผสานให้เหมาะสมและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติในยุคต่อมา

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๓.๑ สืบค้นและระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาในด้านต่าง ๆ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

๓.๒ ระบุอิทธิพลของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่มีผลต่อสังคมไทยในสมัยต่อมา

๓.๓ เผยแพร่คุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอยุธยาที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

๔. สาระการเรียนรู้

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยที่สำคัญในสมัยอยุธยาในด้านรูปแบบการปกครอง การทหาร ขนบธรรมเนียมการปกครอง การควบคุมกำลังคน วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม อาหาร การแต่งกาย ฯลฯ ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยในสมัยต่อ ๆ มา

๕. ทักษะ/กระบวนการ

๕.๑ กระบวนการกลุ่ม

๕.๒ กระบวนการสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

๕.๒ กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- ๖.๑ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- ๖.๒ ใฝ่เรียนรู้
- ๖.๓ มุ่งมั่นในการทำงาน

๗. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- ๗.๑ ความสามารถในการสื่อสาร
- ๗.๒ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสืบค้น
- ๗.๓ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

๘. หลักฐานการเรียนรู้

๘.๑ ชิ้นงาน

- ใบกิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน
- ใบกิจกรรมที่ ๒ ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลในสมัยต่อมา
- โปสเตอร์เผยแพร่ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอยุธยา
- ใบกิจกรรมที่ ๓ แสดงบทบาทสมมุติ เรื่อง จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย

๘.๒ ภาระงาน

- การทำใบกิจกรรมที่ ๑-๓

๙. การวัดและการประเมิน

เป้าหมาย	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การประเมิน
ด้านความรู้	ทดสอบ	แบบทดสอบ	เกณฑ์การผ่านร้อยละ ๖๐
ด้านทักษะ/ กระบวนการ	ชิ้นงาน ประเมินโดยสมาชิกกลุ่ม	แบบประเมิน	เกณฑ์การผ่าน พอใช้
ด้านคุณลักษณะ อันพึงประสงค์	ประเมินตนเอง	แบบประเมิน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	เกณฑ์การผ่าน ดี
ด้านสมรรถนะที่ สำคัญของผู้เรียน	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกต พฤติกรรม	เกณฑ์การผ่าน ดี

๑๐ . กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

กิจกรรมชั้นนำ

ครูและนักเรียนช่วยกันทบทวนโดยวิธีการตั้งคำถามจากเนื้อหาที่เรียนผ่านมาแล้วและอภิปราย สรุปพร้อมกันว่า เหตุใดอาณาจักรอยุธยาจึงมีความเจริญและมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติเข้ามา

ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักร จากนั้นครูและนักเรียนสรุปร่วมกันว่า เป็นเพราะสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และสินค้าที่อยุธยาเป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติ และที่สำคัญ คือ พระมหากษัตริย์ไทยทรงเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามา และอยู่อาศัยในอาณาจักรได้ทำให้ “สังคมอยุธยาเป็นสังคมที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติอยู่ร่วมกัน

กิจกรรมขั้นสอน

กิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน

๑. ครูจัดเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมอยุธยา เช่น หนังสือประวัติศาสตร์อยุธยา จดหมายเหตุที่เกี่ยวกับการเดินทางของชาวต่างชาติเข้ามาในอยุธยา หนังสือแบบเรียน ฯลฯ ให้นักเรียนสืบค้นเรื่องราวของชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนประมาณกลุ่มละ ๔-๖ คนและให้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกันหาคำตอบว่ามีชาวต่างชาติใดบ้าง และบันทึกลงในใบกิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน

๒. นักเรียนร่วมกันเฉลยใบกิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน และช่วยกันสรุปว่าต่างชาติตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักรอยุธยาที่ชาติ มากน้อยเพียงใด และมีชาติใดบ้าง โดยสืบค้นจากแหล่งข้อมูลชาวใดบ้าง

๓. ครูเพิ่มเติมเนื้อหาให้นักเรียนเข้าใจว่าผู้คนแต่ละชาติที่เข้ามาอยู่ในอยุธยาได้นำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตน ซึ่งแสดงออกผ่านการดำเนินชีวิตของตนเข้ามาด้วย นอกจากนี้พระเจ้าแผ่นดินอยุธยาทรงมีวิสัยทัศน์กว้างไกลที่ทรงอนุญาตให้คนเหล่านั้นมาอาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยา เป็นชุมชนของแต่ละชาติ เช่น หมู่บ้านโปรตุเกส หมู่บ้านญี่ปุ่น หมู่บ้านฮอลันดา ชุมชนชาวจีน ทำให้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ หลอมรวมเข้าสู่วิถีชีวิตของคนอยุธยา โดยคนไทยอาจรับมาใช้ หรือนำมาปรับเปลี่ยนดัดแปลงทำให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย

๔. ครูให้นักเรียนช่วยกันสืบค้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ดังนี้

- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติที่คนไทยสมัยอยุธยารับมาหรือปรับเปลี่ยนนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองและการดำเนินชีวิตของคนไทยสมัยอยุธยา มีสิ่งใดบ้าง ในประเด็นต่าง ๆ เช่น ศาสนา และความเชื่อ รูปแบบการปกครอง การทหาร การควบคุมกำลังคน วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม อาหาร การแต่งกาย ดนตรี ฯลฯ

- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเหล่านั้น มีสิ่งใดบ้างที่มีอิทธิพลหรือตกทอดมาถึงสังคมไทยสมัยต่อมา

๕. ให้นักเรียนร่วมกันวางแผนแบ่งงาน สืบค้นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เช่นเดิม ถ้าข้อมูลไม่เพียงพอให้สืบค้นนอกเวลา โดยแต่ละคนจดบันทึกข้อมูลสำคัญที่ได้จากการสืบค้นเพื่อนำมาใช้ในชั่วโมงต่อไป ทั้งครูต้องสรุปให้นักเรียนเข้าใจว่าสิ่งที่สืบค้นมาสำคัญต่อความเข้าใจของนักเรียนว่าสังคมอยุธยาเป็นสังคมที่มีความหลากหลายจริงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

ชั่วโมงที่ ๒

กิจกรรมที่ ๒ ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลในสมัยต่อมา

๑. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการช่วยกันสืบค้นในชั่วโมงที่ผ่านมานำเสนอตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย
๒. ครูและนักเรียนช่วยกันพิจารณาข้อมูลที่ได้มาจากการสืบค้นว่าได้มาจากแหล่งใด น่าเชื่อถือหรือไม่ เพราะเหตุใด จากนั้นช่วยกันจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นชุดเดียวกันให้เป็นระบบ เช่นในด้านรูปแบบการปกครองมีภูมิปัญญาใดบ้างและรับมาจากชาติใด
๓. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำแผนผังความคิดระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีระบุอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชาติไทยในสมัยต่อมา
๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอแผนผังความคิดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่ร่วมกันทำขึ้น
๕. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอยุธยาที่สมาชิกกลุ่มชื่นชอบและรู้สึกภูมิใจในความฉลาดหลักแหลมของบรรพบุรุษที่ต้องการเผยแพร่มากที่สุด ๑ ด้าน โดยให้เตรียมข้อมูลรูปแบบ กระจาด สี กาว กรรไกร สำหรับจัดทำชิ้นงานโปสเตอร์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๓

กิจกรรมที่ ๓ ร่วมภูมิใจ

๑. ครูสมมุติสถานการณ์ว่าจังหวัดของเราจะจัดงานสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยโดยนักเรียนเป็นกลุ่มคนที่ชื่นชอบภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอยุธยา
๒. ครูนำตัวอย่างโปสเตอร์มาให้ นักเรียนดูโดยติดไว้บนกระดาน เพื่อให้ นักเรียนเห็นตัวอย่างการนำเสนอ / เผยแพร่เพื่อการประชาสัมพันธ์
๓. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบและจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอยุธยาที่สมาชิกกลุ่มชื่นชอบและเลือกไว้ในชั่วโมงที่แล้ว จนเสร็จพร้อมที่จะนำเสนอในชั่วโมง
๔. ครูช่วยให้คำชี้แนะในการใช้ข้อมูลและเพิ่มเติมข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่กลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและชิ้นงาน มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง
๕. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำภาพโปสเตอร์ เสนอหน้าชั้นเรียน โดยครูสรุปให้นักเรียนเข้าใจอีกครั้งว่าภูมิปัญญา และวัฒนธรรมที่นักเรียนนำมาเสนอเป็นโปสเตอร์นั้น สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชาติไทยอย่างไร และมีภูมิปัญญาใดบ้างที่ได้รับการสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน ครูนำโปสเตอร์เหล่านี้ ติดป้ายนิเทศให้นักเรียนชื่นชม
๖. ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมุติ เรื่อง จากทุกทิศ ห้วยลึกเป็นรักไทย ตามใบกิจกรรมที่ ๓ ล่วงหน้า

ชั่วโมงที่ ๔

กิจกรรมสรุป

กิจกรรมที่ ๔ จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย

๑. ครูตรวจสอบการจัดสถานที่ อุปกรณ์ประกอบการแสดง รวมทั้งการจัดคิวการแสดง ของนักเรียนให้พร้อมตามใบกิจกรรมที่ ๓
๒. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย รวม ๔ ตอน และ ปิดท้ายการแสดงด้วยเพลง คั้นความสุขสู่คนไทย
๓. ครูให้นักเรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อการแสดงบทบาทสมมติทั้งหมดว่าทำให้เกิดความเข้าใจ ในประเด็นความหลากหลายทางสังคมอยุธยาได้มากน้อยเพียงใด เพราะอะไร โดยใช้การถาม -ตอบและ ความหลากหลายทางสังคมอยุธยา ให้ผลดีต่อสังคมไทยสมัยต่อมาอย่างไร

กิจกรรมที่ ๒ ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อมา

๑. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการช่วยกันสืบค้นในชั่วโมง นำเสนอตาม ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย
๒. ครูและนักเรียนช่วยกันพิจารณาข้อมูลที่ได้มาจากการสืบค้นว่าได้สามารถแหล่งใด นำเชื่อถือหรือไม่ เพราะเหตุใด จากนั้นช่วยกันจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นชุดเดียวกันให้เป็นระบบ
๓. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันทำแผนผังความคิดระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่สำคัญ และระบุอิทธิพลของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมนั้นที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา
๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอแผนผังความคิดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่ ร่วมกันทำขึ้น
๕. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอยุธยาที่สมาชิกกลุ่มชื่นชอบ รู้สึกภูมิใจในความฉลาดหลักแหลมของบรรพบุรุษที่ต้องการเผยแพร่มากที่สุด ๑ ต้น โดยให้เตรียมข้อมูล รูปแบบ กระดาษ สี กาว กรรไกร สำหรับจัดทำชิ้นงานโปสเตอร์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๓

กิจกรรมที่ ๓ ร่วมภูมิใจ

๑. ครูสมมุติสถานการณ์ว่าจังหวัดของเราจะจัดงานสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ไทยโดยนักเรียนเป็นกลุ่มคนที่ชื่นชอบภูมิปัญญา วัฒนธรรมอยุธยา
๒. ครูนำตัวอย่างโปสเตอร์มาให้ให้นักเรียนดูโดยติดไว้บนกระดาน เพื่อให้นักเรียนเห็น ตัวอย่างการนำเสนอ / เผยแพร่เพื่อการประชาสัมพันธ์
๓. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบและจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมอยุธยาที่สมาชิกกลุ่มชื่นชอบและเลือกไว้ในชั่วโมงที่แล้ว จนเสร็จพร้อมที่จะนำเสนอในชั่วโมง

๔. ครูช่วยให้คำชี้แนะในการใช้ข้อมูลและเพิ่มเติมข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่กลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นและชิ้นงาน มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง

๕. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำภาพโปสเตอร์ เสนอหน้าชั้นเรียน โดยครูสรุปให้นักเรียนเข้าใจอีกครั้งว่าภูมิปัญญา และวัฒนธรรมที่นักเรียนนำมาเสนอเป็นโปสเตอร์นั้น สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชาติไทยอย่างไร และมีภูมิปัญญาใดบ้างที่ได้รับการสืบสานมาจนถึงปัจจุบัน ครูนำโปสเตอร์เหล่านี้ ติดป้ายนิเทศให้นักเรียนชื่นชม

๖. ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมุติ เรื่อง จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย

ชั่วโมงที่ ๔

กิจกรรมสรุป

กิจกรรมที่ ๔ จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย

๑. ครูตรวจสอบการจัดสถานที่ อุปกรณ์ประกอบการแสดง รวมทั้งการจัดคิวการแสดงของนักเรียนให้พร้อมตามใบกิจกรรมที่ ๓

๒. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ เรื่อง จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย รวม ๔ ตอน และปิดท้ายการแสดงด้วยเพลง คินความสุขสู่คนไทย

๓. ครูให้นักเรียนแสดงความรู้สึกที่มีต่อการแสดงบทบาทสมมุติทั้งหมดว่าทำไมเกิดความเข้าใจในประเด็นความหลากหลายทางสังคมอยุธยาได้มากน้อยเพียงใด เพราะอะไร โดยใช้การถาม – ตอบและความหลากหลายทางสังคมอยุธยา ให้ผลดีต่อสังคมไทยสมัยต่อมาอย่างไร

๑๑. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

- ๑๑.๑ หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
- ๑๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาจากอินเทอร์เน็ต
- ๑๑.๓ หนังสือจดหมายของชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในอาณาจักรอยุธยา (มีหลายเล่ม)
- ๑๑.๔ ใบกิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน
- ๑๑.๕ ใบกิจกรรมที่ ๒ ต้นไม้แห่งภูมิปัญญา
- ๑๑.๖ ใบกิจกรรมที่ ๓ จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย
- ๑๑.๗ ตัวอย่างภาพโปสเตอร์โฆษณาเกี่ยวกับสินค้าภูมิปัญญาและอื่น ๆ
- ๑๑.๘ เนื้อเพลงรากไทยและคลิปวีดิทัศน์เพลงรากไทย (คุณพระช่วย)
- ๑๑.๙ เทปเพลงอยุธยารำลึก (เพลงบรรเลง)
- ๑๑.๑๐ เทปเพลงต้นกำรำเคียว
- ๑๑.๑๑ เทปเพลงสืบสองภาษา
- ๑๑.๑๒ วีดิทัศน์ เพลงคินความสุขสู่คนไทย

๑๑.๑๓ ฉากประกอบการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นเพาเวอร์พอยด์ภาพต่อไปนี้

- ฉากที่ ๑ ภาพเกาะเมืองอยุธยา ที่วาดโดยชาวต่างชาติ
- ฉากที่ ๒ ภาพแม่น้ำเจ้าพระยามองผ่านป้อมเพชร
- ฉากที่ ๓ ภาพพระราชวังจันทเกษม อยุธยา
- ฉากที่ ๔ ภาพหมู่บ้านไทยริมน้ำ
- ฉากที่ ๕ ภาพเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคลหรือภาพวัดโดย.....

แหล่งการเรียนรู้

- ห้องสมุดโรงเรียน
- ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

๑๒. บันทึกหลังสอน

๑๒.๑ ด้านความรู้

.....

.....

.....

๑๒.๒ ด้านทักษะ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๑๒.๓ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

๑๒.๔ ด้านสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมชื่อชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับอาณาจักรอยุธยาในช่องสี่เหลี่ยมตาม
ข้อมูลที่สืบค้นได้

ชนชาติอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่เขียนข้างบนนี้

.....

.....

.....

เฉลยกิจกรรมที่ ๑ เราอยู่ด้วยกัน

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมชื่อชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับอาณาจักรอยุธยาในช่องสี่เหลี่ยมตามข้อมูลที่สืบค้นได้

เขมร	ลาว	พม่า
มอญ	มลายู	จีน
อินเดีย	ญี่ปุ่น	โปรตุเกส
ฮอลันดา	สเปน	กรีก

ชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่เขียนข้างบนนี้

คนล้านนา คนสุโขทัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๒ ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลในสมัยต่อมา

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันทำแผนผังความคิดสรุป ประเด็น “ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชาติไทยในสมัยต่อมา

ใบกิจกรรมที่ ๓ จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง จากทุกทิศ หยั่งลึกเป็นรากไทย ใช้เวลาไม่เกิน (๑๕-๒๐ นาที) ครูอาจเปลี่ยนจากบทบาทสมมติในชั้นเรียนเป็นการแสดงบนเวทีของโรงเรียนในงานต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม

การเตรียมการจัดการแสดงบทบาทสมมติ

๑. วัสดุอุปกรณ์

๑.๑ ป้ายบทบาท / อาชีพของชาวต่างชาติที่เข้ามาในสมัยอยุธยา เช่น พ่อค้าอาหรับ - เปอร์เซีย ทหารโปรตุเกส พ่อค้าฮอลันดา พ่อค้าญี่ปุ่น พ่อค้าจีน ขุนนางจีน ขุนนางเปอร์เซีย ขุนนางไทย ชาวบ้านไทย ชาวบ้านมอญ ชาวบ้านล้านนา ชาวบ้านสาว ชาวบ้านเขมร (ทั้งชายและหญิง)

๑.๒ ปากกาเคมี สี ไม้ สีโปสเตอร์ (ถ้าจำเป็น) ไม้บรรทัด

๑.๓ เรือสำเภากัน เรือกำปั่นอาหรับ เรือพายของชาวบ้าน จำลองด้วยกระดาษ หรือ โคร่งไม้ไผ่ประกอบด้วยกระดาษ ขนาดเล็ก ใหญ่ ตามความต้องการ จำนวนเท่ากับจำนวนชาวต่างชาติที่เข้ามาในอาณาจักรอยุธยา

๑.๔ ผ้าพื้นสีฟ้าและสีขาว ความกว้างประมาณ ๐.๕๐ เมตร ความยาว ประมาณ ๒๕๐ เมตร สีละ ๒ ผืน เพื่อให้แทนคลื่นและน้ำ

๑.๕ กระดาษสีสองหน้า

๑.๖ เชือกกล้วยสีขาว หรือกระดาษขาวสองหน้า

ฯลฯ

๒. วัตถุประสงค์/เทปเพลงและภาพพาวเวอร์พอยต์ (ดูรายละเอียดในเรื่องสื่อและแหล่งเรียนรู้)

๓. หุ่นจำลองต้นไม้ขนาดใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านสาขาให้ร่มเงาร่มเย็น ไม่ต้องมีราก สามารถเคลื่อนที่ได้ ความสูงจากพื้นไม่เกิน ๐.๖๐ เมตร ความสูงของลำต้นไม่ควรเกิน ๑.๕๐ เมตร และรากต้นไม้ที่ทำจากกระดาษ ยาวประมาณ ๐.๕๐ เมตร - ๐.๖๐ เมตร กว้างไม่เกินของลำตัวเด็ก เพื่อให้ท้ายลำตัวเด็กแต่ละราก เขียนชื่อชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอยุธยา ประมาณ ๖ - ๘ ราก

๔. อุปกรณ์ประกอบสำหรับตอนที่ ๒ ที่แสดงการค้าขายในตลาด

๕. คัดเลือกนักเรียนเพื่อแสดงบทบาทสมมติตามข้อ ๑ และ ข้อ ๓ และแสดงการเล่นประกอบในตอนที่ ๒ และตอนที่ ๓

๖. จัดเตรียมบท และลำดับการแสดง รวมทั้งแบ่งหน้าที่ของนักเรียนเป็นฝ่ายต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ครูจัดทำบทบรรยายประกอบให้นักเรียนบรรยายและช่วยกันกำหนดท่าทางหรือลักษณะการแสดงบทบาทเอง

การแสดงบทบาทสมมุติ

การแสดงบทบาทสมมุติ เรื่อง จากทุกทิศ หยิ่งลิกรากไทย วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อผู้เรียนและผู้ชมว่าสังคมอยุธยา นอกจากจะเป็นคนอยุธยาแล้ว ยังประกอบด้วยคนต่างชาติ ต่างภาษา ทั้งจากตะวันตกและตะวันออกมาอยู่ร่วมกัน สืบเผ่าพันธุ์และภูมิปัญญา วัฒนธรรมต่อมาเป็นวิถีชีวิตแบบไทย

การแสดงบทบาทสมมุติ ประกอบด้วย ๔ ตอน แต่ละตอนใช้เวลาประมาณ ๓-๖ นาที เริ่มต้นโดยครูนำเสนอภาพเวอร์พอยเป็นภาพแผนที่กรุงศรีอยุธยาที่เขียนโดยชาวต่างชาติ เป็นฉากหลังและเขียนเรื่องการแสดงชุดนี้ด้วย

ตอนที่ ๑ แสดงถึงการเดินทางเข้ามาของชาวต่างชาติที่เข้ามาในอยุธยาหลายบทบาทโดยเข้ามาด้วยเรือสำเภาจีน หรือเรือกำปั่นอาหรับ เข้ามาจอดที่หน้าป้อมเพชร ให้แสดงถึงความคับคั่งและหนาแน่นของเรือ และผู้คน

- ฉายภาพเวอร์พอยด์ ภาพป้อมเพชรเป็นฉากหลัง
- ใช้เพลงบรรเลงอยุธยารำลึกประกอบ

ตอนที่ ๒ แสดงถึงการอยู่ร่วมกันของชาวอยุธยาและชาวต่างชาติ ที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตอยู่ที่ตลาดหน้ากำแพงพระราชวังจันทเกษม โดยให้มีเด็ก ๆ คนไทยเล่นอยู่ด้วย เช่น เล่นตีจับ เล่นมอญช้อนผ้า เดินกะลา เล่นม้าก้านกล้วย

- ใช้เพลงเดินกำรำเคียว และให้มีการแสดงประกอบเพลง ๓-๔ คู่
- ฉายภาพเวอร์พอยด์ ภาพพระราชวังจันทเกษมเป็นฉากหลัง

ตอนที่ ๓ แสดงถึงการเกี่ยวพาราสี ระหว่างหญิง ชายไทย กับชาวต่างชาติ แล้วจึงมีเด็ก ๆ ลูกครึ่ง ไทย-จีน ไทย-อาหรับ ไทย – โปรตุเกส ฯลฯ ออกมาวิ่งเล่น

- ฉายเวอร์พอยด์เป็นภาพหมู่บ้านไทยริมน้ำ
- ใช้เพลงสิบสองภาษา ประกอบ

ตอนที่ ๔ แสดงให้เห็นการสืบเผ่าพันธุ์และการอยู่ร่วมกัน เกิดลูก ๆ ที่กลายเป็น รากไม้ที่เกิดเป็นต้นไม้ใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขาให้ความร่มเย็นต่อผู้คนที่เป็นตัวแทนของอาณาจักรอยุธยา

- ฉายภาพเวอร์พอยด์เป็นภาพเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล
- ใช้เพลงรากไทยประกอบทั้งคำร้องและดนตรี
- ควรมีภาพบรรยายปิดการแสดงบทบาทสมมุติ

ปิดการแสดงบทบาทสมมุติโดยใช้วิถีทัศน์ประกอบเพลง คั้นความสุขสู่คนไทย โดยทุกคนร่วมกันยืนขึ้นร้องเพลงร่วมกัน

ปิดการแสดง

เพลงรักไทย

ศิลปิน : จาการายการคุณพระช่วย

ลมจะแรงเพียงไหน	ไม่อาจโค่นต้นไม้ล้มลงไป
ถึงกิ่งก้านริดลงยังคงยืนได้	รากที่ยังลงไว้คอยประคองมั่นคง
เมืองไทยก็เหมือนต้นไม้ดำรง	มั่นคงเนิ่นเนาเพราะเรามีราก
รากแห่งวัฒนธรรมไทย	เหล่าลูกหลานต้องคอยสืบสานอย่างมั่นใจ
ดูแลต้นไม้ให้มันยืนยง	คุณพระช่วยอ้างรากเอ๋ย

เพลงอยุธยารำลึก

มล.ขาบ กุศลธร ณ อยุธยา

อยุธยาเมืองเก่าของเราแต่ก่อน จิตใจอาวรณ์ มาเล่าสู่กันฟัง อยุธยา แต่ก่อนนี้ยัง เป็น ดั่ง
เมืองทอง ของพี่น้อง เผ่าพงศ์ไทย เดียวนี้ ซิทที่เป็นเมืองเก่า ชาวไทยแสนเศร้า ถูกข้าศึกกรุกราน ชาวไทย
ทุกคนหัวใจร้าวราน ข้าศึกเผาผลาญ แหกทำลาย วอดวาย

เราชนชั้นหลังฟังแล้วเศร้าใจ อนุสรณ์ เตือนให้ ชาวไทยคงมั่น สมัครสมานร่วมใจกันสามัคคี คง
จะไม่มีใครกล้าร้าวชาติไทย

หมายเหตุ ให้ใช้เป็นเพลงบรรเลง หากเปิดเนื้อร้องให้เปิดเพลงเฉพาะท่อนที่ขีดเส้นใต้ไว้

หากต้องการให้เพลงมีความยาวมากขึ้น ให้วิธีอัดเสียงร้องเฉพาะท่อนที่ต้องการซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

รูปภาพที่ ๑ เกาะเมืองอยุธยา

รูปภาพที่ ๓ พระราชวังจันทรถม

รูปภาพที่ ๔ หมู่บ้านไทยริมน้ำ

รูปภาพที่ ๕ เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล

แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ที่	ชื่อ - สกุลของผู้รับการประเมิน	การแสดงความคิดเห็น			การยอมรับฟังคนอื่น			การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย			ความมีน้ำใจ			การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงผลงานกลุ่ม			รวมคะแนน	
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		15

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ ให้ 3 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง ให้ 2 คะแนน
- ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
12 - 15	ดี
8 - 11	พอใช้
ต่ำกว่า 8	ปรับปรุง

แบบการนำเสนอผลงาน

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

ลำดับที่	รายการประเมิน	คะแนน		
		3	2	1
1	ความถูกต้องของเนื้อหา			
2	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
3	วิธีการนำเสนอผลงาน			
4	การนำไปใช้ประโยชน์			
5	การตรงต่อเวลา			
รวม				

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินและสมบูรณ์ ให้ 3 คะแนน
- ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินเป็นส่วนใหญ่ ให้ 2 คะแนน
- ผลงานหรือพฤติกรรมสอดคล้องกับรายการประเมินบางส่วน ให้ 1
คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
12 – 15	ดี
8 – 11	พอใช้
ต่ำกว่า 8	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		3	2	1
รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	1. ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้			
	2. เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ปกป้อง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน			
	3. เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา			
	4. เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น			
ใฝ่เรียนรู้	1. มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะแสวงหาความรู้			
	2. ชอบสนทนา ซักถาม ฟัง หรืออ่านเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น			
	3. มีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้			
มุ่งมั่นในการ ทำงาน	1. มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	2. มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			
รักความเป็นไทย	1. ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง			
	2. รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ			
	3. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย			
คะแนนรวม				
คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34 – 3.00	1.67 – 2.33	1.00 – 1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง)

ระดับคุณภาพที่ได้	3	2	1
	☐	☐	☐

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		3	2	1
การสื่อสาร	1. ใช้วิธีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลความรู้ได้อย่างเหมาะสม			
	2. เลือกรับข้อมูลความรู้ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง			
การใช้เทคโนโลยี	3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง			
	4. เลือกใช้เทคโนโลยีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีคุณธรรม			
การคิดวิเคราะห์	5. สรุปความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษา			
	6. แปลความ ตีข้อความ ภาพในเรื่องที่ศึกษา			
	7. วิเคราะห์หลักการหรือนำหลักการไปใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล			
คะแนนรวม				
คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34 – 3.00	1.67 - 2.33	1.00 - 1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

	3	2	1
ระดับคุณภาพที่ได้	☐	☐	☐

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

คำชี้แจง ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓

ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	พฤติกรรมที่แสดงออก	คะแนน		
		3	2	1
การสื่อสาร	1. ใช้วิธีการสื่อสารในการนำเสนอข้อมูลความรู้ได้อย่างเหมาะสม			
	2. เลือกรับข้อมูลความรู้ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง			
การใช้เทคโนโลยี	3. ศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง			
	4. เลือกใช้เทคโนโลยีการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีคุณธรรม			
การคิดวิเคราะห์	5. สรุปความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ศึกษา			
	6. แปลความ ตีข้อความ ภาพในเรื่องที่ศึกษา			
	7. วิเคราะห์หลักการหรือนำหลักการไปใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล			
คะแนนรวม				
คะแนนเฉลี่ย				

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	2.34 – 3.00	1.67 - 2.33	1.00 - 1.66
ระดับคุณภาพ	3 = ดีมาก	2 = พอใช้	1 = ควรปรับปรุง

สรุปผลการประเมิน (เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

ระดับคุณภาพที่ได้	3	2	1
	☐	☐	☐

พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวัง

เกริ่นนำ : ทำไมจึงต้องเรียนเรื่องนี้

วังในความหมายทั่วไป หมายถึง ที่ประทับของเจ้าหรือพระบรมวงศานุวงศ์ หากที่ประทับของพระมหากษัตริย์จะเรียกว่าพระราชวัง (ตามประเพณีจะมีการประกาศพระบรมราชโองการสถาปนาวังขึ้นเป็นพระราชวัง) ในความหมายดังกล่าว วังและพระราชวังจึงมีความเกี่ยวข้องกับการสถาปนาราชธานีไทย ตั้งแต่กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนพระบรมมหาราชวังในปัจจุบัน หมายถึง ที่ประทับของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีที่สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น และใช้เป็นที่พักที่ประทับ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในอดีตวังและพระราชวัง ถือเป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทศิลปะไทยแขนงต่าง ๆ เนื่องจากการทำกิจการใดต่าง ๆ ทั้งการก่อสร้าง การประดับตกแต่งอาคารสถานที่ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและขนบประเพณีต่างๆ รวมทั้ง การสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานด้วยความศรัทธาล้วนต้องอาศัย ฝีมือช่าง ดังนั้น เจ้านายหรือพระบรมวงศานุวงศ์ จึงมักรวบรวมช่างฝีมือเข้ามารวมอยู่ในสังกัด นอกจากนี้ เจ้านายบางพระองค์ มีความเชี่ยวชาญทางช่างทางสาขาใด ก็มักสร้างโรงฝึกงานหรือเป็นผู้อุปถัมภ์ การสร้างสรรค์ศิลปะแขนงนั้นขึ้น เช่น กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ทรงเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงโปรดในการช่างต่าง ๆ เป็นอันมาก ทรงตั้งโรงงานการช่างขึ้นในพระราชวังบวรสถานมงคล หลายประเภท ได้แก่ ช่างหล่อ ช่างกลึง ช่างเคลือบ และช่างหุ่น ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ช่างประณีตศิลป์หลายสาขา นิยมเรียกว่า ช่างสิบหมู่ (สิบหมู่ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า จำนวน ๑๐ แต่สิบในที่นี้มาจากศิลปะในบาฬี หรือศิลปะในสันสกฤต) เช่น ช่างเลื้อย ช่างก่อ ช่างรัก ช่างมุก ช่างเขียน ช่างแกะ ช่างสลัก ช่างหล่อ ช่างปั้น ช่างบุ ช่างปูน ช่างประดับกระจก ช่างหยก ช่างทอง ก็ล้วนมาจากวังของเจ้าหรือเจ้านายชั้นสูงเป็นส่วนใหญ่ ช่างฝีมือเหล่านี้ มีหน้าที่จะต้องสร้างสรรค์ผลงานให้ดั่งงามจนสุดความสามารถ ดังปรากฏผลงานเป็นที่ประจักษ์มาจนทุกวันนี้ วัง และพระราชวังในอดีต จึงถือเป็นสถาบันสืบสานศิลปะประจำชาติไทย

ในอดีตวังและพระราชวังมีบทบาทเป็นสถานที่ สำหรับว่าราชการทางการเมือง การปกครองรวมทั้ง การศาลด้วย เนื่องจากในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บทบาทและอำนาจการปกครองส่วนใหญ่อยู่ในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมักว่าราชการในที่ประทับนั่นเอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิรูปการเมืองการปกครองให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก โดยให้สถาปนากรมต่าง ๆ ขึ้นเป็นกระทรวงนับแต่นั้นเป็นต้นมา วังและพระราชวังหลายแห่งได้กลายเป็นสถานที่ราชการ เช่น

● พระราชวังเดิมหรือพระราชวังหลวงของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งพระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาและใช้เป็นที่ประทับของพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ต่อมารัชกาลที่ ๕ ได้พระราชทานให้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนนายเรือ (ก่อนย้ายไปอยู่ที่สัตหีบและสมุทรปราการตามลำดับ) ปัจจุบันจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานภายใต้การดูแลของมูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิมของกองทัพเรือ

● **วังจันทร์เกษม** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานแก่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร (รัชกาลที่ ๖) แต่ไม่ได้ทรงใช้เป็นที่ประทับ ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (รัชกาลที่ ๘) ได้พระราชทานวังนี้ แก่กระทรวงศึกษาธิการ (ขณะนั้น เรียกว่ากระทรวงธรรมการ)

● **วังปารุสกวัน หรือวังปารุสก** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็นวังที่ประทับของจอมพลสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.๒๔๗๕ วังปารุสกวัน ได้ใช้เป็นที่ทำการของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา (ภายหลังย้ายไปยังพระที่นั่งอนันตสมาคม) ปัจจุบันใช้เป็นที่ทำการของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ พิพิธภัณฑสถานกรมตำรวจ และกองบัญชาการตำรวจนครบาล

พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวังเป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมหลายแขนง โดยเฉพาะสถาปัตยกรรม ซึ่งสะท้อนถึงฐานันดรศักดิ์ของผู้ประทับ ดังนั้น พระบรมมหาราชวัง จึงมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและการประดับตกแต่งอาคาร รวมทั้งเครื่องใช้สอยแตกต่างจากพระราชวังอย่างไรก็ตามพระบรมมหาราชวัง พระราชวังและวังหลายแห่งนับเป็นมรดกทางศิลปกรรมไทย อันมีคุณค่า แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย และสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ไว้ในสังคมไทย อนุรักษ์และสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

จุดมุ่งหมาย : เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้

๑. สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเป็นไทย จากพระบรมมหาราชวัง พระราชวังและวัง ซึ่งถือเป็นแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติที่เราควรอนุรักษ์และสืบสานไว้ต่อไป

๒. ตระหนักในความสำคัญของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ มีความภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ แสดงความชื่นชมในลักษณะเฉพาะทางศิลปกรรมของพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวังนั้น ๆ ได้

๓. ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และเผยแพร่แนวคิดในการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

ประเด็นสำคัญที่ควรควรรู้ : พื้นฐานความรู้ จุดเน้นที่ควรเชื่อมโยงและสิ่งที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดความภูมิใจ

๑. พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวังของราชธานีไทยในอดีตส่วนใหญ่หลงเหลือเพียงฐานของอาคาร สันนิษฐานว่าอาคารสร้างด้วยไม้ทั้งหมด ในปัจจุบันร่องรอยของพระบรมมหาราชวังของราชธานีในอดีต จะเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์ สำหรับการสืบค้นภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมไทย และความเป็นมาของไทย ที่ยังคงรูปแบบของพระราชวังโบราณ มีอยู่ไม่กี่แห่ง เช่น

➢ พระราชวังจันทร์เกษม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเดิมสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ขณะที่ดำรงพระอิสริยยศเป็นอุปราช ซึ่งภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ พระราชวังแห่งนี้ ถูกทิ้งร้าง เหลือแต่ฐานอาคารก่ออิฐถือปูน เช่นเดียวกับโบราณสถานอื่นๆ ของกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) โปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูบูรณะพระราชวังจันทร์เกษม ขึ้นมาใหม่ตามร่องรอยของแนวฐานอาคารเดิม รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นที่ประทับและเป็นท้องพระโรงสำหรับว่าราชการ ขณะเสด็จประพาสพระนครศรีอยุธยา สิ่งก่อสร้างบางส่วนมาแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ภายหลังได้โปรดเกล้าฯ ให้บริเวณในพระราชวังจันทร์เกษมเป็นสถานที่ทำการราชการ เช่น พระที่นั่งพิมานรัตยาเป็นศาลาว่าการข้าหลวงเทศาภิบาลกรุงเก่า พลับพลาจตุรมุข เป็นศาลาว่าการเมืองส่วน “...แลทั้งโรงช้าง พระที่นั่งช้างหลังพระราชวัง อาไศรยทำเป็นที่คุมขังนักโทษไปพลาง...” *ปัจจุบันพระราชวังจันทร์เกษมเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทร์เกษม พระนครศรีอยุธยา

➢ พระราชวังบางปะอิน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เชื่อว่าสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดเกล้าฯ ให้สร้างตำหนักที่ประทับในบริเวณเกาะบางปะอิน และพระราชทานนามว่า “พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์” ต่อมาพระตำหนักแห่งนี้ถูกทิ้งให้รกร้างมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสผ่าน จึงโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนพระราชอิริยาบถ มีตำหนักที่ประทับเป็นการชั่วคราว ยังไม่ได้สถาปนาเป็นพระราชวัง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ขุดสระ ถมดินให้กว้างขวาง และสร้างปราสาทกลางสระ พระราชทานนามว่า “พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์” เพื่อเป็นที่ระลึกถึงปราสาทเดิมนอกจากนี้ ยังได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งขึ้นอีกหลายองค์ สถาปัตยกรรมของพระที่นั่งต่างๆ ภายในพระที่นั่งบางปะอิน มีรูปแบบหลากหลายทั้งศิลปกรรมจีน ตะวันตกและไทย ซึ่งนับว่ามีความงดงามมาก และเป็นสถานที่สำหรับเสด็จประพาสของรัชกาลที่ ๕ เกือบตลอดรัชกาล สิ่งก่อสร้างและถาวรวัตถุต่าง ๆ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระองค์อย่างมาก พระราชวังแห่งนี้ จึงเป็นอนุสรณ์สถานแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

*อ้างอิงกรมศิลปากร, นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จันทร์เกษม , ๒๕๔๕ หน้า ๑๐๐

ปัจจุบันพระบรมมหาราชวัง หรือวังหลวง พระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า พระราชวังบวรสถานพิมุขหรือวังหลวงในกรุงเทพมหานคร และวังเจ้านายชั้นสูงหลายแห่ง จึงได้สะท้อน วิวัฒนาการทางศิลปกรรมดินแดนไทย คือ เมื่อเริ่มแรกสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์นั้น งานศิลปกรรมส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากอยุธยาซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่า แบบไทยประเพณี บางแห่งมีอิทธิพลจากจีน และ ตะวันตกผสมผสานรวมอยู่ด้วย ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา ได้มีการใช้แนวคิดจากตะวันตกเข้ามา ผสมผสานกับ ศิลปะไทยประเพณีเพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรม

พระราชวังดุสิต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ สถาปนาขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมมีหลากหลายทั้งแบบไทยประเพณี (Thai Tradition) และตะวันตก เช่น

พระที่นั่งวิมานเมฆ เป็นพระที่นั่งพระองค์แรกในพระราชวังดุสิต สร้างด้วยไม้สักทอง ที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่งดงาม ประณีต และได้รับอิทธิพลการก่อสร้างแบบ ตะวันตก ปัจจุบันเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ในความดูแลของสำนักพระราชวัง

พระที่นั่งอนันตสมาคม เดิมเป็นท้องพระโรงของพระราชวังดุสิต รูปแบบทาง สถาปัตยกรรมเป็นแบบนีโอ เรอเนซซองส์ (Neo Renaissance) และนีโอคลาสสิก (Neo classic) ตกแต่งด้วยหินอ่อนจากประเทศอิตาลี รูปแบบที่โดดเด่น คือ การใช้หลังคาโดมคลาสสิกของโรมอยู่ตรง กลาง ภายในพระที่นั่งบนเพดานโดมมีภาพเขียนเฟรสโก (Fresco secco : เขียนบนปูนเปียก) เกี่ยวกับ พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี รัชกาลที่ ๑ - ๖

พระราชวังพญาไท เดิมพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ สร้างพระตำหนักขึ้นเป็นที่ประทับในบริเวณที่นาหลวง คลองพญาไท และให้มีงานพระราชพิธีจรดพระ นังคัลแรกนาขวัญ ณ ที่นาหลวงแห่งนี้สืบต่อมา โดยพระราชทานนามว่า วังพญาไท ภายหลังรัชกาลที่ ๕ เสด็จสวรรคต สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จไปประทับ ณ พระตำหนักแห่งนี้จนตลอดพระชนมายุ หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เจ้าอยู่หัวได้ เสด็จมาประทับเป็นการชั่วคราว และโปรดฯ ให้สร้างพระที่นั่งเพิ่มเติม พระที่นั่งส่วนใหญ่มีรูปแบบทาง สถาปัตยกรรมเป็นแบบตะวันตก เช่น

พระที่นั่งพิมานจักรี มีลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบตะวันตก ที่เรียกว่าโรมานเนสก์ กับโกธิค คือ มียอดโดมสูงสำหรับอัญเชิญธงมหาราช (ธงครุฑ) แสดงถึงว่า พระมหากษัตริย์ทรงประทับ อยู่ ภายในมีจิตรกรรมแบบปูนเปียกเป็นรูปเทวดาค่อนข้างน้อยและภาพอื่น ๆ สีสันสดใสงดงาม

ปัจจุบันพระราชวังพญาไท ได้ใช้ประโยชน์เป็นโรงพยาบาล ซึ่งได้รับพระบรมรา ชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕

พระราชวังบวรสถานมงคลหรือวังหน้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยานั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี โปรดเกล้าให้สร้างพระราชวังหลวง และวังหน้าขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว พร้อมกับขุดคูพระนครใหม่ เพื่อขยายตัวเมืองให้กว้างขวางขึ้น แล้วจึงสร้างกำแพงเมือง ป้อมปราการรายล้อมรอบพระนคร โดยมีทุ่งพระเมรุ หรือท้องสนามหลวง บริเวณหน้าพระลานให้มีการสร้างวังและบ้านเรือนของขุนนาง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงสร้างพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๑ ได้ทรงสร้างพระราชวังบวรสถานมงคลขึ้น ณ บริเวณทางเหนือของพระบรมมหาราชวัง อาณาเขตดั้งเดิมกว้างขวางมาก ครอบคลุมถึงฝั่งเหนือของสนามหลวงมีกำแพงวัง และป้อมปืนรายรอบพระที่นั่ง และถาวรวัตถุต่าง ๆ มีความงดงามมาก จึงถือเป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมไทยหลายสาขาไว้ด้วยกัน เช่น

พระที่นั่งศิวิไลย์ หรือ **พระที่นั่งทรงปืน** สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส โปรดให้สร้างขึ้นตามแบบพระที่นั่งทรงปืนในสมัยอยุธยา โดยใช้เป็นที่ตั้งพระโรงสำหรับออกขุนนางและบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ

พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย เป็นมุขเด็จพระที่นั่งวิมานธรรมศาสตร์ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ เสด็จออกให้ขุนนางเข้าเฝ้า ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้ใช้เป็นที่ประดิษฐานพระศพของวังหน้า

พระที่นั่งพุทธไสยาสน์ เดิมชื่อพระที่นั่งสุทธาสวรรย์ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ ทรงสร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ทรงอัญเชิญมาจากเชียงใหม่

ส่วนพระมณฑปที่ประทับ สร้างเป็นหมู่อาคาร ๓ หลัง คือ **พระที่นั่งวสันตพิมาน** ใช้ในการประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมณเฑียร และใช้ประทับในฤดูฝน **พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ** สำหรับประทับในฤดูหนาว และ **พระที่นั่งพรหมเมศธาดา** ใช้ประทับในฤดูร้อน

พระราชวังบวรสถานมงคลเป็นที่ประทับของ “วังหน้า” หลายพระองค์ สืบมาจนถึงรัชกาลที่ ๕ ทรงยกเลิกตำแหน่งวังหน้า พื้นที่ภายในเขตพระราชวังได้พระราชทานให้เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการต่าง ๆ คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงละครแห่งชาติ วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยช่างศิลป์ ส่วนพื้นที่บริเวณพระที่นั่งเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร จนถึงปัจจุบัน

พระราชวังบวรสถานพิมุข หรือวังหลัง เป็นวังของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระอนุรักษเทเวศร์ กรมพระยาบวรสถานพิมุข ซึ่งทรงเป็นกรมพระราชวังบวรสถานพิมุขในรัชกาลที่ ๑ ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา คนละฝั่งกับพระบรมมหาราชวัง และต่อมาได้กลายเป็นที่รกร้าง เนื่องจากเชื้อสายกรมพระราชวังหลัง ไม่มีกำลังจะดูแลรักษา “รัชกาลที่ ๕ จึงได้พระราชทานให้สร้างโรงพยาบาลขึ้นในพื้นที่ที่เคยเป็นวังหลัง และพระราชทานนามว่า โรงพยาบาลศิริราช จนถึงปัจจุบันนี้

พระบรมมหาราชวังกรุงรัตนโกสินทร์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนาพระบรมมหาราชวังพร้อม กับกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการปกครองบ้านเมือง โดยมีวังหน้าหรือพระราชวังบวรสถาน มงคล ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวังหลวง ส่วนวังหลังหรือพระราชวังบวรสถานพิมุข ตั้งอยู่ทางด้าน ตะวันตกเฉียงเหนือ ริมคลองบางกอกน้อย อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ สำคัญในการป้องกันข้าศึกที่จะมาจากทิศเหนือ และทิศตะวันตก การก่อสร้างพระบรมมหาราชวัง รัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้ถ่ายแบบผังพระราชวังหลวงในกรุงศรีอยุธยา โดยแบ่งพระราชฐานออกเป็น ๓ ส่วน คือ พระราชฐานชั้นนอก เป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการ พระราชฐานชั้นกลาง เป็นที่ประทับ ของพระมหากษัตริย์และใช้ประกอบพระราชพิธีสำคัญ และพระราชฐานชั้นใน เป็นที่ประทับของ พระมเหสี เจ้าจอม พระราชธิดา และข้าราชการฝ่ายใน ส่วนพระอารามหลวงหรือวัดพระศรีรัตนศาสดา รามตั้งอยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระมหามณีนรัตนปฎิมา กร (พระแก้วมรกต) และใช้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีทางศาสนา

อาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น หมู่พระที่นั่งในพระบรมมหาราชวังมิได้สร้างเสร็จ ในช่วงสมัยเดียว อาคารบางแห่งถูกไฟไหม้ และได้รับการบูรณะหรือประดิษฐานขึ้นใหม่ในรัชกาลนั้น หรือในรัชกาลต่อมา และบางแห่งมีการเปลี่ยนชื่อ รูปแบบทางศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมของแต่ละ พระที่นั่งหรือแต่ละอาคารมีความแตกต่างกัน เช่น

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ได้รับการปฏิสังขรณ์และการสร้างศาสนสถานเพิ่มเติม หลายครั้ง แต่ศาสนอาคารทั้งหลายยังคงรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีอย่างเคร่งครัด เช่น **พระอุโบสถ** มีการประดับตกแต่งอาคารอย่างงดงาม เช่น หน้าบัน จำหลักรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ ชุ่มประตูปรางค์มณฑปปิดทองประดับกระจก บริเวณฐานของพระอุโบสถประดับรูปหล่อโลหะครุฑยุคนาค ทรงเครื่องปิดทอง สะท้อนความเชื่อที่ว่ากษัตริย์เป็นสมมุติเทพ **ปราสาทพระเทพบิดร** เดิมเรียกว่า พระพุทธปรารักษ์ปราสาท สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ต่อมาเกิดเพลิงไหม้ รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ บูรณะขึ้นใหม่ รัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ ให้เป็นที่ประดิษฐานพระบรมรูปหล่อพระมหากษัตริย์แห่งราช จักรวงศ์ **พระมณฑป** สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ แทนที่หอพระมณฑปธรรมองค์เดิมที่ถูกไฟไหม้ เรือน ยอดของพระมณฑปเป็นทรงปราสาทจอมแหรอบพระมณฑป มีบุษบก ๔ องค์ ประดิษฐานพระบรมราช สัญลักษณ์ของรัชกาลที่ ๑-๙ ผนังด้านในของ**พระระเบียงโถง**ที่ล้อมรอบวัด เป็นภาพจิตรกรรมเรื่อง รามเกียรติ์ ภาพจิตรกรรมดังกล่าว ได้รับการซ่อมแซมสืบมาถึงปัจจุบัน

หมู่พระมหาปราสาทและพระราชมณฑป ในพระบรมมหาราชวัง จัดว่ามีความโดดเด่นทางศิลปกรรม เช่น พระที่นั่งอมรินทรมหาปราสาท เดิมเป็นปราสาทไม้ ซึ่งรัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้เลียนแบบพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทของกรุงศรีอยุธยา เพื่อใช้ประกอบพระราชพิธีบรม ราชาภิเษก ต่อมาเกิดฟ้าผ่า เพลิงไหม้ จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อออกแล้วสร้างพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ขึ้นแทน เมื่อรัชกาลที่ ๑ เสด็จสวรรคต ได้อัญเชิญพระบรมศพมาไว้ที่พระมหาปราสาทองค์นี้

พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เป็นแม่แบบของสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ในพระบรมมหาราชวัง องค์ประกอบที่ตกแต่งล้วนสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติขององค์พระมหากษัตริย์ ตามคติทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู เช่น เรือนยอดเป็นมณฑปเจ็ดชั้น หมายถึง สวรรค์ ชั้นต่าง ๆ องค์ระฆังตอนกลางแทนสถูปจำลองที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ตัวอาคารเป็นสถาปัตยกรรมแบบยุโรปสูง ๓ ชั้น มีมุข ๓ มุข เหนือมุขทั้งสามทำหลังคาเป็นยอดปราสาทแบบไทย และมีโถงยาวเชื่อมต่อมุขทั้งสามถือเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานศิลปกรรมไทยกับตะวันตก

พระที่นั่งบรมพิมาน มีรูปแบบสถาปัตยกรรมยุโรป สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ เคยเป็นที่ประทับของรัชกาลที่ ๖ เมื่อครั้งเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ปัจจุบันเป็นที่รับรองแขกเมือง ระดับประมุขของประเทศ

พระที่นั่งในพระบรมมหาราชวังและพระราชวังบวรสถานมงคล นอกจากจะสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ความสามารถของช่างไทย ความงดงามของงานศิลป์แต่ละยุคสมัยและลัทธิความเชื่อในราชสำนักที่แฝงอยู่ในสถาปัตยกรรมของอาคารต่าง ๆ ถือเป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมหลายสาขา เข้าด้วยกัน สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในพระบรมมหาราชวังล้วนมีความเป็นมา และเป็นสัญลักษณ์ความเป็นไทย ที่เป็นเอกลักษณ์และได้รับการยกย่องจากนานาประเทศและโลกอย่างสูง การทำความเข้าใจพระบรมมหาราชวังไม่สามารถทำได้ในเวลาอันสั้น จำเป็นต้องค่อยเป็นค่อยไป ผู้สอนต้องมีความรู้ อย่างกว้างขวาง หรือต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะด้านศิลปกรรม ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ปรานีตศิลป์สาขาต่างๆ ที่สำคัญ คือ ความหมายและแนวคิดที่ปรากฏในสัญลักษณ์ทั้งที่เป็นวัตถุ และเครื่องประกอบสถาปัตยกรรม ผู้เรียนจึงจะสามารถเข้าใจ ในภูมิปัญญา และความเป็นไทย เกิดความภูมิใจ ตระหนักในความสำคัญที่จะอนุรักษ์สืบต่อไป

แหล่ง / ข้อมูลที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

๑. พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวังที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้
๒. หนังสือที่ควรศึกษาเพิ่มเติมประกอบด้วย
  - ๒.๑ คู่มือนำชมกรุงรัตนโกสินทร์ : เมืองวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์, บรรณาธิการ โดยสุตารา สุขฉายา, สำนักพิมพ์สารคดี, ๒๕๔๗
  - ๒.๒ พระราชวัง วังเจ้านาย โดย ส.พลายน้อย, สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๔๘
  - ๒.๓ คู่มือนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ของกรมศิลปากร

วัด : ศูนย์รวมจิตใจและมรดกศิลป์ของประเทศ

เกริ่นนำ : ทำไมถึงต้องเรียนเรื่องนี้

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพุทธศาสนาเป็นหลักคิดพื้นฐานซึ่งตั้งอยู่บนความเชื่อเรื่องบาป-บุญ ความดี-ความชั่ว และการกระทำที่เรียกว่า “กรรม” ของตน พุทธศาสนาที่ฝังมั่นในดินแดนสุวรรณภูมิ มาอย่างช้านานนี้เป็นอิทธิพลที่ไทยได้รับจากอินเดียมาแต่สมัยทวารวดี เพราะพบหลักฐานจารึก หลักธรรมคำสอนหลายหลักในบริเวณภาคกลางของประเทศ นอกจากคำสอนแล้วยังพบว่ามีการสร้างวัด หรืออารามให้เป็นที่พักของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเปรียบเสมือนพุทธทายาทในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน ด้วย ด้วยเหตุนี้การสร้างวัดและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจึงมีความเป็นมงคลเป็นอย่างยิ่ง เพราะเท่ากับได้สืบทอดพระพุทธศาสนา

ในสังคมไทย วัดผูกพันแน่นแฟ้นกับคนทุกระดับชั้นมาแต่อดีต มีความเกี่ยวโยงทั้งในฐานะ เป็นศูนย์กลางของสังคม และเป็นแหล่งการศึกษาอบรมจิตใจ จนอาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยมีพื้นฐาน ปึกแผ่นมั่นคงเป็นสังคมได้นั้นก็ด้วยอาศัยวัดเป็นสำคัญ วัดต่างๆ ที่ตั้งงามก็เสมือนหนึ่งการแข่งขันกัน เพื่อประกอบการบุญและการเข้าถึงพระนิพพานซึ่งเป็นความปรารถนาสูงสุดของชาวพุทธ อีกทั้งยัง สะท้อนความมั่งคั่งและแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สร้างด้วย ในนิราศทวารวดีของหลวงจักรปาณี (ฤกษ์) กวีสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้พรรณนาเมืองพระนครศรีอยุธยาเมื่อครั้งเดินทางไปเห็นวัดเรียงรายว่า

ดูวัดวาอารามงามสล้าง	บ้างรกร้างโรยร่านาใจหาย
เมื่อครั้งกรุงยังสนุกสุขสบาย	ได้ยินฝ่ายผู้เฒ่าท่านเล่ามา
ว่าเศรษฐกิจมีทรัพย์ไม่นับได้	สร้างวัดให้ลูกกรกนั้นหนักหนา
ถ้าบุตรใครไม่มีซึ่งวัดวา	ไปเล่นอารามเขาเศร้าฤทัย
เจ้าของเขาเฝ้าเปรยเยาะเย้ยหยอก	กลับมาบอกบิดาน้ำตาไหล
พอก็สร้างอารามให้ตามใจ	วัดจึงได้เกลื่อนกลาดดูตาชดา

อันที่จริงคุณประโยชน์ของวัดในฐานะที่เป็นพุทธศาสนสถาน คือ ที่อยู่และที่ประกอบกิจ และพิธีกรรมทางศาสนาของพระสงฆ์และศาสนิกชนตามหลักธรรม ศรัทธาและความเชื่อทางศาสนาและ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน

วัดในฐานะเป็นสถานที่สำคัญในชุมชน สำหรับการพบปะสมาคม เป็นแหล่งเชื่อมโยงรัฐกับ ชุมชนในท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาทั้งด้านการอ่านออกเขียนได้ และสถานที่ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะทางด้านช่างศิลป์แขนงต่าง ๆ เป็นแหล่งรวบรวมศิลปกรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณีทาง วัฒนธรรม วัดบางแห่งยังเป็นแหล่งอนุเคราะห์ผู้ยากไร้ สร้างเสริมสุขภาพอนามัย กล่าวได้ว่า วัดมีคุณค่า

อย่างกว้างขวางต่อสังคมไทย ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ สะท้อนความสามารถ และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยได้อย่างดียิ่ง

จุดมุ่งหมาย : เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้

๑. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่อง “วัด” ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของสังคมไทย และมรดกทางศิลปกรรมในวัฒนธรรมไทย

๒. ตระหนักในความสำคัญและภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย และสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ที่ได้สร้างหรือส่งเสริมการสร้างปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนไทยได้ใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ สืบสาน ศิลปกรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ไทยสืบถึงปัจจุบันนี้

๓. ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง แสดงถึงความเคารพในพุทธศาสนา และเสนอแนะผู้อื่นได้ถูกต้อง

ประเด็นสำคัญที่ครูควรรู้ พื้นฐานความรู้ จุดเน้นที่ควรเชื่อมโยง และสิ่งที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดความภูมิใจ

โดยปกติแล้ว พื้นที่ในการสร้างวัดจะต้องกำหนดขอบเขตที่แน่นอน เพราะเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์ใช้พำนักและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ จึงต้องมีที่ดินสำหรับปลูกสร้างเสนาสนะ คือที่อยู่สำหรับพระสงฆ์ กับศาสนสถานคือ สถานที่สำหรับปฏิบัติกิจทางศาสนาในหมู่สงฆ์ และร่วมกับฆราวาส เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ฯลฯ และในบางครั้งอาจมีการสร้างปูชนียสถานคือสิ่งก่อสร้างอื่น เช่นมณฑป หอไตร พระเจดีย์ทรงต่างๆ ร่วมด้วยก็ได้ ที่ดินสำหรับสร้างวัดแต่ละแห่งมักเป็นที่ดิน ที่เจ้าของบริจาคถวายพระสงฆ์ไว้เป็นสิทธิ์ขาด เรียกว่าที่กัลปนา

การจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยในวัดกำหนดอย่างกว้างๆ ได้ ๒ ส่วนคือเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส เขตพุทธาวาสคือที่ตั้งของอาคารที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาทั้งหมด เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร ส่วนเขตสังฆาวาสเป็นที่ตั้งของกุฏิที่พักสงฆ์ การแบ่งพื้นที่เช่นนี้ในบางครั้งใช้แนวกำแพงแก้วหรือแนวคูน้ำเล็กคั่นก็ได้

ในเขตพุทธาวาส มีสิ่งก่อสร้างสำคัญคือ

๑. อุโบสถ หรือพระอุโบสถ หรือโบสถ์คือ อาคารสำหรับพระสงฆ์ ใช้ประโยชน์ในการทำอุโบสถกรรม คือการที่พระสงฆ์มาประชุมร่วมกันเพื่อสวดปาติโมกข์ อันได้แก่ พุทธบัญญัติว่าด้วยวินัยของสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ เป็นประจำทุกๆ กึ่งเดือน และยังใช้สำหรับการบวชด้วย รอบพระอุโบสถจะมีใบเสมาปักอยู่ทั้ง ๘ ทิศ

๒. วิหาร หมายถึงอาคารที่ใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป คำว่า วิหาร นี้ แต่เดิมหมายถึงที่อยู่ โดยไม่จำกัดบุคคลชั้นใด ต่อมาในสมัยพุทธกาล หมายถึงที่อยู่สำหรับพระพุทธรูป และพระสงฆ์สาวก ครั้นพระพุทธรูปเจ้าดับขันธปรินิพพานแล้ว วิหารได้รับการสร้างขึ้น สำหรับเป็นที่

ประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมากร ในวัดหนึ่งหนึ่งอาจมีวิหารได้มากกว่า ๑ หลัง เช่นวิหารน้อย วิหารหลวง วิหารทิศ วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นต้น

๓. มณฑป คือ อาคารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นอย่างเรื้อนรูปสี่เหลี่ยม มักทำหลังคาเป็นรูปทรงกรวยสี่เหลี่ยม ปลายเรียวแหลม ใช้เป็นสถานที่สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป รอยพระพุทธรูป หรือพระไตรปิฎกที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น พระมณฑป วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร และพระมณฑปวัดพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี

๔. หอพระธรรม หรือ หอไตร คือ อาคารสำหรับเก็บรักษาพระไตรปิฎก หอพระธรรม หรือหอไตรเป็นอาคารขนาดเล็กๆ ยกพื้นสูง มักทำเฉลียงรอบ และปลูกสร้างหอนั้นในสระ โดยใช้น้ำหล่อเสา เพื่อกันมด ปลวก และหนู มิให้ไปทำลายพระคัมภีร์ต่างๆ วัดส่วนมากมีหอไตรเพียงหลังเดียว แต่วัดใหญ่ๆ โดยเฉพาะวัดที่เป็นพระอารามหลวง จะมีหอพระธรรม หรือหอไตรมากกว่า ๑ หลัง

๕. พระเจดีย์ เป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ มีหลายรูปทรง เช่น พระเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ พระเจดีย์ทรงลังกา พระเจดีย์ทรงย่อมุม เป็นต้น

ส่วนในเขตสังฆาวาส มีอาคารที่เป็นส่วนประกอบดังนี้

๑. กุฏิ หรือหมู่กุฏิ คือ เรือนหรือตึก สำหรับเป็นที่อยู่ของพระภิกษุ และสามเณร อาจมีลักษณะคล้ายกับเรือนทรงไทย ปลูกเป็นหลังยาวๆ แล้วกั้นฝาประจันแบ่งเป็นห้องๆ เพื่อให้พระภิกษุ หรือสามเณร อยู่ห้องละองค์ พื้นที่ตรงกลางชานนอกมักสร้างเรือนโถงเรียกว่าหอนั้น

๒. ศาลาการเปรียญ คือ สิ่งปลูกสร้างลักษณะคล้ายเรือนหลังใหญ่ ยกพื้นสูงเสมอ ศิระษะคนยืน มีเฉลียงโดยรอบ กั้นฝาแต่ละด้านเป็นฝาโปร่งๆ ภายในศาลาดอนที่อยู่ชิดฝา ด้านหนึ่งทำยกพื้นเป็น อาสน์สงฆ์ สำหรับพระสงฆ์ขึ้นนั่งเจริญพระพุทธรูปมนต์ ตรงหัวอาสน์สงฆ์ด้านหนึ่ง เป็นที่ตั้งพระพุทธรูป และเครื่องบูชา นอกจากนี้ ศาลาการเปรียญยังสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนา สำหรับพระสงฆ์ในวันธรรมดา กับบรรดาพุทธศาสนิกชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในการบำเพ็ญกุศลในวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา อีกด้วย

๓. หอกลอง – หอระฆัง คือ สิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเป็นหอสูง ประกอบด้วยเสา ๔ ต้น ตั้งขึ้นไปรับพื้นหอ มีหลังคาคลุม ตัวหอเปิดโล่งทั้ง ๔ ด้าน ทำพื้นเป็นชั้น และทำบันไดขึ้นไปจนสุดชั้นบนที่เพดานชั้น บนแขวนระฆังไว้ ๑ ลูก ส่วนชั้นล่างลงมาแขวนกลองขนาดย่อมไว้ ๑ ลูก บางวัดอาจสร้างหอนั้น สำหรับไว้กลองโดยเฉพาะ

แม้ว่าในปัจจุบันวัดหลายวัดจะโรยร้างกลายเป็นซากปรักหักพังไปแล้วก็ตาม แต่สิ่งก่อสร้างและประวัติเรื่องราวของวัดต่างๆ เหล่านี้ก็มีความสำคัญในการบอกถึงวิถีชีวิตชุมชนในอดีต แสดงร่องรอยและความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

ในสมัยสุโขทัย การสร้างวัดหลวงหรือวัดสำคัญจะก่อสร้างขึ้นบริเวณศูนย์กลางเมือง เช่น วัดมหาธาตุ เพื่อใช้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ วัดในสมัยสุโขทัยมีองค์ประกอบของวัดในเขตพุทธาวาส หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือพระเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ซึ่งเป็นประธานของวัด ด้านหน้ามีพระวิหารหลวง ขนาดใหญ่ เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่ รอบพระวิหารหลวงเป็นที่ตั้งของวิหารน้อย วิหารทิศ และอื่นๆ แต่พระอุโบสถนั้นอาจไม่ได้ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน เพราะพบว่าวัดบางแห่งมีพระอุโบสถอยู่ ด้านข้างวัด นอกจากนี้ที่ตั้งของวัดบางแห่งในสมัยสุโขทัยออกไปตั้งอยู่นอกเขตเมืองเรียกว่า เขตอรัญญาวาสี หรือเขตป่า ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในป่า เหมาะสำหรับพระภิกษุที่เน้นการเจริญภาวนา และแสวงหาความสันโดษเพื่อบำเพ็ญเพียร

ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ องค์ประกอบของวัดมีลักษณะคล้ายเดิม แต่การจัดวางที่ตั้งอาจต่างออกไปบ้าง กล่าวคือในสมัยอยุธยายุคต้น นิยมสร้างพระปรางค์เป็นหลักของวัด ด้านหน้าพระปรางค์มีพระวิหารหลวงและมีพระระเบียงล้อมรอบ เช่น ที่วัดพระราม วัดพุทไธสวรรย์ เป็นต้น ต่อมาความนิยมในการสร้างพระปรางค์เปลี่ยนแปลงไปเป็นการสร้างพระเจดีย์ขึ้นเป็นประธานของวัด แต่ยังคงสร้างวิหารหลวงไว้ที่ด้านหน้าทิศตะวันออกเช่นเดิม หลังจากนั้นจะมีการสร้างพระอุโบสถขึ้นทางด้านหน้าแทนที่วิหาร เช่นที่วัดไชยวัฒนาราม เป็นต้น ส่วนวิหารก็จะมีขนาดเล็กลง แต่อย่างไรก็ดีในสมัยอยุธยาที่วัดต่างยังคงมีการสร้างวิหารขนาดเล็กมาก เช่นวิหารพระพุทธไสยาสน์ วิหารทิศ หรือวิหารกลบ เป็นต้น

ในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในอยุธยา มองภาพของวัดไว้ว่าเป็นสถานที่สะท้อนความมั่งคั่งของคนอยุธยา วันวลิต พ่อค้าชาวฮอลันดา บันทึกว่าพื้นที่ในอยุธยานั้นเต็มไปด้วยวัดกว่า ๔๐๐ แห่ง ที่ล้วนแต่งดงาม ประดับประดาอย่างวิจิตรบรรจงและมีค่ามาก รวมทั้งหมู่กุฏิสงฆ์ที่สร้างด้วยเครื่องไม้ ก็สลักอย่างงดงาม ส่วนนิโกลาส์ แซร์แวงส กล่าวถึงเรื่องวัดไว้ว่า

“ทั่วราชอาณาจักรสยามมีวัดเป็นจำนวนมากเท่าๆ กับในประเทศฝรั่งเศส และนับวันแต่จะมีเพิ่มมากขึ้นทุกที เพราะว่าพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่มักนิยมสร้างวัดกันตามใจชอบ และแข่งขันกันมากในด้านประดับประดาให้งดงามยิ่งกว่าวัดที่คนอื่นๆ สร้าง วัดนั้นมีจำนวนมากมายเหลือเกิน จนกระทั่งว่าภิกษุซึ่งมีอยู่ด้วยกันรวมกว่าหกหมื่นรูป โดยไม่นับพวกออกเณรซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่ากันนั้น ยังมีจำนวนไม่มากพอที่จะเข้าประจำอยู่ในวัดทั้งหมดได้ โดยที่ มีการสร้างวัดใหม่ๆ กันขึ้นทุกวัน พวกภิกษุแทนที่จะบูรณปฏิสังขรณ์วัดเก่าๆ กลับทอดทิ้งให้ร้างเสียแล้ว และเข้าไปประจำอยู่ในวัดอื่นต่อไป วัดเหล่านี้มีได้มีขนาดหรือความงดงามเท่าเทียมกัน ลางวัดก็งดงามอย่างยิ่ง แต่ลางวัดก็อนาถาเหลือใจ จนชั้นจะตัดแปลงให้เป็นโรงขายเครื่องดื่มก็ยังไม่ได้...”

การประเมินด้วยสายตาและจากคำบอกเล่าอาจทำให้การประมาณจำนวนวัด จำนวนภิกษุ ในอยุธยาดูมากเกินความเป็นจริง หากแต่สิ่งที่ปรากฏในเกาะเมืองอยุธยาในปัจจุบันก็ยืนยันได้ว่าอาณาจักรอยุธยา

เขตของวัดต่างๆ อยู่ติดกันมาก มีเพียงคูน้ำ หรือถนนสายเล็กๆ คั่น หรือบางวัดก็มีอาณาบริเวณแยกกัน อยู่หรือสร้างทับซ้อนกันเมื่อวัดแห่งนั้นโรยร้างแล้ว เป็นต้น

ในสมัยรัตนโกสินทร์ การสร้างวัดเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญของพระมหากษัตริย์ เพราะวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์กลางของงานศิลปะ วัดต่างๆ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลเป็นแหล่งรวมงานศิลปกรรมชั้นสูงในราชสำนัก เช่นวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ฯลฯ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์นี้สิ่งที่เป็นหลักประธานของวัดอาจเป็นพระเจดีย์ก็ได้ พระปรางค์ก็ได้ ตามแต่พระราชนิมิตนั้นๆ วัดที่สำคัญที่เรียกว่าวัดหลวงประจำรัชกาลในสมัยรัตนโกสินทร์มีดังนี้

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นวัดประจำพระบรมมหาราชวัง ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา เช่นเดียวกับวัดมหาธาตุสุโขทัย และวัดพระศรีสรรเพชญ์ อยุธยา

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๑
วัดอรุณราชวราราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๒
วัดราชโอรสาราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๓
วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๔
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๕
วัดพระปฐมเจดีย์	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๖
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๗
วัดสุทัศน์เทพวราราม	เป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๘

นอกจากนี้ยังมีวัดอีกหลายแห่งที่งดงาม เช่นวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ซึ่งรัชกาลที่ ๕ ทรงสถาปนาขึ้นบริเวณใกล้กับพระราชวังสวนดุสิต เป็นต้น วัดต่างๆ ในประเทศไทยจึงเป็นศูนย์รวมของความดีงามในทางพระพุทธศาสนา และความงดงามในเชิงช่างศิลปกรรมชั้นสูงที่คนไทยควรรู้จักหวงแหน และธำรงรักษาไว้สืบไป

อุทยานประวัติศาสตร์ : มรดกทางวัฒนธรรม

เกริ่นนำ : ทำไมจึงต้องเรียนเรื่องนี้

“...ในประเทศสยามนี้มีของโบราณ เช่น เจดีย์สถานและวัตถุต่างๆ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินและช่างผู้ชำนาญศิลปศาสตร์ได้สร้างไว้ แต่ปางก่อนเป็นอันมาก ของโบราณเช่นกล่าวมาย่อมเป็นหลักฐานในพงศาวดาร และเป็นเครื่องอุปกรณ์การตรวจตราหาความรู้ในโบราณคดีต่างๆ อันเจริญประโยชน์ และเกียรติยศของบ้านเมือง เพราะฉะนั้นบรรดาอารยประเทศ จึงถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องเอาเป็นธุระเก็บกู้การตรวจตรารักษาของโบราณ อันมีอยู่ในประเทศของตน...”

พระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
มหามงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ *

ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีมรดกทางวัฒนธรรมกระจายอยู่ทุกภาคของประเทศที่ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ได้ก่อร่างสร้างชุมชน เมือง หรือแคว้นแคว้น และมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องปรากฏเป็นเอกลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะ (Identity and character) จนกลายเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม (Tangible heritage) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และส่วนที่เป็นนามธรรม (Intangible heritage) สะท้อนในตำนาน เรื่องเล่าขาน เอกสาร โบราณ ขนบประเพณีและวิถีชุมชน ซึ่งนับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เราใช้เป็นแหล่งศึกษา ประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชาติได้เป็นอย่างดี มรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญ และมีคุณค่ายิ่งเป็นประจักษ์พยานแสดงความเจริญรุ่งเรืองในดินแดนไทยในอดีตที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าดินแดน อื่นใดในโลกที่ประชาชนในท้องถิ่นและโดยส่วนรวมของชาติไทยควรตระหนักในความสำคัญและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยที่บรรพบุรุษได้สรรสร้างไว้ เป็นมรดกของชาติไทยสืบมาถึงปัจจุบัน

* อ้างจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย. ๒๕๕๔

ความสำคัญของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ปรากฏในพระราชนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีว่า

ปูชนียวัตถุครั้ง	ก่อนนาน
เป็นที่บสัการ	นอบน้อม
อารามพุทธรูปมาน	ความศักดิ์สิทธิ์
สัญลักษณ์ชาติไทยพร้อม	อยุธยาเบื้องต้นสมัย ๆ **

แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็น “สัญลักษณ์” ที่สามารถใช้เป็นสื่อสร้างความรู้สึกร่วมในท้องถิ่น และสำนึกในความเป็นชาติไทยได้เป็นอย่างดี

จุดมุ่งหมาย : เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้

๑. สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในดินแดนไทยที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ในดินแดนไทย เป็นประจักษ์พยานแสดงความเป็นมาของชาติที่เราควรอนุรักษ์สืบสานไว้ต่อไป

๒. ตระหนักในความสำคัญของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ แสดงความชื่นชมในลักษณะเฉพาะของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมนั้นได้

๓. ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และเผยแพร่แนวคิดในการธำรงรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

ประเด็นสำคัญที่ครูควรรู้ : พื้นฐานความรู้ จุดเน้นที่ควรเชื่อมโยงและสิ่งที่ต้องสร้างเสริมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติบางแห่งเป็นเมืองเก่าที่มีชุมชนตั้งถิ่นฐาน มีร่องรอยแสดงถึงกำแพงเมือง คูเมือง ป้อม และโครงข่ายคมนาคม บางแห่งเป็นกลุ่มศาสนสถานหรือที่ประกอบพิธีกรรม แสดงถึงความเชื่อ ความศรัทธาของชุมชน ณ พื้นดินนั้น บางแห่งเป็นย่านหรือที่อยู่อาศัยของชุมชนมายาวนาน แต่ไม่พบหลักฐานทางกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองในอดีต บางแห่งเป็นแหล่งที่มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นและได้รับการปกป้องคุ้มครอง และอนุรักษ์โดยรัฐบาลประกาศเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ของชาติ

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า (๒๕๔๘) ได้จัดประเภทของเมืองเก่าและอธิบายลักษณะของอุทยานประวัติศาสตร์ว่าเป็น “เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน และมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีรูปแบบผสมผสานของ

** อ้างจากกรมศิลปากร , ๑๐ อุทยานประวัติศาสตร์. ๒๕๓๘

สถาปัตยกรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาของยุคต่างๆ หรือเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งหรือโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรมซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดีหรือประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานทางกายภาพอันบ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมือง หรือโบราณวัตถุสถานในอดีต และปัจจุบันไม่มีผู้คนพักอาศัยหรือพักอาศัยอยู่น้อยมีลักษณะเป็นเมืองร้าง และได้รับการอนุรักษ์ไว้ในลักษณะอนุสรณ์สถานหรืออุทยานประวัติศาสตร์ โดยกลายประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งศึกษาหรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” *

กรมศิลปากรได้ดำเนินการอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙ รัฐบาลได้เห็นชอบให้บรรจุแผนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นโครงการปฏิบัติงานไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๕) จนถึงปัจจุบันมีอุทยานประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น ๑๐ แห่ง คือ

๑. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
๒. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๓. อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์
๔. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์
๕. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี
๖. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขนาลัย จังหวัดสุโขทัย
๗. อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมา
๘. อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี
๙. อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
๑๐. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี

อุทยานประวัติศาสตร์แต่ละแห่งมีลักษณะทางศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีความเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งความเป็นมาแตกต่างกัน ทำให้มีบทบาทและความสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันไปด้วย เช่น

(๑) **อุทยานภูพระบาท**เป็นทั้งอุทยานประวัติศาสตร์และวนอุทยานรวมอยู่ในสถานที่เดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์ (อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาทตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นบริเวณหุบเขา ธารน้ำ ที่ราบ สภาพป่าธรรมชาติเป็นป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรังผสมกับป่าเบญจพรรณ) แหล่งศึกษาชีววิทยา (พืช และสัตว์เฉพาะถิ่น) แหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพราะปรากฏร่องรอยของกิจกรรมมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อราว ๒,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ ปีมาแล้วตั้งตัวอย่างการพบภาพเขียนสีอยู่ตามถ้ำและเพิงผาหลายแห่ง นอกจากนี้ยังได้พบการตัดแปลง

* สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่าเล่มที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย. หน้า ๕. ๒๕๕๔

โชดหินและเพิงผาธรรมชาติให้กลายเป็นศาสนสถานของชุมชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียง แสดงวัฒนธรรมที่เป็นศิลปะแบบทวารวดี ลพบุรี ล้านช้าง สะท้อนถึงพัฒนาการทางสังคมของชุมชนในแต่ละช่วงเวลาได้เป็นอย่างดี ความโดดเด่นของอุทยานภูพระบาทจึงเป็นทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมผสมผสานรวมอยู่ด้วยกันซึ่งแตกต่างจากอุทยานประวัติศาสตร์อื่น

(๒) อุทยานประวัติศาสตร์หลายแห่งได้รับการยกย่องเป็น**มรดกโลก** อันเป็นผลมาจากความใส่ใจของนานาชาติในการปกป้องรักษาแหล่งล้ำค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติมิให้สูญสลายหรือถูกทำลาย โดยองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ขึ้นทะเบียนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชกาลาย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นแหล่งมรดกโลกใน พ.ศ. ๒๕๓๔ แหล่งมรดกโลกดังกล่าวนี้มีลักษณะโดดเด่นแสดงถึงอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีความแตกต่างทางศิลปกรรมทั้งทางด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรม รวมทั้งด้านรูปแบบการเมืองการปกครองสะท้อนถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในท้องถิ่นนั้นๆ อย่างไรก็ตามผลงานทางด้านศิลปกรรมในแหล่งมรดกโลกดังกล่าวล้วนมีพัฒนาการทางวัฒนธรรม มีการรับอิทธิพลทางความเชื่อและศิลปะของชาติอื่น ๆ ผสมผสานกับศิลปะและความเชื่อท้องถิ่น สู่การสร้างสรรค์ศิลปะและสถาปัตยกรรม อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้น ที่สำคัญศิลปกรรมในแหล่งมรดกโลก มิได้สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลาเดียว หรือสมัยเดียว แต่เป็นการสร้างขึ้นหลายช่วงเวลา หลายครั้ง หลายยุคสมัย ทั้งมีการปฏิสังขรณ์ ปรับปรุง ต่อเติมและตกแต่งเพิ่มเติมขึ้นภายหลัง ดังนั้น รูปแบบของศิลปกรรมในแต่ละแหล่งมรดกโลก อาจมีหลายยุคสมัย จึงจำเป็นที่ผู้ศึกษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมต้องทำความเข้าใจหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้ชัดเจนก่อนการใช้ประโยชน์ในแหล่งวัฒนธรรมดังกล่าว เช่น

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชกาลาย-กำแพงเพชร เป็นพื้นที่ที่เคยเป็นขอบเขตอำนาจของอาณาจักรสุโขทัยที่มีเมืองสุโขทัยเป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง สุโขทัยยังเป็น “ยุคสมัย” หรือช่วงเวลาในระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๒๐ ที่กลุ่มบ้านเมืองของชนชาติไทยได้ตั้งเมืองเป็นปึกแผ่นมั่นคง ในบริเวณลุ่มแม่น้ำปิงและยมตอนล่าง เริ่มจากการตั้งชุมชนขนาดเล็กใกล้แหล่งน้ำบนเส้นทางคมนาคมโบราณทางตะวันตกสู่อ่าวเบงกอลติดต่อกับอินเดีย ส่วนทางตะวันออกสู่แม่น้ำโขงและทะเลจีนใต้ ดังได้พบหลักฐานทางโบราณคดีแสดงร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในบริเวณเมืองสุโขทัย ศรีสัชกาลาย และกำแพงเพชร ซึ่งมีการขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ สิ่งก่อสร้างทางศาสนสถานหลายแห่งบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของสุโขทัยมิได้เกิดอย่างฉับพลัน หากมีการสั่งสมผู้คน ทรัพยากร และความรู้ต่างๆ เป็นเวลานานจนเติบโตมาสู่อาณาจักรที่มีความเข้มแข็งทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ในช่วงที่สุโขทัยเจริญรุ่งเรืองได้ก่อเกิดศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในเขตเมืองสุโขทัยและเมืองอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันบ่งบอกถึงความเชี่ยวชาญทางช่างและความคิดสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการประดิษฐ์ลายสือไทยไว้ในศิลาจารึกแสดงวิวัฒนาการของอักษรไทยและภาษาไทย

การสร้างพุทธสถานตามคติความเชื่อทางศาสนาที่มีหลากหลายในสังคม เช่น พุทธสถานมหายานที่ วัดพระศรีมหาธาตุเขลียงและวัดพระพายหลวง การสร้างรอยพระพุทธรูป และพระเจดีย์ช้างล้อมหรือ ช้างรอบตามลัทธิลังกาวงศ์ การสร้างพระพุทธรูปสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพุทธประติมากรรมไทย ที่มีรูปแบบงดงามเป็นเลิศ เช่น พระสี่อริยาบท พระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของ พระพุทธรูปในศิลปะสุโขทัย ส่วนพระเจดีย์ พุ่มข้าวบิณฑ์ หรือทรงดอกบัวตูมได้รับการยกย่องว่าเป็น หนึ่งในศิลปะสถาปัตยกรรมไทยเช่นกัน เต่าเผาและเครื่องสังคโลก รวมทั้งโบราณวัตถุอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นรูปแบบของศิลปกรรมของชนชาติไทยในยุคแรกซึ่งได้ถ่ายทอดสู่อาณาจักรไทย ในยุคต่อมา

นอกจากนี้สุโขทัยยังได้รับการยกย่องทางด้านการจัดระบบชลประทานทั้งในเขตเทือกเขา ภายในเขตกำแพงเมืองและนอกกำแพงเมืองสุโขทัย ด้วยการสร้างแนวคันดินหรือลำคลองบังคับ การไหลของน้ำในฤดูฝน เพื่อชักนำน้ำเข้าสู่ตัวเมืองและกักเก็บไว้ในบ่อน้ำหรือตระพังที่สร้างไว้จำนวนมาก สำหรับการอุปโภคและบริโภคของชาวเมืองในยามขาดแคลนน้ำ ส่วนแนวคันดินเชื่อมระหว่าง เมืองศรีสัชชนาลัย เมืองสุโขทัย และเมืองกำแพงเพชร ที่เรียกว่า “ถนนพระร่วง” เพื่อป้องกันน้ำท่วมใน เขตเมืองสุโขทัย

ความสำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร จะคงอยู่หาก เยาวชนไทยเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์ และมอบเป็น มรดกสืบทอดจนถึงปัจจุบัน นำไปสู่ความภูมิใจในความเป็นมาของชาติไทย อนุรักษ์ และสืบสานความ เป็นไทยต่อไป

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นบริเวณที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยา ราชธานีของ ไทยที่ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๙๓ ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กลุ่ม บ้านเมืองคนไทยได้ตั้งแคว้นแคว้นเป็นปึกแผ่นมั่นคงอยู่แล้ว เช่น เมืองสุพรรณภูมิทางฝั่งตะวันตก และ เมืองลพบุรีทางฝั่งตะวันออก รวมทั้งเมืองอื่นๆ ที่อยู่รายรอบ

หลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนก่อนการสถาปนารุงศรีอยุธยา คือ พระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่หรือ “พระเจ้าพะเนางเชิง” (พระพุทธรูปไตรรัตนนายก หรือที่คนจีนเรียก ขานว่า ซำปอกง) และเศียรพระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่จากวัดธรรมิกราช แสดงถึงทักษะชั้นสูง ทางช่าง ทั้งด้านประติมากรรม และเทคโนโลยีโลหะวิทยา รวมทั้งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีปัจจัยมาจากสภาพภูมิศาสตร์และที่ตั้งที่มีแม่น้ำธรรมชาติคือ เจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี และ คูเมืองที่ขุดเพิ่มเติมล้อมรอบจนกลายเป็นเกาะเมือง ที่ตั้งซึ่งไม่อยู่ห่างไกลจากปากน้ำซึ่งเป็นเส้นทาง ค้าขายทางทะเล นับเป็นรากฐานสำคัญต่อการกำเนิดและพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาที่มีอย่าง ต่อเนื่อง ภายในเวลาไม่นานอาณาจักรอยุธยาก็สามารถแผ่ขยายอำนาจจนรวมแคว้นไทยอื่นๆ ที่ เคยเป็นอิสระ เช่น สุโขทัย นครศรีธรรมราช จนกลายเป็นอาณาจักรไทยที่เป็นหนึ่งเดียว และขยาย อำนาจเหนืออาณาจักรของชาติอื่นให้มาเป็นเมืองขึ้นหรือเมืองประเทศราช เช่น กัมพูชา เมืองต่างๆ

ในคาบสมุทรมลายู เมืองมะริด ตะนาวศรี ทวาย (ดินแดนบางส่วนของพม่า) จนกระทั่งเป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้รับการขนานนามว่า ราชอาณาจักรสยาม จนชนชาติอื่นๆ ที่เข้ามามีความสัมพันธ์ด้วย

ตลอดระยะเวลาจนถึง ๔๑๗ ปี บรรพบุรุษไทยได้รับและผสมผสานวัฒนธรรมจากชาติต่างๆ ทั้งจากเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง ชาติตะวันออก และชาติตะวันตก โดยได้สร้างสรรค์ศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม ดังปรากฏร่องรอยหลักฐานทั้งในเอกสารของไทย เช่น พระราชพงศาวดาร เอกสารของชาติตะวันตก จีน อินเดีย เปอร์เซีย ที่เข้ามาค้าขายหรือตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนต่างชาติในพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุกว่า ๒๐๐ แห่ง ที่พบภายในเกาะเมืองอยุธยา และภายนอก ล้วนสนับสนุนเอกสารของชาวตะวันตกที่บรรยายความงดงามของกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า

“...ในกรุงศรีอยุธยามีโบสถ์วิหารอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง มีบริเวณพอสวมกับถนน และเต็มไปด้วยสถาปัตยกรรมปิดทองขนาดต่างๆ ความใหญ่โตไม่เท่าโบสถ์ของเรา แต่ความงามภายนอกนั้นยิ่งกว่ามากนัก เพราะมีซุ้มชั้นหลังคาโค้งแอ่นซ้อน ซับสลักกันเป็นอันมาก ด้านหน้าปิดทอง มีบันไดลาดมีเสาค้ำ เสาเสริม และเครื่องประดับอื่นๆ อีก ภายในโบสถ์ประดับด้วยปฏิมาต่างๆ ใหญ่เท่าตัวคนจริงๆ ก็มี ใหญ่กว่าก็มี

กรุงศรีอยุธยายังได้รับการยกย่องในฐานะเมืองที่มีเครือข่ายระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นเมืองที่มีสภาพเป็นเกาะที่มีแม่น้ำและคูเมืองล้อมรอบ การขุดคูคลองตามแนวเหนือ-ใต้ ในบริเวณตัวเมือง ทำให้สามารถระบายน้ำออกจากตัวเมืองในเวลารวดเร็ว คูน้ำและคลองยังเชื่อมโยงกับแม่น้ำ ผู้คนจึงเดินทางติดต่อค้าขายกันตามเครือข่ายแม่น้ำลำคลอง ภูมิสถานของพระนครศรีอยุธยาดังกล่าว ทำให้ชาวตะวันตกขนานนามเมืองนี้ว่า “เวนิสแห่งตะวันออก”

การขยายอาณาเขตได้อย่างกว้างขวางทำให้อยุธยาต้องปรับปรุงการปกครองโดยรวมอำนาจเข้ามายังศูนย์กลางคือราชธานีและพระมหากษัตริย์ ด้วยการใช้ระบบศักดินาและระบบมูลนายในการควบคุมกำลังไพร่พล ส่วนพระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะเป็นสมมติเทพ เช่นเดียวกับเทพเจ้าในคติของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ที่รับมาจากกัมพูชา และทรงเป็นธรรมราชาตามคติของพุทธศาสนา การขยายอาณาเขตดังกล่าวยังเป็นผลให้อาณาจักรอยุธยาต้องทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และพ่ายแพ้ต่อกองทัพพม่าถึง ๒ ครั้ง คือใน พ.ศ. ๒๑๑๒ และ ๒๓๑๐ ซึ่งบรรพบุรุษไทยได้กอบกู้เอกราชและสร้างอาณาจักรขึ้นใหม่

* อ้างจาก เอนเยลเบิร์ต แคมป์เฟอร์ แพทย์ประจำคณะทูต บริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๓

* ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียมจำกัด (มหาชน) , มรดกไทย มรดกโลก . ๒๕๕๐ หน้า ๒๑๔

พระนครศรีอยุธยาได้รับการฟื้นฟูความสำคัญอีกครั้งในสมัยรัตนโกสินทร์เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) โปรดให้บูรณะพระราชวังจันทร์เกษมขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ได้ประกาศให้สงวนพื้นที่ของเกาะเมืองอยุธยาไว้เป็นสมบัติแผ่นดิน และให้ทำการขุดแต่งพระราชวังหลวง ต่อมากรมศิลปากรจึงได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานในพระนครศรีอยุธยาและบูรณะปฏิสังขรณ์เรื่อยมาสืบถึงปัจจุบันนี้

ความรุ่งเรืองของอยุธยาที่บรรพบุรุษไทยได้สั่งสมสืบทอดต่อกันมายาวนานมิได้มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ไทยเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และโลก แม้ว่ากรุงศรีอยุธยาจะเป็นอดีตราชธานีของไทยแล้วก็ตาม แต่ความเป็นอยุธยายังคงสืบทอดต่อมายังกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ การรับและแลกเปลี่ยนผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างผู้คนหลายเชื้อชาติและหลายศาสนาที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในสังคมอยุธยา ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของความเป็นไทยสืบมาถึงปัจจุบันนี้

(๓) อุทยานประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นพระราชวัง หรือที่ประทับของพระมหากษัตริย์คือ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี เดิมพระนครคีรีหรือเขาวังก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ประทับแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่บนยอดเขา ๓ ยอดติดต่อกัน ยอดที่สูงที่สุดเรียกว่าเขาสมน (อ่านว่า สะ-หมน) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๑ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้เป็นที่ต้อนรับพระราชอาคันตุกะจากต่างประเทศด้วย พระนครคีรีจึงประกอบด้วยพระที่นั่งกลุ่มอาคารและวัดประจำพระราชฐาน ซึ่งนับเป็นพระราชฐานแห่งแรกที่สร้างบนยอดเขาและเป็นตัวอย่างของการผสมผสานศิลปะ และสถาปัตยกรรมตะวันตกกับไทยได้อย่างงดงาม มีคุณค่าทั้งทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

(๔) อุทยานประวัติศาสตร์บางแห่งเป็นศาสนสถานที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาตามความเชื่อในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนา ได้แก่

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง เป็นศาสนสถานที่เนื่องในศาสนาฮินดู เพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานศิวลึงค์ อันเป็นรูปเคารพแทนศิวะเทพ หรือลัทธิไศวนิกาย นับเป็นปราสาทหินภูเขาเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่ มีแผนผังโครงสร้างที่สมบูรณ์ตามรูปแบบศิลปะเขมรโบราณที่มีความงดงามและโดดเด่นมากที่สุดแห่งหนึ่ง ความยิ่งใหญ่ของประสาทแห่งนี้ สะท้อนในงานสถาปัตยกรรมและการจำหลักลวดลายประดับตามส่วนต่างๆ เช่น หน้าบัน ทับหลัง การก่อสร้างอาคารของประสาทสร้างขึ้นมาหลายช่วงสมัย เริ่มสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ เพื่อเป็นศูนย์กลางทางความเชื่อของชุมชน ต่อมาได้มีการก่อสร้างเพิ่มเติมโดยผู้นำชุมชน และกษัตริย์ของอาณาจักรเขมรโบราณหลายยุคสมัยในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เป็นศาสนสถานที่เนื่องในพุทธศาสนาที่ถิมหายานสร้างขึ้นตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗ และมีการก่อสร้างโอรุคยศาลาและที่พักเดินทางเพิ่มเติมอีกในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ พิมายเป็นเมืองโบราณที่มีอดีตอันรุ่งเรือง กลางเมืองมีปราสาทหินพิมายตั้งอยู่

ซึ่งลักษณะของหลังคาปราสาทพิมายได้เป็นต้นแบบของการก่อสร้างปราสาทนครวัดของเขมรในสมัยต่อมา ปราสาทหินพิมายเป็นสิ่งก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่ แสดงถึงพลังศรัทธาที่มีต่อศาสนาและบารมีอันยิ่งใหญ่ของผู้สร้างที่สามารถใช้กำลังคน เวลา และความอดุสาหะ จึงสามารถสร้างศาสนสถานซึ่งเปรียบเสมือนจำลองจักรวาลไว้ในโลกมนุษย์

(๕) อุทยานประวัติศาสตร์บางแห่งเป็นเมืองโบราณที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองในช่วงระยะเวลาหนึ่งแต่ได้เสื่อมโทรมและสูญสิ้นความเป็นเมืองด้วยสาเหตุต่างๆ กัน ได้แก่

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นชุมชนเมืองโบราณขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในลุ่มแม่น้ำป่าสัก ในเส้นทางติดต่อระหว่างกลุ่มเมืองในเขตตอนเหนือที่ลุ่มภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลักฐานทางโบราณวัตถุและโบราณสถานที่พบในเมืองโบราณศรีเทพ ทั้งที่เป็นประติมากรรมเนื่องในศาสนาที่มีความงดงาม คูเมือง กำแพงเมืองขนาดใหญ่ แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองโบราณแห่งนี้ ซึ่งมีพัฒนาการสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังปรากฏเป็นศิลปะสมัยทวารวดี สมัยลพบุรี ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา และถูกทิ้งร้างไปราวหลังพุทธศตวรรษที่ ๑๘

อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ เป็นชุมชนเมืองโบราณซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำแควน้อย มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่รู้จักใช้โลหะมาเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องประดับ รวมทั้งฐานโบราณสถานที่ก่อด้วยอิฐในสมัยทวารวดี และปราสาทที่ก่อสร้างด้วยศิลาแลงในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘

แหล่ง/ข้อมูลที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

แหล่ง/ข้อมูลที่เป็นพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์ตีความจากหน่วยงานหลักคือ กรมศิลปากร ควบคู่กับการศึกษาจากอุทยานประวัติศาสตร์ แต่บางแหล่งปรากฏศิลาจารึก ซึ่งจะให้ข้อมูลในเรื่องผู้สร้าง การสร้างและการอุทิศและจุดมุ่งหมายในการสร้างโบราณสถาน และโบราณวัตถุต่าง ๆ ดังนั้นผู้ที่ใช้อุทยานประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับชื่อเฉพาะต่างๆ เช่น ส่วนประกอบของปราสาทหิน ยุคสมัยทางศิลปะในดินแดนไทย เช่น อุทอง ทวารวดี เป็นต้น เพื่อที่จะได้อธิบายให้นักเรียนเข้าใจศิลปกรรมในอุทยานประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง ส่วนหนังสือที่ควรศึกษาเพิ่มเติม เช่น

๑. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร ของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๕
๒. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ของกรมศิลปากร พงศ. ๒๕๔๘
๓. หนังสือนำชมอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ ของกรมศิลปากร , มปป.
๔. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๘
๕. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๒
๖. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ของกรมศิลปากร พงศ. ๒๕๔๒

๗. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๔๒
๘. ๑๐ อุทยานประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๓๘
๙. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๓๙
๑๐. มรดกไทยมรดกโลกของบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)

พ.ศ. ๒๕๕๐

๑๑. นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ของกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๕๑
๑๒. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๙

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายกมล รอดคล้าย

นายอภิชาติ จีระวุฒิ

นางอ่องจิต เมธยะประภาส

นายวินัย รอดจ่าย

นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

นางสาววีณา อัครธรรม

นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาลี

คณะผู้เขียนเนื้อหา

นางระวีวรรณ ภาคพรต

พ.อ.รองศาสตราจารย์ศรีศักร ชูสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีดี พิศุมิวิถิ

นางสาวลออทอง อัมรินทร์รัตน์

คณะผู้จัดทำ

ศาสตราจารย์สิริวรรณ ศรีพหล

นางระวีวรรณ ภาคพรต

นางสาวลออทอง อัมรินทร์รัตน์

นางสาวมาลี โตสกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีดี พิศุมิวิถิ

พ.อ.รองศาสตราจารย์ศรีศักร ชูสวัสดิ์

นางหทัยา เข้มเพ็ชร

นางวันพร นาคแก้ว

นางวิภา อัมระรงค์

นางสาวธันยพร ทรดล

นายสมเกียรติ ตุงคะเสรีรักษ์

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวิชาการและพัฒนากระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักความเป็นไทย, สัญลักษณ์ความเป็นไทย

พระบรมมหาราชวัง พระราชวัง และวัง

วัด : ศูนย์รวมจิตใจและมรดกศิลป์ของประเทศ

อุทยานประวัติศาสตร์ : มรดกทางวัฒนธรรม

ความเป็นมาของชาติไทย

สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย ,บรรพบุรุษไทย

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

ข้าราชการบำนาญ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา

กองวิชาประวัติศาสตร์ส่วนการศึกษา

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๕

ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๓๒

ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๓๗

ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๓๙

ศึกษานิเทศก์ สพป.ชัยภูมิ เขต ๓

นางสาวสมลักษณ์ วิจบ	ศึกษานิเทศก์ สพป.ชัยภูมิ เขต ๓
นางสาววิไลวรรณ ไอรส	ศึกษานิเทศก์ สพป.นครปฐม เขต ๒
นางน้อยประนอม เทียนทอง	ศึกษานิเทศก์ สพป.นครราชสีมา เขต ๔
นางกาญจนา พุดฉาย	ศึกษานิเทศก์ สพป.พระนครศรีอยุธยา เขต ๑
นางธนพรรณ รอดกำเนิด	ศึกษานิเทศก์ สพป.พิจิตร เขต ๑
นายประหยัด รอดแสน	ศึกษานิเทศก์ สพป.เพชรบูรณ์ เขต ๓
นางเครือชูลี เรืองแก้ว	ศึกษานิเทศก์ สพป. เพชรบุรี เขต ๑
นางเบญจมาศ มณเฑียร	ศึกษานิเทศก์ สพป. แพร่ เขต ๒
นายวิรัตน์ บรรจง	ศึกษานิเทศก์ สพป.มุกดาหาร
นายจรูญ อินทนาศักดิ์	ศึกษานิเทศก์ สพป.ระนอง
นางเยาวภา รัตน์บัลลังค์	ศึกษานิเทศก์ สพป.สิงห์บุรี เขต ๑
นางยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์	ศึกษานิเทศก์ สพป.อุบลราชธานี เขต ๔
นายไพศาล เรียนทัพ	ครู โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม สพป.กำแพงเพชร เขต ๑
นางบุญหลาย แต่งทรัพย์	ครู โรงเรียนบ้านจี้ว สพป. ชัยภูมิ เขต ๓
นายอนุโพธ ศรีโพธิ์เผือก	ครู โรงเรียนบ้านลำตะคร้อ สพป.เพชรบูรณ์ เขต ๓
นางเสาวนีย์ อยู่หุ่	ครู โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย สพป.สุโขทัย เขต ๑
นางณิชชาภัทร หม้อทอง	ครู โรงเรียนปะนอยไถ่ สพป. สุรินทร์ เขต ๑
นายธีระ ฤกษ์วีรธรรม	ครู โรงเรียนบ้านสำโรงครุราชภัฏวิทยา สพป.อุบลราชธานี เขต ๔
นางเสาวณี ณ์ภูธรประเสริฐ	ครู โรงเรียนจุฬารามณ์ราชวิทยาลัยลพบุรี สพม. เขต ๕
นางกฤติกา โชควัฒนชัย	ครู โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา สพม. เขต ๙
นางสาวพัชราภรณ์ พันธุ์รัตธาดา	ครู โรงเรียนนารีนรัตน์ จังหวัดแพร่ สพม. เขต ๓๗
ร.ท.หญิง สุดาวรรณ เครือพานิช	นักวิชาการศึกษา สวก. สพฐ.
นางสาวประภาพรธรรม แม้นสมุทร	นักวิชาการศึกษา สวก. สพฐ.
นางสาวกิตยาภรณ์ ประยูรพรหม	นักวิชาการศึกษา สวก. สพฐ.
ผู้ประสานงานทั่วไป	
นางสาวพรทิพย์ ดินดี	นางสาวปาณิตา วัฒนพานิช
นางสาวกัญญมน ชาบซึ่งไพร	นางสาวสุชาดา อร่ามเรือง
ผู้ออกแบบปก	
นายพินิจ สุขะสันต์	นักวิชาการศึกษา สวก. สพฐ.

แผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เมื่อสร้างสัมฤทธิผลเป็นไทย